

PAT
BARKER

Femeile
din Troia

Traducere de
Genoveva Cerchez

„Una dintre cele
mai profunde și
fascinante scriitoare

PAT BARKER

Femeile din Troia

Traducere din limba engleză de

Genoveva Cerchez

EDITURA PANDORA

2023

COLECȚIE COORDONATĂ DE BOGDAN-ALEXANDRU STĂNESCU

Autor: Pat Barker
Titlul original: *The Women of Troy*
Copyright © 2021

Copyright © Pandora M, 2023
pentru traducerea în limba română
O.P. 16, Ghișeu 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
www.pandoram.ro

ISBN (print): 978-606-978-539-3
ISBN (EPUB): 978-606-978-654-3

Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

Editori:

Magdalena Mărculescu
Silviu Dragomir

Fondator:

Ion Mărculescu, 1994

Director editorial:

Bogdan-Alexandru Stănescu

Redactare:

Alexandra Turcu

Design:

Andrei Gamarț

Director producție:

Cristian Claudiu Coban

Dtp:

Dan Crăciun

Conținutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright (drepturi de autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consimțământul editorului, sunt interzise. Dreptul de folosință al lucrării nu este transferabil.

Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparțin persoanei juridice Pandora Publishing SRL.

*Pentru Jack, Maggie și domnul Hobbes;
și în amintirea lui Ben*

1

În burta calului: căldură, întuneric, transpirație, teamă. Stau înghesuiți, strânși ca măslinile în pithos. Urăște atingerea altor trupuri. Așa a fost mereu. Chiar și trupurile curate, bine mirositoare îi fac greață – iar oamenii ăștia put. Ar fi poate mai bine dacă ar sta locului, dar nu stau. Fiecare se mișcă de colo-colo, încercând să găsească un pic de loc pentru umeri, încolăciți și colcăind ca viermii într-o balebă de cal.

Viermele roșu.

Cuvintele l-au trimis înapoi ca un vârtej, departe, departe în trecut, tocmai până la casa bunicului său. Pe când era mic – și *unii* încă mai cred că e doar un copil – se ducea dimineața la grajduri, alergând de-a lungul potecii printre tufele înalte, scoțând aburi pe gură, în timp ce fiecare crenguță neînfrunzită sclipea în lumina roșiatică. După colț, îl vedea pe bietul, bătrânul Rufus stând la poarta primului padoc – sau mai degrabă sprijinindu-se de ea. Învățase să călărească pe Rufus. Cam ca toată lumea, de fapt, pentru că Rufus era un cal de nădejde cum rar se mai văzuse. Era și o glumă, că dacă ești cât pe ce să cazi, Rufus își întinde copita și te așază la loc în șa. Toate amintirile lui despre vremea când învăța să călărească erau fericite, așa că îl scărpina bine pe Rufus peste tot pe unde calul nu putea ajunge, apoi sufla direct în nările lui, de li se amestecau suflările într-un furnăit plăcut. Un sunet care îl făcea să se simtă la adăpost.

Doamne, ce mai iubea calul ăla! Mai mult decât pe mama și chiar decât pe doica ce, oricum, îi fusese luată de îndată ce a împlinit șapte ani. Rufus. Era o legătură până și între

numele lor: Rufus și Pyrrhus. Amândouă însemnau „roșu” – și iată-i pe amândoi, cu nemaipomenite coame roșii, deși, la drept vorbind, a lui Rufus era mai curând castanie decât roșcată. Pe când era tânăr, pielea îi lucea ca primele castane dezghiocate ale toamnei, dar, desigur, acum era bătrân. Și bolnav. Nu mai departe de iarna trecută, un îngrijitor a spus:

— Țsta arată cam ogârjit.

Și de atunci a tot slăbit în fiecare lună; cu oasele soldului ieșite în afară, cu ascuțișuri la umeri – începuse să arate ca un schelet. Nici măcar iarba grasă de vară nu-l mai întrema. Într-o zi, când a dat de un grăjdar care curăța un morman de bălegar, Pyrrhus l-a întrebat:

— De ce e așa?

— Viermi roșii, i-a răspuns omul. Bietu’ de el, e ticsit!

Viermele roșu.

Și expresia aceea îl readuce mereu în iad.

La început, li se dă voie să aprindă lumânări din trestii și seu, dar neapărat să fie stinse în clipa în care calul începe să se miște. Lumini plâpânde, tremurate, dar, fără ele, pâcla de întuneric și teamă l-ar fi sufocat. O, da, teamă. Ar nega-o dacă ar putea, dar e aici, de neconfundat, în uscăciunea gurii și-n slăbiciunea pe care o simte în măruntaie. Încearcă să se roage, dar niciun zeu nu-l aude, așa că închide ochii și se gândește: *tata*. Cuvântul pare neobișnuit, ca o sabie nouă înainte să ți se obișnuiască degetele cu mânerul. Își văzuse vreodată tatăl? Dacă da, trebuie să fi fost prunc pe atunci, prea mic să-și mai amintească acum cea mai importantă întâlnire din viața sa. Încearcă apoi cu *Ahile* – și e mai ușor, mai la îndemână să rostească numele pe care îl poate spune orice soldat.

Privește îndelung șirul de oameni din fața sa, observând fiecare chip luminat de dedesubt, flăcările mici care le joacă în priviri. Bărbații ăștia au luptat alături de tatăl său. Iată-l pe Odiseu: oacheș, slab ca un dihor – arhitectul acestei isprăvi. El a inventat calul, a supravegheat construirea lui, a prins și a

chinuit un prinț troian ca să afle detalii despre sistemul de apărare al orașului – și, în sfârșit, a pus la cale povestea care se zice că îi va duce dincolo de porțile cetății. Dacă dă greș, cei mai de seamă războinici ai aheilor vor muri într-o singură noapte. Cum să porți povara unei asemenea răspunderi? Și uite că Odiseu nu pare deloc îngrijorat. Fără să vrea, Pyrrhus îi întâlnește privirea, iar Odiseu îi zâmbește. O, da, zâmbește, pare prietenos, dar la ce s-o fi gândind cu adevărat? Oare își dorește ca Ahile să fi fost aici, în locul fiului ăstuia al lui, sfrijit și nevolnic? Dacă e așa, atunci are dreptate. Ahile ar trebui să fie aici. *Lui* nu i-ar fi frică.

Uitându-se mai departe la șirul de bărbați, îi vede pe Alcimus și Automedon, unul lângă altul: cândva erau ajutoarele de nădejde ale lui Ahile, astăzi, ale lui. Doar că nu e chiar la fel. *Ei* țin situația sub control, așa a fost din clipa în care a venit – sprijinind un conducător fără experiență, făcându-se că nu îi observă greșelile, străduindu-se să-l facă să dea bine în fața oamenilor săi. Ei bine, azi, sau mai bine spus, în noaptea asta, totul se va schimba. După noaptea asta, se va uita în ochii oamenilor care au luptat alături de Ahile și va vedea acolo doar respect, respect pentru ceea ce a reușit în Troia. O, desigur, nu se va făli cu asta, poate nici nu va pomeni isprava. Nu, pentru că nici nu va fi nevoie, toată lumea va ști; așa se întâmplă mereu. Îi vede pe bărbații ăștia care îl privesc din când în când, îndoindu-se de el. Ei bine, nu și după noaptea asta... În noaptea asta o să...

O, doamne, îi vine să se cace. Stă drept, încercând să uite de crampele din măruntaie. Când au urcat în burta calului, s-au făcut o groază de glume despre unde să pună gălețile pentru latrină.

— În cur, a spus Odiseu. Unde altundeva?

Asta a stârnit hohote de râs pe seama celor care se așezaseră acolo. Nimeni nu a folosit gălețile până acum și-și dorește cu disperare să nu fie el primul. Se vor ține toți de nas și vor flutura din mâini. Nu e drept, pur și simplu nu e *drept*. Ar trebui să se gândească la lucruri mărețe, la cum se

va sfârși războiul în noaptea asta, cu o aură de glorie – pentru el. Se pregătește de ani de zile pentru asta – de când a fost suficient de mare ca să ridice o sabie. Chiar dinainte, de când avea cinci, șase ani – se lupta cu bețe ascuțite, nu avea niciun moment de pace și-și bumbăcea cu pumnii doica de câte ori încerca să-l potolească. Și acum, când se întâmplă, când în sfârșit se întâmplă, nu se poate gândi decât la asta: *Dacă mă cac pe mine?*

Crampele par să se mai potolească. Poate va fi bine.

S-a făcut foarte liniște afară. De zile întregi nu s-a potolit zvonul corăbiilor care erau încărcate, al oamenilor care cântau, răpăitul tobelor, mugetul zbârnâitoarelor¹, incantațiile preoților – toate cât mai zgomotoase cu putință, ca să audă troienii. Trebuie să creadă că aheii pleacă de adevăratelea. Nu trebuie să rămână nimic în barăci, căci primul lucru pe care îl vor face troienii va fi să-și trimită iscoade pe plajă să cerceteze dacă tabăra e cu adevărat părăsită. Nu e destul să mute oamenii și armele. Femeile, caii, lemnăraia, vitele – totul trebuie să dispară.

Înăuntrul calului se întetește freamățul fricii. Nu le place liniștea asta; se simt de parcă ar fi abandonați. Răsucindu-se pe bancă, Pyrrhus iscodește printre două scânduri, dar nu vede nici pe dracu’.

— Ce pula mea se întâmplă? întreabă cineva.

— Fii fără grijă, spune Odiseu, se întorc ei.

Și, într-adevăr, după numai câteva minute, aud pași pe plajă îndreptându-se spre ei și un strigăt:

— Totul e bine la voi acolo?

Un murmur drept răspuns. Apoi, după un răstimp care a părut de ore întregi, deși probabil au fost doar câteva

¹ În original, *bullroarer* – vechi instrument muzical, alcătuit dintr-o pană de lemn legată la capătul unei sfori; prin învârtire, instrumentul produce sunete datorită vibrațiilor. În funcție de mărimea penei de lemn și de lungimea sforii, se schimbă intensitatea sunetului. Nu există un termen echivalent în limba română (n.tr.).

minute, calul pornește cu o smucitură. Îndată, Odiseu ridică mâna și, una câte una, luminile se sting.

Pyrrhus închide ochii și-și închipuie spinările asudate ale bărbaților care se arcuiesc, muncindu-se să târască monstrul pe pământul plin de gropi spre Troia. Au scripeți ca să facă treaba mai ușoară, dar chiar și așa, durează mult – pământul e brăzdat de gropile și dărele adânci ale celor zece ani de război. Își dau seama că se apropie când preoții încep să rostească imnuri de venerare către Atena, apărătoarea cetăților. Apărătoarea cetăților? E o glumă? Să sperăm naibii că nu va apăra cetatea *asta*. În sfârșit, bălângănitul încetează, iar oamenii din burta calului se uită unii la alții, cu fețele ivindu-li-se ca niște umbre înceteșate în lumina palidă. Gata? Au ajuns? Încă un imn închinat Atenei și, după trei urale în cinstea zeiței, bărbații care au târât calul la porțile Troiei pleacă.

Glasurele lor, încă intonând imnuri și rugăciuni, se topesc în liniște. Cineva șoptește:

— Ce se întâmplă acum?

Și Odiseu răspunde:

— Așteptăm.

Un burduf din piele de capră, plin cu vin îndoit cu apă, trece din mână în mână, deși nu îndrăznesc decât să-și înmoaie buzele. Gălețile sunt deja pe două treimi pline și, după cum spune Odiseu, un cal de lemn care începe să se pișe ar putea da de bănuț. E cald înăuntru; duhnește a rășină de la buștenii de brad proaspăt tăiați – și începe să se întâmple ceva ciudat, de la gustul de rășină și mirosul de căldură. I se usucă nările. Și nu e singurul care suferă. Mahaon șiroiește de sudoare – e mult mai împlinit decât bărbații mai tineri, care sunt slabi precum câinii sălbatici ce probabil că tocmai adulmecă pe la ușile colibelor părăsite, întrebându-se unde au dispărut oamenii. Pyrrhus încearcă să-și închipuie tabăra părăsită: sala în care a pășit pentru prima dată la doar zece zile după moartea tatălui său, cum s-a

așezat în scaunul lui Ahile, cu mâinile pe capetele sculptate ale leilor de munte, plimbându-și degetele prin gurile lor căscate, cum trebuie să fi făcut și Ahile, noapte de noapte – simțindu-se neconținut ca un impostor, un băiețel căruia i s-a îngăduit să stea până mai târziu. Dacă s-ar fi uitat în jos, și-ar fi văzut picioarele bălăngănindu-se la un cot deasupra podelei.

Până dimineată s-ar putea curăța, dar nu are niciun rost să se gândească la asta: ziua sorocită morții îi vine omului când vine și nu poți face nimic să amâni momentul. Se uită dintr-o parte în alta, văzându-și tulburarea oglindită pe fiecare dintre chipurile celorlalți. Până și Odiseu își roade unghia de la degetul mare. Troienii or fi aflat deja că au plecat corăbiile, că tabăra aheilor e cu adevărat părăsită, dar poate încă nu le vine a crede? Priam domnește peste Troia de cincizeci de ani. Prea e vulpe bătrână ca să cadă în așa o capcană. Calul e o capcană, o capcană genială – *da, dar cine e înăuntru?*

Odiseu ridică mâna, ascultă și într-o clipă aud cu toții: un murmur de glasuri troiene curioase, neliniștite. Ce e? De ce? Au renunțat aheii cu adevărat și au plecat acasă, lăsându-le darul ăsta nemaipomenit?

— Nemaipomenit de fără rost, spune cineva.

— De ce spui că e fără rost dacă nu știi la ce folosește?

— Nu om ști noi la ce folosește, dar una știm sigur: să nu avem încredere în nemernicii de greci.

Un murmur de aprobare.

— Oricum, de unde știm că e gol? Că nu e nimeni înăuntru?

Glasuri care trec de la bănuială la frică.

— Îi dăm foc.

— Așa-i, dați-i foc tâlharului. O să știm pe dată dacă e cineva acolo.

Ideea prinde repede; în curând, toți răsună în cor:

— Foc! Foc! Foc!

Pyrrhus se uită în jur și vede teama pe chipurile tuturor; nu, mai mult decât teama – groaza. Sunt oameni curajoși,

floarea oștii grecești, dar bărbatul care spune că nu îi e frică de foc e ori mincinos, ori nebun.

— FOC! FOC! FOC!

O cutie de lemn ticsită cu oameni – se va înălța ca un rug funerar împănat cu grăsime de porc. Și ce vor face troienii când vor auzi țipete? Vor alerga să aducă găleți de apă? Pe dracu; o să stea și o să râdă. Când se va întoarce armata, vor găsi doar scânduri înnegrite de flăcări și trupurile bărbaților morți, cu pumnii ridicați în posturile pugilistice ale celor care mor de foc. Și deasupra lor, pe ziduri, troienii așteptând. Nu e laș, chiar nu e, a intrat în burta nenorocitului de cal pregătit să moară, dar îl chinuie gândul că va muri ca un porc fript la proțap. Mai bine să iasă acum și să *lupte*...

E pe jumătate în picioare când zărește un vârful de sulită apărând între capetele celor doi oameni din fața sa. Le vede fețele albe de groază. Pe dată, toată lumea începe să se înghesuie adânc spre mijlocul pântecelui, cât mai departe cu putință de margini. Afară, o femeie strigă cât o ține gura:

— E o capcană, nu vedeți că e o capcană?

Și apoi o altă voce, a unui bărbat bătrân, dar nu slab, cu multă autoritate. Nu poate fi decât Priam.

— Cassandra, spune el, întoarce-te acasă acum, du-te acasă!

În burta calului, oamenii se răsucesc ca să-l privească acuzator pe Odiseu, cel care a plănuit asta, dar el nu face decât să ridice din umeri și să-și înalțe brațele.

Altă rafală de strigăte. Paznicii au găsit pe cineva furisându-se pe lângă porți, afară din cetate, și acum îl târăsc în fața lui Priam, îmbrâncindu-l să stea în genunchi. Și apoi, în sfârșit, în sfârșitul sfârșitului, Sinon începe să vorbească, la început cu voce tremurătoare, dar tot mai puternică pe măsură ce își spune povestea. Pyrrhus îl privește pe Odiseu cum își mișcă buzele odată cu vorbele lui Sinon. L-a învățat în ultimele trei săptămâni, plimbându-se ore în șir încoace și-ncolo prin arenă, repetând povestea, încercând să anticipeze orice întrebare pe care ar putea să i-o pună troienii.

Fiecare amănunt este pe cât de convingător cu putință: cum aheii cred că zeii i-au părăsit – și mai cu seamă Atena, pe care au jignit-o profund. Calul este o ofrandă, o făgăduială solemnă care trebuie dusă numaidecât în templu. Dar nu amănuntele contează. Totul depinde, de fapt, de cât de bine i-a ghicit Odiseu caracterul lui Priam. Pe când era copil, nici șapte ani n-avea, Priam fusese capturat într-un război și ținut pentru răscumpărare. Lipsit de prieteni și singur, obligat să-și ducă viața în țară străină, căuta mângâiere la zei, mai ales la Zeus Xenios, zeul care îndeamnă la bunătate față de străini. Sub conducerea lui Priam, Troia a fost întotdeauna gata să primească oameni ale căror popoare s-au întors împotriva lor. Povestea lui Odiseu a fost țesută să ajungă la Priam, fiecare detaliu menit să tragă foloase de pe urma credinței sale și să o transforme în slăbiciune. Iar dacă socoteala nu se va potrivi, sigur nu va fi din vina lui Sinon, căci el dă tot ce are mai bun, înălțându-și glasul la cer într-o tânguire de jale.

— Rogu-vă, repetă el întruna, vă rog, fie-vă milă de mine! Nu îndrăznesc să mă întorc acasă! Voi fi ucis dacă mă întorc acasă.

— Lăsați-l! spune Priam.

Și apoi vorbind, pesemne, chiar cu Sinon:

— Bine ai venit în Troia!

Nu mult după asta, se aude plesnetul frânghiilor aruncate să înlănțuie gâtul calului și acesta începe să se miște. După doar câțiva metri, se oprește cu o hurducătură, înțepenește pentru câteva minute de agonie, apoi pornește bălăngănindu-se. Pyrrhus iscodește printre scânduri simțind cu pleoapele aerul neașteptat de rece al nopții, dar nu vede decât un zid de piatră. Destul cât să-și dea seama că intră în Troia prin Porțile Schee. Se uită unii la alții cu ochii măriți. Liniște. Afară, troienii – bărbați, femei, copii – cântă imnuri închinare Atenei, apărătoarea cetăților, în timp ce trag calul în cetate. E o zarvă plină de încântare printre băieții care își „ajută” tații să tragă de frânghii opintindu-se.

În timpul ăsta, se întâmplă ceva curios cu Pyrrhus. O fi din cauza setei sau a căldurii, care e mai cumplită decât a fost până acum, dar lui i se pare că vede calul de afară. Îi vede căpățâna ajungând la înălțimea acoperișurilor palatelor și templelor, în timp ce e tras încet de-a lungul străzilor. Un simțământ ciudat: să fii zăvorât în întuneric și totuși să vezi străzile largi și piețele deschise, mulțimea troienilor entuziasmați zăbovind la picioarele calului. Puzderia de oameni a înnegrit pământul. Ca furnicile care au găsit o crisalidă destul de mare cât să-și hrănească puii câteva săptămâni, iar acum o cară victorioasă în mușuroiul lor, neavând habar că atunci când coaja tare și lucioasă va fi desfăcută, dinăuntru se va răspândi moartea asupra tuturor.

În sfârșit, hurducatul și bălângănitul încetează. Tuturor celor din burta calului le e greață. Alte rugăciuni, alte imnuri; troienii se îngrămădesc în templul Atenei să aducă mulțumiri zeiței pentru victorie. Apoi încep ospețele, cântările, dansurile, băutura, tot mai multă băatură. Războinicii greci ascultă și așteaptă. Pyrrhus încearcă să găsească puțin loc să-și întindă picioarele. Simte un cârcel în gamba dreaptă, de la sete și statul prea mult chircit. Sunt scufundați într-un întuneric și mai adânc acum, fără măcar o rază de lună care să pătrundă printre scândurile de pe flancurile calului – s-a hotărât ca atacul să aibă loc într-o noapte fără lună. Când și când, cheflii beți trec clătînându-se, iar torțele lor arzânde reflectă dungi de tigru pe chipurile bărbaților care așteaptă înăuntru. Lumina strălucește pe coifuri și platoșe și pe lamele spadelor trase din teacă. Totuși, așteaptă. Acolo, departe, în întuneric, corăbiile negre, clonțoase vor trasa brazde albe în marea agitată și cenușie, atunci când se va întoarce flota grecilor. Își închipuie corăbiile intrând în golf, cu pânzele strânse și vâslașii preluând comanda, apoi scrâșnetul chilelor pe pietriș, pe măsură ce înaintează pe țarm.

Încetul cu încetul, cântecele și chiotele se sting; ultimii cheflii s-au târât până acasă ori s-au prăbușit în șanțuri. Și gărzile lui Priam? Se poate să fi rămas treze, acum, că

războiul s-a terminat, acum, când știu că au câștigat și nu mai e nimeni cu care să lupte?

În sfârșit, la un semn făcut de Odiseu, patru războinici din celălalt capăt trag drugii și desprind două segmente ale flancului. Aerul răcoros al nopții năvălește înăuntru; Pyrrhus simte că-l înțeapă pielea de la transpirația care se usucă. Apoi, unul câte unul, într-un șir fără cusur, bărbații încep să coboare pe scări de frânghie și se adună jos în cerc. E ceva îmbulzeală în față, pentru că fiecare vrea să aibă onoarea să fie primul care iese. Lui Pyrrhus nu-i pasă de asta; e unul dintre primii, e suficient. Când picioarele îi ating pământul, simte un junghi de-a lungul spinării. Oamenii bat din picioare ca să se dezmoștească sângele în vine, pentru că dintr-o clipă în alta va trebui să alerge. Apucă o torță dintr-un sfeșnic de pe zidul templului și, în strălucirea flăcării roșiatice, se întoarce să-i privească pe ultimii războinici care sar îndesat pe pământ. Calul cacă oameni. Îndată ce au ieșit, se întorc și se privesc unii pe alții, cu aceeași figură parcă abia trezită din somn. Sunt înăuntru. Dintr-odată, surpriza îl năpădește – un val de nestăvilit. Acum, în clipa asta, stă acolo unde tatăl său nu a pășit niciodată, între zidurile cetății Troiei. Nu mai are de ce să se teamă. Totul e luminat, totul e limpede. Acolo, în întuneric, sunt porțile pe care le vor deschide ei ca să lase oastea să pătrundă. Pyrrhus întetește strânsoarea pe mânerul spadei și o ia la fugă.

2

O oră mai târziu, e pe treptele palatului, în toiul luptei. Apucând un topor de la un muribund, începe să-și croiască drum către ușă. Grămada de războinici din spatele său care se împinge să ajungă sus, pe scări, îl împiedică să-și miște brațul ca să capete un elan bun – strigă la ei să se dea înapoi, să-i facă loc, și, după patru sau cinci lovituri, își

croiește culoar atât cât să se strecoare – și apoi e ușor, totul e *ușor*. Năpustindu-se pe coridor, simte sângele tatălui său pulsându-i în vene și strigă triumfător.

La intrarea în sala tronului e un zid zdravăn de gărzi troiene, cu care războinicii ahei deja s-au luat la trântă, dar el o apucă la dreapta, în căutarea căii secrete care leagă casa lui Hector – în care văduva sa, Andromaca, locuiește acum doar cu fiul lor – de odăile lui Priam. Au aflat de asta de la prințul captiv schingiuit de Odiseu. O ușă în zid, pe jumătate ascunsă de o draperie, duce la o trecere abia luminată, înclinată abrupt – mirosul rece și rânced al locurilor nefolosite –, apoi un șir de scări îl conduce sus, în lumina strălucitoare a sălii tronului, unde Priam stă nemișcat în fața altarului, așteptând, de parcă viața toată se pregătise tocmai pentru acest moment. Sunt singuri. Vacarmul bătăliei dintre ahei și troieni pare să se topească de partea cealaltă a zidului.

Se privesc îndelung și în tăcere. Priam e bătrân, neașteptat de bătrân, și atât de șubred încât armura îl trage în jos. Pyrrhus își drege glasul – un sunet ciudat, aproape ca o scuză în încremenirea aceea măreață. Timpul pare că s-a oprit și nu știe cum să-l urnească iar. Se apropie de treptele altarului și-și rostește numele, așa cum se face înainte de a lupta:

— Sunt Pyrrhus, fiul lui Ahile.

Incredibil, de neiertat, Priam surâde și dă din cap. Înfuriat, Pyrrhus pune piciorul pe prima treaptă și-l vede pe Priam cum își adună puterile – deși, când bătrânul aruncă în sfârșit sulita, nu reușește să străpungă scutul, și arma atârână acolo o clipă, vibrând înainte să cadă clănțănind pe podea. Pyrrhus izbucnește în râs, iar sunetul râsetului său îl descătușează. Urcă sărind peste trepte, îl înșfacă zdravăn pe Priam de păr, îi trage capul în spate ca să lase liber gâtul sfrijit și...

Și nimic...

Vreme de un ceas a fost într-un soi de frenezie, de abia atingea pământul cu picioarele, iar puterea curgea prin el ca venită din cer – dar acum, când are mai multă nevoie de frenezia asta, o simte de parcă i s-ar scurge din mâini și

picioare. Ridică brațul, dar spada e grea, grea. Simțindu-i slăbiciunea, Priam se răsucește, se smulge din strânsoare și încearcă să fugă, dar se împiedică și cade pe trepte cu capul înainte. Pyrrhus se repede asupra lui, înfigându-și mâna în coama argintie și gata, asta e, asta e, acum, *acum*, dar părul e neașteptat de moale, aproape ca părul unei femei, și acest fleac fără importanță e suficient ca să-l descumpănească. Dă să taie gâtulejul bătrânului, ratează – *prost, prost* – de parc-ar fi un băiețandru de zece ani care încearcă să taie pentru prima dată un porc, hăcuind întruna, tăietură după tăietură, niciuna destul de adâncă încât să ucidă. Cu părul său alb și chipul palid, Priam parcă nu are niciun strop de sânge în vine; o, dar are valuri întregi de sânge, alunecă și se răsucește pe podea. În sfârșit, îl apucă bine pe bătrânul ticălos, se așază în genunchi pe pieptul osos, dar chiar și așa, tot nu reușește. Geme disperat:

— Ahile! Tată!

Și, de necrezut, Priam se întoarce și surâde din nou:

— Fiul lui Ahile? Îi spune. *Tu?* Nu-i semeni nici pe departe!

O ceață roșie de mânie îi dă lui Pyrrhus puterea să lovească din nou. Direct în gâtulej de data asta, fără greșală. Sângele fierbinte al lui Priam gâlgâie peste pumnul său în-cleștat. Asta e. Gata. Lasă trupul să alunece pe podea. Undeva, destul de aproape, o femeie țipă. Zăpăcit, privește jur-împrejur și vede un grup de femei, unele cu copii în brațe, ghemuite departe, pe o latură a altarului. Îmbătat de victorie și de sentimentul de ușurare, aleargă spre ele cu brațele larg deschise și strigă „BAU” în fața lor – și râde când ele se retrag înspăimântate.

Dar o fată stă și se holbează la el, cu ochii bulbucați și fața ca de broască. Cum de îndrăznește să-l privească? Pentru o clipă, simte pornirea să o lovească, dar se trage îndărăt la timp. Nu câștigi nicio glorie ucigând o femeie și oricum e obosit, mai obosit decât a fost vreodată în toată viața sa. Brațul drept îi atârnă din umăr, lipsit de viață ca o spadă. Sângele lui Priam se strânge uscându-i-se pe mână, duhnind

metalic, a pește. Stă o clipă, coborându-și privirea spre cadavru și apoi, dintr-o pornire, îi dă un picior în coaste. S-a hotărât, nicio înmormântare pentru Priam. Fără onoruri, fără rituri de îngropăciune, o moarte fără demnitate. Va face exact ce a făcut tatăl său cu Hector: va lega gleznele slăbănoage ale bătrânului de osia carului său de luptă și îl va târî la întoarcerea în tabără. Dar mai întâi trebuie să scape de toate țipetele și suspinele, așa că, orbește, iese împleticindu-se pe-o ușă în dreapta sa.

Întuneric acolo, răceală și tăcere; strigătele femeilor sună mai stins acum. Pe măsură ce ochii i se obișnuiesc cu întunericul, vede un cuier cu odăjdii de slujire și, alături, un scaun cu un veșmânt preoțesc împăturit pe spătar. Trebuie să fie veșmântarul lui Priam. Stând în pragul ușii, ascultă, simțind cum camera se îndepărtează, așa cum s-a întâmplat și cu femeile. Totul e acum tăcut, pustiu. Dintr-odată surprinde o mișcare în colțul îndepărtat. Cineva se ascunde acolo, în umbră, îi vede silueta. O femeie? Nu, din ce a putut zări, e aproape sigur că e bărbat. Împingând la o parte cuierul cu veșminte, se năpustește într-acolo – și aproape că izbucnește într-un râs de bucurie, de ușurare, pentru că acolo, chiar în fața lui, stă Ahile. Nu poate fi altcineva: armura strălucitoare, părul lung – și e un semn, un semn că a fost, în sfârșit, acceptat. Pășește încrezător, încercând să scruteze întunericul, și-l vede pe Ahile îndreptându-se spre el, într-un veșmânt însângerat; totul e roșu, de la coiful său cu pene până la sandalele sale. Și părul roșu, nu roșcat, nu morcoviu, nu, roșu ca sângele sau ca focul. În cele din urmă, față în față, întinde mâna și degetele sale lipicioase dau de ceva tare și rece.

Acum aproape, aproape, destul de aproape ca pentru un sărut.

— Tată, spune, în timp ce răsuflarea lui aburește bronzul strălucitor al oglinzii. Tată.

Și din nou, mai puțin încrezător de data aceasta: *Tată?*

*Mergem
Mergem
Mergem acasă!*

Nici nu mai știu de câte ori am auzit cântecul ăsta – dacă se poate numi cântec – în ultimele zile. Grupuri de bărbați clătinându-se prin tabără – beți, cu gurile căscate, cu ochii ieșiți din orbite, strigând cât îi ținea gura versurile astea simple iar și iar, până răgușeau. Disciplină aproape că nu mai exista. În toată tabăra, regii se străduiau să recapete controlul asupra oamenilor lor.

Într-o dimineață, traversând arena, l-am auzit pe Odiseu strigând:

— Dacă nu încărcăți dracului corabia aia odată, nu plecați nicăieri!

Ieșise din sala sa și stătea pe treptele cerdacului, luând la rost un grup de douăzeci-treizeci de bărbați. Faptul că purta o sulită chiar acolo, în tabără, spunea ceva despre starea generală de spirit. Majoritatea petrecăreților începură să se dea îndărăt, dar apoi se auzi o voce din mulțime:

— 'Dea, da' tu, pui de lele? Nici *pe tine* nu te prea vād cărând ceva!

Thersites, de bună seamă. Cine altcineva? Nu s-ar fi putut spune că a făcut un pas înainte; mai degrabă ceilalți se dăduseră cu un pas înapoi. Odiseu se repezi spre el cu sulita ridicată deasupra capului. Folosind capătul neascuțit ca pe o bătă, îl lovi de mai multe ori peste brațe și umeri, iar când Thersites s-a prăbușit gemând, i-a mai ars vreo câteva lovituri în coaste și a încheiat cu un șut în vintre.

Ținându-se de ouă, Thersites se zvârcolea de pe o parte pe alta în timp ce oamenii se îngrămădiseră în jur, hohotind de râs. I se dusesse vestea de intrigant și nerod; oricând era o treabă de făcut, Thersites se găsea mereu la coadă. Sigur, le

plăcea să se amuze pe margine când Thersites se lua la harță cu mai-marii lor, dar nu-l respectau și nu țineau deloc la el. Așa că l-au lăsat să zacă acolo și au pornit mai departe, poate ca să încarce o corabie, dar mai sigur să caute alte provizii de băutură, căci burdufurile din piele de capră ce le atârnav pe umeri păreau goale. Câțiva metri mai încolo s-au apucat din nou de cântat, deși pe măsură ce îl reluau, cântecul suna tot mai mult a bocet.

*Mergem
Mergem
Margem acasă!*

Adevărul? Nimeni nu pleca acasă. Nimeni nu pleca nicăieri. Doar cu patru zile în urmă mai aveau o oră până la plecare – unii dintre regi, inclusiv Odiseu, se îmbarcaseră deja –, când, dintr-odată, vântul a schimbat brusc direcția și a început să sufle puternic dinspre mare. Trebuia să fii nebun să părăsești adăpostul golfului pe așa vreme.

— Nicio grijă! spuneau toți. O să treacă repede.

Dar nu a trecut. Zi după zi, oră după oră, blestematul de vânt a tot suflat, așa că, iată-i pe toți, victorioșii războinici ahei, ca într-un țarc – și femeile troiene captive împreună cu ei, desigur.

Între timp, Thersites. M-am aplecat deasupra lui, încercând să nu mă trag înapoi din pricina duhorii ce răzbea din gura lui deschisă. Îmi părea rău că gândesc urât despre un om care tocmai îi spusese lui Odiseu în față că e un pui de lele, dar nu prea avea ce să-ți placă la Thersites. Totuși, iată-l, rănit, iar eu tocmai mă îndreptam spre spitalul de campanie, așa că l-am apucat de subsuori și l-am ajutat să se ridice. A rămas o vreme aplecat, cu mâinile pe genunchi, înainte de a-și ridica ușor capul.

— Te știi, spuse el. Briseis, așa-i?

Și-a șters nasul plin de sânge cu dosul palmei.

— Curva lui Ahile.

— *Soția* nobilului Alcimus.

— 'Dea, și ce-i cu plodu' pe care-l porți? Ei, ce zice *nobilul* Alcimus de asta? Ia urma plodului făcut de altu'?

I-am întors spatele și, pe măsură ce mă îndepărtam, simțeam neîncetat prezența Aminei, care își târșâia picioarele în urma mea. Știa povestea căsătoriei mele? Ei, dacă nu a aflat-o până acum, de-acum sigur o știa.

Cu vreo două zile înainte de a fi ucis, Ahile m-a dat lui Alcimus, spunându-mi că Alcimus a jurat să aibă grijă de copilul pe care-l aștept. N-am știut nimic despre asta până în dimineața în care s-a întâmplat. Trasă din patul lui Ahile, înfășurată într-un cearșaf pătat de spermă, cu firimituri de pâine în păr, cu o senzație de greață și mirosind ca după o noapte de tăvăleală – așa m-au măritat cu Alcimus. O nuntă stranie, deși perfect legitimă, cu un preot care a rostit rugăciunile și ne-a împreunat mâinile cu o legătură stacojie. Și, la drept vorbind, Alcimus și-a ținut cuvântul. Numai în dimineața asta a ținut să iau o femeie să meargă cu mine ori de câte ori aveam să plec din tabăra noastră.

— Nu ești în siguranță, a spus. Trebuie să iei pe cineva cu tine.

Așa m-am ales cu fata asta, Amina.

Alcătuiam un mic alai de tot răsul – eu, o femeie măritată și respectabilă, învăluită cu totul, și Amina trăgându-și picioarele după ea la câțiva pași în urma mea. Absolut fără rost, desigur. Ce m-a ferit de cetele de bețivi care mișunau prin tabără nu a fost prezența adolescentei ăsteia, ci brațul înarmat al lui Alcimus, așa cum, cu doar cinci luni în urmă, a fost brațul înarmat al lui Ahile. Singurul, *singurul* lucru care conta în tabăra asta era puterea – ceea ce însemna, în ultimă instanță, puterea de a ucide.

De obicei, o plimbare pe țărm mi se părea plăcută, dar nu și astăzi. Vântul devenise o palmă încinsă și umedă care te împingea departe de mare, spunând: *Nu, într-acolo nu poți merge*. Am spus „umedă”, dar până acum nu a fost nici urmă de ploaie, deși un nor în formă de nicovală trona sus,

deasupra golfului, iar noaptea, în adâncul lui, licăreau fulgere. Totul prevestea că va izbucni o furtună, care n-a mai venit. Lumina stranie, maro-roșiatică, lăsa urme de bronz pe fiecare părticică de piele neacoperită, până când brațele și chipurile oamenilor păreau făcute din același metal tare, de neînvins, al spadelor lor.

Dincolo de serbări – de băutură, ospete, dansuri – simțeam un aer de neliniște. Vântul ăsta începea să frece nervii tuturor, ca un copil agitat care pur și simplu nu vrea să meargă la culcare. Chiar și noaptea, cu toate ușile încuiate și zăvorâte, nu scăpau de starea asta. Rafalele se strecurau prin orice crăpătură, ridicând rogojinile, stingând lumânările, urmărindu-te de-a lungul coridorului până la odaia de culcare, până și în somn. Te trezeai în toiul nopții cu ochii în tavan și toate întrebările pe care reușeai să le ignori de-a lungul zilei se adunau în jurul patului tău.

Ei, ce zice nobilul Alcimus de asta? la urma plodului făcut de altu'?

Sarcina mea era cunoscută tuturor de-acum. Schimbarea a părut să se petreacă pe nesimțite, cum e atunci când se scurtează nopțile. Seară de seară, nu simți nicio diferență reală până când vine un aer rece și-ți dai seama că a sosit toamna. Atitudinea oamenilor față de mine s-a transformat pe măsură ce pântecul mi s-a mărit, iar asta m-a făcut să mă descurc mai greu cu propriile mele sentimente față de pruncul nenăscut. Copilul lui Ahile. *Fiu!* lui Ahile, dacă e să-i crezi pe mirmidoni, care se pare că puteau să vadă înlăuntrul pântecelui. Uneori, aveam impresia că ceea ce purtam în mine nu era nicidecum un copil, ci pe Ahile însuși, micșorat, redus la mărimea unui făt, totuși în mod clar Ahile; și înarmat până în dinți.

Pe măsură ce ne apropiam de tabăra lui Agamemnon, priveam în jos, urmărind cu dinadins mișcările picioarelor mele – înăuntru, afară, înăuntru, afară –, după cum apăreau și dispăreau de sub marginea tunicii mele. Fusesem așa de nefericită aici, încât mă îngrozea mereu gândul de a reveni,

dar îmi aminteam că rușinea de a fi sclavă în barăcile lui Agamemnon, în patul lui Agamemnon, ținea de domeniul trecutului. Eram o femeie liberă; așa că, odată intrată pe poartă, am ridicat capul și am privit în jur.

Mă aflu în piața principală a taberei. Când locuiam aici, aceasta era zona de paradă, unde se adunau soldații înainte de a mășălui spre câmpul de bătălie; acum era ocupat de un cort pentru îngrijirea răniților, mutat aici de pe plajă, unde stătea prea în bătaia brizei. În noua sa amplasare, cortul arăta încă și mai ponosit, cu pânzele acoperite de pete verzi, mirosind greu după ce stătuse multă vreme strâns în cala corabiei. Era unul dintre corturile în care aheii locuiseră în primele luni ale războiului, pe când erau atât de trufași încât să-și închipuie că Troia e ușor de învins. După o primă iarnă îngrozitoare la adăpostul pânzelor, au tăiat o pădure întreagă ca să-și construiască barăci.

M-am aplecat sub pânza ridicată de la intrare, oprindu-mă o clipă să-mi trag sufletul cât ochii mei se obișnuiau cu întunericul verzui. Credeam că știu toate sunetele pe care le-ar putea face vântul, dar plesniturile și gemetele pânzei îmi erau necunoscute. Mirosurile totuși erau aceleași: de sânge stătut dintr-un coș plin cu bandaje folosite, o mireasmă de ierburi proaspete – cimbru, rozmarin, lavandă și dafin. Când lucram aici, cortul era așa de plin încât trebuia să pășești peste un rănit ca să ajungi la altul. Acum era pe jumătate gol: doar două rânduri a câte cinci sau șase paturi din piele de bou, majoritatea ocupate de oameni care dormeau, mai puțin doi care jucau zaruri în partea din spate. Trebuie să fi fost răniți în ultimul asalt asupra Troiei. Niciunul nu părea grav, cu excepția unuia la capătul rândului din față, care părea a fi într-o stare foarte proastă. M-am întrebat de ce îmi mai bat capul să le evaluez starea; doar nu mai aveau nimic de-a face cu mine.

Ritsa stătea în picioare lângă banca din fundul încăperii, ștergându-și mâinile de șorțul aspru din iută care-i înconjura

mijlocul. Îmi zâmbea în timp ce mă apropiam, dar am observat că nu mai aleargă să mă întâmpine ca pe vremuri.

— Ei, ia te uită la *tine*, spuse ea când m-am apropiat.

Mă întrebam ce e schimbat la mine. Sarcina mea, care începuse să se vadă, sau broderia bogată de pe tunica mea? Dar niciuna nu era chiar o noutate. Apoi mi-am dat seama că trebuie să fie vorba despre Amina, care mă urma și se ținea la câțiva pași în urma mea.

— Și cine e asta, mă rog? Servitoarea ta?

— Nu.

Era important să lămuresc asta.

— Doar că Alcimus nu vrea să merg singură prin tabără.

— El e fix acolo. N-am văzut niciodată atâția bețivi. Intră, stai jos...

A ridicat o carafă de vin și a turnat în trei cupe. După o clipă de șovăire și o căutătură în direcția mea, Amina a primit cupa. Ce supărător, se purta întocmai ca o servitoare. M-am așezat la masa lungă și m-am întors spre Ritsa.

— Cum îți este?

— Sunt obosită.

Se vedea. De fapt, era trasă la față, și nu înțelegeam de ce, pentru că bărbații ăștia, în afară de cel rănit la cap din primul rând, aveau cu toții răni ușoare.

— Dorm în baraca Cassandrei.

Așa se explica. Îmi amintesc cât de înnebunită era Cassandra când femeile troiene așteptau să fie împărțite regilor - cum a înșfăcat torțele și le rotea deasupra capului, tropăind, chemând în gura mare pe toată lumea să vină să danseze la nunta ei... A încercat chiar să o ridice și pe maicăsa în picioare, strigând la ea și obligând-o să danseze și să tropăie.

— E mai bine?

Ritsa s-a strâmbat.

— Depinde - dimineața e destul de bine; nopțile, în schimb, sunt al naibii de îngrozitoare... E obsedată de foc, e uimitor cum reușește să facă rost de el, dar reușește - și, de

fiecare dată, *eu* o pătesc, e vina *mea*. Mă mir că nu a dat foc la toată tabăra asta blestemată. Nu mă încumet să adorm – și apoi trebuie să lucrez aici toată ziua. Asta nu e viață.

— Ar trebui să te ajute cineva.

— E o fată – dar nu e de niciun folos. Nu aş putea să o las pe Cassandra cu ea.

— Aş putea să stau eu cu ea – să te las să dormi puțin.

— Nu ştiu ce părere ar avea Mahaon despre asta.

— Putem întreba. Aş putea întreba *eu*.

Dădu din cap. Mahaon era medicul principal al armatei greceşti. Şi era şi – de fapt asta era mai important – stăpânul Ritsei. Am văzut că nu se arată deloc încântată să-i vorbesc stăpânului ei, așa că am renunțat.

— Bun vin, am spus, ca să umplu tăcerea.

— Da, nu-i așa? Nu-i rău.

Tocmai turna din nou în cupe, când o rafală puternică de vânt umflă tavanul de pânză deasupra noastră. Speriată, am ridicat privirea.

— Nu ți-e frică? Eu m-aş teme să nu cumva să se dărâme.

— Aş vrea să se dărâme.

Am privit-o, dar ea ridică din umeri şi continuă să măruntească ierburile. Ar putea să vi se pară ciudat, dar am tânjit să simt şi eu răceala pistilului în palmă. Trecuse mult timp de când lucram lângă ea, pe banca asta, dar au fost cele mai fericite zile pe care le-am trăit în tabără. Încă ştiam să numesc fiecare dintre ingredientele pe care le înşirase în faţa ei – toate cu efect calmant. Amestecate cu un vin tare, ieşea o licoare în stare să doboare şi un taur.

— E pentru Cassandra?

A aruncat o privire spre Amina, apoi a îngăimat:

— Agamemnon. Se pare că nu are somn.

— *Vai*, sărmanul!

Ne-am zâmbit una alteia, apoi Ritsa a arătat cu o mişcare a capului spre Amina.

— E tăcută.

— Apele liniştite...

— Chiar?

— Nu, nu știu, dar așa e, nu prea vorbește.

— Chiar e servitoarea ta?

— Nu, e una dintre fetele nobilului Pyrrhus. Se pare că ne convine amândurora treaba asta. Eu am nevoie să mă însoțească cineva, ea are nevoie să iasă.

Era o situație mai degrabă stânjenitoare. O știam pe Ritsa de când eram mică. Pe vremea aceea avea o poziție respectată ca vindecătoare și moașă. Fusesse cea mai bună prietenă a mamei – și după moartea ei, Ritsa s-a străduit să aibă grijă de mine cum a putut mai bine. Apoi, câțiva ani mai târziu, când Ahile a devastat și a ars cetatea noastră, am fost duse ca sclave în tabăra din Lyrnessus. Mi-a fost de mare ajutor atunci, mie și multora dintre femei. Dar acum eram femeie liberă, soția nobilului Alcimus, în timp ce Ritsa era tot sclavă. Da, e ușor să spui că schimbarea statutului, a norocului nu ar trebui să împovăreze prietenia, dar știm cu toții că nu e așa. Totuși, nu a împovărat și *această* prietenie. Am pierdut atât de mulți oameni dragi. Eram hotărâtă să nu o pierd pe Ritsa.

Așa că, dintr-o pornire lăuntrică, am început să amintesc de viața noastră în Lyrnessus, încercând să ajung la ea cu ajutorul amintirilor dintr-un trecut mai fericit, înainte ca Ahile să distrugă totul, înainte să fi auzit îngrozitorul său strigăt de luptă răsunând de jur-împrejurul zidurilor cetății. Chiar și așa, discuția înainta cu greu, pâlپând ca un capăt de lumânare gata să se stingă – și în tot timpul ăsta simțeam că Amina ascultă cu nesaț. După încă o tăcere, am spus:

— Ei bine, cred că trebuie să mă întorc.

Ritsa dădu aprobator din cap și împinse mojarul la o parte. Nu eram sigure dacă ar trebui să ne sărutăm de rămas-bun, așa că am încercat de vreo câteva ori, fără rezultat, să ne pupăm pe obraz, dar am sfârșit stânjenitor, dând nas în nas. Amina ne privea. Am plecat, iar ea, din nou, a rămas cu bună știință puțin în spatele meu. Am încetinit, ca să merg alături de ea, dar îndată ce mergeam mai încet, făcea și ea la fel,

așa că distanța dintre noi rămânea aceeași. Am suspinat și m-am străduit să înaintez luptându-mă cu vântul. Mă mustra conștiința din pricina ei și mă sâcăia starea asta, pentru că știam că mă străduisem să fac tot ce-mi stătuse în putință. Amintindu-mi primele mele zile în tabără, cât de mult mă ajutaseră celelalte femei, am încercat să mă apropii de ea și înainte, când mergeam pe la baraca femeilor, dar ea respingea toate încercările mele prietenești. Desigur, încercam să le ajut și pe celelalte fete, dar mai ales pe Amina, poate pentru că îmi amintea atât de mult de mine însămi – de cum stăteam, și ascultam, și așteptam. Prietenia se sprijină adesea pe asemănări, pe descoperirea unor porniri și chemări împărtășite, dar afinitățile dintre mine și Amina nu au avut acest efect. Cel mult adânceau îndoielile pe care le aveam față de mine însămi. Totuși, voiam să găsesc calea spre ea. Mă tot uitam în urmă, dar ea mergea cu capul plecat și-mi ocolea cu grijă privirea.

Niște bărbați se adunaseră în arenă și loveau cu piciorul o bășică de porc. Cel puțin așa speram, că e o bășică de porc. A doua zi după căderea Troiei dădusem de niște războinici care se jucau astfel cu un cap de om. Aceștia nu păreau periculoși, dar nu voiam să aflu în primejdie. M-am întors, am pus mâna pe brațul Aminei și am înclinat capul în direcția plajei. Începeam să cred că Alcimus are dreptate și că e prea periculos să părăsesc cvartalul.

Pe plajă nu mai era nimeni, în afară de doi preoți care purtau panglicile stacojii ale lui Apollo și roteau zbârnâitoare deasupra capetelor, probabil gândindu-se că, dacă vor face zgomot destul de puternic, vântul se va supune. În timp ce-i priveam, o pală de vânt l-a surprins pe unul dintre ei dezechilibrat și l-a trântit fără fasoane în nisipul ud. Au renunțat imediat și s-au îndreptat amărâți spre corturile lui Agamemnon. Pretutindeni în tabără, preoți ca aceștia încercau tot ce le stătea în putință să schimbe vremea: cercetau măruntaiele animalelor sacrificate, urmăreau

traectoria păsărilor în zbor, interpretau vise... Și totuși, vântul sufla.

După ce au plecat preoții, întreaga, nesfârșita plajă a rămas doar a noastră, chiar dacă trebuia să ne ținem vălurile pe față ca să putem respira; de vorbit era imposibil. Niciuna dintre noi nu s-ar fi putut ține singură pe picioare în fața rafalelor, așa că eram nevoite să ne agățăm una de alta - și acele câteva minute de încheștare pe care le-am trăit împreună au făcut să se năruiască zidul dintre noi mai mult decât reușiseră gesturile mele prietenești. Ne clătinam pe picioare, râzând și chicotind. Obrajii Aminei erau îmbujorați; cred că se minuna că mai e cu putință să râdă.

La început, am stat aproape de marginea plajei, unde corăbiile puse la adăpost ne apărau, dar niciodată nu am putut să rezist chemării mării - și oricum, îmi spuneam, nisipul ud de lângă apă e mai tare. Mai ușor să rămânem în picioare. Așa că am coborât pantele de nisip și pietriș, până ne-am trezit față în față cu un zid de apă gri-gălbuie care părea că are de gând să înghită pământul. Pe linia țărmului erau mormane împutite de alge amestecate cu mortăciuni, mii, mai multe decât văzusem vreodată: crabi mici, gri-verzui, stele de mare, câteva meduze uriașe cu mijlocul roșu-închis, de parcă ceva înăuntrul lor explodase, și alte creaturi ale căror nume nu le știam - toate moarte. Marea își ucidea copiii.

Amina se întoarse să privească turnurile Troiei, care ardeau mocnit, iar chipul îi oglindi pe dată tulburarea și amărăciunea. Simțeam că nu o ajut și că altcineva, mai învârstă, mai cu experiență - poate Ritsa - ar fi fost mai în stare să ajungă la sufletul ei. Așa că ne-am continuat drumul în tăcere până am ajuns în dreptul barăcilor lui Pyrrhus. Știam că vom fi în siguranță odată ce intram pe poartă, dar încă nu eram acolo. La auzul unui hohot de râs aspru, m-am apropiat cu grijă, rămânând în umbră, încercând să-mi dau seama ce ne aștepta. Nu era chiar întuneric, dar în zilele

acelea cerul se înfățișa adesea atât de acoperit de nori, încât chiar și în miezul zilei lumina părea slabă.

Chiar în fața porții era un loc gol, mare, unde se aliniau mirmidonii înainte de a mășălui spre câmpul de luptă. Aici se adunase un alt grup de războinici, dar în mijlocul gloatei era o fată. Legată la ochi. O învârteau în cerc, fiecare bărbat azvârlind-o în brațele altuia. Fata nu țipa, nici nu plângea după ajutor; probabil știa deja că nu va veni nimeni. *Amina nu trebuia să vadă asta.* Am înșfăcat-o de braț și am arătat în direcția din care tocmai veniserăm, dar ea stătea pur și simplu împietrită, așa că, în cele din urmă, a trebuit s-o trag de acolo. Împiedicându-se, m-a urmat de-a lungul zidului, dar încă se uita în urmă, peste umăr, la fata învârtită și la cercul de bărbați care râdeau.

În primele mele săptămâni în tabără, când marea era pentru mine deopotrivă o mângâiere și o ispită – spun „ispită” pentru că adesea voiam să intru în valuri și să nu mă mai întorc –, cercetam fiecare petic de plajă, iar asta mi-a fost de folos acum. Știam că e o potecă printre dune care duce la o altă intrare spre grajduri, așa că m-am îndreptat într-acolo. Când am ajuns la primul adăpost, m-am lăsat greu pe nisip ca să-mi adun gândurile risipite și, după o clipă de șovăială, Amina s-a așezat lângă mine, s-a întins pe spate și a privit cerul.

Întinse astfel, am scăpat de forța vântului, chiar dacă firele tăioase de iarbă de plajă se zbăteau nebunește deasupra capetelor noastre. Am închis ochii și mi-am petrecut brațele peste față. Mi-era teamă că Amina va vrea să vorbească despre scena la care asistaserăm și nu știam ce să-i spun. Să-i spun adevărul, cred, dar era un adevăr greu de spus. În a doua noapte pe care am petrecut-o în tabără am dormit în patul lui Ahile. Cu mai puțin de două zile în urmă îl privisem în timp ce-mi ucidea bărbatul și frații. Întinsă sub el, în timp ce dormea, mă gândeam că nu mi se poate întâmpla nimic mai rău – mie sau altor femei. Credeam că asta e groapa cea mai adâncă. Dar mai târziu, străbătând tabăra, am început să

le văd pe femeile de rând, care scormoneau după resturi în jurul vetrelor, rămâneau nemâncate ca să-și hrănească copiii, care se târau sub barăci noaptea ca să doarmă. Nu mi-a trebuit mult să-mi dau seama că erau și vieți mai rele decât a mea. Amina trebuia să știe asta, trebuia să înțeleagă realitățile vieții din tabără, dar nu puteam să îndur cruzimea de a i le spune eu însămi. Și, oricum, îmi ziceam, le va afla în curând.

Când am deschis ochii, am văzut că urmărește niște ciori care ne încercuiseră cam la vreo sută de metri depărtare. Mi s-a părut că e nedumerită, iar după o vreme s-a ridicat, cu mâna streășină la ochi, ca să vadă mai bine. Cu tunica neagră fluturând în jurul ei, părea ea însăși o cioară. Fără să vreau, m-am ridicat întrebându-mă cum o să trec de locul acela, pentru că știam – sau mai bine zis bănuiam – ce e acolo. Când Pyrrhus s-a întors triumfător după isprăvile din Troia, târa în urma carului său de luptă un sac plin cu sânge și oase frânte: Priam. Întâmplarea era deopotrivă oribilă și îngrozitor de previzibilă. Ahile dezonorase trupul lui Hector târându-l în urma roților carului său de luptă, așa că, desigur, Pyrrhus avea să facă același lucru cu Priam. Mi l-am amintit pe Ahile întorcându-se în tabără în ziua aceea, intrând cu pași mari, scufundându-și capul și umerii într-un butoi cu apă curată, și ieșind, cam un minut mai târziu, orb, cu apa scurgându-i-se pe corp. Ciorile se adunaseră și atunci.

— Hai!

Încercam să dau puțină tărie vocii mele.

— Să mergem.

Învăluindu-mi bine fața, am pornit. Era o duhoare în aer pe care speram că nu o observase, deși părea foarte atentă la toate. Alunecând în jos pe nisipul mișcător, am ieșit într-un spațiu deschis și iată-/. Era imposibil de spus dacă locul fusese ales într-adins sau dacă trupul lui Priam fusese pur și simplu lăsat acolo unde s-a încheiat cursa nebună a lui Pyrrhus. Întâmplător sau într-adins, fusese proptit de o mică movilă, așa că părea că se ridică să ne întâmpine. Cumva

asta a făcut ca totul să pară și mai rău. Nu rămăsese mare lucru din chipul său: ochii și vârful nasului nu mai erau. Ciorile încep întotdeauna cu ochii, pentru că e mai ușor și trebuie să se miște repede. Multe ciori flămânde au zăbovit o clipă în plus și au sfârșit între fălcile vulpii.

Nu era chip să ocolim cadavrul: trebuia să trecem pe lângă el. Când ne-am apropiat, duhoarea a devenit un obstacol fizic în care trebuia să te împingi. Respiram pe gură, ținându-mi ochii în pământ ca să văd cât mai puțin cu putință. Nu mă așteptasem la muștele bâzâitoare, mii de muște, acoperind cadavrul ca un smoc de peri negri. Când umbra mea le-a acoperit, s-au ridicat, dar s-au așezat înapoi îndată ce am trecut. Zgomotul mi-a împuiat capul de am crezut că o să-mi crape. Uneori, chiar și acum, atât de mulți ani mai târziu, când stau afară și mă bucur de căldura unei seri de vară, devin conștientă de bâzâitul albinelor dibuind florile, de zumzetul a numeroase alte insecte mișunând în umbra verde – și e insuportabil.

— Unde te duci? mă întreabă lumea atunci.

Iar eu le spun, cu un convingător ton nepăsător, pentru că am exercițiul ăsta – o, credeți-mă, *din belșug*:

— E prea cald aici, nu crezi? Ce-ar fi să mergem înăuntru?

În ziua aceea nu am avut scăpare. Am încercat să-mi țin mintea ocupată cu lucruri mărunte – ce ni se pregătea la cină, dacă femeile n-aveau să uite să pregătească o baie caldă pentru Alcimus când se va întoarce, deși habar nu aveam când se va întoarce acasă, sau dacă se va întoarce. M-am gândit la toate și la nimic, numai la ceea ce zăcea în fața mea nu – ruina demnă de milă a unui rege măreț.

Amina rămăsese binișor în urmă. M-am întors cu gândul să o zoresc și mi-am dat seama că nu eram în stare să rostesc o vorbă. Îngrețoșată de duhoare, își ridicase vâlul ca să-și acopere nasul și se holba la cadavru. Coama aceea de păr argintiu, năclăit de sânge – altceva nu prea mai puteai distinge, dar era totuși suficient cât să întrebe:

— *Priam?*

Am încuviințat din cap și i-am făcut semn să meargă, dar ea părea că prinsese rădăcini acolo, holbându-se, holbându-se, cu ochii așa de larg deschiși, încât păreau că-i înghițiseră întreaga față. Apoi se întoarse într-o parte și vărsă, cu tot trupul încleștat de efort. Câteva clipe mai târziu, își ștergea delicat gura cu marginea vălului.

— Ți-e bine?

Niciun răspuns. Ce-i drept, întrebarea era prostească. Cu marginea sandalei, acoperea cu pământ vărsătura. Fără grabă. Tacticoasă ca o pisică. Când, în sfârșit, s-a întors spre mine, am tresărit. Nu știu la ce mă așteptam. Repulsie? Da. Șoc? Da. Poate chiar o puternică reacție isterică; orice, mai puțin la această privire detașată, calmă, calculată. M-a neliniștit.

— Hai, să mergem acasă!

— *Acasă?*

Prea târziu să mai găsesc un alt cuvânt și, oricum, fie că-i plăcea sau nu, baraca femeilor *era* casa ei acum. Am pornit, sperând că mă va urma, dar nu s-a mișcat, și când am privit peste umăr, am observat că încă se holbează - nu la Priam însă, ci la movilița de pământ pe care o făcuse ca să-și acopere voma. Își ridică privirea.

— Pământul e foarte afânat. Ar fi ușor de săpat.

La început nu am înțeles. Apoi:

— Nu. *Nu!*

— Nu putem să-l lăsăm pur și simplu așa.

— Noi nu putem face nimic.

— Ba da. Putem să-l îngropăm.

Apoi, ca un copil care repetă o lecție învățată pe de rost:

— Dacă un mort nu e înmormântat cum se cuvine, e blestemat să rătăcească pe pământ. Nu poate intra în împărăția morții, acolo unde îi este locul.

— Chiar crezi asta? Priam e pedepsit pentru că Pyrrhus nu îngăduie nimănui să-l îngroape? Asta nu spune prea multe despre mila zeilor, așa-i?

Fiecare cuvânt suna fals. Nimic din viața mea de până atunci nu mă convinsese să mă încred în mila zeilor.

— Cert e că Pyrrhus nu vrea ca Priam să fie îngropat, și cum zice Pyrrhus așa rămâne.

— Există o putere mai presus de Pyrrhus.

— Da, am spus, prefăcându-mă într-adins că înțeleg greșit. Agamemnon. Crezi că *lui* îi pasă dacă Priam e înmormântat sau nu?

— Îmi pasă mie.

— Ești o fetiță, Amina. Nu te poți lupta cu regii.

— Nu vreau să mă lupt cu nimeni. Și, oricum, nu m-aș lupta – aș face doar ce au făcut femeile dintotdeauna.

Avea dreptate, desigur. Pregătirea mortului pentru îngropăciune este datoria femeilor, tot atât cât e nașterea de prunci și îngrijirea nou-născuților. Noi suntem paznicii porților. În vremuri obișnuite, femeile din gospodăria lui Priam i-ar fi pregătit trupul pentru îngropare, dar acum lucrurile erau altfel, iar Amina părea că nu are habar de cât de mult se schimbase viața.

— Uite, Amina, dacă ții la viața ta, trebuie să începi să trăiești în lumea reală. Troia nu mai există. În tabăra asta, Pyrrhus obține orice vrea.

De fapt, voiam să-i spun: *Ești sclavă. Învață să gândești ca o sclavă*. Dar nu am putut. Era așa de tânără, așa de curajoasă. Iar eu, o lașă, cred; am lăsat-o baltă, trăgând nădejde că va pricepe realitatea situației ei fără să fiu nevoită să o lămuresc eu acasă.

— Să ne întoarcem la cort. Să mâncăm ceva.

A încuviințat din cap, fără convingere. Am pornit cu pași cât mai mari, deși în acel loc adăpostit din spatele dunelor ierburile și buruienile îmi veneau aproape până la brâu; în fața noastră se întindea poteca de cenușă care lega grajdurile de pășunea de pe promontoriu. Un grăjdar venea înspre noi ținând de frâu un armăsar negru. Speriat de vântul puternic, calul scutura din cap și pășea în lateral atât de des încât omul care mergea lângă el abia se mai vedea. Abanos.

L-am recunoscut pentru că era unul dintre cei doi cai de la carul de luptă al lui Pyrrhus. M-am oprit la marginea potecii și mi-am ridicat vâlul, simțind-o pe Amina cum stă dreaptă ca un par lângă mine. La început am fost atât de prinsă de piruetele lui Abanos, încât nu mi-am dat seama cine era „grăjdarul”; dar apoi am zărit părul roșcat, bătut de vânt, conturându-se pe gâtul subțire și negru al calului. *Pyrrhus*.

Ce naiba făcea de își aducea singur calul de la pășune, când avea cam o duzină de îngrijitori să se ocupe asta? Dar apoi mi-am amintit că, atunci când Pyrrhus abia venise în tabără, zece zile după moartea lui Ahile, Alcimus remarcase nu o dată cât de multe ore petrece la grajduri.

— Se descurcă de minune cu caii, a spus atunci, într-un fel care părea să spună că Pyrrhus nu se descurcă la fel de bine cu oamenii.

— Ciudat flăcău.

Mai mult de atât, niciodată nu a dat glas îndoielilor pe care știam că le are. Uneori mă întrebam dacă mai rămăsese ceva din îndoiala aceea, în ciuda faptului că Pyrrhus se descurcase așa de bine în Troia. Un război scurt, dar reușit – asta părea să fie părerea generală.

Așa că iată-ne pe amândouă, învăluite discret, așteptând să treacă omul și calul. Poate că Abanos simțea mirosul morții sau pur și simplu nu-i plăceau uriașele păsări negre care încă se învăteau deasupra noastră, cu umbrele lor ca niște unghiuri ascuțite creștând pământul de sub picioarele lui. Trăgându-se în urma funiei de care era dus, dădea înapoi, apoi se învătea repede de trei-patru ori, dând drumul unei serii de bășini zgomotoase. Pyrrhus reușea să-l țină bine. Duceau o luptă în toată regulă, dar era calm și vorbea liniștit, cu blândețe, redându-i încrederea, până când calul se potolea, deși transpira din greu. Pyrrhus s-a mutat de partea cealaltă a calului, cu capul într-o parte, așa încât să nu fie nevoit să vadă îngrozitoarele păsări.

Și erau îngrozitoare – așa îmi păreau și mie, care nu aveam niciun motiv să mă tem de ele – croncănind aspru în

lumina tot mai slabă, cu penele lor ca niște degete rășchirate, invocând noaptea. Abia după ce a trecut bine de cadavrul lui Priam, Pyrrhus a slăbit funia și l-a lăsat iar pe Abanos să-și miște capul după voia sa.

Am dat drumul aerului din piept, fără să-mi fi dat seama până atunci că mă ținusem să respir. Am așteptat ca Pyrrhus să se îndepărteze suficient înainte de a păși pe potecă și, străduindu-mă să o privesc pe Amina într-un fel care nu spunea nimic, am pornit din nou spre tabără, simțindu-i permanent pașii neîncrezători pe urma mea.

4

Când am ajuns în tabără, prin curtea grajdurilor, am observat că femeilor troiene li se îngăduise să iasă din baraca lor. Stăteau pe două rânduri, pe treptele tindei, arătând, în tunicile lor negre, ca niște rândunici gata să migreze – cum se așază ele pe muchii și ziduri în zilele de dinainte de a-și lua zborul. Cu deosebirea că rândunicile ciripesc întruna, în timp ce femeile ședeau tăcute. Spun „femeile”, dar erau, de fapt, doar fete, niciuna dintre ele nu avea mai mult de șaptesprezece ani – unele chiar mult mai puțin de atât. Se îngrămădeau una într-alta, prea speriate până și să şușotească, privind spre Troia, unde coloane de fum negru se ridicau deasupra cetății, străbătute când și când de câte o vâlvătaie de flăcări roșii sau portocalii.

Amina alergă să li se alăture. Fetele s-au înghesuit ca să îi facă loc pe treaptă, dar nu au salutat-o.

Mi-am continuat drumul spre baraca lui Alcimus. Imediat ce am ridicat zăvorul, o altă pală de vânt a izbit ușa de perete. M-am luptat s-o închid în urma mea și am rămas tăcută, privind în jur la ceea ce era acum casa mea. O masă, patru scaune, un pat împins zdravăn până în perete, câteva rogojini și, într-un colț, un cufăr sculptat pentru hainele lui

Alcimus. O încăpere confortabilă: perne pe scaune, o tapiserie pe perete, opaițe, lumânări – dar nu simțeam că-mi aparține ceva de acolo. Am intrat în baraca asta în ziua morții lui Ahile, când Alcimus era împietrit de durere și tabăra întreagă fierbea. Asta se întâmplase cu cinci luni în urmă, și totuși odaia îmi părea străină. M-am îndemnat să mă mișc, să fac ceva, orice, așa că mi-am pus în gând să ies să veghez pregătirile pentru cină.

Vatra se afla în spatele barăcii, unde era un spațiu îngrădit ce asigura puțin adăpost de vânt. Acum aveam femei care să mă ajute, sclave. Se spune că o sclavă nu poate avea o stăpână mai rea decât o femeie care a fost cândva sclavă. Încercam să am grijă ca măcar asta să nu fie adevărat. Sclavele lui Alcimus aveau un loc sigur în care să doarmă și eu aveam grijă să fie bine hrănite.

Îndată ce m-am asigurat că pregătirile pentru cină sunt pe calea cea bună, m-am întors în odaie și am luat un coș cu lână netoarsă, sură, cu noduri de balegă uscată din loc în loc. Nu cred că e cineva care să se bucure de scărmanatul lânii; eu sigur nu. În câteva minute, mâinile mele sclișeau de grăsime, dar nu m-am dat bătută, deși îndeletnicirea aceea repetată și monotonă mă azvârlea într-un tunel de temeri fără înțeles. Din nou, am auzit-o pe Amina spunând: „ar fi ușor de săpat”, și m-am mișcat puțin să-mi îndrept spatele care mă durea. Desigur, nu avea de gând să facă ceva așa de primejdios; nu era atât de nebună – și, oricum, baraca femeilor era păzită noaptea. Nu, era bine. Nu aveam de ce să-mi fac griji.

Dar apoi, plutind între mine și coșul cu lână, am văzut mâna lui Priam purtând în degetul mare inelul de aur care îi sclișea mereu în soare. M-am întors mult, mult în trecut, neputând să mă împotrivesc. Pe când aveam doisprezece ani, nu mult după moartea mamei, tata m-a trimis să locuiesc în Troia, la sora mea măritată. Elena, care era – în mod inexplicabil – cea mai bună prietenă a surorii mele bondoace, m-a îndrăgit. Toată lumea observase: eram, lucru

cert, „mica prietenă a Elenei”. Mă lua mereu cu ea când mergea până la zidurile cetății, adică aproape în fiecare zi. Se apleca peste ziduri și privea cu nesaț – era ceva neplăcut în privirea ei fixă – la băătăia turbată care se dădea dedesubt. Prima dată când am mers era și Priam acolo și, cu toate necazurile pe care le avea pe cap – războiul care mergea prost, fiii care se certau, lăzile care se goleau, o generație întreagă de tineri care murea –, a găsit timp să fie bun cu mine. Scoțând la iveală un bănuț de argint, l-a ținut în palmă și, murmurând niște cuvinte magice, și-a trecut cealaltă palmă rapid peste prima și bănuțul a dispărut. Mă holbam la palma lui goală, hotărâtă să-mi păstrez atitudinea demnă a celor doisprezece ani ai mei – eram prea mare pentru șmecherii magice –, dar eram și înmărmurită, pentru că nu înțelegeam cum făcuse. Priam și-a pipăit hainele, prefăcându-se că-și cercetează buzunarele.

— Unde a dispărut? O, sper că nu l-am pierdut. O fi *la tine*?

Am scuturat vehement din cap. Apoi – desigur – s-a întins și a „descoperit” bănuțul în spatele urechii mele. Am râs fără să vreau. Făcând o plecăciune curtenitoare, mi-a dat bănuțul – și atunci, îmi amintesc, s-a întors să privească băătăia, chipul său revenind la ridurile tristeții sale obișnuite.

Acum, ani mai târziu, mi-am adus aminte de mâna aceea – și am văzut aceeași mână, zăcând pângărită pe pământul murdar. Apăsându-mi tare ochii cu degetele, am izgonit imaginea aceea lăsându-mi capul pe spate să se sprijine pe scaun. Gata cu scărmanatul lânii, mi-am spus, prea mă întrista. Cu ochii strâns închiși, stăteam și doar ascultam vântul.

Când, în sfârșit, Alcimus s-a întors, Automedon era cu el. Nu m-a surprins – cinau adesea împreună –, dar după ei a intrat și un al treilea bărbat. Pyrrhus. M-am înclinat adânc și m-am dus să aduc vin și cupe. Pentru că știam că așa s-ar fi așteptat, am ales cel mai bun vin și l-am servit neîndoit cu apă, doar cu pâine și măslina. Stăteau în jurul mesei și vorbeau. La băut, Alcimus ținea pasul cu Pyrrhus, dar avea

capul limpede, iar vorba lui era foarte puțin împleticită. Automedon, deși părea că bea cât ceilalți, arăta complet treaz. Pyrrhus era fără îndoială beat. Am adus încă o carafă, am pus-o pe masă lângă Alcimus și m-am retras în umbra care înconjura patul. Nu s-a mai uitat nimeni la mine.

Vorbeau despre planul lui Alcimus de a organiza jocuri împotriva unor echipe din celelalte tabere. Trebuia să le găsească oamenilor ceva de făcut, spunea Alcimus. Lipsa de activitate avea să nască doar nemulțumiri și deja umblau vorbe prin tabără că vremea e nefirească și că Agamemnon sau un alt rege probabil că îi supărase pe zei. Începeau să se iște lupte între triburi rivale și grupuri de rebeli, și asta era periculos. Regatele grecești aveau o întreagă istorie de dispute care măcinau granițele, discordii sângeroase ce treceau de la o generație la alta, neîncetate dușmăanii – iar acum, că Troia era învinsă, nu mai era nimic care să unească aceste grupuri învrăjbite. Coaliția care câștigase războiul se fărâmița, fiecare regat încercând să le păcălească pe celelalte pentru ierarhie. Cei doi frați regali, Agamemnon și Menelau, care conduseseră expediția, erau certați pentru că Menelau, sfidând onoarea, decența și bunul simț, o promisese pe târfa de Elena înapoi în patul său. Mii de tineri muriseră pentru ca Menelau să-și încalece din nou curva. De aceea, continua Alcimus, ei trebuiau *cumva* să preia controlul asupra situației, să aducă la un loc grupurile rebele. Pyrrhus spunea „Da” și „Nu”, bea și susținea că bărbații au cu adevărat nevoie doar de puțină *distracție*. Jocurile vor fi distractive, insista Alcimus.

— Până or începe să se ucidă din cauza rezultatelor, spuse Automedon.

Trecuseră de mult la a doua carafă și tot nu știam dacă Pyrrhus va rămâne la cină. Acum beat *criță*, începu să vorbească – mai bine zis să se laude – despre rolul pe care-l jucase în căderea Troiei. I-am văzut pe Alcimus și Automedon aruncându-și priviri unul altuia. Mirmidonii erau – sunt – un neam de oameni îndesați, cu piele întunecată și păr negru,

agili precum caprele lor de munte, extrem de neîncrezători, greu să-și pună nădejdea în cineva și taciturni dincolo de marginile îngăduite. Nici Alcimus, nici Automedon nu se simțea în largul lui ascultând bâiguierile fără șir ale lui Pyrrhus; mai ales Automedon stătea cu ochii ațintiți în cupă, fără nicio expresie pe chipul lui pământiu. Nici eu nu eram tocmai încântată. Nu voiam să zăbovesc cu mintea la nenorocirea care se petrecuse în Troia; cu siguranță nu voiam să mi se spună ce făcuse Alcimus. Trebuia să-mi petrec restul vieții cu bărbatul ăsta; mi-ar fi fost mai ușor dacă nu știam. Dar nu era nevoie să-mi fac griji: povestirile lui Pyrrhus erau doar despre el însuși.

Descrisa - retrăind - momentul în care își croise drum pentru a trece prin porțile palatului lui Priam. Nu aș fi crezut vreodată că Pyrrhus ar putea să fie elocvent, dar iată că, vorbind despre acest lucru, cuvintele curgeau. Am fost nevoită să văd totul prin ochii lui: culoarul lung, porțile dându-se în lături, frânturi de covoare, tapiserii, opaițe de aur - toată averea legendară a Troiei -, chiar dacă el nu se uitase decât atât cât să fie sigur că nu se ascundeau războinici înăuntru. Apoi a alergat - simțind, spunea el, sângele lui Ahile curgându-i prin vine - către ușa din celălalt capăt. Văzând că e bine păzită, a cotit în căutarea pasajului secret care lega casa lui Hector de odăile lui Priam. Existența acestui pasaj a fost o informație de căpătâi pe care au smuls-o prin tortură de la Helenus, fiul lui Priam. O foarte scurtă cercetare l-a îndreptat pe Pyrrhus în direcția cea bună. Deja îi lăsase pe războinicii ahei mult în urmă, așa că, atunci când a dat, în sfârșit, buzna în sala tronului și l-a văzut pe Priam, cu armură, stând pe treptele altarului, cei doi erau singuri.

Toată relatarea era dureroasă pentru mine, deși coincidea cu tot ce îmi închipuisem fără voia mea. Am încercat să nu aud ce urma, dar nu avea niciun rost - trebuia să ascult mai departe. Își amintea cu câtă mândrie i-a spus cine e: Pyrrhus, fiul lui Ahile. Cum, doar auzind numele acela, Priam s-a albit de groază. Cum a sărit pe treptele altarului, cum a tras pe

spate capul bătrânului și cum, rapid, curat, ușor și cu îndemânare, i-a tăiat beregata. O singură lovitură, a spus. Ca și cum ar fi înjunghiat un porc.

M-am uitat la el și mi-am zis: *Minți*. Nu pot explica cum, dar știam. Moartea lui Priam nu fusese nici pe departe așa. Și nimeni nu va putea să îl contrazică vreodată pentru că nimeni altcineva nu fusese de față. În cele din urmă se cufundă în tăcere, holbându-se la cupă de parcă nu putea să-și amintească la ce era bună. Îl priveam căutând, probabil, o cât de mică asemănare cu Ahile, a cărui mânie neîmblânzită provocase sute, dacă nu mii de morți. Oamenii tot spuneau că Pyrrhus e leit tatăl său, dar mie nu mi se părea. Pentru mine, arăta ca un bust al lui Ahile făcut din lut roșu, aspru de un sculptor bun, dar nu grozav. Deci? *Da*, era o asemănare; și *nu*, nu era nici pe departe ca Ahile.

De parcă ar fi fost stânjenit de privirea mea, Pyrrhus s-a îndreptat de spate și a privit în jur.

— Știți de ce îmi pare cu adevărat urât? spuse el. Că am dat scutul lui Hector putorii ăleia de femei să-și îngroape odrasla în el. *Tu* - împungând cu degetul spre Automedon - ar fi trebuit să mă împiedici!

— A fost un gest foarte generos, răspunse Automedon cu asprime.

— A fost o foarte mare tâmpenie.

— Ai coiful, interveni și Alcimus. Ai restul.

— Nu-i asta treaba totuși, nu-i așa? Taică-meu a despuiat armura de pe cadavrul lui Hector imediat după ce l-a omorât. Trebuia să am armura întreagă, nu cu bucăți lipsă.

Fără veste, se ridică în picioare clătinându-se. Alcimus îi întinse o mână să se țină, dar Pyrrhus nu l-a băgat în seamă, s-a apucat de marginea mesei și s-a avântat spre ușă. Alcimus l-a urmat în cerdac. Îi auzeam vorbind, deși cuvintele lor erau frânte de pale de vânt. După câteva minute, Alcimus se întoarse la masă, purtând în pielea sa aerul rece al nopții. Își trase scaunul și se așază.

— Ei bine, spuse.

Automedon ridică din umeri. Bărbații ăștia doi erau învățați să aștepte în ambuscadă, când și o șoptă putea să îi dea de gol – așa că, în timp, își inventaseră codul lor de comunicare ce rareori folosea cuvinte. Îmi dădeam seama că această discuție anume se purtase, nerostită, de-a lungul ultimei ore.

— E foarte tânăr, spuse Alcimus.

— Nu chiar așa de tânăr.

Nu chiar așa de tânăr încât să i se ierte înfumurarea de bețiv?

— Vrea să dovedească că e la fel de bun ca Ahile. Și nu poate.

Alcimus privi înspre mine.

— Nimeni nu poate.

Tăcere grea. Nu spusese nimănui că o căsătorie neconsumată – nici măcar Ritsei, și până atunci eram convinsă că nici Alcimus nu ar vorbi vreodată despre asta. Acum, dintr-odată, simțeam că Automedon știa – sau, mai bine spus, ghicise.

— Mai aduc vin? am întrebat.

— Mai bine nu, spuse Alcimus. De fapt, cred că ar trebui să mergem.

Am dat din cap, părându-mi rău pentru că, din nou, nu luase cina. La ușă, șovăi:

— Nu știu când mă întorc.

Și am simțit că îi dis plăcea chiar și această concesie neînsemnată față de obligațiile de familie. Știam – credeam că știu – că Alcimus mă iubise cândva – sau fusese doar îndrăgostit de mine. Observam felul în care se uita la mine, de câte ori eram în aceeași încăpere, deși, desigur, nu spusese niciodată nimic. Ca premiu de onoare al lui Ahile, fusesem imposibil de atins, ca o zeiță – dar, cine știe, poate chiar asta prefera? Poate adevărata iubire fusese Ahile însuși.

Ca soție a lui Alcimus, duceam o viață mult mai izolată și mai strictă decât atunci când eram premiul de onoare al lui Ahile. Nu mai turnam vin bărbaților când luau cina în sală, iar din cauza neorânduiei din tabără era mai greu să-mi văd prietenele. Erau puține orele pe care nu le petreceam singură. Alcimus venea și pleca, ocupat să rânduiască munca în tabără; abia dacă vorbeam. Serile, când eram mereu singură, torceam lână, lăsând firul să mă călăuzească în labirintul memoriei. Adesea mă gândeam la sora mea, lanthe – fiica primei soții a tatălui meu. Nu aveam nicio amintire cu ea din copilărie; când m-am născut eu, ea era deja o femeie gata de măritiş. Am apucat să o cunosc abia mai târziu, după moartea mamei, când am fost trimisă să stau la ea, în Troia. Mă gândeam la ea acum pentru că mă simţeam mai singură ca niciodată de la sosirea mea în tabără, iar ea era singura mea rudă în viață. *Dacă* mai era în viață.

După căderea Troiei, când femeile au fost mânite în arenă, am pornit în căutarea ei. De vreme ce era măritată cu unul dintre fiii lui Priam, am căutat-o mai întâi printre femeile de neam regesc, care fuseseră duse într-o baracă neîncăpătoare de la marginea arenei, înainte de a fi împărțite ca premii de onoare unor regi. Câteva se revărsaseră afară din baracă și stăteau pe jos sau întinse pe nisipul murdar. Cu părul lipit în şuvițe din pricina transpirației, cu fețele pline de vânătăi, cu ochii însângerați și tunicile rupte: până și cei din familiile lor le-ar recunoscut cu greu pe unele. Am străbătut mulțimea privind cu stăruință fiecare chip, dar lanthe nu era acolo.

Am căutat-o apoi printre femeile de rând, care erau mânite în tabără pe poteca înglodată, împiedicându-se și uneori căzând ca vitele duse la tăiere. Cele care cădeau erau „încurajate” să se ridice prin lovituri date cu coada sulitei. Nicio femeie însărcinată printre ele, observasem, și chiar

dacă unele duceau fete de mână, nu era niciun băiat. Din nou, am luat la rând chipurile îngrozite, dar teama le făcuse să arate toate la fel, și mi-a luat mult ca să înțeleg că sora mea nu se află printre ele. Mai târziu am aflat că vreo câteva sute de femei se aruncaseră de pe zidurile cetății, și îndată ce am auzit asta am fost convinsă că lanthe trebuie să se fi numărat printre ele. Îi era în fire să facă așa ceva – tot așa cum mie nu-mi era.

Pe măsură ce treceau zilele, m-am obișnuit cu gândul că murise. Dar nu puteam fi sigură, iar acum, mai mult decât oricând, aveam nevoie de certitudini. Singura pe care puteam să o întreb era Elena, prietena lanthei – deși era o prietenie greu de înțeles pentru multă lume. Așa că, într-o dimineață, m-am trezit devreme, am îmbrăcat cele mai întunecate veșminte pe care le aveam și m-am strecurat printre barăci, cât am putut de neobservată, neliniștită și singură. Nu aș fi putut să o iau pe Amina cu mine în această expediție, pentru că le-ar fi spus celorlalte fete și nu voiam să se știe de vizita asta. Nu eram sigură că voi putea răzbi până la Elena – se știa că era păzită cu strășnicie –, dar santinelele care stăteau la porțile cvartalului mi-au făcut semn să trec. Femeile nu erau considerate un pericol.

Nu mai fusesem niciodată în barăcile lui Menelau, așa că nu aveam habar la ce ușă ar fi trebuit să bat. După ce am cercetat o vreme cu privirea, am observat o fătucă șezând pe treptele unei barăci și măcinând porumb. Era slabă, cu cearcăne întunecate sub ochi și o rană deschisă la colțul gurii – era, de bună seamă, una dintre femeile care scormoneau pe lângă vetre ca să-și ducă jalnica existență. Când am întrebat-o, a arătat spre una dintre barăci.

— Te duci la Elena? spuse și scuipe să-și curețe gura după ce pronunțase numele acela.

Am urcat treptele, am așteptat câteva momente – dorindu-mi să nu fi venit – și am bătut la ușă. Mâna mea era încă în aer și gura deschisă, pregătită să întreb servitoarea dacă pot să o văd pe stăpâna ei, când am înțeles că nu e nevoie.

Pentru că era chiar ea. Nu am putut zări nicio schimbare, absolut niciuna. Părea de vârsta mea – poate chiar puțin mai tânără –, deși avea o fiică ajunsă la vremea măritişului. Avea părul dezlegat și atât de ciufulit, încât mi-a părut că tocmai s-a dat jos din pat.

— Îmi pare rău că te-am trezit.

— Nu m-ai trezit. Lucram.

Am observat un război de țesut în colțul îndepărtat, cu opaițe aprinse de jur-împrejur. Elena și îndeletnicirea ei cu țesutul. Mi-am amintit o poveste crudă pe care am auzit-o când eram mică. Oamenii credeau – sau măcar se prefăceau că ar crede – că, de câte ori Elena tăia un fir de lână, cineva murea pe câmpul de luptă. Mă întrebam dacă știe ce spun oamenii despre ea – și, în caz că știe, dacă e atât de îngrozită pe cât ar trebui să fie. Fiecare mort din războiul ăsta zăcea la ușa Elenei.

M-a privit îndelung, fără să-mi facă loc să intru în odaie. Mi-am dat seama că nu mă recunoscuse, așa că mi-am ridicat vălul de pe chip.

— Briseis.

O bucurie subită.

— Ia te uită!

Mă prinse de mâini.

— Ești cât mine de înaltă.

Desenă în aer, în dreptul chipului meu.

— Și așa de frumoasă. Am știut eu că vei fi frumoasă.

— Eras singura. Toți ceilalți îmi spuneau ce rățușcă urâtă sunt.

Scutură din cap.

— Ochi, obraji – nu-ți trebuie nimic altceva.

Spunea femeia care avea tot restul. Mă împinse către un scaun și se așeză în fața mea. Avea două pete rozalii în obraji – era caldă, prietenoasă, încântată. Nu mă puteam îndoi de sinceritatea cu care mă întâmpinase.

— *Tu* nu te-ai schimbat.

Voisem să o măgulesc, cred, sau era doar o constatare. Nimeni nu-i făcea Elenei complimente în legătură cu felul în care arăta – ce rost ar fi avut? Dar cuvintele rămaseră în aer, răsunând puțin ca o acuzație. Și, da, simțeam că s-ar fi cuvenit să arate un semn cât de mic al durerii sau regretului, un semn pe chipul ei ar fi fost de așteptat – măcar câteva riduri fine în jurul ochilor și al gurii? Ar fi fost așa de mult? Dar nu, nu era nimic.

Dacă se ghicea vreo asprime în glasul meu, Elena nu părea să o fi remarcat. Era preocupată să amestece vinul și să-l toarne în cupe. Mi-a întins și mie una în timp ce-mi spunea:

— Arăți bine cu pruncul în pânțece. Copilul lui Ahile?

Am dat din cap.

— Un om mare, cu adevărat *mare*. Menelau are mereu numai vorbe bune despre el.

Nu știam cum să răspund la asta. Clar, trecutul fusese șters complet din amintirea ei. Elena era din nou a Greciei, nu mai era Elena din Troia – asta se încheiase, era gata. Redevenise Elena din Argos. Regina Argosului. *Atâtea mii...*

Am alungat gândul.

— Mă întrebam dacă știi ce s-a întâmplat cu soră-mea.

Expresia de pe chipul Elenei se schimbă pe dată.

— Am văzut-o în ziua aia – venise pe la mine, am băut împreună o cupă de vin în grădină, la umbră. Era fericită, cred – oricum, mai fericită decât fusese vreodată. Apoi au izbucnit țipetele și strigătele în stradă – nu-mi puteam da seama ce e –, sclavii alergau înapoi și-ncolo pe străzi bâiguind ceva despre un cal, așa că am ieșit amândouă să vedem ce se întâmplă. Știam că fusese o capcană. Știu că după război mulți viteji se-arată, dar chiar am știut. Simțeam că e ceva viu înăuntru și că nu pot fi decât oameni. Și Cassandra a fost acolo, desigur, strigând din răspuțeri: „Nu-i lăsați să intre!”. Până când Priam i-a spus să tacă și să meargă acasă. Când s-a întunecat, m-am întors. Am înconjurat calul cântând cântece grecești.

Cântece de dragoste. Mi se spusese despre asta, deși povestea avea ceva ciudat. Unii bărbați nu o auziseră deloc – Automedon nu o auzise, nici Pyrrhus – și chiar și cei care-și aminteau că o auziseră fredonând nu se puteau pune de acord în privința cântecului. De parcă fiecare auzise cântecul care însemna cel mai mult pentru el.

— De ce?

— De ce am cântat? O, nu știu. Poate era o cale de a ajunge la ei?

— Nu ca să-i faci să se dea de gol?

— *Nu.*

Dădu din cap atât de tare, încât aveai impresia că vrea să scape de o viespe prinsă în păr.

— Voiam să mă întorc acasă.

I se frânse glasul la cuvântul ăsta. Cu mâna ridicată, șterse ușor colțul unui ochi perfect.

— Elena, puteai pleca oricând.

— Puteam? Nici nu-ți închipui cât de greu era.

Cumva sora mea dispăruse din discuția care se învârtea acum cu desăvârșire în jurul Elenei. Am observat atunci ceva de care nu fusesem conștientă înainte. Nu se putea închipui o femeie mai feminină decât Elena și nici un bărbat mai viril decât Ahile, și totuși, erau la fel în cele mai importante privințe. Totul se învârtea mereu în jurul lor.

— *Ianthe*, am spus apăsător.

— O, da. Mi s-a spus – nu știu dacă e și adevărat – că s-a aruncat într-o fântână. Se pare că multe femei au făcut la fel. Erau o mulțime care se întâlneau la templul lui Artemis – văduve, știi... Chiar devenise *foarte* credincioasă după ce i-a fost ucis bărbatul. Nu avea copii, presupun că nu găsea nimic de care să se agațe... Mă tem că devenise un fel de șoarece de templu...

Elena mă privi.

— Cum spuneam – nu știu sigur.

— Da, cred că mai bine așa decât la piața de sclavi.

Pentru că asta era singura alternativă. Sora mea era mult mai în vârstă decât mine, iar femeile care se apropiau de vârsta la care nu mai pot face copii erau de obicei trimise la piața de sclavi – și în multe privințe asta e o soartă mult mai rea. Femeile mai în vârstă erau mai ieftine și puteau fi muncite până-și dădeau duhul. De ce nu? Oricând puteai să cumperi alta. În clipa aceea mi-am pus în minte să cred că lanthe murise.

Motivul vizitei mele se încheiase, și totuși zăboveam. Am stat o vreme în tăcere, și nu ni s-a părut ciudat. Spre mirarea mea, revenise ceva din vechea noastră intimitate.

— Erai așa o ciudățenie mică, spuse.

— Nu eram prea fericită.

— Da, se vedea.

Pe atunci chiar ne îndrăgeam una pe cealaltă. Biata femeie, era nevoită să-și găsească prieteni unde putea. Prietenii ei adevărați erau Priam și Hector, care se purtau mereu blând cu ea, dar, date fiind împrejurările, îi vedea foarte rar. Ca pentru toate femeile, viața ei se petrecea în cea mai mare parte departe de viața bărbaților – și toate femeile din Troia (mai puțin sora mea) o urau. Și ea pe ele. A, printre oameni se arăta mereu respectuoasă, dar în intimitatea casei era cu totul altă poveste. Andromaca era „mireasa copilă”, Cassandra era „nebuna”, iar Hecuba... Ce spunea despre Hecuba? Nu îmi aminteam. Poate o cruța pe Hecuba. Îmi închipuiam că, între pereții odăilor rezervate femeilor, Hecuba ar fi fost o vrăjmașă pe cinste, prea puternică chiar și pentru Elena ca să îndrăznească să se ia de ea. Ne-am adâncit din nou în tăcere, lăsând marea amintirilor să treacă peste noi.

În sfârșit, auzind voci în baracă – tabăra începuse să prindă viață – am tresărit.

— Pot să văd ce ai ținut?

Se însenină.

— Da, sigur.

Se ridică iute în picioare, mă prinse de braț și aproape că mă trase în colțul odăii. Țesătura Elenei era diferită de a tuturor. Cele mai multe femei preferă motive obișnuite – precum florile și frunzele stilizate sau scene din viețile zeilor –, dar modelele Elenei erau absolut originale. Țesea istoria războiului, povestind cu lână și mătase, precum barzii cântă cu versuri și muzică. Am presupus că va face asta și, desigur, pe războiul ei de țesut prindea contur un uriaș cal de lemn. În burta lui prunci nenăscuți erau ghemuiți pe două rânduri – prunci-bărbați stând în pânțe.

Am rămas acolo absorbind lucrarea, iar tăcerea mea era o prețuire mai de seamă decât ar fi fost orice vorbe.

— Presupun că e pentru palatul lui Menelau?

— Cine știe?

Ceva în glasul ei mă făcu să mă întorc și să o privesc. Flăcările opaițelor la care lucra îi luminau pe deplin chipul, dar privirea mea nu a surprins fața ei desăvârșită, ci vânătăile care îi înconjurau gâtul ca un colier. Am zărit mai multe nuanțe – căci, din nefericire, eram cunoscătoare în astfel de chestiuni –, toată paleta, de la urmele roșii lăsate de degete furioase, trecând la cele albastre și negre, până la petele gălbui și stacojii ale unor răni mai vechi. Toate pe gât – nu se atingeau de fața ei. O gătuia când o încăleca. Îți venea să faci asta.

Fără să se gândească, începu să-și înfășoare mai aproape în jurul gâtului vâlul albastru, dar apoi și-a lăsat mâna să-i alunece, întâlnindu-mi privirea cu acea căutătură calmă, *golită*, pe care o văzusem de multe ori înainte – și de atunci încolo. Îi era rușine, chiar dacă știa că nu are niciun motiv. Voia să-și ascundă vânătăile – și totuși voia să le vadă.

— Vai, Elena!

— Știi, se îmbată și ... E pur și simplu o listă lungă de nume.

— Nume?

— Nume de oameni care au murit. Patroclu, Ahile, Aiax...

— Dar el s-a sinucis.

— Nu contează, tot pe mine dă vina. Fiul lui Nestor – cum îl chema? Antiloh. Agamemnon.

— Agamemnon?

— *Agamemnon*? Ultima dată când l-am văzut era viu și nevătămat.

— Da, dar lucrurile merg foarte prost între ei. Spune că și-a pierdut fratele – și de ce s-au învrăjbit? *Din cauza mea*.

Biata Elena. Atâta frumusețe, atâta grație – și, de fapt, nu era decât un os plin de mucegai pentru care se luptau niște câini sălbaticiți.

— O, știu, e mahnire și e firesc, dar e tot timpul – fără oprire. Și, desigur, e vina mea. Absolut toate, fiecare moarte – vina *mea*. La început, când i-am fost înapoiată după căderea Troiei, a spus că mă va omorî. Uneori îmi doresc s-o fi făcut.

Un hohot de râs îi rămase în gât.

— Atâta doar că eu nu, desigur.

— Îmi pare rău.

— Trebuie să pun mâna pe niște plante.

— Nu *otravă*?

— Nu – asta nu mi-ar merge niciodată. Dar sunt licori care îi fac pe oameni să uite – chiar dacă le moare cineva drag, nu simt nimic, nu plâng, nu jelesc... Nu se înfurie. E totul...

Mătură aerul cu mâna dintr-o parte în alta.

— Domolit și dus.

— Nu știu cum ai putea face rost de așa ceva.

— De la Mahaon?

— Cu siguranță poți întreba. Sigur ți-ar da o licoare de somn.

— Nu, nu e de folos, și-ar da seama imediat. Am nevoie să fie treaz – dar calm.

Șovăi.

— În Troia sunt o grămadă de astfel de plante. În grădina de ierburi de acolo.

Știam ce vrea să-mi ceară.

— E foarte departe. De Mahaon ai nevoie.

Nu o condamnăm pe Elena că vrea să-l potolească pe Menelau în felul ăla. Când mă uitam la ea, nu vedeam harpia despre care vorbeau poveștile și bârfele; vedeam o femeie care vrea să supraviețuiască.

— Mă va ucide, spuse.

Am dat din cap.

— Dacă voia asta, o făcea până acum.

— Deci nu mă ajuți?

— Vorbește cu Mahaon.

Asta era tot. La sfârșit, după ce s-au făcut și s-au spus toate, am stat doar și ne-am uitat una la cealaltă. Apoi mi-a atins ușor brațul și m-a condus spre ușă. Când a deschis-o, lumina îi dezvălui în întregime rănilile, adânci până la piept. Simțeam că vrea să rămân cu imaginea aceea și m-am surprins bătând în retragere.

— Nu poți să mă condamni că vreau să supraviețuiesc, spuse, închizând ușa până când nu mai era decât abia crăpată. Din câte am auzit, tu însăși te pricepi destul de bine la asta.

6

În seara aceea, din nou, am luat singură cina. După masă, în loc să-l aștept pe Alcimus, m-am dus direct în odaia mea. Era de departe cea mai mică din baracă, atât cât să încapă un pat și – o pradă adusă nu demult, după devastarea Troiei – un leagăn. Era lucrat cu atâta migală, era atât de bogat înfrumusețat cu fildeș și aur, că ar fi putut fi foarte bine să fi fost al unei familii de nobili sau de regi. Întinsă pe pat, stăteam cu ochii ațintiți la grinzile din tavan în timp ce pruncul din burta mea – care fusese neliniștit toată ziua – se adâncea încet în propriul său somn.

Stând astfel întinsă, nu eram nevoită să văd leagănul. Alcimus mi-l arătase cu atâta mândrie, încât știam că nu voi

putea să scap de el, nici măcar să sugerez să fie mutat într-una dintre barăcile folosite drept depozit, așa că îl uram. Nu puteam să mă împiedic să mă gândesc la fiul Andromacăi, băiețelul pe care Pyrrhus îl omorâse azvârlindu-l de pe crenelurile Troiei. Nu aveam niciun motiv anume să cred că ăsta fusese leagănul lui, și totuși știam că așa e. Îi simțeam mica stafie în încăpere.

Era greu să dorm cu gândul ăsta în minte, dar cel puțin am reușit să mă las furată de somn. Doar că după câteva minute, sau așa mi s-a părut – deși se poate să fi trecut ore întregi –, am fost trezită brusc din somn de o bătaie în ușă. Pentru că m-am ridicat prea repede, am amețit, dar am reușit să străbat cei câțiva pași împleticindu-mă. Ciocănitul în ușă a încetat și a pornit din nou.

— Vin!

Mijindu-mi ochii să văd în întuneric, am deslușit-o pe una dintre fete, deși nu îmi dădeam seama care anume, până s-a mai apropiat cu un pas.

— Amina. Ce s-a întâmplat?

— A trimis după Andromaca.

Nu era nevoie să spună mai mult. Mi-am luat mantia și, îndată ce am pășit peste prag, am simțit o ploaie ușoară umezindu-mi pielea și părul. Am urcat de-a lungul zidului, clătinându-ne puțin când ajungeam între două barăci unde vântul sufla cu toată puterea dinspre mare. Amina a bătut ușor la ușă, iar una dintre fete ne-a deschis. Încă nu le prea știam, decât pe vreo trei, patru după nume, iar pe celelalte, nici măcar atât. Iar faptul că multe dintre ele erau încă mute nu mă ajuta. Scoseseră paturile din scândură care stăteau sub baracă în timpul zilei și le înșiraseră pe rânduri în toată încăperea. Fiecare fată avea lângă pernă câte o candelă mică făcută din trestie. Întoarse spre mine, cu flăcările plâpânde luminându-le chipurile de jos, arătau ca propriile lor stafii. O fată pe nume Helle spuse:

— Ai ajuns prea târziu, a plecat.

Vocea ei era înclădată și îmbufnată – cum ar fi vorbit o copilă când nu ar fi reușit să o apere mama ei.

— Nu-i nimic, am spus, știu eu unde să o găsesc.

Știam. În scurta distanță dintre baraca femeilor și sală am avut impresia că mă întâlnesc cu vreo șase ipostaze de-ale mele din trecut.

Pe măsură ce mă apropiam, auzeam oameni cântând, bătând cu pumnii în masă, răsete răgușite de bărbați tineri care se cherkeliseră bine pentru a sărbători sau pentru a uita. Glasul lui Pyrrhus se ridica deasupra tuturor. Am străbătut veranda până la intrarea laterală, care ducea direct la odăile lui de locuit. Nu era prea la adăpost și, îndată ce am deschis ușa, vântul mă aruncă înăuntru cu o suflare. Am privit în jur. Ardea un foc, deși buștenii erau verzi și scoteau mult fum; mă usturau ochii. Lângă vatră erau două scaune așezate față în față. Cel cu fața spre mine fusese al lui Patroclu. Parcă îl și vedeam, cum stătea întotdeauna cu doi câini adormiți la picioare: câini de vânătoare, tresărind și scâncind în timp ce urmăreau iepuri închipuiți pe câmpurile din vis. Unul dintre câini lătra și labele îi zgredăneau pe podea. Patroclu râdea, iar în celălalt scaun, bărbatul al cărui chip nu-l vedeam și-a ridicat privirile de pe liră și a râs și el. Și, pentru o clipă, am uitat că Andromaca aștepta în odaia mică, că Pyrrhus se prostea de atâta băutură în sala mare, și priveam dusă scaunele goale – care în mintea mea nu erau goale deloc. Câtă putere au morții.

Încă un chiot din sala mare. Iarăși cântece, mai zgomotoase acum, însoțite de tropăieli. *Țineți-l la pământ, războinici argivi! Țineți-l la pământ, căpetenii din Argos! Căpetenii! Căpetenii! Căpetenii! Căpetenii!*

Țineți-l la pământ? Din ce văzusem, Pyrrhus trebuia mai curând proptit să stea în picioare. Știam că Andromaca va fi în odaia către care dădea cea în care eram acum – în dulap, cum îi spuneam eu. Am bătut ușor la ușă.

— Andromaca? Sunt eu – Briseis.

Am împins ușa și i-am văzut chipul palid, descărnat, plutind în întuneric precum lumina lunii în ape.

— De unde ai știut că sunt aici?

— Mi-a spus Amina.

Chiar când răspundeam mi-am dat seama că nu asta era adevărata întrebare.

— A, nu-ți face griji, cunosc foarte bine încăperea asta.

Când am petrecut prima noapte în tabără, Patroclu îmi dăduse o cupă cu vin. Nu înțelegeam – un om atât de puternic cum era primul aghiotant al lui Ahile – să servească o sclavă. De atunci m-a urmărit gestul ăsta mărunț de bunătate. Întorcându-mă spre masa din stânga ușii, am umplut două cupe, cele mai mari pe care le-am găsit, și i-am dat și ei una. Mă privi speriată.

— Crezi că se cuvine?

— Nu văd de ce nu. E vinul lui Priam și nu cred că ne va purta pică pentru o cupă.

Nehotărâtă, își ridică spre buze cupa.

— Ai mâncat ceva?

A dat din cap, așa că m-am întors în cealaltă odaie, am luat un coș cu brânză și pâine și l-am așezat lângă ea. Nu mă așteptam să mănânce, dar măcar știam că ar putea să mănânce dacă ar vrea. M-am înghesuit pe pat lângă ea și am rămas tăcute o vreme, ascultând cântecele din sala mare.

— O să fie bine.

Era o încurajare firavă, dar orice aș fi spus în situația asta ar fi fost la fel.

— O să se termine repede și o să te poți întoarce în patul tău.

— Știi că el mi-a ucis pruncul?

Câteodată nu există cuvinte. Am cuprins-o pe după umeri cu brațul – era atât de plăpândă, ca o pasăre, aproape că mă așteptam să-i aud inima zbătându-se între coaste. La început a stat nemișcată, cu toți mușchii încordați, dar apoi, deodată, s-a cuibărit lângă mine, cu capul în scobitura gâtului meu. Mi-am lipit buzele de părul ei și am stat așa multă vreme.

Cealaltă mână mi-a rămas pe învelitoare. Modelul cu flori și frunze îmi era atât de cunoscut că nici nu trebuia să mă uit, mi-l aminteam. Mă gândeam la prietena mea Ifis, care adesea aștepta cu mine în odaia asta. După prima noapte pe care am petrecut-o în patul lui Ahile, mi-a pregătit o baie fierbinte când m-am întors în baraca femeilor; înțelesese cât de mult aveai nevoie să te simți curată, să te lași învăluită de căldura aceea atotcuprinzătoare. Am hotărât atunci că o baie fierbinte o va aștepta și pe Andromaca atunci când îi va îngădui să plece.

Strigătele se stingeau într-un murmur surd străbătut de valuri de râsete. O, ce mulțumiți de ei înșiși erau aheii ăștia care sărbătoreau căderea Troiei. Cu burțile pline de carne furată, îmbătați cu vin pradat, cu glasurile care înghițeau răgetul vântului, era ușor să uite că se aflau ca într-o capcană pe țărm, fără vreo speranță să-și lanseze negrele corăbii la apă.

Doar că seara se apropia de sfârșit – iar vântul avea să suiere împrejurul barăcilor toată noaptea. Deodată, cântară cântecul de final. Îi știam fiecare cuvânt; îl auzisem cântat de atâtea ori așteptând în odaia asta. Era un cântec despre prietenie; prieteni care se despart la sfârșitul unei serii bune, o celebrare a căldurii și a vieții, atinsă puțin de melancolie. Pe măsură ce se stingeau ultimele acorduri, scurgeau paharele peste candelile de trestie în chip de ultimă ofrandă adusă zeilor. Am strâns umărul Andromacăi.

— Trebuie să plec.

Încuviință din cap, făcându-și curaj, căci știa că următoarea dată când se va deschide ușa, în cadrul ei va fi Pyrrhus. Și în clipa aceea, se risipi toată amorțeala pe care o înălțasem în ultimele luni ca să mă apăr, și m-am trezit din nou în încăperea asta, stând unde stătea ea, așteptându-l pe Ahile – trăind din nou toată groaza pe care o simțeam când ușa se deschidea, iar umbra lui uriașă zăgăzuia lumina.

Când m-am întors, nu era nimeni în baracă. Nu aveam habar pe unde umbla Alcimus ori dacă avea să se întoarcă acasă. Probabil că nu. Nu știam unde dormea când nu se întorcea noaptea și nu aveam niciun drept să întreb. Sigur, avea și alte femei – toți bărbații aveau –, dar nu știam dacă e una anume.

Era prea târziu să mă apuc de scărmanat lână, dar știam și că nu aș fi putut să adorm. În schimb, m-am plimbat înapoi și încolo, în vreme ce amintirile pe care mă pricepeam așa de bine să le țin în adâncuri începeau să se ridice ca niște bule de aer la suprafață, iar copilul fierbea în burta mea.

Timpul petrecut cu Andromaca și cu fetele mă făcea să retrăiesc primele mele zile în tabără. Când mă uit înapoi la vremea aceea, mi se pare că eram aproape nebună. O, în aparență normală, calmă, zâmbitoare – întotdeauna zâmbitoare –, dar îmi mișcam brațele și picioarele cu tot atâta simțire cât are o marionetă. Zile întregi treceau și spre seară nu eram în stare să-mi amintesc nici măcar un singur lucru care se întâmplase. Afară doar – nu, nu e chiar așa. Îmi aminteam – și încă mi le amintesc – numeroasele gesturi mărunte de bunătate care îmi erau adresate. Nu o puteam răsplăti pe Ifis, dar puteam să întorc bunătatea aceea către Andromaca – aveam să-i pregătesc o baie Andromacăi.

Dar asta abia dimineată. Tot trebuia să trec noaptea. Poate să beau puțin din licoarea de somn pe care o ținea Alcimus lângă pat, deși știam care e efectul ei – avea coșmaruri din acelea care nu se termină nici când deschizi ochii. Îl auzeam uneori gemând în somn. Totuși, mi-am spus, câteva guri nu aveau să-mi facă rău. Am dat-o pe gât dintr-o înghițitură, strâmbându-mă la gustul amar, apoi m-am îndreptat spre încăperea mică de la capătul coridorului, înțelegând chiar atunci că era același „dulap” din odăile lui Ahile – încăperea în care femeile așteptau să fie chemate. Mă

întrebam cine îl așteptase pe Alcimus acolo, în anii de dinainte de a se căsători fără voia sa.

Patul meu era tare și-mi intrase frigul în oase, chiar și pe calea scurtă de la sala lui Pyrrhus până aici. Noptile calde și umede ale verii erau de mult duse; anul se îndrepta spre întuneric. Am închis ochii și i-am ținut așa, închiși, deși simțeam fără încetare leagănul gol de la capătul patului meu.

Știi că el mi-a ucis pruncul?

Știam, deși nu era mult de când aflasem. La început mi-am închipuit că Odiseu trebuie să fi fost acela care i-a ucis fiul Andromacăi, doar pentru că îl auzisem spunând sus și tare că toți troienii de parte bărbătească trebuie să moară, chiar și copiii din pântece. *Toți*, stăruia el, dar mai ales cei din neamul lui Priam. Nu trebuia lăsat în viață niciun om care ar fi putut cere tronul Troiei, niciunul care ar fi putut aduna în jurul său un grup de rezistență sau răzbunare. Adevărul îl aflasem din întâmplare, auzind fără voia mea o discuție între Alcimus și unul dintre războinici. Pyrrhus fusese ales să ucidă pruncul ca răsplată pentru contribuția adusă la căderea Troiei. Isprăvile sale treceau din om în om și fără îndoială că erau înflorite cu fiecare povestire. Se zvonea chiar că l-ar fi ucis pe Priam izbindu-l cu trupul nepotului său până a murit. *Asta* nu era adevărat, sau, în orice caz, speram să nu fie adevărat, deși el mințise în legătură cu moartea lui Priam – eram sigură de asta. Atâtea lucruri oribile se petrecuseră în cetatea învinsă, încât era greu să excluzi vreo posibilitate.

Pruncul mișca iar în burta mea și mi-am pus mâna cu degetele răsfirate pe pântece. Nu știam ce ar trebui să simtă o femeie însărcinată; nu aveam pe cine să întreb, decât pe Ritsa – iar ea îmi răspundea mereu cu voioșia obișnuită a unei moașe cu experiență. Ce simțeam, așadar, pentru copilul ăsta al cărui tată îmi ucisese soțul și frații și dăduse foc cetății mele? Simțeam că nu e al meu. Uneori, îmi părea nu că port un copil, ci mai curând că fusesem infestată cu paraziți – că puseseră stăpânire pe mine, folosindu-mă pentru scopurile lor – care erau scopurile *lor*? Să ucidă toți

bărbații și băieții, să le însămânțeze femeile – iar troienii să înceteze să mai existe. Nu voiau doar să ucidă anumiți bărbați; voiau să stârpească un popor întreg.

Nu fusese alegerea mea să nasc; nu voiam asta. Totuși, știam că asta mă salvase. Fără asta, aș fi fost dăruită – oferită ca premiu întâi la jocurile funerare ținute în onoarea lui Ahile. În schimb, aveam parte de căsătorie, de siguranță, chiar și ceva respect. Am observat o deosebire clară îndată ce sarcina a început să se vadă. Nu mai departe de zilele trecute, un bărbat pe care abia dacă-l știam a pus mâna pe burta mea, nu cu intenții sexuale, de prădător, ci ca semn de loialitate față de neamul lui Ahile. Eu eram caseta care purta bijuteriile coroanei – sau așa păreau să mă privească mirmidonii. Nu contam defel ca om. Dacă vreodată se gândeau la sentimentele mele – și eram destul de sigură că nu se gândeau –, probabil că își închipuiau că strălucesc de mândrie că port copilul lui Ahile. Să ai în pânțele pruncul celui mai mare războinic al vremii sale – sau poate al tuturor timpurilor –, ce altceva ar putea să-și dorească o femeie?

Ascultam suspinele vântului. Noaptea, mugetul care speria și amenința toată ziua se stingea uneori într-un suspin nemângâiat – ca al unui copil părăsit care se roagă să fie lăsat înăuntru. Știam deja fiecare crăpătură a barăcii. Golul de sub ușă, pe unde vântul sufla nisip înăuntru, încât podelele era mereu zgrunțuroase, oricât de des ar fi fost măturate. Trebuia să ai grijă să ții opaițele departe de curent, pentru că dacă se întâmpla să sufle vântul peste ele, continuau să ardă. Lumânările erau mai sigure, pentru că probabil s-ar fi stins în cădere. Aveai permanent impresia că vântul suflă întuneric prin toate crăpăturile. Aș fi spus că de-acum știam toate renghiurile pe care le putea juca furtuna, dar iată că, stând cu ochii închiși, pe cale să adorm, am auzit un sunet nou, un ciocănit pe care nu-l mai auzisem până atunci. Trăgând de mine să mă trezesc, am deschis ochii și am văzut pătuțul legănându-se. Nicio mână omenească nu-l atingea, și totuși iată-l, scârțâind și *mișcându-se* – înaintând

ușor pe podea. Mintea mea căuta înfierbântată o explicație, și îndată ce am reușit să mă scutur de aburul de somn, mi-a fost destul de limpede. Era o gaură în perete lângă podea – se simțea curentul în jurul gleznelor imediat ce intrai în încăpere – și, cum podeaua se înclina dinspre perete spre ușă, era chiar ușor ca leagănul să încapă. Nu era nici pe departe ceva supranatural în asta, și totuși simțeam furnicături pe ceafă. Priveam pătuțul legănându-se și simțeam o groază teribilă. A trecut mult până am reușit să adorm la loc.

Primul lucru pe care l-am făcut dimineată, încă amețită de la licoarea de somn, a fost să merg la baraca femeilor, cu gândul să o aștept pe Andromaca, însă mi-au spus – Helle, cea care a deschis ușa, mi-a spus că Andromaca fusese deja adusă înapoi.

— Numai vreo două ore a stat acolo.

Era ceva neobișnuit. De obicei, dacă erai chemată, te așteptai să petreci toată noaptea acolo – dar asta se întâmpla cu Ahile. Nu știam cum stau lucrurile cu Pyrrhus. Am traversat intrarea îndreptându-mă spre odaia Andromacăi, care era întocmai ca a mea după formă și mărime. Stătea ghemuită sub o pătură, scăldată în lacrimi și tăcută, deși când m-am așezat la capătul patului s-a întors și lacrimile au început să-i curgă din ochi pe mână.

— Ei bine, e gata, a spus. Mă bucur că s-a terminat.

I-am întins o bucată de pânză de in să-și sufle nasul. S-a ridicat din așternut smiorcăindu-se, înlăcrimată, cu ochii înroșiți, dar mult mai liniștită decât mă așteptasem. Cu o mișcare a capului arată spre ușă.

— Mă tot întreabă cum a fost...

Destul de firesc; se gândeau toate că în curând va veni rândul lor. Îmi aminteam ce mult a contat pentru mine că Ifis nu pune niciodată întrebări.

— Ce-ar fi să vii cu mine? i-am zis. Poți să faci o baie, este apă caldă din belșug...

Se uita neajutorată în încăpere, de parcă ridicatul din pat ar fi fost o sarcină prea temerară ca să o ia în calcul, dar în cele din urmă își trecu picioarele peste marginea patului și se sculă. Părul îi era încurcat, haina, pătată. M-am întors la baracă mergând înaintea ei, am poruncit să se pregătească o baie caldă și am pus mâncare pe masă: felii de carne rece de la cina din ajun, pâine caldă, caise coapte, brânză albă, sfărâmicioasă. Nu am crezut nicio clipă că va fi în stare să mănânce, dar m-a surprins. Nu pot spune că a mâncat cu poftă, dar cred că nici nu mâncase vreodată astfel. Totuși, a reușit să bea și o cupă de vin și asta i-a mai îmbujorat obraji.

Când a terminat de mâncat, apa de îmbăiat era pregătită și am dus-o afară, în spatele barăcii, unde putea să se spele ferită de priviri. Aburii cu mireasmă dulce se ridicau din apă, ierburi pluteau la suprafață, ștergare albe pe suportul de haine se încălzeau lângă vatră... Într-adevăr, s-a luminat puțin la vederea lor. Când și-a scos tunică, am văzut că la gât, pe un lăntișor de argint, purta un inel și mă întrebam cum naiba reușise să-l păstreze. De obicei, când o femeie e capturată, îi sunt luate podoabele; multe fete ajunseseră în tabără cu urechile sfâșiate pentru că li se smulseseră cerceii. Era un inel bărbătesc, de purtat pe degetul mare; dar nu am vrut să mă uit prea atent. Mai mult decât orice, avea nevoie de discreție. Știam cât de despuiată se simte – fiecare părticică a trupului ei *expusă* –, de parcă ar fi fost jupuită de piele.

M-am îndepărtat și am început să-mi fac de lucru cu ștergarele. Când mi-am întors din nou privirea, stătea întinsă în apă, cu ochii închiși, cu umbrele norilor trecători străbătându-i alene chipul. Am lăsat-o să stea cât vrea, iar eu m-am întors în baracă și am ales pentru ea una dintre tunicile mele. Au trecut vreo douăzeci de minute bune până am auzit-o strigându-mă pe nume. Am ajutat-o să îmbrace tunică cea curată și am șezut pe treaptă în timp ce-i pieptănam și-i aranjam părul. Pieptănatul părului are ceva liniștitor – pentru amândouă. Îmi tot aminteam cum era când

venisem în Troia. Aveam doar doisprezece ani, așa că o priveam ca pe o femeie matură, deși acum, uitându-mă în urmă, îmi dau seama că trebuie să fi fost foarte tânără – poate nici cincisprezece ani n-avea când s-a măritat cu Hector. Neobișnuit de tânără, mai ales că, din ce se spunea, fusese mult iubită și singură la părinți, dar tatăl ei voia să o știe măritată, în siguranță, deoarece bănuia (și pe bună dreptate) că cetatea va fi următoarea țintă a lui Ahile.

Îmi închipui ce greu trebuie să îi fi fost în primele zile după nuntă. Prins cu treburile războiului, Hector amânase însurătoarea până ajunsese la vreo treizeci de ani. Până atunci avusese multe țiiitoare; cel puțin câțiva dintre copiii care se jucau în jurul mesei erau ai lui. Dar așa ceva e de așteptat; o tânără nevestă care își amărăște viața din pricina țiiitoarelor bărbatului ei e o proastă. Dar nu, necazul adevărat era cu Elena. Hector era vrăjit de ea, deși era un bărbat prea onorabil ca să-și arate în cuvânt sau faptă atracția față de soția fratelui său. Cât despre ea, Elena îi făcea ochi dulci fără rușine, fără a-și bate prea mult capul să ascundă sentimentul că se măritase cu fratele greșit – iar față de Andromaca, „mireasa-copilă”, arăta un dispreț fățiș. Toate femeile păleau în fața Elenei, dar Andromaca – slăbănoagă, cu pieptul feciorelnic și cumplit de timidă – mai mult decât majoritatea. Hector se purtase întotdeauna foarte respectuos cu soția sa în rarele momente când erau nevoiți să apară împreună în fața lumii; și dacă, în astfel de momente, ochii lui alunecau adesea înspre Elena... Ei bine, asta li se întâmpla cam tuturor bărbaților din încăpere.

Elena era foarte conștientă de efectul pe care-l avea. Îmi amintesc de o seară anume când – ironică, așa cum era mai totdeauna – îi lăuda pe troieni pentru că își păzeau atât de sever fetele nemăritate. Elena era din Argos, unde lucrurile stăteau altfel.

— Știți, spuse ea, că atunci când eram deja fată mare, tocmai coaptă pentru măritiș, încă mă suflecăam până la brâu

și mă luam la întrecere cu frații mei pe plajă? Adică – și privea ingenuă în jurul mesei – vă puteți *imagina*?

O, puteau, puteau, *cu siguranță* puteau. Unul sau doi dintre sfetnicii lui Priam arătau ca și cum să-și imagineze asta era ultimul lucru pe care aveau să-l mai facă. Femeile bombăneau și schimbau priviri de dezaprobare, în timp ce, în capul mesei, Priam, cu chipul luminat de amuzament, i-a surprins privirea Elenei și a dat ușor din cap.

Acum, pe când terminam de aranjat părul Andromacăi, nu mă puteam abține să surâd la amintirea asta. În ciuda a toate, nu fusesem niciodată în stare să o urăsc pe Elena – ceea ce mă făcea să fiu în minoritate, mai precis singura printre femeile troiene. Am înnodat o panglică în jurul ultimei împletituri, iar Andromaca, ce se pierduse transportată parcă în altă lume, a deschis ochii și a privit în jur.

— Mulțumesc, spuse. Nu cred că aș fi putut să mai suport niciun minut în plus acolo. Mă tot întrebau toate, iar eu pur și simplu nu vreau să vorbesc despre asta.

— Nu, sigur că nu, am răspuns.

Am adus o carafă de vin și am pus-o pe podea, la picioarele noastre. Am vorbit de una, de alta, dar nimic nu-i reținea prea mult atenția și, după o vreme, a început să îmi spună de Pyrrhus – voise să facă asta de când a ajuns.

— Era atât de *beat* – nu am văzut pe nimeni, niciodată, în toată viața mea, atât de beat. Tot dădea peste lucruri și spunea ceva, apoi uita ce spusese și o lua de la capăt. Adică, și Hector mai bea – toți beau, nu-i așa? –, dar *nici vorbă* de așa ceva.

Se opri puțin, cu ochii pierduți în iarba rară de la picioarele ei.

— Mă gândeam că e de folos, într-un fel, pentru că știam că nu o să-și mai amintească nimic – și așa nu era nevoie să-mi amintesc nici eu. Da, știu, *nebunie* – îmi tot spun că așa simțeam.

Își ridică privirea.

— Cât așteptam în odaia aia mă gândeam, după ce ai plecat, că o să vină și doar o să... se năpustească. Dar nu a fost deloc așa. M-a întins și pur și simplu... *se holba* la mine. Nu puteam să respir, nu puteam să vorbesc... După o vreme, mi-a turnat o cupă de vin – a vărsat cea mai mare parte –, apoi a sărit și a luat o cutie de pe masă – a scos totul și mi-a spus: „Hai, alege!”. Erau podoabe, mai ales coliere, broșe – din Troia, cred. Dacă aș fi avut mintea limpede, probabil că le-aș fi recunoscut pe cele mai multe. Iar el o ținea întruna: „Hai, alege”. Singurul lucru pe care îl știam era că *nu* vreau să aleg ceva care să mă înfrumusețeze pentru el. Așa că am ales asta.

A bâjbâit sub gulerul tunicii și a scos inelul pe care îl observasem mai devreme. De aur, cu o piatră mare, verde – nu smarald –, un verde stins, lăptos, culoarea mării calme. L-am privit și mâna unui bărbat cu un bănuț de argint sclipindu-i în palmă mi-a răsărit în minte din întunericul trecutului.

— Inelul lui *Priam*?

— Da, nu voiam să rămână la el.

— Nu te-a întrebat de ce vrei un inel de bărbat? N-o să-l poți purta niciodată.

— Dar îl port. Nu, nu a întrebat. Cred că încerca să nu verse.

A șovăit.

— Tot nu știi dacă... Știi tu. Tot încerca să ...

Brusc, mimă un gest de aruncare cu pumnul strâns.

— Și nu se mai oprea.

Un râset scurt, fără veselie.

— Apoi m-a azvârlit cât colo.

— Trebuie să-ți dai seama dacă a terminat în tine.

O clipă am crezut că nu îmi va răspunde. Apoi:

— Da, așa a fost.

Se făcu din nou pământie; fiecare picătură de viață părea să se scurgă din ea, în timp ce o priveam. Am rămas tăcute o vreme, ascultând vântul. Și apoi, printre toate sunetele

cunoscute, am auzit scrâșnetul leagănului pe podeaua de lemn. Speram că nu auzise și ea, dar nu a fost așa. Îndată, a sărit în picioare, a intrat pe ușă împiedicându-se, de parcă auzise copilul plângând în toiul nopții. Odată pătrunsă în baracă, sunetul se auzi mai puternic, așa că a luat-o la fugă. Am prins-o din urmă chiar când a ajuns la ușa odăii mele și am văzut, peste umărul ei, pătuțul legănându-se. Căzu în genunchi lângă el, scrutând golul de sub acoperitoare.

— O să ți-l înapoiez.

Mă bâlbâiam, încercând din răputeri să nu se simtă mai rănită decât se simțea deja.

— Nu pot chiar acum, pentru că mi l-a adus Alcimus, dar nu îți face griji, imediat ce voi putea, îl voi da înapoi...

Mâna ei, încheștată pe pătuț, opri legănatul. Stăteam și respiram în liniștea aceea neașteptată. Apoi ridică privirea către mine:

— De ce l-aș vrea înapoi? spuse. Voi fi doar nevoită să pun copilul *lui* aici.

Privirea ei aluneca de la chipul la pânțelele meu.

— Cum am putea să *le* iubim copiii?

Mă privi îndelung, aproape ca și cum ar fi crezut că aş avea un răspuns. Pentru că mi se făcuse greață, mi-am dus mâna la gură și m-am îndepărtat.

8

Îl durea până și să întoarcă capul pe pernă. Gura îi era uscată; probabil că sforăise ca porcul toată noaptea – deși... ce vorbă fără noimă-i asta? Cine a auzit vreodată porcul sforăind? Cu ochii strâns închiși, și-a întins brațele și a găsit cealaltă jumătate de pat goală. Așadar, plecase. Când o fi plecat? Ca în ceață își amintea că a împins-o jos din pat. Nu, nu a împins-o – nu ar fi făcut asta. Era, totuși văduva lui Hector – un premiu important, cum erau și coiful și scutul lui.

Doar că nu avea scutul. Automedon ar fi trebuit să-l împiedice... Deschise ochii, dar lumina îl ardea ca acidul și a fost bucuros să-i închidă la loc. Ceva îl sâcâia... Inelul, o, căcat, *da*, inelul. Îi oferise coliere, brățări, broșe – iar ea a ales un inel bărbătesc. De ce? Pentru că era inelul lui Hector. Pentru că îl recunoscuse? Trebuia să o fi împiedicat să-l ia, și așa ar fi făcut – dacă nu i-ar fi fost milă de ea. Dacă nu ar fi încercat să-și stăpânească greața.

Cum reușise să se culce cu ea, nu știa. Dar reușise, cearceaful umed de sub el era dovada. Nu-și amintea prea mult, dar o făcuse. Chiar? Da, sigur că da. Își amintește acum, deși nu prea merită. A fost ca și cum și-ar fi înfipt mădularul într-un sac cu oase unsuroase de pui. Nu ar fi trebuit s-o lase să ia inelul. Țsta-i necazul – e prea generos –, oamenii îl iau de prost. *Ea* cu siguranță. Totuși, nu o ajuta prea mult asta, așa-i? Important e că s-a terminat. Data viitoare va fi mai ușor, și apoi următoarea. Și următoarea... căcat. E sentință pe viață – pauză doar dacă o lasă gravidă, altfel... Ar trebui să nu mai gândească astfel. Important e că a făcut ce a avut de făcut. Zidurile Troiei fuseseră cu adevărat și temeinic dărâmate.

Zvâcnirea de încredere care a durat câteva clipe îl face să se ridice și să privească în jur. Ca de obicei, odaia pare că se micșorează și se îndepărtează de el. Nemaipomenit cât de vii sunt lucrurile astea. Lira, pe jos, ca și cum Ahile tocmai ar fi pus-o acolo; oglinda care îi reflectase odinioară chipul, dar care acum e întunecată; scutul lui proptit de perete. Toate lucrurile astea sunt ale lui acum, dar nu le simte ca și cum ar fi ale lui. Nu știe să cânte la liră, și cu siguranță nu avea să lase pe nimeni altcineva să cânte la ea. El poate să lustruiască scutul – și adesea o face. Oglinda îi joacă feste. Câteodată își pune armura lui Ahile și stă în fața ei, dar imaginea nu se mișcă întotdeauna când se mișcă el. Pare să se îndepărteze de sine însuși.

Destul. Singura soluție este să iasă. Îmbracă o tunică curată, își înfinge picioarele în sandale și iese cu zgomot din

baracă. Vântul îi taie răsuflarea și trânteste ușa în urma lui, aproape ca și cum l-ar încuia pe dinafară. Unde să se ducă? Nu e nimeni treaz. Partida de băutură care a durat până noaptea târziu în sala mare îi va face pe toți să geamă și să-și oblojească durerile de cap – cam așa cum a făcut și el; cu excepția câtorva femei care țin focurile în viață și macină porumb, tabăra e părăsită. Atunci, spre mare. Merge de-a lungul potecii printre dune, cu gândul că de fiecare dată când pune piciorul jos pășește pe unde a pășit mărețul Ahile. În fapt, nu există niciun loc unde să poată păși, pe plajă sau în tabără, fără să fi pus și Ahile piciorul pe acolo. Niciun obiect pe care să-l poată atinge altminteri: masa, cupa, platourile pentru cină... Nimic. Și, desigur, e o alinare să-și știe tatăl aproape. Doar că nu e. Ahile nu e deloc aici. Ieșind pe plajă, Pyrrhus simte întinderea vastă a mării și a cerului ca pe o absență dureroasă, de neîndurat.

Să înoate. Cum înota cândva Ahile – în fiecare dimineață, în fiecare seară. Dar marea e un zid de nisip cafeniu, răscolit. I se face rău până și la gândul de a plonja, dar trebuie să o facă – n-are încotro. Niciodată nu a avut. Așa că se avântă; simte apa rece ca gheața plesnindu-i genunchii, nisipul alunecându-i printre degetele de la picioare. Următorul val se revarsă peste vintrele lui, peste piept, peste gură și Pyrrhus înoată cu capul și gâtul țepene deasupra valurilor. Încearcă să pună un picior jos, dar nu e nici urmă de pământ sub tălpile sale și e nevoit să înainteze prin spuma înfoiată spre partea mai liniștită de dincolo, deși chiar și acolo marea învolburată face creste albe, în fierbere. Încă vreo câțiva metri, rușinându-se de a fi înotat câinește, tot mai agitat pe măsură ce valurile amenință să-l poarte în larg, după care e gata să iasă. Mai mergând, mai târându-se prin apa puțin adâncă, nu simte nicio realizare. Marea l-a înghițit; marea l-a scuipat înapoi, asta e tot.

Ahile, după cum i se spusese lui Pyrrhus în nenumărate rânduri, înota ca peștele, de parcă marea era adevărata lui casă. Odată a stat sub apă atât de mult, încât Patroclu a

alergat să-l salveze, dar l-a văzut ieșind la suprafață la vreo două sute de metri mai încolo. Această scenă era una dintre imaginile cele mai limpezi pe care le avea cu tatăl său: un bărbat înotând în largul mării, altul așteptând îngrijorat pe țărm. Acum, pentru prima dată, își dă seama că scena aceea nu avea niciun înțeles. De ce se îngrijora Patroclu, văzându-l pe cel mai puternic bărbat din armata grecilor înotând în marea liniștită?

Așa de multe lucruri pe care nu le înțelege.

Fără grabă, își pune tunica jilavă, își încalță sandalele pline de nisip și se răsucesc să privească tabăra. Au apărut una-două lumini prin barăci, dar nu simte niciun imbold să se întoarcă. Îi e mai bine aici, cu vântul care îi primenește mintea de amintirile dezvățate ale nopții. Nu era vina ei, nenorocita! Nicidecum vina ei. Măcar dacă nu ar fi așa de frig. Măcar dacă s-ar opri vântul. Și, chiar în momentul în care gândul ăsta prinde viață, totul încremenește.

Liniște. Nimic nu se mișcă, nici măcar un fir de iarbă. În întreaga tabără, oameni care au dormit neîntorși în mijlocul furtunii dezlănțuite se vor trezi, uitându-se unii la alții. Gata? S-a oprit? Putem merge acasă? Dar chiar înainte de a apuca să deschidă gura, vântul începe iar să ridice de pe jos; la început nu mai mult de un lujer de timoftică tremurând printre frunze moarte și iarbă, apoi cu forță din ce în ce mai mare, până când mătură marea cu aceeași putere și răutate ca și până acum.

Aceste neașteptate încremeniri când, pentru câteva clipe, plecarea acasă începe să pară posibilă le subrezesc oamenilor moralul mai mult decât cea mai feroasă răbufnire a furtunii. Și de fiecare dată când se întâmplă asta, pierde puțin teren convenția de la sine înțeleasă că vântul nu înseamnă nimic, că nu e decât *vreme*, ca să folosim cuvântul disprețuitor al lui Mahaon. Pentru că, după momentele astea de răgaz, chiar li se pare că zeii se joacă cu ei, întinzându-le speranța într-o palmă și luând-o imediat înapoi.

Pyrrhus își simte părul ud ridicându-se pe ceafă, își simte tunică jilavă lipindu-i-se încă și mai strâns de liniile trupului și își târșăie picioarele. O baie fierbinte? Un castron cu fiertură? Ce a mai rămas de aseară, dar uneori fierturile au gust chiar mai bun a doua zi. Sau să treacă pe la grajduri? Să-l vadă pe Abanos, să-i ajute pe îngrijitori să ducă caii la păscut. Nu, nimic din toate astea. Nu acum.

În tot timpul cât s-a prefăcut că se gândește la băi fierbinți și la mâncare, picioarele l-au dus unde are nevoie să fie. Tocmai a ajuns în locul ăsta. Ținându-se cu degetele de nas, respirând zgomotos pe gură, el urmează poteca până când vede ce zace acolo, în nisipul murdar. Are nevoie de asta. Are nevoie să se asigure de ceea ce știe deja, anume că limba care a rostit cuvintele acelea – pe care nu-și va îngădui să le repete, nici măcar în golul sâcâitor al minții sale – putrezește într-un craniu zdrumicat. Stă acolo, privește îndelung, reține fiecare detaliu, observă fiecare schimbare. *Destul*. Nu va avea nevoie să revină aici, poate pentru următoarele câteva zile, dar va mai veni. Pentru că asta e dovada că este cine susține că este: bărbatul care l-a ucis pe Regele Priam. Mărețul fiu al lui Ahile. Eroul din Troia.

9

În următoarele câteva zile m-am gândit mult la Priam. Inelul lui la gâtul Andromacăi a făcut ca totul să-mi revină în amintire. Nu puteam face nimic ca să împiedic pângărirea trupului său, dar aș fi putut măcar să-i vizitez văduva, Hecuba, și să îi îndulcesc cât de puțin viața. Așa că, într-o dimineață, m-am pornit spre ea, luând-o și pe Amina cu mine. Aș fi putut s-o iau pe una dintre celelalte fete, dar m-am gândit că plimbarea îmi va da prilejul să vorbesc cu ea. Eram încă îngrijorată; părea că nu e în stare să accepte ce se petrece cu ea. De fapt, era nesmintit și periculos de

sfidătoare. Dar nu aveam deloc cum să vorbesc cu ea pe drumul spre arenă. Vântul bătea atât de puternic că nu era cu putință să vorbesc. Am fost silită să merg cu capul în jos, îmbrobodită cu vâlul, în timp ce Amina pășea cu încăpățănare în urmă.

Niște bărbați curățau nisipul de pe arenă. Ideea lui Alcimus de a organiza competiții s-a dovedit a fi pe placul multora și mare parte din jocuri aveau să se desfășoare aici. M-am oprit să-i privesc lucrând și am observat grămăjoare de ofrande la picioarele statuiilor zeilor: fructe, buchete mari de margarete mov, dar și daruri neobișnuite – modele de scuturi și sulite, o pereche de sandale noi, căluțul de jucărie al unui copil. Rotindu-mi privirea, am văzut că unii zei – Atena, mai ales – păreau să o ducă mai bine decât alții și mi-am dat seama că astfel puteai vedea ce gândeau războinicii greci de rând. *De ce suntem ținuți aici, pe nenorocita asta de insulă îngrozitoare? Ce zei am mâniat?* Răspunsul – sau măcar cel mai probabil dintre ele: Atena. Și de ce Atena? Pentru că în templul ei a fost siluită Cassandra, iar siluitorul, Ajax cel Mic – Micuțul Ajax – nu fusese pedepsit așa cum s-ar fi convenit, ceea ce probabil că îi făcea pe Agamemnon și pe ceilalți regi complici la crima sa. Desigur, nu violul îi tulbura pe ei, ci pângărirea templului. Era o samavolnicie pe care Atena s-ar fi putut simți îndreptățită să o răzbune.

Amina nu-și lua ochii de la grămezile de jertfe, trecându-și rapid privirea de la o statuie la alta. Mă întrebam ce crede despre ele. Trebuie să fi arătat minunat când au fost înălțate, dar se degradaseră în ultimii ani. Mai ales Artemis, stăpâna animalelor, zeița vânătoriei, era într-o stare extrem de proastă: cu trăsăturile pe jumătate șterse și abia dacă era o urmă de vopsea pe veșmintele ei.

De vreme ce ajunsesem aici, m-am gândit să trec și pe la Hecamede, premiul de onoare al lui Nestor și după la Ritsa, cea mai apropiată prietenă pe care o aveam în tabără. Am găsit-o măturând sala, cu un morman de trestie abia tăiată ce urma să fie pusă pe jos, deși, așa cum a spus-o chiar ea,

după ce ne-am îmbrățișat, sala nu prea avea nevoie de curățenie. Nu fuseseră festivități de celebrare în baraca lui Nestor; fiul lui cel mic, Antiloh, fusese ucis în ultimul asalt asupra Troiei. Antiloh: băiatul care îl iubea pe Ahile. Moartea sa a abătut doliul asupra întregii tabere. Simțeați că toată lumea fusese lovită de o mare nenorocire de îndată ce pășeați pragul sălii – pierderea unei vieți tinere, promițătoare. Amina zăbovea lângă ușă; eu m-am așezat ușurel pe o bancă cu picioarele ridicate ca Hecamede să termine de măturat, apoi am ajutat-o să întindă trestile pe jos.

— Cum e Nestor? am întrebat.

Chipul i se schimonosi.

— Nu e bine.

Nu-mi venea a crede că Nestor e cu adevărat bolnav. Era ca un arbore bătrân care se apleacă la fiecare furtună – în fiecare clipă ai zice că se prăbușește, dar a doua zi dimineată îl vezi din nou în picioare, în mijlocul unei păduri de copaci tineri, scoși din rădăcină peste noapte. Totuși, înțelegeam de ce boala asta, ce o fi fost, îi bântuia gândurile Hecamedei. Dacă Nestor murea, ce se alegea de ea? Dacă avea noroc, unul dintre fiii supraviețuitori avea să o ia, deși, de regulă, fiii nu moștenesc concubinele taților. Mai curând avea să fie dată drept premiu la jocurile funerare ținute în onoarea lui Nestor. Exact ce s-ar fi întâmplat cu mine, dacă Ahile nu m-ar fi dat lui Alcimus.

Am terminat de întins trestile și ne-am așezat pe una dintre bănci. Se simțea miros de zahăr ars și scorțișoară și mai încolo, pe masă, erau două tăvi cu prăjituri puțin mai mari decât o înghițitură, dar nemaipomenit de gustoase. Oamenii din popor le ziceau „mai dă-mi una” acestor prăjituri, pentru că nu reușea nimeni niciodată să se oprească la una singură.

— Nu poate fi așa de rău dacă mănâncă de-astea.

— A, dar nu sunt pentru el – sunt pentru Hecuba. Tocmai voiam să i le duc, peste drum, ai vrea să vii și tu?

— Da, desigur. Mă îndreptam și eu către ea, oricum. Doar că nu m-am putut abține să trec să te văd pe tine întâi.

— Bine, atunci mergem împreună. Însă mai întâi trebuie să văd ce face Nestor.

Se pare că ar fi vorbit să iasă și să stea în cerdac, dar când ne-am băgat capetele pe ușă l-am găsit dormind – sforăind zgomotos, cu buza de sus bosumflată la fiecare răsuflare. Chiar și de la distanță, am văzut că are nasul și buzele albastre.

— Nu-mi place că e ascuțit, spuse Hecamede, atingându-și vârful nasului. Așa se face înainte de a muri.

Am simțit o ușurare când am ieșit din încăperea care mirosea a carne bătrână și bolnavă. Înapoi în sală, am răsuflat adânc de câteva ori. Apoi, Hecamede a luat o tavă, eu, pe cealaltă și, cu Amina trăgându-lă câțiva metri în urmă, cum făcea de obicei, am străbătut arena pe care se alungeau umbrele statuielor zeiști, înclinate peste nisipul abia greblat. Orbite, treceam de la petice de lumină în umbră și apoi din nou în lumină – o plimbare iute prin vântul zgrunțuros – și, aplecându-ne capetele, am pătruns în întunericul stăut al barăcii în care viețuia Hecuba. Din odaia unui bolnav într-a altuia, m-am gândit. Dar aici se oprea asemănarea: Nestor dormea într-un pat regal, înconjurat de toate însemnele bogăției și ale puterii; baraca Hecubei era mai curând un coteț de câine decât o locuință omenească. Dar măcar era doar a ei, un privilegiu rar în acea tabără ticsită. Se pare că Odiseu o trata rezonabil. Când femeile din familia regală fuseseră împărțite între regi, se făcuseră multe glume pe socoteala lui Odiseu. Agamemnon și alți câțiva regi le primiseră pe fiicele fecioare ale lui Priam, Pyrrhus, o văduvă în putere – putea duce multe ture, numai de s-ar mai însenina puțin –, în timp ce Odiseu s-a ales cu o babă slăbănoagă. Odiseu a dat nepăsător din umeri, amuțind toate râsetele. Știa că o să o ducă acasă pe singura femeie pe care ar accepta-o soția sa, Penelopa – și, cu puțin noroc, o va convinge că a dormit singur în ultimii zece ani, fără nicio altă

distracție care să-i alunge serile singuratice în afară de jocul de popice cu oamenii săi. Era destul de isteț încât să reușească să fie convingător – și, din ce se auzea, Penelopa era suficient de deșteaptă încât să se prefacă a-l crede. Toți oamenii cu care vorbeai lăudau istețimea și bunătatea Penelopei. Mi-o puteam închipui cu ușurință pe Hecuba într-o odaie încălzită, lucrând la o broderie ușoară, și nu, ca multe alte femei în vârstă, frecând podelele de piatră, în timp ce li se striga că nu se mișcă destul de iute. O, ar fi fost o viață amară, răscolită de jale, dar măcar trupește i-ar fi fost bine, oricâte săptămâni sau luni ar mai fi avut de trăit.

Numai prostii, toate închipuirile astea. Din clipa în care-l văzuse pe Priam ucis, Hecuba nu și-a mai dorit să trăiască.

La prima vedere, era un sac de oase, ghemuit sub o pătură murdară. Mâna care ieșea de sub învelitoare era atât de zbârcită și acoperită cu pete maro încât părea mai degrabă o piele de animal decât una omenească. Se trezi la auzul vocilor noastre și încercă să se ridice, clipind des în lumina neașteptată. M-am îngrozit când am văzut cât se subrezise; părea să se fi micșorat chiar în scurtul timp de la sosirea ei în tabără. Mă întrebam cât mănâncă. Hecamede i-a atins picioarele și i-a întins tipsia cu prăjituri. Hecuba îi mulțumi cu asupra de măsură, dar îndată o puse alături și-și ridică privirea atentă către mine.

— E Briseis, spuse Hecamede.

Am îngenuncheat și eu, atingând picioarele Hecubei. Nu credeam că o să mă recunoască. Ne întâlniserăm de multe ori de-a lungul celor doi ani petrecuți la Troia, dar eram o copilă pe atunci. Mă gândeam că între timp devenisem de nerecunoscut – și chiar a părut puțin încurcată, dar apoi a întins brațul și mi-a atins obrazul cu o mână subțire.

— Vreau să-ți mulțumesc, draga mea!

— *De ce?* Hecamede a făcut prăjiturile.

— Te-ai arătat bună față de Priam, când a fost să-i vorbească lui Ahile. Și-a amintit de tine, și-a amintit când te

aducea Elena în cetate. „Micuța prietenă a Elenei.” Cred că erai doar o copilă pe atunci, așa-i?

— Aveam doisprezece ani.

— Mi-a spus despre tine când s-a întors. A spus că ai fost bună cu el.

Nu puteam vorbi, eram gata să plâng.

— Ei, hai!

Hecuba îmi mângâie brațul.

— Să mâncăm niște prăjituri.

Încerca să străbată cu privirea colțul umbros în care se ascundea Amina cu dinadinsul, cum făcea mereu. Mi-am dat seama că Hecuba nu vedea prea bine.

— Amina? am spus eu.

A făcut câțiva pași în față, a îngenuncheat și a atins picioarele Hecubei. Spre nedumerirea mea, Hecuba spuse:

— *Amina*. Biata mea copilă. Cum îți este?

— Bine.

— I-ai fost dată lui Pyrrhus?

— Da - nu e ce aș fi ales eu...

Hecuba scoase un sunet ciudat, ceva între un râset și un sforăit.

— Nu, ei bine, cred că alegerea e ceva ce ține de trecut.

Hecamede trecu tîpsia cu prăjituri pe la toată lumea, în timp ce eu turnam vin. Hecuba era prea emoționată ca să mănânce, deși am văzut că a băut repede. Lasă să bea. În locul ei, aș fi secăt și marea. În câteva minute, pe obraji îi apărură doi bujori roșii, deosebindu-se supărător de cenușul care îi cuprindea în întregime pielea și părul. Întâi păru absorbită doar de vin, dar îndată începu să vorbească despre Elena. Știam că Menelau se culcă din nou cu ea? Avea o baracă întreagă numai pentru ea...

— Nu ca aici, *trei* încăperi!

...servitoare care o slujeau, care strângeau după ea. O, și un război de țesut. Elena țesea din nou, ca un păianjen care aștepta să-i tremure pânza, dându-i de veste că o altă muscă s-a prins în ea. O altă pradă secată de viață... Vai, ura din

glasul Hecubei pe când spunea toate astea. Mă întrebam cum de știe de războiul de țesut, dar vorba făcea repede înconjurul taberei – și, desigur, servitoarele Elenei erau troiene. De bună seamă de la ele venea. Ele își lipeau urechea de perete ca să audă grohăielile lui Menelau și țipetele de plăcere ale Elenei... Și se auzeau din belșug țipete de plăcere; Elena nu era proastă. Toată suflarea din tabără era mândrie că Menelau o luase înapoi. Războinici greci și sclavi troieni – pe toți îi lega unul și același lucru: ura față de Elena. Menelau jurase de atâtea ori că o va ucide – până în clipa în care îi cădea iar sub priviri. Apoi, că o va duce la Argos și o va lăsa să fie ucisă cu pietre de femei – și s-ar fi găsit cu prisosință cine s-o facă. Atâtea văduve, atâtea mame care-și pierduseră fiii... Și iată-l din nou în pat cu ea.

— *Noaptea întreagă*, spuse Hecuba. Ce vrea să facă? Să o fută până o omoară?

Cred că e posibil să fi fost uluită; nu o știam pe Hecuba atât de bine pe cât am cunoscut-o mai apoi.

— O, și toate minciunile pe care le-a scornit! Că a fost violată – *fiul meu* a violat-o? Ea era aia care nu se mai sătura de el. A, și să spună că am ținut-o prizonieră în Troia. Nici vorbă de așa ceva; putea să se ducă acasă oricând ar fi poftit. Cine credea că ar fi ținut ca ea să fie aici? Doar prostul de fiu-meu – nimeni altcineva! Oricare dintre fetele mele ar fi ajutat-o să traverseze câmpul de luptă, dacă îi era așa frică să se ducă singură. Aș fi dus-o chiar *eu*.

Și-ți dădeai seama că spunea adevărul: era neînfricată. În tot acest timp, nu i-a stat gura o clipă – chiar și după ce a terminat de vorbit, trebuia să-și strângă buzele între dinți ca să rămână cu gura închisă. Arăta ca o pasăre bătrână, subredă și sfrijită – un sturz în furtună, poate –, cu penele zburlite de rafală, dar cântând încă, strigând sfidător din vârful parului. Mă străduiam să o înțeleg. În fiecare zi, vedeam cum Andromaca e tot mai stinsă de durere – și cred că mă așteptam ca și Hecuba să fie la fel sau chiar mai rău. Dar nici vorbă de așa ceva. Ura față de Elena o mistuia.

Poate i se părea că regii erau prea puternici sau prea necruțători ca să-i urască – sau poate că așa făcea ea mereu, învinuia femeile și-i ierta pe bărbați. Sunt unele femei așa. Dar pe mine mă revolta.

— Nu se poate să dai vina pe Elena! am spus. Nu Elena l-a ucis pe Priam – Pyrrhus e vinovatul. Și cine l-a azvârlit pe fiul lui Hector de pe creneluri? Pyrrhus. Și cine a sacrificat-o pe Polixena? Nu Elena – Pyrrhus.

— Și ce poți face? întrebă Hecuba.

Liniște. La asta nu aveam răspuns. Știam că Pyrrhus e tare departe de noi. Am privit, în schimb, de jur-împrejurul barăcii și am simțit nevoia să fiu afară, să-mi umplu plămânii cu aer curat – dacă „curat” se putea numi vântul acela zgrunțuros, plin de fire de nisip răscolite. Voiam să fiu departe de mirosul stătut care se ridica din așternuturile murdare de pe pat; și mai ales să nu mai fiu nevoită să ascult sunetul neconținut al glasului ei țipător și obositor; totuși, în egală măsură, simțeam pentru ea milă și un soi de uimire.

În sfârșit, a tăcut. Chiar a mâncat o prăjitură, ștergându-se delicat la gură cu marginea vălului.

— Delicios, spuse, înlăturând cu un gest în aer invitația de a lua încă una.

— Știi, spuse, întorcându-se spre mine, nu cred că am mai mâncat vreodată prăjituri așa de gustoase în Troia, deși Priam avea cei mai buni bucătari din lume. Totuși, trebuie să spun că îmi place mai mult prăjitura cu ghimbir. Un gust așa de *pregnant*.

Hecamede se îngrijoră.

— A fost un gust prea pregnant?

— Nu, nu, perfect echilibrat. Nici prea aromat, nici prea dulce.

Se întoarse iar către mine:

— Dar tu, drăguță?

Nu eram sigură ce voia să mă întrebe.

— Dacă fac prăjituri? Da, puțin, dar nu ca Hecamede.

— Dar sunt sigură că ai alte talente. Se spune că te pricepi foarte bine la ierburi.

— N-aș spune chiar foarte bine.

— Vezi – se opri, privind în jur la noi toate. M-am tot gândit la ce am putea face.

Ascultând, am simțit un ghimpe de neliniște. Părea să-i ceară Hecamedei să facă o prăjitură pentru Elena. O prăjitură? *Pentru Elena?* Apoi spuse adresându-mi-se:

— Știu unde găsim plante.

Sigur că știa. Ca orice mare grădină de ierburi, cea din Troia avea o zonă împrejmuită special pentru plante otrăvitoare, pentru că – paradoxal – din plantele otrăvitoare se fac cele mai puternice leacuri. Măselariță, omag albastru, degețel, sulfină galbenă – sună neprimejdios, așa-i?

Administrate în doze mici, sub supraveghere atentă, aceste plante pot, de fapt, să salveze vieți. Sulfină galbenă, sânșoară, ulei de ricin, stricnină...

Hecuba îmi atinse brațul.

— Ai ști ce plante să culegi?

Am aruncat o privire spre Hecamede și am surprins-o când își dădea seama ce ni se cerea să facem. S-a întins să-i prindă brațul Hecubei.

— De ce nu o lași în plata zeilor?

— Pentru că să lași lucrurile în grija zeilor nu merge nici de-al dracului! Trebuie să înveți asta, fetița mea!

— Numai zeii pot judeca.

— Hai! Crezi că zeii dau măcar doi bani pe dreptate? Unde e dreptatea în ce mi s-a întâmplat mie?

Se întoarse cu spatele la noi, cocoșându-și umerii ca un vultur în ploaie. Pentru o vreme, a fost liniște. Apoi spuse:

— Amina înțelege, așa-i?

Amina dădu din cap.

— *Da.*

— Din fericire, am spus, Amina nu are voie să iasă din baracă fără mine.

Atmosfera s-a înăcrit. I-am aruncat o privire Hecamedei, întrebând-o: *Cât de repede putem pleca?* Dar Hecuba se întoarse iar cu fața către noi, iar aerul ei se schimbase, aproape ca și cum fantasmagoria mușcătoare a otrăvirii Elenei – care bănuiesc că fusese singura ei alinare în nopțile lungi, fără somn – se risipise și o lăsase dintr-odată mai ușoară.

— Știi, cred că aș putea să mai mănânc o prăjitură.

Mai era doar una. Când a terminat, și-a lins degetul și a cules ultimele firimituri din tipsie.

— Acum aș vrea să merg la plimbare.

Toate trei schimbarăm priviri. Eram convinse toate că nu avea niciun rost: vântul ar fi luat-o pe sus. Chiar mi-am închipuit cum ar înălța-o vântul într-un vârtej până la cer, ca pe frunzele maronii și scheletice ale toamnei, dar am încuviințat din cap și am ajutat-o pe Hecuba să se ridice. Și-a petrecut brațele subțiri pe după umerii noștri – al meu și al Hecamedei – și ne-am târșăit stângaci picioarele până la ușă, ca și cum am fi alcătuit un vițel monstruos cu șase picioare. Ajunse în cerdac, Hecuba s-a oprit înțepenită și am simțit că o străbate un fior. Clipea în lumina aspră, ca și cum ar fi fost speriată de propria ei cutezanță. Mă așteptasem oarecum să se răzgândească, să se întoarcă și să spună ca o să încerce altă dată, dar nu, era hotărâtă. Una-două femei care stăteau aplecate pe jos măcinând porumb urmăreau cu privirea călătoria periculoasă la care se aventurase pe scări în jos. Eram îngrozită că ar putea să cadă. Până la urmă am ridicat-o ca să coborâm – nu cântărea mai nimic.

— Unde ai vrea să mergem? am întrebat-o.

— La mare. Nu am mai fost de ani de zile pe malul mării.

Am pornit, ținându-ne cât de mult cu puțință pe lângă adăpostul oferit de barăci. De câteva ori a trebuit să ne oprim ca să-și poată înfășura vâlul în jurul gurii; vântul îi tăia răsufarea – ca și pe a noastră, dar ea sufla mai anevoie decât noi. Deși ar fi putut să nu-i mai pese, pentru că imediat ce am trecut de rândul de barăci vâlul îi flutură în urmă și a

trebuit să-mi dea drumul ca să-l țină să nu zboare. Ciorile făceau cercuri deasupra noastră, aripile lor negre și zdrențuite conturându-se pe cerul alb.

— la uite, nenorocitele! spuse. Mănâncă mai bine decât noi.

Și scoase un sunet care, în alte condiții, ar fi putut fi un hohot de râs.

Încet, foarte încet, am dus-o jos pe plajă. Deja aproape că o căram noi, cu brațele încrucișate pe spinarea ei aplecată, în timp ce ea se împleticea spre mare. La un moment dat, vâlul i s-a desprins de tot. Amina a fugit pe nisip după el și l-a adus înapoi, legându-l bine în jurul gâtului Hecubei. La țărș, ne-am oprit și am urmărit valurile în asaltul lor neobosit asupra malului, fiecare pierzându-se, retrăgându-se, desprinzând pietricelele ce rămâneau risipite pe coastă – apoi suspinul lung și aspru al înfrângerii. Dar deja, în spatele valurilor care se spărgeau, marea își încorda umerii puternici pentru următorul atac. Hecuba privea la corăbiile negre, cu cioc, aliniate pe plajă ca un stol de păsări prădătoare, văzând, probabil, pentru prima dată în viață, forțele care îi distruseseră viața. Mă temeam că va căuta pe plajă până la locul în care ciorile și pescărușii încă se mai ciorovăiau deasupra trupului lui Priam, însă ea își trase răsuflarea tremurătoare și se întoarse cu spatele la mare.

O ceată de femei se adunase în apropiere, sclave care ieșiseră în fugă din baraca lui Odiseu pentru a-și vedea fosta regină, dar ea privea pe deasupra capetelor lor, la cetatea în ruină. Mi-am îndreptat și eu privirea într-acolo și am văzut, prin ochii ei, turnurile afumate și dărâmate ale Troiei, întocmai cum degetele unei mâini pe jumătate îngropate ar fi arătat acuzator spre cer. Am așteptat ca Hecuba să spună ceva, dar nu spuse nimic. Poate că, față în față cu priveliștea asta, cuvintele erau într-atât de mult monedă calpă încât nu merita să le mai folosească. Adânc, în gâtul ei, se închea un sunet nearticulat. Nu l-am auzit; l-am presimțit – străbătând gâtul spre umeri, până spre brațul meu. Și,

Înainte de a-mi da seama ce se întâmplă, ea a alunecat din strânsoarea mea și a căzut în genunchi. S-a chircit pe nisipul tare și, dintr-odată, a slobozit toată durerea. Și-a înălțat chipul spre cer și a strigat după Priam, apoi după Hector și după toți fiii săi morți. Și din nou după Priam. *Priam. Priam.* Își smulgea câte un smoc de păr, își zgâria obrații cu unghiile, bătea pământul, de parcă ar fi putut să-și facă țipetele auzite în cotloanele întunecate ale Hadesului. De parcă ar fi putut readuce morții la viață.

Am îngenuncheat lângă ea și am încercat să-mi petrec brațul pe după umerii ei, murmurând mângâietor și fără sens, încercând cu disperare să o liniștesc – mă tem că la fel de mult pentru binele meu, cât pentru al ei. Nu puteam îndura. Apoi își lăsă capul pe spate și urlă, iar urletul continuă la nesfârșit – părea că nu se va termina niciodată. Privitoarele se apropiară, făcură cerc în jurul ei, pe nisipul murdar pe care îngenunchease, și-și uniră strigătele cu al ei – până se transformă din femei în lupi, același urlat înfiorător venind acum din sute de gâtlejuri. Iar eu am urlat împreună cu ele, înfricoșată de sunetul pe care-l scoteam, dar incapabilă să mă opresc. Hecamede urla și ea, Amina de asemenea, toate urlam jelind pierderea țării noastre – pierderea taților, soților, fraților, fiilor, a tuturor celor pe care îi iubiserăm vreodată. Pentru toți bărbații luați de marea aceea întunecată ca sângele.

Cu siguranță, dacă vreo voce omenească a putut vreodată să străbată până în lumea morților, aceea a fost a noastră; dar nu ne-a răspuns nimeni. După o vreme, Odiseu a ieșit din baraca lui să afle ce e zarva aceea și, în câteva minute, au apărut câteva gărzi care le-au poruncit femeilor să se întoarcă la muncă.

Undeva pe plajă o haită de lupi a început să urle. Calchas se oprește și ascultă cum urletul se pierde întâi în schelălăieli, apoi în tăcere.

Privind în jur, își dă seama că ceva s-a schimbat. *Ce anume?* Cerul încă arde în roșul acela cumplit, aerul încă are gust de fier, valurile încă se sparg de țărm cu aceeași psalmodie ucigătoare... Simte cum plămânii încearcă să țină pasul cu neconținutele înălțări și căderi; pieptul îi e plin de apă învolburată. Cu mâna odihnindu-se pe marginea buboasă a vasului, încearcă să răsuflă adânc. O clipă se simte amețit, privirea i se încețoșează, dar, încetul cu încetul, plaja își recapătă claritatea. Un fum alcătuit din fire mărunte de nisip e suflat de vânt pe deasupra țărmului cu nisip tare și, așa cum privește, vede câțiva vălătuci de iarbă uscată care trec rostogolindu-se.

Pe toate astea le mai văzuse și înainte, de ce dintr-odată i se par neobișnuite? Bagă degetul în gură și-l ridică în aer. Da, asta e, vântul s-a schimbat. Nu foarte mult – tot dinspre mare bate, dar într-un unghi ușor modificat. Poate așa o să fie mai ușor de mers; poate o să fie rostogolit, ca unul dintre ghebele acelea de iarbă. Părăsind adăpostul corabiei, pornește cu încredere, nici urmă din băiatul împiedicat care îngenunchease cândva la picioarele lui Priam, ci marele preot al lui Apollo, întâiul oracol al armatei grecești, un bărbat care se bucură de încrederea regilor. Deși, când privește înapoi, vede urmele pașilor săi împleticindu-se pe nisipul ud asemenea mersului încâlcit al unui crab. Oricum, continuă cu înverșunare, intenționând să ajungă la baracă înainte de căderea întunericului. E hotărât să-și îngăduie o cupă de vin tare în seara asta, poate cu o prăjiturică pe care să o înmoaie în vin. Un bărbat nu poate să-și refuze la nesfârșit plăcerile vieții; e slăbit de sacrificii. Se gândește cu oarece ciudă la Mahaon, care nu și-a refuzat nimic, și totuși îl vede pe Agamemnon ori de câte ori vrea – zilnic, se spune –, în vreme ce el, care închinase regelui ani întregi de servire

credincioasă, *ani*, își trece timpul așteptând o convocare ce nu mai vine.

Lumina scade cu iuțeală acum, dar nu se ivesc umbrele albastrii ale unei seri obișnuite, nici amurgul acela care abia se strecoară, făcând flăcările și torțele să pară dintr-odată mai strălucitoare, mai primitoare; nu, umbrele astea sunt galbene și bolnăvicioase, de paloarea pielii unui bătrân. Își amintește de gâtul plin de riduri al Hecubei, așa cum l-a văzut când a fost dus prima dată în tabără, și-și atinge neliniștit propriul gât. Bărbații își dau seama că îmbătrânesc văzând trupul femeilor, chiar și bărbații ca el, care au ales o viață de celibatar; nu că ar fi ales, de fapt, vreodată viața de celibatar – cât, mai degrabă, s-a ales cu asta, că veni vorba. Continuă să meargă; dar acum e din nou copil în Troia – cu case albe, umbre întunecate, un băiețel care șade pe treapta din fața ușii, mijind ochii la soare. Împăienjenit, vede cerul întunecându-se și picioarele sale subțiri intrând și ieșind din dunele de nisip, dar e pierdut în amintirile trecutului...

Și când ridică din nou privirea, Agamemnon e acolo.

La început, nu-ți vine a crede ochilor. Agamemnon nu-și părăsește niciodată sala; nu mai ieșise de când se schimbase vântul și înțepenise corăbiile grecești la țărm – el, care mereu dă ospete și merge la ospetele date de ceilalți regi – dar uite-l acolo, învăluit într-o mantie de un albastru-închis, cu un colan de aur pe frunte pentru ca vântul să nu-i sufle pe față lațele de păr fumuriu. Nu l-a văzut pe Calchas; se uită îndelung spre mare. Calchas privește în jur, dar nu mai zărește pe nimeni împrejur. E ora la care bărbații se înfășoară în mantii călduroase și se adună în jurul vetrelor. Când începe băutul zdravăn.

Așa că sunt singuri – cu vântul care transformă nisipul în serpi pe care îi trimite în vârtej pe toată plaja. Ce să facă? Nu îndrăznește să se apropie de Agamemnon, care e limpede că a venit neînsoțit pentru că voia să fie singur, dar nici nu poate să treacă pe lângă el și să nu-l bage în seamă. Lumina piezișă dezvăluie mușuroaie făcute de viermi, mici

grămăjoare de nisip învolburat, fiecare făcând o umbră deosebită de celelalte; se prefacă că le cercetează cu multă preocupare, îngenunchind chiar ca să le studieze mai îndeaproape. Apoi, stă o vreme și privește marea, fiecare muget și plesnet al talazurilor care se izbesc de stânci amintind – dacă mai era nevoie – că e imposibil pentru orice vas adăpostit în golf să ridice ancora. Oare de asta e Agamemnon aici? Ca să se încredințeze de cât de deznădăjduită e starea de lucruri, ca atunci când clatini un dinte stricat să vezi dacă te mai doare?

Calchas simte fire aspre de nisip șfichiindu-i gleznele. Vântul e și mai rece – dar el tot nu se poate mișca. Apoi remarcă un sunet nemaiauzit, ceva între geamăt și muget, ce pare să vină din pământul de sub picioarele sale. Nisipuri cântătoare. Un fenomen știut, bine-cunoscut celor care locuiesc de-a lungul coastei. Ne liniștesc cuvinte precum „știut” și „bine-cunoscut”, pentru că îmblânzesc realitatea descrisă, o scot din sfera neobișnuitului și ne încredințează că face parte din normalitate. Dar nu e nici pe departe un „cântec” – e un zvon mult mai amenințător; și pare că iese din adâncul pământului. De parcă morții și-ar fi găsit în sfârșit o voce – sau și-au recăpătat glasul de odinioară.

Agamemnon privește îndelung de jur-împrejur. În sfârșit, îngenunchează și pune amândouă palmele pe pământ, ca și cum are nevoie să atingă ca să-și creadă urechilor. Totul – lumina care scade, nisipul care urlă, atotputernicul rege neajutorat – se împletește într-un fior de groază care îl străbate. Calchas ar lua-o la fugă dacă ar avea unde, dar mugetul e pretutindeni. Peste tot în tabără se înalță glasuri, așa că lumea îl va fi auzind și acolo, dar o fi mai slab și mai puțin înfricoșător când ai parte de compania altor oameni. Acolo vor fi fiind în stare să risipească misterul cu glume și râsete, dar aici, fără nicio apărare pe plaja ce se înnegurează, doi bărbați se întorc și se holbează unul la altul, nefiind niciunul în stare să-și ascundă frica.

Apoi, la fel de neașteptat precum a început, mugetul se oprește. Agamemnon se ridică, privește în direcția lui Calchas pentru o clipă și pare gata să spună ceva, dar, fără veste, se răsucesce și pornește cu pași mari spre barăcile sale.

Calchas îl urmează cu pași mai mici, cu gura uscată, inima bătând să-i sară din piept, dar jubilând în sinea sa, pentru că Agamemnon nu va putea să se poarte ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. E un bărbat care tânjește după semne și asigurări, care vede voința zeilor până și în cele mai neînsemnate întâmplări și presupune, desigur, că orice veste din partea zeilor i se adresează lui. *Da! De-acum va fi nevoit să trimită după mine.* Deși, după încă o clipă de gândire, Calchas revine la neliniștea de la început. Da, Agamemnon va trimite după el, va fi întrebat de ce zeii împiedică plecarea grecilor de la țărmul celei mai mari victorii a lor – iar el nu are nici cea mai vagă idee ce va răspunde, absolut niciuna.

11

După o noapte furtunoasă, am pus pe masă pâine, brânză și o carafă de vin slab, cu gândul că Alcimus va veni să mănânce acasă dimineață, apoi m-am îndreptat spre țărm. În jurul meu zăcea dezastrul lăsat de marea înaltă de ieri-seară. Mă obișnuisem să găsesc o mulțime de creaturi moarte pe plajă, dar așa un măcel ca în ziua aceea nu văzusem niciodată. Nisipul era presărat cu crabii gri-verzui, meduze, vreo sută de stele de mare albite de moarte – mai ales de acestea îmi părea rău, pentru că îmi erau nespuse de dragi. Am scotocit după vreo făptură rămasă în viață, dar nu am găsit nimic. Croindu-mi drum prin dezastrul acela, mă simțeam ca pe câmpul de luptă, devastat după una dintre izbucnirile de furie crunte ale lui Ahile, doar că de data asta marea era de vină, marea aruncase aceste făpturi mici și

delicate atât de departe pe țărm, încât nu au avut nicio șansă de supraviețuire.

Mă tot plimbam de vreun sfert de oră în sus și-n jos de-a lungul apei, când am ridicat privirea și am văzut un bărbat înalt și slab stând la vreo douăzeci de metri în fața mea și privind spre mare. Calchas. Observându-l așa, cum stăteam amândoi pe plaja pustie, mi s-a părut că-l văd mai limpede ca niciodată. Era extrem de înalt – aproape doi metri sau pe-acolo –, deși ar fi fost mai potrivit să spui că e „lung” decât „înalt”. Picioare lungi, mâini lungi, degete lungi – până și gâtul lui era lung, cu beregata atât de ieșită în afară încât, într-o anumită lumină, ar fi aruncat o umbră de sine stătătoare. Ca orice preot troian, își vopsea chipul în alb și-și contura ochii cu negru, în fapt punându-și o mască, dincolo de care gândurile îi erau de nepătruns. Dacă adăugai la asta și un mic defect de vorbire care transforma orice cuvânt care începea cu *s* într-un șuierat, înțelegeai de ce grecilor li se pare deopotrivă caraghios și de temut. Aerul lui femeiesc îi nedumerea și îi făcea să se simtă nelalocul lor, așa că râdeau de el, dar le era și teamă.

Eram la doar câțiva metri și el tot nu se clintise. Curiozitatea mă făcu să mă opresc și să privesc și eu de jur-împrejurul golfului, încercând să-mi dau seama ce găsisese el atât de fascinant. Nu mi-a luat mult. O pasăre neagră și uriașă – deși poate că doar părea neagră, conturată pe strălucirea de bronz a cerului – se înălța mult deasupra valurilor. Pe toată plaja, pescărușii se adunau și se risipeau dintr-odată de parcă ar fi fost pulverizați, dar această pasăre zbura cu precizie și hotărâre, ca o bufniță dând rotocoale deasupra unei pajiști. Deodată plonjă, întinzându-și picioarele galbene și noduroase chiar în ultima clipă. Un plescăit, o sclipire argintie, apoi se strădui să se înalțe, cu aripile puternice zbatându-se să scape din capcana apelor. Pentru o clipă, am crezut că va fi trasă la fund, dar nu – încet, încet – se lupta să se ridice în aer. Aproape reușise când a prins-o o rafală de vânt. Împinsă cât colo, s-a prăbușit pe nisipul ud, la

doar câțiva metri de mine. Cu un fior de milă, am urmărit-o cum încerca să-și recapete suflarea. Nimic altceva nu inspira milă. Umerii erau doar mușchi arcuiți, ciocul era făcut să smulgă carnea încă vie de pe oase, iar ochii – ca aurul stins, sticloși, ficși – erau ochii lui Agamemnon.

Chiar când o priveam, își aduna puterile; aripile puternice începură să bată și, în sfârșit, încă ținând strâns între gheare un pește care se zbătea, se ridică în aer. În mai puțin de un minut, devenise un punct negru în crematoriul roșu al cerului.

Impresionată, m-am întors spre Calchas:

— Uimitor, nu?

Nu m-am referit doar la vulturul de mare – deși fusese uimitor –, ci mai ales la greșeala care i-a frânt zborul. Era ceva surprinzător – ca și cum l-ai fi privit pe Ahile aruncând o sulită și greșind ținta.

Calchas mă privi îndelung. Mă așteptam să fie la fel de uimit ca mine, dar nu puteam citi altceva decât calcule în ochii conturați cu negru. Era un oracol care citea viitorul în zborul păsărilor – așa că, în mod firesc, petrecea mult timp urmărindu-le, deși cred că și mai mult timp petrecea urmărind purtările oamenilor. Cine era mai-marele vremii? Cine se cățara pe scara șubredă? Cine trebuia potolit? Cine putea fi ignorat fără teamă? Și mai ales, ce se aștepta să audă femeia asta, care i-a pus tocmai această întrebare, exact în momentul ăsta? Vedeam cum încearcă să-și dea seama cine sunt, dacă merita să-și bată capul cu mine. Vă amintiți, până nu demult fusesem sclavă, vrednică de băgat în seamă la fel de mult cât un melc fără casă. În cele din urmă, după o pauză lungă, dădu din cap.

— Da, foarte neobișnuit.

Înțepat, prețios, plin de importanță – cam ca orice bărbat. Îl judecam foarte greșit. Dar asta credeam atunci.

— Ce crezi că înseamnă?

O întrebare ușor vicleană.

— Ah! E nevoie de multe ore de gândire și rugăciune ca să afli înțelesul semnelor.

Tot țeapăn – cum se putea să nu fie mișcat de întâmplarea pe care tocmai o împărtășiserăm? Dar m-am înclinat recunoscându-i înțelepciunea – și l-am privit în timp ce se îndrepta spre barăcile lui Agamemnon, observând cum își încetinește pasul pe măsură ce se apropie de poartă. Se spunea că ar fi căzut în dizgrație, că Agamemnon nu-și mai bătea capul să se sfătuiască cu el și, văzându-l cum șovăie, aproape târându-și picioarele, nu mi-a fost greu să o cred.

De la căderea Troiei, trăisem ceas de ceas fără chef și fără speranță. Acum, dintr-odată, mă simțeam din nou vie – mai mult decât entuziasmată – *euforică*. Cumva, întâlnirea cu vulturul schimbase totul. Fusesem față în față cu unul dintre aristocrații vieții, iar întâlnirea mi-a înviorat starea de spirit mai mult decât aș fi recunoscut – deși impresia cu care am rămas a fost că fusesem martoră la o scenă de pură sălbăticie. Ca orice femeie care trăia în tabără, trebuia să mă descurc într-o lume complicată și periculoasă, dar vulturul – tot ce vedea îi aparținea de drept. Pentru că era perfecțiunea întruchipată: fiecare pană, fiecare arcuire a ciocului ca un cârlig, fiecare strălucire a ochilor săi luminați de soare – toate erau exact așa cum trebuia să fie. Era mai bătrân decât zeii. Și pentru o clipă, doar pentru o clipă, fusesem sus acolo, cu el, privind marea zbârcită și făpturile legate de pământ undeva, muncindu-se acolo, jos. Când privea în jos, el vedea... *hrană*. Nimic altceva – nimic complicat, nimic greu, nicio amenințare – doar hrană. Era ceva măreț în această simplitate – și nu sufeream gândul că Calchas, cu degetele sale murdare, o întorcea pe toate fețele, încercând să scoată „un înțeles”. Vulturul avea înțeles prin sine.

Am stat trează toată noaptea aceea, gândindu-mă la Elena și la Hecuba, la sora mea, despre care eram nevoită să sper că murise, la frații pe care-i pierdusem. Aceleași gânduri care mă frământau în fiecare noapte. Dar când, în cele din urmă, am adormit, am visat vulturul – așa cum mi s-a întâmplat

apoi în multe alte nopți ce au urmat. Când m-am trezit, cu puțin înainte de a se crăpa de ziuă, am stat întinsă pe întuneric, ascultând vântul, și eram sigură că și Calchas stătea întins, scrutând același întuneric, amintindu-și de vultur și încercând cu înrâncenare să-și dea seama ce putea să însemne acest „semn”, această „prevestire”, acest „mesaj de la zei”.

12

Elanul de energie pe care l-am simțit după vederea vulturului nu mă părăsise. Am început să caut căi de a face viața mai ușoară fetelor ținute în captivitate. Până atunci, nu avuseseră cum să se bucure de curtea din spatele barăcii, pentru că vântul culcase la pământ o parte din gard.

Acum, cu ajutor considerabil din partea lui Alcimus, am reușit să pun să se repare gardul și să se elibereze locul. Nu a fost ușor, pentru că aheii nu erau interesați să acorde cât de puțin timp sau strădanie barăcilor pe care erau mereu gata să le părăsească, dar odată ce se apucau de lucru, le lua mai puțin de o oră. Astfel, fetele erau ceva mai ferite de priviri și de vânt. În după-amiaza aceea am făcut niște prăjituri și două tăvi uriașe pline cu delicatese și le-am lăsat la răcit. Mă obosise singurătatea barăcii mele și mă bucuram la gândul că aveam să petrec o seară cu celelalte femei.

Îndată ce căzu noaptea, trei fete m-au ajutat să duc în curte tăvile cu bucate și carafele cu vin și le-am întins pe rogojini în jurul focului. Șovăielnice la început, celelalte fete au ieșit din baracă întocmai ca niște animale eliberate din coteț, adulmecând aerul. Vreo două chiar s-au uitat înapoi ca și cum se simțeau mai în siguranță înăuntru, dar cele mai multe păreau că se bucură de această libertate în plus. Focul era cam stins, dar s-au ghemuit în jurul lui, au suflat în vreascuri, au pus cu căușul palmelor iarbă uscată pe foc și, în

sfârșit, au scos un strigăt de izbândă când un buștean mare a luat foc.

Sperasem să ni se alăture și Andromaca, dar a rămas în odaia ei. Am bătut ușor în ușă și am întrebat-o dacă e bine, dar am primit drept răspuns doar un geamăt. Când m-am întors afară, focul trosnea înțețit, cu scânteii ce se răsuceau spre cer și aruncând umbre pâlpâitoare pe chipurile fetelor. Aerul era limpede, dar rece; ne-am îngrămădit lângă flăcări, cu degetele de la picioare la doar câțiva centimetri depărtare de pietrele vetrei. Adusesem tobe și fluiere – Alcimus avea în baracă o colecție de instrumente pe cinste. Am împrumutat și lira lui Alcimus – după ce i-am cerut voie, desigur –, deși trebuia să fiu foarte atentă și să șterg orice urmă lipicioasă de degete, pentru că era un instrument bun, valoros. Nu la fel de bună ca lira lui Ahile, dar mai bună decât cele mai multe – și a fost un gest de bunătate că ne-a împrumutat-o. S-a vădit că Amina știe să cânte la liră – chiar bine –, dar adevărata descoperire a fost Helle, care știa să cânte deopotrivă la liră și la fluiere. În viața ei de dinainte fusese artistă, dansatoare, muziciană și acrobată – o experiență atât de străină de viața casnică a celorlalte fete pe cât se putea închipui. Fusese sclavă, așa cum sunt, de obicei, astfel de artiști, deși cei mai buni dintre ei erau vestiți în toată cetatea.

În sfârșit, ne găsiserăm toate locul. Amina și Helle încuviințară din cap că sunt pregătite.

— Fără lucruri triste, am spus.

Fetele începură să spună cu glas tare ce cântece preferă – și multe dintre acestea erau cântece vesele, chiar voioase; dar îndată ce a început cântatul, toate sunau trist. Probabil așa sună toate cântecele în exil. Curând multe fete aveau ochii în lacrimi. Maire – o fată greoaie, ale cărei sprâncene se uneau – se tânguia de-a binelea. Totuși, au continuat să cânte; cântau chiar și cele două fete care încă nu puteau vorbi. Și asta m-a uimit. Nu știam că oamenii care au muțit după un șoc pot totuși să cânte.

Helle, care nu era deloc ușor de impresionat, se uita neîncrezătoare la fetele care suspinau și începu să cânte ceva atât de iute și cu înverșunare, încât abia se țineau după ea, bătând din palme și bălmăjind cuvintele până când, cu o înfloritură de tobe, au sfârșit prin chicoteli nestăpânite.

— Încă o dată!

M-am sculat în picioare, ridicându-mi brațele pentru a le încuraja să facă la fel și, una câte una, s-au ridicat. Muzica a reînceput – doar că acum băteau și din picioare, iar umbrele noastre, la lumina flăcărilor, săriră peste zidurile care ne îngrădeau și evadară în noapte.

Când ne-am așezat din nou, mi-am aruncat ochii spre Amina, dar ea era preocupată să acordeze corzile lirei și mi-a evitat cu grijă privirea. Devenise o obișnuință și se pricepea de minune la asta. Nu arăta niciodată că mă evită, dar, cumva, era mereu în cealaltă parte a odăii sau, ca acum, a vetrei. Mă făcea să mă simt nelalocul meu, dar am trecut cu vederea. Nu voiam să las nimic să-mi strice seara.

Când a terminat de migălit la coarde, a început să cânte un cântec de dragoste. Avea o voce înaltă, limpede, ca glasul unui băiat înainte de schimbare; nu întâlnești prea des o asemenea trăsătură în glasul unei femei, și când totuși se întâmplă, e copleșitor. Multe fete plângeau din nou; mă întrebam câte dintre ele fuseseră promise pentru căsătorie unor tineri ale căror trupuri putrezeau acum între zidurile Troiei. Simțeau nevoia să jelească, dar după o vreme am început să simt că bocetul lor ținuse destul. M-am uitat la Helle, care a făcut o grimasă și a dat din umeri: *Ce-i de făcut cu ele?* Dar câteva clipe mai târziu, era în picioare dansând, bătând din palme cu brațele deasupra capului în același ritm cu picioarele care bătătoreau pământul. Am luat și eu o tobă, cum au făcut și altele, în timp ce restul fetelor băteau din picioare. Curând toate țineam ritmul într-un fel sau altul.

Nu mai văzusem niciodată o fată care să danseze așa cum a dansat Helle în noaptea aceea. La nunți sau festivaluri religioase fetele mai dansau, dar întotdeauna cu sfială,

acoperite din cap până-n picioare cu robe curgătoare, atente ca privirea să nu rătăcească mai departe de mișcarea picioarelor. Helle purta o tunică fără mâneci, al cărei tiv se încheia mult deasupra genunchilor – în fapt, o tunică bărbătească. Pielea ei uleioasă strălucea în lumina flăcărilor, părul ei împletit cu dichis se legăna în jurul umerilor, în timp ce palmele și picioarele înteteau ritmul.

Helle ieșea în evidență printre toate celelalte fete – cu excepția Aminei. În tabără nu erau prea multe care să nu-și fi pierdut tot neamul de parte bărbătească și, de vreme ce femeile în vârstă erau trimise la piața de sclavi, cele mai tinere își pierduseră și mamele. Doar Helle nu arăta niciun semn de durere. Își văzuse stăpânul înjunghiat cu sulita în gât, zbatându-se pe podea ca un pește pe uscat și murind fără aer chiar sub ochii ei. Când am murmurat câteva cuvinte în încercarea firavă de a o mângâia, a râs zgomotos.

— O, nu-ți face griji, mi-a spus. Așteptam de ani de zile asta.

Fusese cumpărată când era mică, nu avea mai mult de șase sau șapte ani, și nu-și mai amintea nimic din viața de dinainte de ziua aceea, în piața de sclavi, așa că se putea spune că s-a născut într-o viață de suferință trupească. Stăpânul ei o alesese răsucindu-i degetele mari până să-i atingă încheietura mâinii și apoi punând-o să stea pe spate în timp ce el îi tot răsucea picioarele de la încheieturi. A antrenat-o să fie acrobată, cântăreață, dansatoare, muziciană; fusese artista de căpătâi într-o trupă care apărea de obicei la curtea lui Priam. Desigur, stăpânul ei o punea la dispoziție și pentru alt fel de servicii, dar numai pentru clienții cei mai de soi, și chiar și atunci, la prețuri uriașe. Biata Helle. Într-un fel era cea mai vrednică de milă dintre toate fetele – deși cu siguranță nu ar fi recunoscut-o! –, lipsită de durere, da, doar pentru că în viața de dinainte fusese lipsită de iubire.

Bătăile în tobe și din palme se înteteau, ca să țină ritmul cu picioarele Hellei, care dansa. Mă întrebam de ce se

străduia atât de mult pentru spectacolul ăsta cu public alcătuit doar din femei, când ea le tratase întotdeauna cu atâta dispreț pe celelalte fete. Poate, pur și simplu, doar pentru bucuria ei? Dansul ei cocheta tot mai mult cu focul. Se apropia destul de mult încât să scoată *ooo*-uri de la fete, apoi se retrăgea puțin, doar ca să fluture înapoi ca o molie atrasă de o flăcără. Lumina focului îi strălucea pe brațe și picioarele subțiri, dar vânjoase. Arăta ca un băiat – grațioasă, chiar frumoasă; totuși un băiat. Iar ăsta era dansul unui războinic.

Dincolo de cercul de lumină, umbra ei o acompania, pâlpâind de-a lungul gardului. Focul lumina chipurile fetelor care priveau și care erau pierdute de tot în muzică. Una sau două chiar se ridicaseră și începură să bată din picioare, dar asta nu făcea decât să scoată și mai mult în evidență grația Hellei. M-am uitat de jur-împrejurul cercului și din nou la umbra dansatoare a Hellei. Era ceva ce abia zăream cu coada ochiului. La început, nu mi-am dat seama ce era, dar apoi am zărit o mișcare înlăuntrul barăcii. Am sperat că e Andromaca, care se hotărâse să ni se alăture până la urmă – dar o clipă mai târziu, mijindu-mi ochii în întuneric, l-am recunoscut pe Pyrrhus. Avea tot dreptul să fie acolo, de vreme ce baraca și tot ce era înăuntru îi aparțineau. Mai puțin eu. Am nutrit gândul acela, ținându-l la sân ca să-l apăr de întuneric. *Mai puțin eu.*

Tobele băteau tot mai tare. Văzând-o pe Helle măsurând înălțimea focului, am încercat să strig *Nu!*, dar ea deja alerga și, înainte să apuc să spun ceva, a sărit înalt în aer și a aterizat ușor de cealaltă parte. Flăcările s-au învărtejit în curentul stârnit de saltul ei, ca și cum s-ar fi întins să o prindă, dar ea stătea pur și simplu și râdea, bătând aerul cu pumnii, așa cum fac bărbații când câștigă o cursă.

— Ești nevătămată? am întrebat-o.

În chip de răspuns, a întins către mine un picior frumos. Întâi nu am văzut nimic, apoi am observat o pată roșiatică și strălucitoare deasupra gleznei.

— Sărutul focului.

Probabil că mi se citea îngrijorarea pe chip, pentru că ea a râs din nou.

— Nu mă doare.

Privirea îi lunecă spre intrarea în baracă, dar Pyrrhus se retrăsese în umbră. Deci știa că el a fost acolo. Știuse tot timpul. Când s-a așezat să primească laudele și o cupă de vin, din părul ei împletit se înălța un fir de fum. Doar Amina nu părea impresionată; ba arăta cu totul dojenitoare. Helle se uită drept la ea și ridică cupa de vin, închinând-o în batjocură. Am simțit că cele două se urau, și era păcat, pentru că amândouă erau firi foarte puternice, conducătoare înnăscute. Împreună ar fi putut împlini multe, dar niciuna nu părea tentată să-și însușească rolul care i-ar fi revenit de drept Andromacăi. Amina, pentru că urmase calea dreaptă și anevoioasă a curățeniei și credinței; Helle, pentru că era preocupată doar de propria ei supraviețuire. Iar celelalte fete erau pierdute. Toate – pierdute. Așa că totul cădea în grija mea, cred. Știam că toate mă prețuiesc și au încredere în mine – poate doar pentru că supraviețuisem în locul acela de coșmar în care le adusesese pierderea caselor și familiilor lor.

Nu mult după asta, Pyrrhus a trimis după Helle; de fapt, aproape imediat, cât încă eram toate în curte. Abia dacă avusese timp să se întoarcă în sală.

— DA! strigă Helle, ridicându-și amândouă brațele deasupra capului.

Ne-am gândit că nu o s-o mai vedem până dimineață, dar când, în sfârșit, ne-am dezlipit de foc, am găsit-o ghemuită pe patul său de scândură, cu învelitoarea trasă până sub bărbie.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat.

— *Nimic* nu s-a întâmplat. A vrut doar să mă uit la el cum și-o freacă.

Fetele se priveau una pe alta și mi-am dat seama că niciuna nu știa ce a vrut să spună.

Era ciudat, și nu era prima dată când observam ciudățenia asta. Pyrrhus era un bărbat tânăr, încă nematurizat de tot, și

totuși nu era prea interesat de fetele astea. Până să fi trimis după Helle, niciun interes. Iar nopțile cu Andromaca păreau să îi fie mai mult pedeapsă decât plăcere. Alcimus nu a spus nimic despre asta. Poate că nu știa, deși mă întrebam dacă faptul nu fusese cumva pomenit în conversația fără cuvinte pe care o purta mai mereu cu Automedon.

O jumătate de oră mai târziu, la adăpost în patul meu călduros, m-am gândit la întreaga seară și mi-am zis că a fost o mare împlinire. Sigur, ar fi fost și mai bine dacă ni s-ar fi alăturat și Andromaca, dar chiar și fără ea, fetele s-au adunat într-un fel în care nu se mai întâmplase până atunci. Eram mulțumită. Îmi tot spuneam ce mulțumită sunt pentru că simțeam în sinea mea o neliniște care creștea și nu știam ce e. Pentru că Pyrrhus o ceruse pe Helle? Nu, nu de asta. Mai bine pe ea, decât pe vreuna dintre celelalte. Oricum, abia aștepta să intre în sală; ambiția ei se vedea clar. Nu, nu avea rost, nu reușeam să-mi dau seama de ce simțeam că ceva nu e în regulă, și nu aveam să stau trează ca să-mi fac griji pentru asta.

Am stins lumânarea, am tras cuvertura și am rămas cu ochii ținți în întuneric, simțind cum mă ustură de la fum. Îl simțeam în piele și-n păr. *Baie, primul lucru pe care îl fac mâine.* În tot acest timp, fără voia mea, mintea-mi cerceta întâmplările din seara aceea. Ce era? Ceva nu se potrivea. Apoi, când eram gata să adorm, mi-am dat seama: când, la sfârșit, toate fetele erau în jurul patului Hellei, cu chipurile pline de curiozitate și teamă, m-am uitat la ele de jur-împrejur, înțelegând cât erau de uimite și neștiutoare. Acum, când închideam ochii, încercând să reconstitui scena ca să fiu sigură, unul câte unul, încet, chipurile se limpezeau, chiar și ale celor două fete mute ale căror nume tot nu le știam. Toate – mai puțin Amina. Amina nu era acolo.

Mi-am spus că nu contează, că probabil rămăsese în curte ca să strângă cupele și să stingă focul. Așa era ea; întotdeauna făcea ordine în baraca ticsită și devenea tăfnoasă și nemulțumită când celelalte fete nu păstrau

curătenia. Cu toate acestea, eram puțin îngrijorată. Chiar mă întrebam dacă nu ar trebui să mă ridic și să verific că e bine, dar m-am gândit că trebuie să fi adormit toate de acum. Nu, putea să aștepte până dimineată. M-am răsucit de pe o parte pe alta, în timp ce copilul făcea salturi, cum se întâmpla mereu când nu eram în apele mele. În cele din urmă am găsit o poziție care ne convenea amândurora, dar chiar și așa, mi-a luat mult până să adorm.

13

Calchas visează, așa cum face adeseori, copilăria petrecută în Troia, cu mult înainte de a fi devenit preot, până în zilele în care era, cel puțin cu numele, ucenic în atelierul de fierărie al tatălui său. Un copil slăbuț, cu o paloare bolnăvicioasă, cu două mâini stângi, răspunzând cu întârziere la poruncile pe care i le lătra tatăl său și nici pe departe îndeajuns de iute să-și apere fața cu pumnii. Mai degrabă tentat să se furișeze în bucătărie, unde gătea mama sa – mirosul de pâine caldă și scorțișoară, valul de căldură care se simțea când mama scotea pâinile din vatră, în timp ce sufla cu buza de jos ca să-și îndepărteze șuvițele de păr de pe chipul ei înflăcărat. Se oprește o clipă când dă el buzna, îl îmbrățișează atingându-i obrazul umflat de trupul ei înfierbântat, dar nu are curaj să spună mai mult; ei îi este și mai frică de tatăl lui decât îi este lui. Calchas tresare și se trezește brusc, amintindu-și de mama sa. O femeie mărunțică, ca un șoricel i se pare acum, care fusese cândva lumea întreagă pentru el. Se ruga fără încetare, mergea la templu în fiecare zi de sărbătoare, puțin îndrăgostită de preot, poate? O vânătaie ici-colo, dar nimic ce bărbatul ei nu ar fi avut tot dreptul să facă, nu se plângea, dar ar fi vrut barem să nu fie așa de aspru cu băiatul. Și, într-o zi, se ivi soluția cea mai potrivită. Calchas își amintește ziua aceea de

discuții în spatele ușilor închise, cu bodogăneala fără sfârșit a tatălui său și apoi cu vocea preotului, pițigăiată dar autoritară, înălțându-se deasupra – și deodată, puținele lucruri care îi aparțineau sunt adunate într-o boccea, iar el îl urmează pe preot, stând respectuos la trei pași în spatele lui pe aleile înguste, vântoase, pe străzile înțesate, care până atunci fuseseră toată lumea sa, până în piețele scaldate în soare și minunatele temple din preajma fortăreței. Mirosoși diferiți aici: flori, tămâie, mirosul metalic al sângelui curs de la ofrande. Și a carne, întotdeauna carne, atât de multă carne. Lasă în urmă mirosoarele îngrozitoare de la tăbăcărie, de la fabrica de clei și din curtea cumpărătorului de cai bătrâni, deși îi rămân impregnate în piele până face baia ceremonială – și atunci dispar, împreună cu mirosul de pâine coaptă și scorțișoară.

O dată pe lună are voie să meargă acasă, și la început abia așteaptă, ba chiar își însemnează zilele cu cretă pe pământ, dar cu fiecare vizită, încetează tot mai mult să mai facă parte din vecinătatea și chiar din casa sa – ca și cum ar fi fost într-o corabie foarte iute și mama sa, doar o siluetă mărunță care îi făcea din mână de pe țărm.

După o noapte de vise nedeslușite, se trezește cu gura uscată, cu pleoapele lipite; de obicei nu bea vin tare, dar noaptea trecută a băut – îi bubuie capul. Își petrecuse ultimele zile și nopți așteptând o chemare din partea lui Agamemnon care știa că va veni curând; dar când, în sfârșit, cineva bate la ușă, nu dă de statura impunătoare a mesagerului regal, ci de tânăra sclavă a nobilului Nestor, „premiul lui de onoare”, cum spun grecii. Își amintește nedeslușit de ea din vremea când lua cina în baraca lui Nestor, deși îi ia câteva clipe să-și amintească numele. Hecamede, asta e. Primul gând e că Nestor a murit – de când i-a murit fiul cel mic, sunt ceva zvonuri despre sănătatea lui – și Calchas simte cum îi plesnește capul încercând să cumpănească ce ar fi însemnat moartea lui Nestor pentru raportul de forțe și așa fragil din tabără, dar, un moment mai

târziu, își dă seama că e o prostie – vestea morții unui rege e adusă de mesageri, nu de sclavi. Încă se străduiește să se trezească, să scuture și ultimele rămășițe de somn. Când, în sfârșit, fata vorbește, rostește cu un aer deosebit de plăcut și smerit:

— Hecuba vrea să vă vorbească.

— *Hecuba?*

Furia în cuprinde pe loc. Statutul său e chiar așa de neînsemnat încât poate fi chemat de o sclavă să vadă o altă sclavă? Pentru că asta e Hecuba acum – chit că fusese cândva regina Troiei. Dar apoi începe să-și aducă aminte de ea așa cum era. Ea – și, desigur, și Priam – venea mereu la templu în zilele închinatelor lui Apollo. Prima dată când a văzut-o să fi avut... paisprezece, cincisprezece ani? Poate puțin mai mult. Când a ingenuncheat să îi ofere lui Priam primele bucăți de carne pentru sacrificiu, Calchas s-a uitat la ea pe furiș, cu coada ochiului, cum stătea în roba ei brodată cu aur și cu diamante strălucindu-i în păr. Câți ani să fi avut? Nu mai era tânără, chiar și cu așa de mult timp în urmă, nu putea să fie prea tânără. Și nici frumoasă nu era, nu în felul în care erau frumoase concubinele lui Priam; dar avea cel mai extraordinar glas, mai profund decât sunt, în general, vocile femeilor – cu o asprime care ar fi putut să fie neplăcută, dar nu era. S-a gândit la ea mai târziu, când stătea întins în patul său de scândură, încercând să adoarmă în timp ce toate privescile și sunetele zilei aceleia de sărbătoare i se învârteceau în cap, iar vocea ei l-a făcut să se gândească la unghiile unei femei care zgârie spinarea unui bărbat, de sus, de la ceafă, până la despicătura fundului – dar ușor, foarte ușor, lăsând pe piele cele mai fine zgârieturi. Șaisprezece ani trebuie să fi avut. O vârstă la care, realmente, sexul e singurul lucru la care te poți gândi.

— Ce vrea?

— Nu știu, domnule, nu mi-a spus.

— Ei bine, spune-i...

Își înghite cuvintele. Fata așteaptă cu respirația întretăiată.

— Spune-i că o să vin când o să pot.

Nu-l reține în tabăra lui Agamemnon nicio treabă anume, și totuși nu suportă să plece. Așteaptă în baraca lui toată ziua și totuși chemarea nu vine; așa că, după-amiază târziu, cu umbra lungită mult înaintea sa, pornește spre barăcile lui Odiseu. Nemulțumit, arțăgos – da, dar și curios. E uimit să constate că se află încă sub influența aproape nebănuită a atracției – dar e bătrână acum, prea bătrână ca să mai stârnească astfel de sentimente.

O găsește întinsă pe un pat de scânduri, cu capul înălțat pe două perne – în chip vădit cineva se străduise să o așeze confortabil, deși cuvertura cu care e acoperită nu e nici pe departe curată. Când o dă în lături, răspândește un damf de boală, de carne bătrână. Își dorește să-și fi amintit să ia cu sine o jumătate de lămâie în care a înfipt cuișoare, așa cum face de câte ori e nevoit să meargă prin părțile rău mirositoare ale taberei.

— Hecuba.

Fără titlu nobiliar; la ce bun să se prefacă?

Îl cercetează cu privirea.

— Pe toți zeii, frate, *stai jos*. Ai fost mereu lung și slab ca o prăjină.

Același glas cald, întunecat, aspru. Îl smulge din starea pe care și-a impus-o. Privește în jur la baraca aceea cât un coteț sărman, își trece limba peste buze ca un câine dezorientat – și, pe neașteptate și fără voia sa, se așază. A fost el însuși luat prin surprindere, ea însă nu – pentru ea, atenția lui era firească. Se uită la ea, îi vede gâtul plin de riduri și pete care apar cu vârsta, le vede pe toate, dar nimic nu contează. Ea își întoarce capul și el e din nou băiat, îngenunchind la picioarele lui Priam, privind-o cu coada ochiului.

Hecuba întinde mâna după carafă.

— Toarnă-ți o cupă. E mizerabil, dar dacă eu pot să-l beau, sunt al naibii de sigură că poți și tu.

— Nu, mulțumesc, acum nu.

Se aude pe sine: prețios, arțăgos, încuiat. Ochii îi fug spre prăjitura care stă pe o tipsie lângă patul ei.

— Hai, ia, eu nu o pot termina.

Împinge tipsia spre el.

— Hecamede a făcut-o. Mai bună nu găsești nicăieri.

— Am văzut-o dimineață.

— Sigur că da, eu am trimis-o.

E la fel de impunătoare ca întotdeauna. Își amintește cum era când a văzut-o prima dată: o femeie mărunță, subțire, cu tenul măsliniu și cu un obicei curios de a-și suga obrajii prelungi de parcă ar fi gustat ceva neașteptat de acru. Să nu fii prea frumoasă o fi poate de folos unei femei când îmbătrânește? În cincizeci de ani de căsnicie, Priam fusese interesat, amuzat, exasperat, nemulțumit și complet fermecat de Hecuba. Zeii știu cum o fi făcut – nici măcar țâțe nu avea. Și avea purtări scandaloase; una dintre trăsăturile care ieșeau în evidență. *Lung și slab ca o prăjină? Chiar așa?* Cum se poate ca o regină să vorbească astfel? Și a fost mereu slobodă la gură. Și-l amintește limpede pe Priam cu capul în mâini, spunând: *Hecuba!* Nu-și mai amintește împrejurarea – vreo petrecere în cinstea unui mesager străin.

— Se poartă bine cu tine? Întreabă Calchas, scobind cu degetul arătător un moț de cremă și trecându-l pe limbă.

— O, da, nu duc lipsă de nimic.

Nu e clar cum voia să-i fie luate vorbele. În comparație cu palatul din Troia, acestui... *coteț* – că nu puteai să-i spui altfel – îi lipsesc în chip vădit multe.

— Primesc mâncare, primesc vin – un vin îngrozitor, dar... Ridică din umeri.

— Odiseu vrea să rămân în viață. Vrea să mă dea dar de întoarcere acasă nevastei ăleia a lui.

— Penelopa chiar are o reputație excelentă.

Pe toți zeii, sună așa de prețios. Cum o fi ajuns așa?

— Chiar cred că va fi blândă cu tine.

— O, da, știu, știu. *Credincioasa* Penelopa, Penelopa cea *fidelă*, Penelopa cea *înțeleaptă*... am fost și eu toate astea. La mare lucru nu mi-a folosit.

Credincioasă, da; fidelă, da. *Înțeleaptă*? Dintr-odată e nerăbdător să plece, să fie iar în baraca lui, să aștepte chemarea – cea care chiar contează –, dar ea îl ține acolo, doar prin puterea sau voința ei, după cum se pare, iar el s-a săturat de asta, e sătul de aroganța oamenilor ăstora care cred că s-au născut să conducă și apoi, când destinul se întoarce împotriva lor, nu pot – sau nu vor să se obișnuiască. Așa cum zace în zdrențe mizerabile, pe un pat de sclavă, în mintea ei tot regină e. Poate cândva i s-a părut de apreciat asta, dar acum, nu. Oamenii *înțelepți* se dau după păr, nu se aruncă cu capul înainte. Încearcă să se ridice, dar se uită iar la ea și recunoaște în obrajii ascuțiți și tâmpilele adâncite un alt soi de autoritate. Vede că e pe moarte și că știe că e pe moarte. Asta îi dă forță, și nu vreo aiureală că ar fi încă regină. Vede că nu se teme de nimeni pentru că nu are nimic de pierdut – nici măcar propria viață.

— Ei bine, e limpede că ți-a plăcut.

Privind în jos la tipsie, constată cu groază că prăjitura dispăruse. Toată.

— Moderație în toate, spune Hecuba pioasă. Dar mi se pare că nu ai fost niciodată prea bun când a fost vorba de moderație, așa-i?

Simte cum roșește pe sub stratul de vopsea. Știe exact la ce se referă: la o întâmplare anume, destul de nefericită. *De ce* îi amintește tocmai despre asta? Asta-i întrebarea. Încă nu a spus ce vrea – și acum se întreabă dacă nu cumva ar fi în stare să-l șantajeze. Și, dacă e, n-o s-o ajute cu nimic. A fost prea de mult, nu-i pasă nimănui – și, oricum, cine o să stea să asculte o sclavă? Mintea îi bâzâie, cumpănind fără voia lui primejdiile și posibilitățile, plănuiuind-și următoarea mișcare... Nu e vorba acum de emoții – nu-și poate îngădui emoții –, dar se uită din nou la Hecuba; lumina îi deschide chipul, iar el e

din nou în Troia. Toți anii care au trecut de atunci, ani de comploturi, de disimulare, de tăcere atunci când se spuneau în jur lucruri care impietau tot ce avea mai sfânt – toți anii aceia dispărură și-l lăsaseră despuiat, ca un crab-eremit fără cochilie.

— Dar ne-am și amuzat, nu? spune Hecuba.

— Când și când.

— Hai, știi bine că așa a fost.

Da, a fost amuzant. Nemaipomenit de amuzant. Își amintește de serile fierbinți de vară în livezile lui Priam, nopți fără lună în care abia deslușeai peste cine dădeai. Bun, atât cât a durat, dar poziția sa la curte devenise tot mai nesigură. Nu mult după nefericita întâmplare, i s-a dat de înțeles cu grijă că poate o viață de preoție și celibat nu e tocmai vocația sa. A înțeles pe dată și și-a făcut bagajele, spunându-și că o schimbare de decor e binevenită, deși, în realitate, se simțea profund jignit. Poate aveau dreptate, s-a gândit. Și iată-l, douăzeci de ani mai târziu, încă preot, încă celibatar; deși, trebuie să recunoască, acum își respectă ceva mai strict celibatul.

— Ce face Agamemnon? întreabă Hecuba.

— De ce crezi că *eu* știu? Nu l-am văzut de...

— De când ai oficiat ceremonia de jertfire a fiică-mii.

— Nu am fost doar eu, au fost...

Noi toți. Toți preoții din tabără au fost acolo. A închis ochii când Pyrrhus a ridicat sabia și i-a ținut închiși până s-a terminat. Pur și simplu lașitate, și chiar și așa, nu i-a izbutit încercarea de a se pune la adăpost. Noaptea, în vise, încă aude tăcerea, apoi suspinul mulțimii când cade lama.

— A murit vitejește.

Înghite în sec ca să scape de nodul din gât.

— Știi că bărbații au pus flori pe mormântul ei?

— *Grecii?*

— Da. A fost curajoasă, și ei respectă asta. Și trebuie să-ți amintești că a murit repede. Până să cadă la pământ era deja moartă.

— Cred că lui Pyrrhus trebuie să-i mulțumesc. Ei bine, da, cred că trebuie – ar fi putut să fie îngrozitor. Zeii știu ce îngrozitor a fost cu Priam. Nici măcar un câine nu ucizi așa.

— Erai acolo?

— Da, am văzut totul.

Își dă capul pe spate, lăsând să se vadă gâtulejul zbârcit, și din gura ei iese un sunet nou, un schelălăit ca de câine care e gata să urle. Calchas nu poate suporta, trebuie să-și ferească privirea. Când întoarce capul la loc, o vede cu mâna la gură; de fapt își ține degetele lipite de buze, pentru a opri sunetul acela îngrozitor să iasă. Așteaptă până își recapătă stăpânirea de sine. În sfârșit, se îndreaptă.

— A fost o fată bună, Polyxena. Ar fi avut grijă de mine.

O răsuflare tremurândă.

— Am fi avut grijă una de cealaltă.

— Se spune că a înnebunit.

— Agamemnon?

— Da – se pare că trimite în fiecare seară după Mahaon. Nu poate dormi. Dă pe gât o cupă plină din licoarea de somn a lui Mahaon și tot nu poate să doarmă. Știi că nu ar trebui să o ia cu vin tare – dar încearcă să îi spui lui Agamemnon! A, și se pare că a început să aibă vedenii.

— Ce vedenii?

— Cu Ahile.

— A, știam asta. De asta a trebuit să moară Polyxena. Dă-i o fată, poate rămâne în lumea de sub pământ.

— E furios la culme pe Menelau. Se pare că nu-și vorbesc. Știi că se culcă din nou cu Elena?

— Da, și nu mă surprinde. L-am prevenit... i-am spus: nu o lăsa să se apropie de tine, trimite-o acasă cu o altă corabie. Știam că o să se strecoare iar în patul lui – știam. Ei, asta-i. Apucă-l pe un bărbat de coaie și-l duci oriunde vrei.

La auzul celor spuse se încordează, ceea ce ar arăta o părere nepotrivită de proastă despre sexul lui. Fusesse măritată cu Priam, pe toți zeii – ea de ce se plângea? Nu ca

mama lui, care fusese legată de un bărbat zgârcit cu banii și generos cu pumnii.

— A trimis după Cassandra? Întreabă ea.

— Ei, asta nu pot să-ți spun.

— Nu poți sau nu vrei?

— Ei bineee, ea i-a prezis moartea.

— Ha, or fi crezând că ea o să dea foc patului, așa-i? Îți spun că a făcut asta o dată. A dat foc patului.

Vocea i se mai îndulcește.

— Ea ce face?

— Mai potolită - așa am auzit; nu am văzut-o.

— Cu siguranță tu ai putea cere s-o vezi, nu?

— *Nu*. Nu știu de cine ascultă Agamemnon acum, dar cu siguranță nu de mine.

— De ce crezi că e așa?

— Nu știu.

— Hai, trebuie să știi, așa un bărbat deștept ca tine?

— S-a certat cu Ahile odată - iar sfatul meu către adunare s-a întors împotriva lui.

— Nu ai încălecat calul care trebuia, așa-i?

— Am spus adevărul, răspunde Calchas înțepat.

— Vreau să o văd pe Cassandra mea. Am pierdut o fiică. Nu vreau s-o pierd și pe ea.

Dintr-odată, arată sfârșită de tot. E de necrezut ce iute i se scurge culoarea din obraji. Până și buzele i s-au albit.

— N-am cum să te ajut.

Urăște s-o spună, deși nu e nimic altceva decât adevărul. Femeile lui Agamemnon sunt închise cu strășnicie, iar puterea lui în tabără e egală cu zero.

— Bine, atunci.

Trage deoparte carafa cu vin.

— Pleacă.

Lăsat să plece, Calchas se ridică, se înclină - și, pur și simplu, prin puterea obișnuinței, dă să iasă cu spatele din odaie; dar apoi își ia seama brusc. Și-o fi dând ea aere că ar fi de rang înalt, dar asta nu înseamnă că și el trebuie să le

împărtășească. Se întoarce pe călcâie și pășește țeapăn pe ușa, încercând să nu audă chicotelile care se aud în urma lui pe scări.

14

Următoarea dată când am fost să o văd pe Hecuba, arena era pregătită pentru o competiție de tras cu arcul și m-am oprit să văd cum sunt instalate țințele: chipuri de războinici troieni pictate grosolan, rămase de la instrucțiunile din timpul războiului. Se țineau în arenă cât mai multe evenimente cu puțință pentru că era mai la adăpost. Unele jocuri – tirul cu arcul și aruncatul suliței, printre altele – nu ar fi fost cu puțință să se desfășoare pe terenurile de instrucție, sus, pe promontoriu, unde vântul bătea chiar mai fioros decât aici, jos. M-am întors și mă strecuram pe lângă mulțime către baraca Hecubei, când s-a deschis ușa și a ieșit Calchas. Am făcut amândoi câte o plecăciune. Mă miram că și-a bătut capul s-o viziteze pe Hecuba; păruse mereu preocupat să se întrețină cu oameni puternici. Pentru o clipă, am crezut că vrea să se oprească să-mi vorbească, dar apoi a părut că se răzgândește și a luat-o din loc cu pași mari.

Îndată ce am intrat în baracă, am văzut-o pe Hecuba mai senină. Păturile fuseseră strânse cu grijă la capătul patului, iar ea umbla de colo-colo prin baracă, deși cam nesigură.

— Ei, iată-te, am spus.

Chiar a zâmbit.

— M-aș bucura totuși să mă așez.

Am ajutat-o să se bage la loc în pat. Pentru că nu am vrut să vin cu mâna goală, adusesem smochine, struguri și brânză albă și m-am bucurat să văd că Hecuba se străduiește să înghită ceva. Era deja o carafă de vin pe podea, lângă ea. Fusesse obișnuită cu vinurile rafinate de la curtea lui Priam,

dar am observat iarăși că vinul ăsta aspru, țărănesc se ducea destul de ușor pe gât, înroșindu-i puțin obraji.

— Ce a vrut Calchas?

— O, ce vrea el mereu? Greu de spus, așa-i?

Părea să cumpănească dacă să spună mai mult.

— E a doua oară când vine. Am râs pe săturate - de fapt, eu am râs. N-o să-ți vină a crede, dar când era tânăr, era chiar chipeș. Știi, nu doar puțin arătos - ci de-a dreptul *răpitor*.

Suspină.

— Eh, cred că ar fi mai bine dacă unii oameni ar muri de tineri.

Cred că eram mai curând uluită de vanitatea ei. Adevărul e că nu puteam să țin pasul cu schimbările ei de dispoziție. Azi era pe plajă, urlând după Priam, mâine abia dacă îl pomenea în treacăt, de parcă intrase în odaia de alături ceva mai înainte. Aveam nouăsprezece ani. Nu știam nimic. Mi-a luat cam cincizeci de ani ca să pot să spun: o înțeleg pe Hecuba.

Dar am văzut că se simte bine: bea vin, mânca brânză, clevețea...

— Toți îl vâneau - bărbați și femei. Las' că nici el nu alerga prea repede.

Glasul i se pierdu într-o șoaptă.

— Într-o noapte, eu și Priam ne întorceam de la cină, iar Priam a zărit în față pe cineva cu care nu voia să se întâlnească, unul dintre sfetnicii săi - o, nu-mi amintesc cum îl chema, nu contează, un om de treabă, dar nu se oprea din vorbit! Așa că am ocolit trecând prin dormitoare, știi cum dau dintr-unul în altul? Ei bine, ușa unui dormitor era dată în lături și, ce să vezi, Calchas în patru labe, între doi nobili...

Chicoti.

— Prins la ambele capete.

— Și ce ați făcut?

— O, cineva a avut prezența de spirit să trântescă ușa. Priam a râs de asta, dar era cam mult. Vreau să spun,

Calchas trebuia să fie celibatar. Pe toți zeii, era o pacoste... Și uite la el acum... Ai mai văzut vreodată așa *un înțepat*?

Se simțea bine când mă trata cu bârfe de la curtea Troiei. „Sfântul Ilion” se numea cândva Troia, datorită bogăției de temple – dar mai avea și o altă latură. O bănuiam neclar încă de când eram mică. Așadar, eu și Hecuba am mâncat, am băut și am râs – dar în tot timpul ăsta am simțit că e vorba despre altceva, la care nu ajunge. Ne-am adâncit în tăcere pentru o vreme, după care a spus:

— Vreau s-o văd pe Cassandra.

Poate pentru că eu însămi mi-am pierdut mama la o vârstă așa de fragedă, nu am putut niciodată suporta să știu mame despărțite de fiice.

— Bine, am spus cu prudență, deși nu o să fie ușor. Mă îndoiesc că i se dă voie să iasă din baracă.

Niciun răspuns. Hecuba stătea cu capul întors mult într-o parte, în felul ei de pasăre de pradă jumulită și ursuză. Îmi aminteam profeția Cassandrei, că măritișul ei cu Agamemnon va duce direct la moartea lui, la căderea dinastiei Atrizilor și la distrugerea regatului care a dus la prăbușirea Troiei.

— O crezi? Vreau să spun, crezi că Agamemnon va fi ucis?

Hecuba ridică din umeri.

— Se lasă dusă de val. Oamenii spun mereu că e exaltare divină, dar eu nu am reușit să văd asta. Cred că inventează lucruri după cum îi convine ei.

Greu să crezi că fiica ta e profet: fetița aceea pe care ai învățat-o să facă la oală și căreia îi cântai să adoarmă.

— Profeția ei e foarte precisă totuși, nu? Spune că nevastă-sa o să arunce pe el un năvod când va fi în baie și o să-l ciopârțească cu toporul. De ce ar face asta?

— Pentru că a sacrificat-o pe fiica lor ca să aibă vânt bun să ajungă la Troia. Erau înțepeniți, așteptând, luându-se la harță între ei – ca și acum –, totul se ducea de răpă... Așa că a sacrificat-o.

Hecuba privea în gol, dar brusc se întoarse și mă privi drept în față.

— L-aș ucide pe nemernic, tu, nu?

— Spune că va muri și ea.

— Știu ce spune.

Chipul ei se împlânzi.

— Îi era mereu frică de plase când era mică. Puneam plase peste paturile copiilor noaptea ca să împiedicăm gângăniile să ajungă la ei, dar nu mă lăsa niciodată să pun și deasupra patului ei; țipa și o trăgea în jos. Până la urmă am renunțat. Sigur, era toată pișcată. Ziua următoare își jupuia pielea de pe ea. Îi spuneam doar: „Așa-ți trebuie”. Am pus-o chiar să numere pișcăturile – patruzeci și șapte, *patruzeci și șapte* – dar nu conta, tot nu voia plasa.

Un amestec de emoții îi flutura pe chip: regret, iubire, vinovăție, exasperare... Mamele și fiicele au bătăliile lor, știam – deși propria mea mamă murise înainte ca eu să fi ajuns la vârsta aceea dificilă și aveam doar amintiri frumoase cu ea. Dar impresia pe care mi-o lăsa Hecuba era aceea de legătură tulbure, în care nu fusese nimic niciodată clarificat.

— Trebuie s-o văd.

Ce puteam să spun?

— Bine, o să fac tot ce-mi stă în putință.

Concursul de tir cu arcul era deja în plină desfășurare; discuția noastră fusese marcată de hohotele și gemetele bărbaților din mulțime. Când am ieșit, m-a întâmpinat un zid zdravăn de spinări. Era o liniște tensionată, pentru că unul dintre jucători își fixa ținta, apoi s-a auzit o bufnitură când săgeata a nimerit-o, urmată de un murmur printre spectatori. Încercând să zăresc printre șirurile de spinări, am văzut țintele aliniate și chipurile pictate de războinici troieni făcute fărăme. Atâta ură; simțeai că mustește pământul de sub picioare.

M-am întors și am plecat.

Traversând tabăra, mi-am promis să nu o împovărez pe Ritsa cu necazurile mele, dar îndată ce m-am aplecat să intru sub aripa cortului și m-am trezit în pâcla verzuie, n-am putut să nu-mi amintesc că ultima dată când fusesem acolo o adusesem și pe Amina cu mine – și asta a redeșteptat neliniștea sâcâitoare care nu se îndepărta niciodată prea mult de mintea mea. Iar cortul nu era un loc îmbietor. Aveam impresia că mă aflu înlăuntrul unui plămân bolnav care se chinuie să respire, dar imediat ce am îmbrățișat-o pe Ritsa și m-am așezat pe bancă am început să mă simt mai bine.

— Fără servitoare azi?

— E ocupată, am spus. Și nu e servitoarea mea.

— Am întrebat și eu.

Am întins mâna după un pistil și un mojar și am început să pisez niște ierburi pe care le întinsese în fața ei. Nu a spus nimic și, preț de câteva minute, am lucrat în tăcere.

— De fapt, mă întrebam dacă aş putea s-o văd pe Cassandra.

— Nu văd de ce nu. Dar poate ar fi bine s-o mai lași puțin. Dormea când am plecat eu.

Am aruncat o privire în cort.

— Parcă e ceva mai plin?

— Îhâm – tineri prostănaci care se sfâșie între ei. Se bat din cauza jocurilor – am avut alaltăseară un băiat, urechea îi era aproape desprinsă. Mi-a spus: „Ce, crezi că asta e grav?”. O făcea pe cocoșul. „Să-l fi văzut pe *celăalt*.” Le-a tras Mahaon un perdaf cum se cuvine.

Bietul Alcimus, m-am gândit. Până acum, s-a dovedit că Automedon a avut dreptate. Fiecare rezultat era subiect de ceartă; fiecare competiție prietenească se sfârșea cu o bătaie.

— Ce face Cassandra? am întrebat.

— O, știi cum e, când mai bine, când mai rău. Noaptea încă e greu.

— Deci nicio îmbunătățire?

— Puțin. Acum poți vorbi cu ea, pe când înainte...

— Hecuba vrea să o vadă.

— Sigur că da, biata femeie, dar mă tem că nu sunt șanse prea mari. Cassandra nu are voie să iasă din baracă. Știi cum e el.

— M-am gândit eu că așa e. Iar Hecuba e prea slăbită ca să bată tot drumul până aici...

— Nici nu cred că ar fi bine-venită, chiar dacă ar putea. Am auzit-o pe Cassandra spunând lucruri îngrozitoare despre mama sa. Nu mai e nici urmă de iubire.

Să fi fost o jumătate de oră de când lucram, când s-a stârnit o încăierare la intrare și doi bărbați au intrat cu un al treilea pe care mai mult îl târau decât îl cărau. I-au dat drumul pe podea fără prea multe fasoane și au plecat. Ne-am ridicat și ne-am dus să vedem cine e: Thersites. La început am crezut că fusese bătut, dar apoi am văzut că privirea îi e tulbure, mai bine zis fixată într-un punct la o palmă distanță de fața sa; dădea să apuce în aer, cu mișcări ciudate, ceva ce numai el vedea. Beat? Îi duhnea respirația, dar nu părea să fie de la vin în mod special, nu mai mult decât de obicei.

— Mai bine să-l ducem în pat, spuse Ritsa. Lasă-l să doarmă și-i trece.

Erau libere și gata pregătite câteva paturi făcute din piele de vită, așa că nu mai aveam decât să-l tragem până la cel mai apropiat și să-l convingem să se urce în el. Era plin din cap până în picioare de ceva ce părea găinaț de găscă – zeii știu pe unde fusese.

— Va trebui spălat, spuse Ritsa. Mahaon o ia razna dacă-l vede așa.

Părea stoarsă de puteri; chiar se ținea de brațul meu în timp ce vorbea.

— Așază-te, o să fac eu asta.

— Briseis, *nu se poate!*

Știam ce a vrut să spună: *Tu ești soția nobilului Alcimus*. Era foarte potrivit ca o femeie nobilă să îmbăieze un bolnav la ea acasă – era pe deplin îngăduit și cuvenit –, dar să îndeplinească o asemenea sarcină josnică într-un spital de campanie, să aleagă, chiar așa, de bună voie, sarcina unei sclave? Asta voise să-mi spună încă de când am tras spre mine mojarul și pistolul.

— Hai, i-am spus, *va/ea!*

Am luat o căldare și niște zdrențe și m-am apucat de treabă, desfăcându-i tunica puturoasă și perizoma², și trecându-i, cu mișcări largi, cârpele ude pe tot trupul. Apa din căldare și-a schimbat repede culoarea pe măsură ce înaintam. Deasupra capului, pânza cortului se zbătea și se întindea, dar începusem să mă obișnuiesc cu asta; nu mă mai temeam că va zbura tot cortul. O dată sau de două ori, Thersites strigă tare – mai curând, cred, din neputința de a prinde obiectele invizibile din fața lui, decât de durere. Trupul îi era plin de vânătăi, unele violet, altele galbene, altele albastre pe margine și cu un miez palid – la un loc alcătuiau o dare de seamă a ultimelor săptămâni din viața lui Thersites. Bălmăjea întruna; cele câteva frânturi de cuvinte pe care le-am înțeles erau de așteptat la un bărbat spurcat la gură, brutal, cu gândul numai la rahat, mizerie, sânge și puroi. Era de necrezut câte dintre insultele sale erau despre bube: furuncule, bășici, umflături, bolfe, pustule, șancre și inflamații. De unde venea, mă întrebam, preocuparea asta pentru bolile pielii? Dar apoi l-am întors. O singură privire către spatele său și nu m-am mai întrebat.

M-am îndreptat și i-am făcut semn Ritsei să se apropie; voiam să-i cer părerea dacă să-i pun o cataplasma după ce aveam să-i curăț bubele. Ștergându-și mâinile de laturile șorțului, a venit lângă mine la capătul patului.

— Ce crezi că trebuie să facem? am întrebat.

² Obiect de îmbrăcăminte în antichitate, care acoperea zona genitală (n.tr.).

Încă zăcând cu fața îl jos, Thersites s-a răsucit și a privit peste umăr.

— A, tu. Te-a alungat, așa-i?

Nu l-am băgat în seamă în timp ce, împreună cu Ritsa, mă gândeam cum să facem bubele să coacă.

— Hei, *tu!*

Obrăznicie de om beat care încearcă să provoace o încăierare.

— *Cu tine* vorbesc. Te-a alungat?

Să mă tulbur din pricina celor spuse de Thersites era pierdere de vreme. Ura femeile, mai ales pe cele tinere, drăguțe, pe care regii le țineau pentru ei. Disprețuia mai ales femeile ca mine – premiile de onoare –, pentru că eram de neatins pentru el, ca zeițele. Dar chiar și când venea vorba de femeile de rând care stăteau pe lângă vetre, probabil că adesea se trezea dat la o parte de bărbați mai puternici. Mă întrebam câte dintre rănilor lui fuseseră cauzate de astfel de încăierări. Dar dispăruse de mult orice compasiune pe care o simțisem vreodată pentru el. Am pus sare în apă și i-am tras un frecuș zdravăn pe spate.

— *Au!* Curvă nenorocită!

— E spre binele tău.

— Doare ca dracu' – și nu pot să stau pe spate.

— Stai pe burtă, atunci.

Când m-am întors, o oră mai târziu, era ghemuit pe o parte, moțâind, deși s-a trezit cu o zvâcnire când am așezat tîpsia lângă el. Mîncarea nu a luat-o în seamă, s-a înfipt direct în vin, doar ca să scuipe prima înghițitură.

— Asta e tot ce ai tu mai bun? Pișat de fată mare.

— Dacă nu-l vrei, sunt o grămadă care vor.

A continuat să bombăne, dar până la urmă s-a potolit și a început să mănânce. Mîncarea era bună. Mahaon ținea morțiș la asta.

Mahaon însuși a apărut câteva minute mai târziu, a cercetat bubele și l-a întrebat ce încearcă să prindă.

— Chestii albe, a răspuns Thersites. Niște chestii mici și albe care zburătăcesc pe aici.

Mahaon s-a întors spre Ritsa, i-a înșirat o listă de indicații pentru a se ocupa de bube, apoi se uită la Thersites:

— *Și fără vin tare!*

— Mare nădejde să primesc așa ceva aici. Niște vaci.

— Să vorbești cuviincios!

După alte câteva indicații despre spălăturile cu apă sărată și feluritele cataplasme pe care le-ar putea încerca, s-a înclinat adânc în fața mea și a plecat. Plecăciunea m-a distrat. Prima dată când l-am văzut pe Mahaon, eram sclavă în odăile lui Agamemnon și trimisă să ajut în spitalul de campanie care era plin până la refuz, încât îngrijitoarele abia reușeau să se descurce cu avalanșa zilnică de răniți. La câteva minute după ce m-a văzut – și m-a primit cu căldură –, Mahaon, fără să se gândească, și-a ridicat tunică și și-a scărpinat zdravăn boabele – exact cum ar fi făcut dacă ar fi fost singur. Pentru că era singur. O sclavă nu e nimic mai mult decât un pat sau un scaun.

Iar acum a făcut o plecăciune.

După ce m-am așezat cu Ritsa înapoi pe bancă, m-am gândit că poate e vremea să mă duc să o văd pe Cassandra.

— Da, sigur, spuse Ritsa. Numai să termin aici.

Lucra la o catapasmă cu caolin.

— Acuși le termini de văzut pe toate femeile din Troia.

Am încuviințat din cap.

— Da, așa cred.

— Chiar și pe Elena.

— Asta cine ți-a mai spus-o?

— A, una dintre fete.

Ritsa se dădea peste cap să le ajute pe femeile de rând; vasul ei plin cu grăsime de găscă a fost de folos în multe nopți grele; și nu mă îndoiesc că ajuta și în alte feluri. Am băgat de seamă că spitalul de campanie are o grămadă de busuiocul-cerbului, și erau straturi întregi cultivate în spatele barăcilor, în parcele de țărână aspră, deși, din ce știam eu,

nu folosea nicidecum la tratarea bărbaților răniți ci, pregătită cu îndemânare, putea să pună capăt unei sarcini nedorite.

— Nu vezi cu ochi buni că mă duc s-o văd pe Elena.

— Nu-i treaba mea.

I-am spus de sora mea - și am pomenit și de vânătăile Elenei.

— Nu e datoria ta, a spus Ritsa. Oricum, las' s-o omoare, nici nu i se cuvine altceva.

Ritsa: cea mai bună dintre femei, și împărțășea această ură generală față de Elena.

— A fost bună cu mine după ce a murit mama - când eram în Troia și nu te aveam pe tine.

A dat din cap, deși gura i-a rămas încleștată. Niciuna dintre noi nu ar fi vrut ca întâlnirea asta să se încheie cu o ceartă fără rost în legătură cu Elena, așa că am trâncănit, am râs și am glumit până a terminat de făcut cataplasma pentru spatele lui Thersites.

— Gata, pot s-o dau la cuptor acum.

Și-a șters caolinul trecându-și mâinile peste pânza de sac care-i înconjura mijlocul.

— Lasă-l mai întâi să doarmă.

— Ce crezi că are?

— Răutate.

Nu aveai cum să răspunzi la asta. Ne-am asigurat că încă doarme și am urmat-o pe Ritsa de-a lungul curții mici ce mărginea sala lui Agamemnon. Cândva, locul ăsta era plin cu animale legate, pregătite pentru a fi măcelărite. Găini, găște și rațe. Îmi aminteam mai ales de un cârd de găini vegheate de un cocoș alb cu creastă roșie ca sângele, al cărui cucurigat trezea toată tabăra, în fiecare dimineață cu o oră înaintea răsăritului. Acum găinile nu mai erau, iar în locul lor țopăiau tanțoșe o jumătate de duzină de ciori, cu ochii goi ce străluceau tot mai tare pe măsură ce ne apropiam. Mergeam iute și vorbeam în timpul ăsta, și chiar și așa, abia s-au sinchisit să-și desfacă aripile și să zboare din calea noastră.

Ciorile erau acum peste tot și păreau așa de obraznice și sătule... Aproape că erau gata să preia conducerea.

Baraca în care stătea Cassandra era surprinzător de mare și – după cum am văzut când a deschis Ritsa ușa și mi-a făcut vânt înăuntru – foarte bine aranjată. Covoare, perne, opaițe – și pe peretele opus intrării, o tapiserie foarte frumoasă: Artemis, zeița animalelor, la vânătoare cu câini. Însă nici urmă de Cassandra. M-am uitat spre Ritsa, care și-a dus un deget la buze și m-a condus printr-un coridor până la o odaie în capăt. Acolo, Cassandra dormea dusă în pat, cu părul despletit împrăștiat pe pernă, iar lângă ea, cu capul pe pieptul ei, dormea un tânăr de-a dreptul frumos. Mi-a sărit inima din piept de emoție, dar apoi mi-am dat seama că trebuie să fie fratele ei geamăn, Helenus. Bărbatul care, sub tortură, a dezvăluit în amănunt sistemul de apărare din interiorul Troiei. Helenus era troian. Era bărbat – de ce era încă în viață? Poate pentru că viața lui fusese parte din târgul pe care-l făcuse cu Odiseu. Era posibil – sau poate, pur și simplu, aheii nu-l considerau bărbat. Trădarea tatălui său și a cetății nu părea să-l apese prea tare. Dormea profund, cu buza de sus pufnindu-i ușor la fiecare răsuflare.

Ritsa m-a tras înapoi.

— E mereu aici, cerșește de mâncare, dar ce poți să-i faci? Nu-l pot alunga, e fratele ei.

Când ne-am întors în odăile de zi, m-a întrebat:

— Vrei să aștepți? Nu ar trebui să-i ia prea mult – dorm deja de câteva ore.

— O să aștept o jumătate de oră.

Am stat în liniște sub tapiseria cu răzbunătoarea Artemis. După o vreme, am văzut că Ritsa ațipise – era mereu obosită, biata femeie. Privirea îmi căzu iar pe tapiserie. Spunea povestea lui Acteon, pe care Artemis îl transformase într-un cerb când încercase să o ia cu forța – sau, în alte variante, dăduse din întâmplare peste ea în timp ce se îmbăia. Cu haina fluturându-i în vânt, Acteon părea să fugă îngrozit de propriii lui ogari, deși nu era nicio speranță să scape; se afla

la mai puțin de un metru de boturile lor din care curgeau bale. Ritsa sforăia ușor, cu capul căzut în piept. Am închis ochii și m-am lăsat pe spate în scaun. Îndată, îndărătul pleoapelor mele închise, i-am văzut pe Cassandra și pe Helenus înlănțuiți în pat. Arătau ca doi amanți; poate asta m-a tulburat – deși cred că puțini amanți ajung vreodată la o asemenea intimitate. Toate lunile acelea, înainte de naștere, fiecare conștient, oricât de nedeslușit, de prezența celuilalt... Ce legătură trebuie să se alcătuiască. Și totuși, fiind băiat și fată, bărbat și femeie, toată desfășurarea vieții lor trebuie să îi fi despărțit.

Câteva minute mai târziu, Cassandra își făcu apariția în încăpere, clipind și căscând, cu părul ciufulit de somn. S-a dat un pas înapoi când m-a văzut, dar Ritsa, opintindu-se să se ridice, ne-a făcut cunoștință.

— Da, știu cine ești.

Cassandra avea privirea neobișnuit de strălucitoare, extrem de vioaie și obiceiul de a se uita drept în ochii tăi fără să clipească. Părea mereu că bâjbâie după înțelesul cuvintelor. Asta avea, în mod ciudat, darul de a o face să pară proastă, ceea ce, cu siguranță, nu era așa. În sfârșit, după o tăcere destul de lungă, a continuat:

— Mi-a vorbit tata despre tine.

— *Priam?*

— Da, când s-a întors în Troia cu trupul lui Hector. Mi-a spus că ai fost foarte drăguță.

Din nou, am fost mișcată la gândul că Priam și-a amintit de mine. Am încercat o clipă să-mi înghit lacrimile.

Ne-am așezat la masă și Ritsa a scos pâine și niște brânză. Cassandra a mâncat foarte puțin. Făcea niște cocoloașe mici, gri, frământând pâinea între degetul mare și arătător. Am observat că mâinile ei erau mai curând mâini de bărbat: cu oase proeminente, cu o țesătură de vinișoare albastre ca niște viermi înecați sub piele. În cele din urmă și-a ridicat privirea.

— Așadar, ce vânt te-aduce pe aici?

I-am spus că încerc să vizitez toate femeile care au fost aduse din Troia în tabără.

— A, ești delegația de primire?

— Nu tocmai.

— Deci trebuie să o fi văzut și pe maică-mea?

— Da, e îngrijorată din pricina ta.

— Cam târziu pentru asta.

— Ar vrea să te vadă.

— Mă tem că nu se poate. Nu are nimeni voie aici, eu nu am voie să ies... Sunt îngropată de vie.

Tăcerea se prelungi atât de mult, încât nu am crezut că va mai spune ceva, și totuși a spus:

— Aș vrea să se oprească vântul ăsta blestemat.

Cu capul în mâini, s-a uitat la mine printre degete, ca un copil înfricoșat.

— Știi ce mă sperie cel mai tare? Că o să mă întrebe de ce nu pot pleca și nu o să știu ce să le spun... Nu știu.

— Nu te vor întreba pe tine - îl vor întreba pe Calchas.

— Așa crezi?

M-am străduit din răputeri să o liniștesc, amintindu-i că Agamemnon are preoții și profeții săi - iar dintre aceștia, Calchas era, de departe, cel mai important -, dar aș fi putut la fel de bine să nu spun nimic. Ochii aceia care nu clipeau priveau prin mine.

— Chiar așa, nu e clar de ce sunt zeii furioși? spuse Ritsa. Uite ce s-a întâmplat. Temple pângărite, copii uciși, femei violate...

Cassandra nu a băgat-o în seamă. Am zis:

— Unii spun că e din pricina a ceea ce ți s-a întâmplat ție.

— Ce-i cu asta?

Acum devenise potrivnică.

— Păi, nu a fost o insultă la adresa zeilor?

— A fost o insultă la adresa *mea*. Oricum, nu vreau să vorbesc despre asta.

Și a reînceput să facă cocloașe de pâine. Dar peste un minut, a răbufnit. Cum plecase de la palat și se îndrepta spre

casă când a auzit sunet de arme și s-a refugiat în templul Atenei, ascunzându-se în spatele uriașei statui pictate a zeiței. Cum micul Ajax a găsit-o și a tras-o din ascunzătoare. Cum s-a agățat de statuie, făcând-o să se prăbușească și să se spargă lângă ea, pe podea. Cum, în tot timpul cât s-a petrecut grozăvia, s-a uitat fix în ochii de bufniță ai zeiței, refuzând să accepte că trupul care era mai jos de gât încă îi aparținea. Îmi aminteam că și eu am făcut la fel cu Ahile, primele câteva dăți.

— Știi ce e cel mai rău? spuse. Eram în zilele acelea din lună. Nu l-a interesat, a tras mizeria de cârpă de pe mine și a aruncat-o... Nu aș fi vrut să vadă nici soră-mea asta.

Mă chinuiam să găsesc ceva de spus.

Cassandra trase aer adânc în piept.

— Vezi, ce mi s-a întâmplat mie s-a întâmplat altor sute de femei. Imediat ce au auzit încăierările, au fugit să se ascundă în temple, iar aheii știau unde să le găsească. Nu a fost un templu în Troia care să nu fi fost pângărit.

La dracu, cu templele, m-am gândit. Dar femeile?

Cu coada ochiului, o vedeam pe Ritsa clătinând din cap. Am făcut și eu la fel ca să îi arăt că am înțeles, dar Cassandra și-a întins mâinile spre mine, ușor ridicate, încât brățelele se lăsară în jos dezvăluind carnea înroșită de sub ele.

— M-au legat de pat. Nu era nevoie să-și facă griji - nu am să-l omor. Nevastă-sa o să-l omoare.

Avea un glas visător și distras.

— Îi pregătește o baie caldă, îi dă o cupă din cel mai nobil vin, îi poruncește servitoarei să-i ungă spatele cu ulei, și, când e pe jumătate adormit, calm și visând, ea aruncă o plasă peste el, ridică toporul și ÎL LOVEȘTE ÎL LOVEȘTE ÎL LOVEȘTE...

Lovea în masă cu pumnii încleștați.

Încercam să mă gândesc ce să-i spun ca să o liniștesc, dar mintea mi se întunecase - și, oricum, era prea târziu. Se ridicase deja în picioare, mergând de colo-colo, dând din mâini, împrôșcând salivă și lovindu-se de pereți. Era aceeași

declamație pe care o auzisem deja, în arenă, în ziua în care femeile troiene au fost aduse în tabără.

— Las-o în pace, spuse Ritsa. O să ostenească.

Încet-încet, Cassandra se liniști. La sfârșit, cu fața albită, veni spre mine.

— Probabil că ai văzut-o pe maică-mea.

— E foarte îngrijorată, i-am spus din nou.

Gura i se strâmbă.

— *Aha*. Știi că, de câte ori mă uit la maică-mea, văd cum îi cresc fire de păr din inimă?

Și cu asta s-a întors pe călcâie și a ieșit din odaie. Când ușa s-a închis în urma ei, Ritsa a ridicat din umeri, a reușit chiar să surâdă ușor, deși simțeam că e, cu mine, mai îngăduitoare decât meritam.

— Îmi pare rău, i-am spus.

— Nu e vina ta.

— Ba da, e.

— Bine, atunci, e.

Mă bātu pe umăr.

— Acum înțelegi de ce mă fac că nu văd când frate-su se strecoară înăuntru? Ce altceva i-a mai rămas?

— Nădăduiesc doar să nu-ți faci o noapte grea.

Nu și-a bătut capul să răspundă. La ușă, ne-am îmbrățișat și apoi am pornit spre casă. Când am ajuns în capătul celălalt al curții, m-am întors să o mai văd o dată, dar Ritsa intrase deja și închisese ușa.

16

Era prea târziu să mai trec pe la Hecuba – și, oricum, nu aveam vești prea bune pentru ea –, așa că m-am dus direct acasă. Îndată ce am intrat în tabără, mi-am dat seama că se întâmplase ceva. Grupuri de oameni se îngrămădeau în curte, mulți privind peste umăr, cu ochii ațintiți la ușa sălii lui

Pyrrhus. *Ce se întâmplă?* – era întrebarea care trecea din om în om, dar nimeni nu părea să știe răspunsul.

Nici eu nu-l știam. Ce știam era că aveam un nod de spaimă în capul pieptului care se răsucea și se strângea pe măsură ce-mi făceam drum prin mulțime. Când am intrat în baracă, i-am găsit pe Alcimus și pe Automedon față în față, la masă. Le-am dus pâine și măslina și am început să torn vin, dar Alcimus mi-a făcut semn să plec, așa că m-am așezat pe pat. Niciunul nu spunea nimic, deși aveam impresia că vorbiseră înainte de a intra eu în încăpăre. Câteva minute mai târziu, se auziră niște bătăi puternice în ușă. Gândindu-mă că trebuie să fie vreo tulburare în baraca femeilor – gândul la Amina încă mă urmărea –, am dat să deschid, dar Alcimus a ajuns înaintea mea și m-a împins la o parte. Pyrrhus explodează în încăpăre – nu e niciun cuvânt mai potrivit pentru a o spune – și, odată pătruns, păru să ia în stăpânire tot spațiul, până la ultima părticică.

— Nu pot să las lucrurile așa, spuse și se așază.

Am simțit în oase – în pânțele, cum spun nevestele bătrâne – despre ce „lucruri” e vorba, și totuși ascultam cu sufletul la gură, așteptând să mi se adeverească cele mai cumplite temeri. Noaptea trecută – dar ar fi putut fi și cealaltă seară sau chiar noaptea de dinainte – cineva încercase să-l îngroape pe Priam. Reușise chiar bine – mormântul, chiar dacă nu prea adânc, era destul cât să țină departe pescărușii și ciorile care bântuiau. O lopată fusese lăsată în apropiere, alături de o carafă de vin și câteva coji de pâine veche. Carafa era pe jumătate plină, încât părea că ritualul de înmormântare fusese curmat, poate de cineva care își ducea caii pe poteca dintre pășune și curte. Cine ar fi putut să fie? – asta era întrebarea.

Cine ar fi îndrăznit?

— Nimeni din tabăra asta, spuse Pyrrhus.

De fapt, refuza să creadă că vreun războinic grec ar fi făcut asta.

Automedon încerca să întărească ideea că unii aveau serioase nemulțumiri religioase când venea vorba de a lăsa morții neîngropați, refuzându-le ritualul de trecere în cealaltă lume.

— Oricine merită o înmormântare cum se cuvine, îi spuse.

— Ce, și războinicii vrăjmași?

— Daaa.

— Taică-meu nu l-a înmormântat pe Hector.

Desigur, i se părea că doar pomenirea numelui lui Ahile era destul ca să pună capăt oricărei dispute.

— Nu, e un troian - nu se poate altfel.

Alcimus îi aminti, răbdător, că sunt doar doi troieni în tabără. Calchas, preot și oracol, foarte respectat - chiar dacă își sulemenea chipul și se fâțâia de colo-colo purtând fustă. Puteau să-l taie de pe listă? Da, puteau - aproape. De ce și-ar risca dintr-odată viața îngropându-l pe Priam? Cu siguranță pierduse de mult orice urmă de loialitate pe care o fi simțit-o vreodată față de Priam; era în slujba lui Agamemnon de cel puțin zece ani.

Alcimus părea să se îndoiască.

— Da, dar nu mai e în grații acum, așa-i? Nu mai e de ceva vreme.

— Nu poate fi el, spuse Automedon. Nu are principii.

— Nu are boase, spuse și Pyrrhus.

Alcimus își plimba privirea de la unul la altul.

— Atunci mai rămâne Helenus.

— Nici el, spuse iarăși Pyrrhus. Și-a trădat tatăl.

— Când era schingiuit, spuse Automedon.

— Ce are a face?

— Niciunul dintre noi nu știe ce ar face dacă ar fi torturat.

— Îhâm, răspunse Pyrrhus, gândindu-se, desigur, că el știe.

— Nu ar putea fi tocmai asta motivul pentru care ar face-o? Întrebă Alcimus. O cale de a îndrepta lucrurile?

Se gândeau cu toții la posibilitatea asta.

— Daa, spuse Pyrrhus, mi-e clar că asta e.

— Bun, atunci, spuse Automedon, să-l aducem. Deși dacă are minte câtuși de puțin, trebuie s-o fi șters deja.

— Unde? spuse Alcimus. N-are unde să se ducă.

— Ar putea să trăiască în afara taberei, să vâneze. Pentru asta se găsește mâncare din belșug în grădinile lui Priam.

— *Tu* ai putea face asta, spuse Alcimus. Mă îndoiesc că Helenus ar putea. Și, oricum, abia poate să meargă.

Asta așa era. Îl văzusem șchiopătând prin tabără, cu gleznele legate cu zdrențe pătate de sânge. Probabil că Odiseu îi zdrobise tălpile în bătaie.

— Deci ne-am pus de acord? continuă Alcimus. Îl aducem pe Helenus și - ei, deci ce facem cu Calchas? Nu putem să-l târâm aici - e preot.

— Îl invităm la cină? spuse Automedon.

Pyrrhus mârâi.

— Pe toți zeii...

— Dar ești de acord că trebuie să facem altfel?

— Da. *Da!* Numai să nu-l puneți lângă mine.

Pyrrhus era deja în picioare, în mod vizibil gata să treacă la fapte. Ceilalți îl urmară până la ușă, amândoi oferindu-se să-l găsească pe Helenus, dar Pyrrhus ținu să se ducă el însuși. În cele din urmă plecară toți trei. Auzeam cum li se sting glasurile în depărtare, apoi se făcu liniște din nou - nu se mai auzea nimic în afară de zbaterea vântului.

Priveam în gol la pâinea și măslinile de pe masă, iar creierul meu scormonea să găsească o cale de a fugi de ceea ce știam. Îmi aminteam momentul acela de lângă foc, când m-am uitat la Amina, iar ea și-a plecat privirea prefăcându-se că acordează lira. Mi-am spus atunci că asta nu înseamnă nimic, poate că nu-i place de mine, dar aceea a fost doar una dintre multele ei purtări care vădeau că mă evită. Și mai târziu, când nu fusese printre fetele care au făcut cerc în jurul Hellei. Cel puțin, eram *aproape* sigură că nu fusese; tot nu eram pe deplin încredințată. Ceva în mine pur și simplu nu putea crede că Amina e implicată. Baraca femeilor era păzită. Da, dar ar fi putut să sară gardul prin spate. Mă

plimbam de colo-colo, întrebându-mă ce să fac, tot timpul cu gândul la mânia care se întetise în discuția pe care tocmai o auzisem. Doar doi troieni în tabără? Erau sute de troieni în tabără; dar erau femei, iar femeile sunt invizibile. Poate era un avantaj? Dacă Amina îl îngropase pe Priam, cea mai bună șansă de a scăpa era aceea că nimeni nu ar fi crezut că o fată ar fi în stare să facă asta. Trebuia să vorbesc cu ea. Indiferent de cât de des răscolisem aceste gânduri – și am făcut-o mai bine de o oră – reveneam mereu la asta. Trebuia să vorbesc cu ea – dar departe de baracă, departe de celelalte fete. Orice s-ar fi întâmplat cu Amina, celelalte nu trebuiau să fie implicate.

A doua zi, dimineața devreme, am luat din curte patru coșuri din trestie împletită și am pornit spre baraca femeilor. Fetele încă erau întinse pe paturile lor de scânduri, chiar și Helle, care de obicei era în picioare devreme, exersându-și dansurile în curte. Îndată ce am intrat, Amina și-a ridicat privirea spre mine, apoi și-a ferit-o imediat. Încercam să ghicesc dacă știe vreuna despre îngropare; în mare, eram tentată să cred că nu. Amina nu ar fi încercat să facă pe nimeni altcineva părtaș; ar fi fost prea mândră de faptul că a acționat singură. Da, dar ar fi trebuit să lipsească ore întregi... Măcar unele ar fi observat asta și ar fi putut să știe ce face – sau să ghicească. *Dacă* ea fusese cea care o făcuse. Ar fi putut toate, inclusiv Amina, să nu aibă habar de nimic din ceea ce se petrecea dincolo de gardurile barăcii.

Înainte de a vorbi cu Amina, am trecut prin odaia Andromacăi. Îmi făceam griji pentru ea. Era atât de palidă, de slabă și de amărâtă, încât îmi dădu prin cap că poate e unul dintre acei (puțini) oameni care pur și simplu renunță să mai mănânce, care-și pun în cap să moară. Una dintre servitoarele mamei a murit înfometându-se. Mi-o amintesc limpede; avea o aluniță pe buza de sus. Nu mă mai gândisem la femeia aceea de ani de zile și mă întrebam de ce mi-o amintesc acum așa de viu.

Andromaca era în pat, părea că doarme.

— Andromaca?

La auzul numelui său, pleoapele îi fluturară.

— Andromaca? *Trezește-te.*

— Ce e?

— Cineva a încercat să-l îngroape pe Priam.

Ochii îi erau larg deschiși.

— Helenus?

— Poate. De fapt, eu cred că ar fi putut fi una dintre fete.

— Cine? Care dintre ele?

Era de-a dreptul neîncrezătoare. Orice s-ar fi întâmplat, sigur se întâmplase fără știrea ei.

— Amina.

— Cea care a dansat?

— Nu, aceea e Helle.

Pentru prima dată, eram nemulțumită, indignată chiar, că era atât de puțin preocupată de fete, refuzându-și rolul pe care ar fi trebuit să-l aibă; ea, nu eu. Apoi mi-a fost rușine, pentru că nu știam cum e să ți se ucidă copilul; mi-era frică până și să îmi închipui. Cu siguranță nu aveam niciun drept să o judec.

— O să încerc s-o scot de aici, să văd dacă pot s-o fac să-mi vorbească.

— Bine.

Se ridicase și-și apucase genunchii cu brațele subțiri.

— Mă bucur că e îngropat.

— Da, și eu - câtă vreme Pyrrhus nu va ucide pe nimeni pentru asta. O să-l întrebe pe Helenus, dar nu se va termina aici...

Amina își împăturea așternutul când am revenit în cealaltă odaie. Aerul era plin de mirosul trupurilor tinere, nespălate și de respirația lor puțin acră de dimineață. Într-un fel sau altul, trebuia să procedez în așa fel încât să le pun pe toate să facă baie. Puteam să fac măcar atât. Dintr-odată, mi-a venit să urlu de furie pentru că eram ținute în captivitate într-un spațiu atât de mic, prin violența vântului, a mării - și cea cu

mult mai ucigătoare, a prădătorilor noștri. Dar apoi mi-am amintit că nu e vorba de „noi”. Niciun „noi”. Nu mai eram sclavă – și bănuiam că poate de aceea femeile îmi ascundeau anumite lucruri. Speram să aibă încredere în mine, dar cu siguranță se uitau și la sarcina mea, și la hainele fine, la soțul meu grec – și se întrebau de partea cui sunt, de fapt. Cu greu aș fi putut să le condamn, de vreme ce eram eu însămi pe deplin conștientă de toate posibilele conflicte. Mamă troiană, prunc grec – cum aveau să se împace astea?

— Amina.

Mi-am auzit glasul mai tăios decât aș fi vrut.

— Merg să culeg niște ierburi proaspete. Vreau să vii cu mine.

I-am întins două coșuri. Amina ar fi putut să refuze, dar probabil că nu știa asta – sau poate o ispitea gândul că va respira aer proaspăt și va sta câteva ore departe de baracă.

— Da, a spus ea simplu.

S-a întors spre una dintre fete, întrebând-o dacă ar putea să-i strângă învelitoarea și patul. Eram deja la ușă, nerăbdătoare să scap de aerul îmbâcsit. M-a ajutat și vântul care mi-a smuls ușa din strânsoare și a închis-o cu zgomot în urma mea. După câteva minute, când era cât pe ce să intru din nou să o iau, Amina mi s-a alăturat, îmbrobodită din cap până-n picioare în obișnuita ei mantie neagră.

— Nu știam că există o grădină cu ierburi în tabără.

Avea un ton flecar. Mă gândeam că se străduiește să pară degajată, sperând cu disperare că nu ghicisem.

— Este una foarte mică, pe celălalt promontoriu – dar nu mergem acolo. Mergem în Troia.

A făcut ochii mari. Poate că îi era groază să se întoarcă, și cine ar putea să o condamne? Deși nu era cazul să-și facă griji; nu aveam de gând să intru în cetate. Livezile, grădina de legume și cea de ierburi ale lui Priam – erau toate în afara zidurilor. Livezile fuseseră, pentru Odiseu și Diomedee, locurile preferate de vânat și luat prizonieri, pentru că oamenii trebuiau să meargă acolo; trebuiau să-și riște viața pentru

hrana de toate zilele. Helenus fusese prins în livezile tatălui său – și soarta s-a abătut peste încă unul dintre fiii lui Priam.

Am pornit prin șanțul îngust al tranșeeilor. Fusese săpat pentru a apăra tabăra, în vremea-de-dinainte-de-vremea în care părea încă posibil ca troienii să câștige războiul – înainte ca Ahile, vrând să răzbune moartea lui Patroclu, să se întoarcă în luptă. Acum tranșeele erau abandonate, cu grămezi de roabe și lopeți rezemate pe laturi. Mă întrebam dacă de acolo fusese luată lopata folosită la îngroparea lui Priam; am privit pe furiș la Amina, dar ea se uita drept înainte. La Troia, desigur. La turnurile prăbușite.

Știam o potecă de-a lungul râului, dar ca să ajungem la ea trebuia să tăiem câmpul de luptă. Mergeam în tăcere, cu Amina rămânând în urmă, ceea ce mă scotea puțin din sărite, dar am reușit să nu-i spun nimic. Pământul era așa de plin de gropi încât trebuia să îmi măsoar fiecare pas. Urme adânci de roți brăzdau fața pământului, răni vechi făcute de carele de luptă și de pașii grei ai soldaților mărșăluind – ca niște amintiri scobite în țărână. Câmpia asta fusese cândva teren arabil; solul dens, negru, prea bun pentru pășunatul vitelor, fusese făcut pentru a rodi grâne. Așa era menit să fie și așa fusese sute, poate chiar mii de ani – până la venirea corăbiilor negre.

Era o zi înnorată, deși renunțaserăm să mai așteptăm ploaia. Norii atârnav greu, împiedicându-se de pământul răscolit; simțeam cum mă înțepă sudoarea la subsuori; spatele și coapsele mă dureau. În cele din urmă, am fost silită să mă opresc. Amina, tot în spatele meu și, ca și mine, cu privirea ațintită în pământ, s-a izbit de mine. Ne-am tras sufletul privind în jur. Văzusem câmpul acesta de luptă de pe zidurile de apărare ale Troiei, pe vremea când era plin de spinările războinicilor, bărbați care se luptau până la moarte, în timp ce, deasupra lor, regii mergeau în care strălucitoare de luptă. Acum era gol, părăsit.

Fusese, probabil, o greșeală să ne oprim să ne tragem sufletul, pentru că, odată ce am privit în sus, mi-am dat

seama că nu mai puteam să mă uit din nou în jos la picioare. Așa că, pe măsură ce înaintam, eram atentă la tot. Era ceva straniu la liniștea asta; era ca liniștea pe care o auzi în odăile goale, când cineva drag a murit - otrăvitoare. Copacii fuseseră tăiați pentru a ridica tabăra grecilor și, fără ei, pământul era dezgolit, necuviincios, fără măcar o zdreanță cu care să-și acopere cicatricile. În unele locuri, apa se ridicase din pământ, din adâncurile lutoase, umplând până la refuz gropi și cratere. Când și când, se spărgeau la suprafață bule de aer care veneau din cine știe ce descompunere din adâncuri. Pentru a ajunge la poteca ce ducea de-a lungul râului, a trebuit să ne strecurăm printre câteva lacuri mărunte care ne împrășcau. Măcar acolo se auzea ceva - apa murmurând peste pietre - dar asta nu făcea decât să întetească liniștea de pe câmpul de luptă.

La o cotitură a apei, am dat peste un cadavrul unui luptător, mort de câteva săptămâni, umflat în tunică de luptă, cu părțile de jos dezgolite necuviincios. Nu îl luase nici apa, nici pământul, așa că zăcea acolo, cu chipul din fericire întors într-o parte. Am văzut cu Amina și-a pus vălul la gură de parcă îi era frică să nu i se facă rău, dar când am dat să-i pun o mână pe braț, s-a scuturat cu putere și s-a dat mai încolo.

Pe măsură ce ne apropiam de cetate, am auzit și alte sunete, destul de puternice cât să rupă tăcerea: țipetele ascuțite ale ciorilor care dădeau târcoale deasupra cetății ce ardea mocnit. Ciorile sunt păsări înfiorător de inteligente. Mă uitam adesea cum se adunau când bărbații începeau o nouă zi de luptă. Tobe, fluieri, trompete, trosnetele ritmice ale săbiilor și scuturilor - pentru războinici, această muzică însemna onoare, glorie, curaj, camaraderie... Pentru ciori, întotdeauna mâncare. Lor nu le păsa cine câștiga și cine pierdea; ziua lor se încheia întotdeauna cu bine.

Ne-am oprit din nou să ne uităm la turnurile fumegânde ale cetății. Mă întrebam dacă Amina se gândește la frații sau verii care zăceau morți între zidurile cetății. Pierdusem patru

frați când a căzut orașul meu, Lyrnessus - iar gândul la trupurile lor neîngropate m-a chinuit luni de zile după moartea lor. Și încă mă mai chinuia - în rarele momente când îmi îngăduiam să mă gândesc la asta. Dar erau morți - nu puteam face nimic ca să-i ajut -, în timp ce ea era vie.

— Hai, i-am spus. Nu e departe.

— Știu unde este.

O potecă înconjura zidurile cetății. Odată ce am pășit pe ea, mi-a venit în minte o amintire de pe vremea când eram la Troia, despre cum, în umbra zidurilor înalte, florile se închideau cu mult înainte de căderea nopții. Erau și acum, în jurul nostru, straturi de flori palide, în formă de stea, și unele începuseră deja să se închidă, cu petalele ȱuguindu-se ca niște buze. Am văzut cum Amina aruncă priviri peste umăr, sperând poate că vreun grup troian de rezistență, bărbați care să fi supraviețuit în chip miraculos masacrelor, ar fi apărut să o salveze, dar era doar cârâitul ciorilor care dădeau târcoale deasupra turnurilor negre, de parcă bucăți de lemn ars ar fi luat-o din loc și s-ar fi ridicat în aer. La început, erau doar ȱipetele lor, dar apoi am auzit și un alt sunet, un bâzâit surd de muște dincolo de ziduri, cu mult mai rău decât strigătele ciorilor.

Mă temusem că am fi putut găsi grădina încuiată, dar nu, porțile erau larg deschise - dându-mi sentimentul ciudat că aș fi fost așteptată. Nu mă îndoiam că grădinarii plecaseră să ajute la tras calul pe străzi, apoi fuseseră probabil prinși în toiul petrecerilor și nu s-au mai întors. Odată trecute de porți, zidurile înalte ne protejară și vântul fu brusc stăvilit. Coroanele pomilor din livadă fremătau, dar la nivelul pământului, imediat ce am intrat pe poarta deschisă, nu se simțea mai mult decât o briză ușoară. Aveam impresia că suntem urmărite, nu de ochi omenești, ci de florile care păreau speriate de prezența noastră. Stoluri de păsări, din cele mici, cu o mulțime de culori, din soiul celor care bat iute din aripi și care preferă semințe și fructe coapte, nu carne putredă. Se bucurau de un ospăț în singurătate, în lipsa

grădinarilor care să le alunge. Două rânduri întregi de sticleți se aliniaseră veseli pe brațele unei sperietori – și păreau să știe că nu mai au de cine să se teamă.

Ne-am continuat drumul pe potecă, printre două straturi uriașe de legume, până la grădina de ierburi din celălalt capăt. Imediat, am început să culeg pumni întregi de coriandru. Cu coada ochiului, o vedeam pe Amina care se uita țintă la turnurile arse, apoi a îngenuncheat și s-a pus și ea pe cules ierburi – deși am observat că începuse din celălalt capăt al stratului, prea departe ca să fie posibil să stăm de vorbă. Nu-i nimic, puteam să mai aștept. Știam că se așteaptă să fie luată la întrebări, dar nu aveam de gând să purced – nu încă.

Bâzâitul albinelor, miresmele amestecate de izmă, cimbru, rozmarin, măghiran, dafin, căldura, ca o palmă care îmi apăsa cu putere creștetul, sudoarea care îmi înțepa ochii... Am ridicat o mână să o șterg și am amețit – grădina se învârtea cu mine. Cu grijă, m-am ridicat și am reușit să mă așez pe o bancă, la umbră. Nu mă știam așa, dar poate sarcina te predispune la leșin? Am închis ochii și am râvnit la apă. Când i-am deschis la loc, Amina stătea deasupra mea.

— Ți-e bine?

— Da, bine.

Mă simțeam puțin mai bine, dar nu puteam să o arăt pentru că stătea lângă mine.

— Respiră adânc.

Am făcut cum mi s-a spus, cu ochii ațintiți pe un mănunchi de flori de degețel până când, treptat, vârtejul a încetat. Mă simțeam sfârșită, golită. Privind în jur, am înțeles că totul aici – fiecare plantă, floare și legumă – fusese plantat de oameni care se așteptau să vadă următorul anotimp, următoarea primăvară. Peste tot, erau semnele unei zile obișnuite care fusese tulburată brusc. O lopată cu lama acoperită de pământ uscat se afla pe jos, la capătul unui strat care tocmai fusese săpat. Pe bancă, un petic de pânză albă cu roșu învelea prânzul cuiva, pe jumătate mâncat: un codru de

pâine și o felie de brânză mucegăită, de un galben-deschis, din care cineva luase o înghițitură. Oricine ar fi fost, probabil că tocmai își începuse masa când calul de lemn a fost tras înăuntru – și a plecat, pur și simplu, fără griji, fără să cumpănească, cu gândul că se va întoarce. A dispărut în mulțimea care striga și sărbătorea...

Nimic din ce am trăit în ziua aceea: nici câmpul de luptă, nici vederea războinicului mort, nici măcar bâzâitul muștelor de dincolo de zidurile cetății, nu mă copleșise; dar această imagine m-a tulburat; urmele dinților unui om necunoscut într-o felie de brânză veche și împutită. Mi-am ascuns fața în mâini și am deplâns prăbușirea Troiei, moartea lui Priam și ruinarea poporului său.

Eram doar vag conștientă de Amina, cu chipul în ceață și ochii mari, dar apoi i-am simțit brațele în jurul meu. Mă ținea, mă legăna, mă mângâia pe spate, în timp ce mie îmi curgeau lacrimile și muci.

— Îmi pare rău, îmi pare rău, repetam întruna până când, în cele din urmă, am început să sughiț, să îmi trag nasul și să mă șterg cu dosul palmei. După o vreme, am ridicat ștergarul alb cu roșu și l-am folosit.

— O, Doamne, am spus. Nu știu ce mi-a venit – eu nu plâng, nu plâng niciodată.

— Hai, hai.

Își scosese vălul și-și ștergea fața cu el – apoi am mers să stăm la umbră. În jurul băncii, pe jos, era plin de mere stâlcite și de miriade de albine ametețe, bâzâind bete de colo-colo, deasupra ospățului. Acum, că furtuna de lacrimi trecuse, mă simțeam din nou nepăsătoare și posomorâtă; apoi, încetul cu încetul, m-am înviorat. Priveam în jur la toate culorile grădinii – tonuri de purpuriu, albastru, roșu, verde, galben, multe dintre ele atât de vii, încât rezistau chiar și scăldate în lumina murdară, pentru că, deși eram la adăpost de vânt, norii gri se risipiseră puțin, cât să lase să pătrundă obișnuita strălucire portocalie. *Odată*, m-am gândit, *o să am o grădină ca asta*. Am simțit un fior de speranță, aproape

dureros, ca și cum sângele ar reveni într-un membru amorțit. Amina era tăcută lângă mine, privind în sus la un copac, la freamățul frunzelor și al crengilor. Nu făcuse nicio încercare de a mă alina, în afară de acel *Hai, hai* lipsit de sens – și îi eram recunoscătoare pentru asta. Poate ar fi trebuit să vorbesc atunci, în acel moment de apropiere, dar mă simțeam prea vulnerabilă. Așa că, după o vreme, ne-am reapucat pur și simplu să culegem ierburi.

În mijlocul grădinii era un strat înalt, în formă de roată, cu spițele menite să îngrădească plantele care se înmulțeau cel mai ușor, cele care altfel ar fi crescut peste măsură și le-ar fi sufocat pe celelalte. Ne-am făcut drum în jurul acestei roți, venind din direcții opuse. Apropierea pe care o obținusem pe bancă se risipea iute, iar tensiunea dintre noi creștea pe măsură ce ne apropiam, până când, în sfârșit, ne-am întâlnit.

— Ei bine, i-am spus. *Tu* ai fost?

Minciuna pe care era gata să o spună i se stinse pe buze.

— De ce vrei să știi? N-ar fi mai bine dacă nu ai ști?

Am respins ideea cu un gest.

— Treaba e că nu va bănuî nicio femeie. Acum se gândeste la Calchas – știi? preotul – sau la Helenus, pentru că ei sunt singurii troieni din tabără...

— Și eu sunt troiană.

Asta m-a durut.

— *Și eu.*

— Da, dar pentru tine e altfel, nu-i așa?

Privirea i se îndreaptă spre burta mea.

— Tu ai ales.

— *Am ales?* Ce *alegere* îți închipui că am avut de făcut?

Am tras aer în piept.

— Vezi, încerc să fiu de ajutor. Dacă încerci să nu ieși în evidență și să nu faci nimic aiurea, sunt toate șansele să se stingă. Putem să trecem prin asta.

— Noi?

— Da, *noi*.

Mi-a aruncat un rânjet enervant și-mi venea să îi ard o palmă.

— Știi că a pus să fie dezgropat la loc?

O urmăream cu atenție – și am văzut că a durut-o.

— Minte.

— Cine?

— Pyrrhus. I-a spus Andromacăi că Priam a murit fără dureri – i-a spus că a murit repede – și asta pur și simplu nu e adevărat. Nici măcar un porc nu se ucide așa cum a fost ucis Priam. Și cel mai îngrozitor e că Hecuba a văzut. L-a rugat pe Priam să nu-și pună armura, dar el nu a ascultat-o – nu avea cum să nu intre în luptă.

— A făcut ce era de făcut.

— Da, la fel am făcut și eu.

Pe măsură ce o ascultam, devenea din ce în ce mai clar cât de încăpățânată era, cât de insensibilă la argumente. Îmi amintea de două femei pe care le-am cunoscut chiar când am ajuns în tabără. Surori. În fiecare zi, la vremea amurgului, porneau să facă o plimbare scurtă, braț la braț, bine învăluite, neprivind nici în dreapta, nici în stânga, ci întotdeauna, cu smerenie, în jos, la picioare. Apoi, după vreo două sute de metri, fără ca măcar să aibă nevoie să se uite una la alta, se întorceau și făceau cale întoarsă.

În aparență, nimeni nu putea să semene mai puțin cu Amina decât cele două fete *timide*. Și totuși, am simțit în ea aceeași neclintire: același refuz de a înțelege că viața s-a schimbat. O făcea de neatins, și totuși simțeam că trebuie să mă străduiesc în continuare.

— Va uide pe oricine încearcă să-l îngroape din nou pe Priam.

— Știu.

Trebuia s-o las baltă.

— Hai, i-am zis. Putem să luăm și niște fructe dacă tot suntem aici. E păcat să le lăsăm să putrezească.

Livada era în capătul celălalt al grădinii, un colț umbros, aproape misterios, plin de copaci care ascultau. Cireșii

fuseseră acoperiți cu plase ca să țină departe păsările care dădeau ocoluri, dar, ridicându-ne pe vârfuri, am reușit să ajungem la plasă și să o dăm jos. Amina s-a cățărat în copac și mi-a aruncat cireșe. Îmi amintesc cum s-au revărsat peste fața și brațele mele, lăsând pete roșii ca niște picături de sânge. O rugam să coboare, îmi era teamă că va cădea, dar ea continua să mă bombardeze cu cireșe – râzând, plină de veselie. Erau coapte, prea coapte, nu ne puteam abține să mâncăm și erau delicioase. M-am întors spre ea și am remarcat că are două urme roșii la colțurile gurii, făcând-o să pară că surâde.

Eram aproape prietene.

Drumul înapoi a fost o corvoadă. Coșurile erau pline, iar vântul sufla acum din față. Privind înainte, mi-am dat seama că vântul era invizibil pe câmpul de luptă: nu existau arbori care să poată fi dezhădăcinați; nici ierburi care să fie culcate la pământ. Ne-am muncit să străbatem câmpul mort. Nu socotisem bine cât ne-ar lua, iar amurgul căzu înainte ca noi să fi ajuns la jumătatea drumului. Începeam să auzim cocoșul de seară. În lumina care se stinge, nu mai vedeam păsările profilate pe pământul întunecat, până când, cu greu și fără chef, o lua din loc. Am lăsat coșurile jos, fluturând brațele și bătând din palme, dar nimic nu le speria. Își cârâiau triumful, învingătoarele – și erau învingătoare, se vedea fără îndoială în recoltele lor bogate din carne de om. Le-am ocolit cât am putut, dar a fost o ușurare când, ajunse în tranșee, am văzut lumini și am auzit voci. Tânjeam atâta după căldura și siguranța relativă a odăii mele, încât aproape că am alergat pe ultimele câteva zeci de metri.

17

Când m-am întors, era întuneric și liniște în baracă. Am intrat pe băjbăite în odăile de locuit, care la început mi s-au

părut goale, dar apoi am observat o umbră alungită și mai întunecată lângă pat. Cu degetele tremurând, am aprins opaițul cu ulei și umbra lui Alcimus a sărit imediat cu picioarele pe podea.

— Ai lipsit mult.

— Rămăseserăm fără ierburi, am...

— Mi-am făcut griji.

— Îmi pare rău. Să-ți aduc ceva?

— O cupă de vin – și toarnă-ți și ție una. Trebuie să stăm de vorbă.

Am umplut două cupe de vin și le-am pus pe masă. Ne-am așezat față în față, dar în ciuda a ceea ce spusese, nu a început imediat să vorbească. Știam că nu trebuie să pun întrebări despre îngroparea lui Priam – putea fi pripit chiar și să arăt că mă interesează –, dar nu m-am putut abține.

— L-ați găsit pe Helenus?

— Da, era cu sora lui.

M-am chinuit să aștept.

— L-a privit pe Pyrrhus drept în față și i-a spus că-și dorește să fi fost el/ cel care l-a îngropat pe Priam. A spus să îi e rușine că a trebuit să facă altcineva asta – că el ar fi trebuit să o facă.

— A fost ...

Torturat, am vrut să întreb. Asta era teama mea cea mai mare: că altcineva va trebui să plătească pentru ceea ce făcuse Amina. M-am străduit să rostesc cuvântul. Alcimus își coborâse privirea în cupa cu vin.

— Nu, nu a fost nevoie, e un om sfârșit. Odată ce un om cedează așa, trădează orice, nu mai e cale de întoarcere.

Tăcere. Priveam umbrele care îi alungeau scobiturile din obraji.

— Ce voiai să-mi spui?

— Ah, Andromaca. Pyrrhus vrea ca ea să servească vinul la masă în seara asta.

— *Nu - nu poate.*

Cuvintele au ieșit înainte de a mă fi putut opri. Pyrrhus avea tot dreptul; era premiul lui de onoare, de ce să nu se laude cu ea în fața oamenilor lui? Nu chiar cu așa de mult timp în urmă, Ahile m-a arătat și pe mine la masa de seară exact în același chip; dar mă obișnuisem cu asta, chiar învățasem să prețuiesc accesul la informații pe care-l dobândeam astfel. Dar Andromaca, în starea în care era ea... Nu vedeam cum ar fi putut vreodată măcar să încerce să facă față.

— M-am gândit că poate ai vrea să faci și tu asta cu ea, spuse Alcimus.

Întotdeauna arătase o mare bunătate față de Andromaca – el și Automedon îi îngropaseră băiețelul –, dar chiar și așa eram surprinsă că putea să îngăduie asta.

— Dacă nu te deranjează.

— Nu se poate descurca singură.

Am dat să mă ridic.

— Mă duc la ea, dacă nu mai e nimic...

El șovăi.

— Ai grijă în preajma lui Pyrrhus. Știi că ți-am spus că Helenus nu a fost torturat? Ei bine, nu a fost... dar Pyrrhus a făcut ceva ciudat. Și-a înfipt pumnalul în burta lui Helenus, nu prea adânc, doar o tăietură, dar și-a băgat degetele în sângele lui – și cred că i-a plăcut să vadă că lui Helenus îi e frică.

La câte vărsări de sânge se petreceau în tabără, asta părea un fleac fără noimă, dar era limpede că-l tulburase pe Alcimus – un bărbat care nu era ușor de tulburat.

— Nu era nevoie de asta, adăugă. Helenus s-ar fi dat peste cap să ne spună tot ce știe – dar nu știa nimic!

Am așteptat, dar nu mai avea nimic de spus.

— Dacă asta e tot...?

— Da, da, du-te.

Am trecut întâi prin odaia în care țineam lucruri și am luat o tunică brodată din cufărul în care erau hainele mele, apoi în odaia mea, să îmi perii părul. Era mult de când nu mai

făcusem asta, deși luni de-a rândul, când Ahile trăia, o făceam noapte de noapte. Când am terminat de îmbrăcat și pieptănat, am deschis gura de câteva ori, cât de larg am putut, auzind cum îmi trosnesc fălcile, apoi mi-am întins buzele într-un zâmbet forțat. Am lăsat în urmă toată agitația, vechea mea neliniște. Am ieșit și am parcurs scurta distanță până la baraca femeilor. Bărbații începuseră deja să se adune în fața sălii. În aer se înălța, dinspre ușa deschisă, mirosul de carne friptă; am simțit un val de salivă, dar știam că nu voi mânca decât mult mai târziu – dacă voi apuca să mănânc.

Odată intrată în baracă, m-am dus ținută în odaia Andromacăi. Era în picioare, îmbrăcată, dar stătea neajutorată lângă pat, cu părul încă ciufulit de somn. Tunica pe care o purta nu era deloc potrivită. M-am întors în odăile de locuit, am luat două fete la întâmplare și le-am trimis să aducă apă fierbinte și haine curate. Sub supravegherea mea, au ajutat-o pe Andromaca să se spele – o baie ar fi fost mai bună, dar nu era timp pentru asta – și i-au periat părul până a început să strălucească. Spre uimirea mea, Amina a intrat purtând o coroniță de margarete violet – din soiul care creștea din belșug la vremea asta din an. O puse pe capul Andromacăi, o așeză bine și se dădu înapoi să admire rezultatul. Culoarea i se potrivea Andromacăi, violetul acela strălucitor contrasta cu părul ei negru, deși nu era nimic de făcut în legătură cu contrastul dintre prospețimea florilor și chipul ei răvășit.

— O să fie bine, i-am spus încrâncenată, încleștându-i brațele. O să fiu acolo – nu vei fi singură –, doar toarnă nenorocitul ăla de vin și trage nădejde să le stea-n gât.

S-a împiedicat de două ori pe drumul scurt de la baraca femeilor până la sală. De cum am trecut pragul, am simțit un val de aer cald care îmi deschidea porii pielii. Mirosuri de carne friptă, mirosenii, pâine caldă, bărbați transpirați, rășină din pereți, catran de la torțe –, dar și mirosurile mai verzi, mai ascuțite, de la trestii care foșneau sub picioare. O, și vacarmul! Cântece – aspre la început, înălțându-se apoi în

răcnete și sfârșind în râsete și înjurături. Bătăi cu pumnii în masă, uneori ținând ritmul cu muzica, alteori protestând că mâncarea nu venea destul de repede. Am dus-o pe Andromaca până în capătul celălalt, unde era o tejghea pe care fuseseră aliniate carafe de vin. I-am pus una în mâini, sperând pe toți zeii să nu o scape, apoi am luat și eu una și am început să îmi fac drum spre cea mai apropiată masă. Andromaca ținea pasul cu mine de partea cealaltă. Mirmidonii m-au întâmpinat cu toate semnele de afecțiune; vreo doi chiar mi-au mângâiat burta. Nu mi-am imaginat niciodată că voi fi atinsă mai jos de mijloc de atâția bărbați, atingeri fără nicio intenție de natură sexuală. Am văzut alte două femei, femei de rând de prin jurul vetrelor, încercând să pătrundă până la altă masă – și erau pipăite întruna, apucate de sâni și de mijloc. Una dintre ele s-a uitat întâmplător la mine, iar aerul ei nefericit, încremenit și rățăcit mă bântuie și azi, deși nu îmi mai amintesc cum o chema.

Până când nu au terminat toți bărbații de mâncat și de băut, nu am avut răgaz nici măcar să arunc o privire la masa conducătorilor, unde stăteau Pyrrhus, Alcimus și Automedon. Calchas era și el acolo, îmbrăcat cu toată pompa preotească, deși vopseaua albă de pe chip se cojea de la căldură. Își dădea oare seama că era acolo doar pentru a fi interogată, că bărbații care stăteau de o parte și de alta nu erau prietenii lui? Alcimus privea în farfurie. Uneori, când vezi de departe pe cineva pe care îl știi bine, îl vezi mai bine. Era mai slab decât atunci când l-am văzut eu prima dată; mai bătrân. Când și-a ridicat ochii din farfurie, își trecu privirea de la o masă la alta, observând discuțiile dintre oameni, atent să prindă momentul în care zeflemeaua s-ar fi transformat în insulte serioase și răni vechi, cojite și stârnite, ar fi cerut răzbunare. Erau bărbați care trăiseră cu nervii întinși ani de zile, iar acum, când totul ar fi trebuit să fie mai ușor, erau nemulțumiți pentru că atât de mult tânjita întoarcere acasă se tot amâna. Fiecare zi începea cu speranță, fiecare zi se încheia cu dezamăgire. Doar câștigaseră războiul. Cum se

facea că această victorie, cea mai mare din istoria lumii – și era, fără îndoială – începuse să aibă gust de înfrângere?

Așa că Alcimus era mereu în gardă să observe semne de încăierare, iar când m-am întors și am privit în jur, cred că mi-am dat seama de ce. Pyrrhus adusese cu el un grup de tineri de pe insula mamei sale, Skyros. Aceștia beau fără măsură, strigau, le hărțuiau pe fetele care serveau – nimic nu era tocmai neobișnuit, dar am văzut că, în ochii mirmidonilor, comportamentul ăsta însemna lipsă de respect față de bărbații mai în vârstă, mai experimentați, care duseseră greul bătăliilor. O mulțime de vorbe în răspăr se strigau între Pyrrhus și acest grup. Se înroșise – dar pielea sa palidă se înroșea ușor – și clar arăta mult mai rău. Departe de a fi un exemplu, el părea să fie cea mai mare parte a problemei. Nimic din toate astea nu îmi fusese cunoscut cât am stat singură în baraca mea, scărmanând lână, veghind pregătirile pentru cină, așteptându-l pe Alcimus să vină acasă, dar acum îmi erau foarte clare. Sala era înțesată, de la podea până în tavan, cu surcele; era destul o scânteie ca să stârnească focul.

Andromaca arăta obosită și amărâtă, dar măcar se ținea încă pe picioare, și asta era mai mult decât mă așteptam. I-am spus în șoaptă să înceapă să strângă carafele; trebuia să le mai umplem o dată, să le punem pe mese și să așteptăm semnul că ne putem retrage. Cel puțin așa se întâmpla când trăia Ahile. Întotdeauna mi se îngăduia să plec înainte de a începe băuta zdravănă, cea adevărată. Am pus carafele din loc în loc pe mese, apoi m-am dus să aduc unul dintre cele mai bune vinuri pentru masa principală. Andromaca și-a luat locul în spatele scaunului lui Pyrrhus care, fără măcar să o privească, și-a ridicat cupa. Pe când turna, mi s-a părut că văd în ea o oțelire pe care nu o mai zărisem, și asta mi-a dat speranță.

Cei mai mulți dintre oameni se săturaseră de-acum de mâncare; doar ciuguleau carnea sau strângeau sosul cu bucăți de pâine. Dincoace, la masa principală, Pyrrhus

vorbea despre încercarea de a-l îngropa pe Priam. Oricine a făcut asta a fost întrerupt înainte de a-și termina treaba, spunea Pyrrhus. Așa că trupul a fost dezgropat și în jurul lui au fost puse gărzi ca să se asigure că nu se va întâmpla din nou. Toată lumea de la masa principală știa deja asta. Explicația era îndreptată spre Calchas, care părea uluit de întorsătura pe care o luase conversația. Nu fusese chemat să călăuzească trupele în rugăciune, nici să închine o libație zeilor. Acum, Pyrrhus îl împungea; era un adevărat asalt, în felul lui obișnuit și fără nici cel mai mic semn de respect.

Le-am umplut cupele – în tăcere, nevăzută –, ascultând. Și deodată, privind în sală, m-am gândit: *Mi-a lipsit asta!*

Când au terminat de mâncat, a început băuta. Pyrrhus se asigurase că va avea în slujba sa un bard cunoscut, dintre care erau vreo câțiva în tabără. Bardul cânta singur, deși erau și părți de cor la care bărbații se puteau alătura. Fiecare cântec era despre Ahile, despre viața lui scurtă și despre moartea glorioasă, despre frumusețea sa, despre numeroasele și înfiorătoare sale accese de mânie. Îmi amintesc că unul dintre cântece se numea simplu: *Furie*. Se întâmpla să stau în umbra care acoperea o latură a mesei principale, așa încât am putut să îi văd chipul lui Pyrrhus. Trebuie să fi fost un prilej de mândrie pentru el să audă realizările tatălui elogiata în versuri și muzică – și erau unele dintre cele mai bune versuri și melodii pe care le auzisem vreodată, dar uitându-mă la el, chiar mă întrebam dacă nu cumva îl animau alte emoții, mai dureroase. În unele părți ale taberei – și nu doar în barăcile mirmidonilor – Ahile era venerat ca un zeu. Trebuie să fi fost momente în care Pyrrhus se simțea ca un lăstar cuprins de buruieni, chinându-se să supraviețuiască la umbra unui stejar mareț. Se îndoia vreodată de el însuși? Cred că ar fi fost cazul.

Ultimul cântec se stinse în tăcere. Bărbații erau în picioare, aplaudând, lovind în mese, strigându-și prețuirea, în timp ce bardul se așeză la locul său de la masa principală și primi o cupă cu vin. Nu mult după asta, Alcimus îi sugeră lui Pyrrhus

că ar fi momentul ca eu și Andromaca să ne retragem. Pyrrhus privi în gol un moment, dar apoi dădu din cap. Ne-am retras în odăiță - „dulapul” - și ne-am așezat pe pat, unde am mâncat bucăți mari de pâine și niște smochine foarte uscate. Andromaca nu înceta să respire adânc, de parcă până atunci s-ar fi sufocat pe jumătate.

— Hai, înveselește-te, i-am spus când m-am ridicat să plec. Dacă ai puțin noroc, o să leșine.

Am străbătut curtea spre baraca lui Alcimus, dar nu eram încă pregătită să merg la culcare. Așa că am scos un scaun și l-am așezat în cel mai adăpostit loc din cerdac. Sala era în plin vacarm. Era mereu așa spre sfârșitul serii, înainte ca bărbații să se risipească în căutarea altor moduri de a se distra, dar de obicei nu se auzeau așa de multe voci ridicate. Mă întrebam dacă ar trebui să merg până la baraca femeilor să o avertizez pe Amina despre gărzi, dar fetele sigur se culcaseră și, oricum, nu puteam să cred că și-ar fi asumat un asemenea risc nebunesc. Nu a doua oară. Putem fi curajoși o dată.

Capul îmi zumzăia de priveliștile și zgomotele din timpul cinei, frânturi de conversații auzite care nu însemnau nimic în sine, dar care, la un loc, alcătuiau un tablou. Pyrrhus, tinerii din Skyros pe care nu putea sau nu voia să-i stăpânească. Chipul lui Alcimus care veghea, plimbându-și privirea peste mese, făcând pentru Pyrrhus exact ceea ce Patroclu făcea pentru Ahile - ținând necazurile la distanță. Doar că Patroclu se bucura de toată încrederea lui Ahile, în timp ce Pyrrhus îl disprețuia în taină pe Alcimus, care luptase alături de tatăl său; care cunoștea bărbați pe care el nu avea să îi cunoască vreodată. Înțelegeam mai bine acum apăsarea lui Alcimus.

Vacarmul creștea, deși nu auzeam ce strigă. Ne aștepta o noapte agitată. M-am ridicat și era cât pe ce să intru când la intrarea în sală izbucni o încăierare, iar Pyrrhus apăru în cerdac cu Calchas, cei doi certându-se vizibil. Părea să fie despre Apollo și despre partea pe care Pyrrhus credea că zeul a jucat-o în moartea lui Ahile. Era de la sine înțeles,

spunea el, că niciun muritor nu l-ar fi putut distruge pe Ahile – nu putea să fie decât mâna unui zeu, și toată lumea știa că Apollo îl ura pe Ahile, care îi era rival în forță și frumusețe. Din punctul de vedere al lui Calchas, Pyrrhus hulea. Și-a ridicat mâna ca să protesteze, cred, dar probabil că Pyrrhus a văzut în asta un gest de amenințare. În orice caz, l-a apucat pe Calchas de încheietura mâinii și l-a azvârlit cu forță pe scări, până în curte, unde zăcea acum cu brațele și picioarele rășchirate, fără pic de suflare.

După câteva clipe, Calchas și-a ridicat capul. Sângele i se scurgea dintr-o tăietură adâncă de pe obraz, schimbând vopseaua albă într-o amestecătură roz. Pyrrhus căscă gura la el, întâi cu groază, dar apoi izbucnind în râs. Ar fi putut să-l lase acolo – și asta ar fi fost destul de rău –, dar tinerii din Skyros s-au îngrămădit la ușă în spatele lui, râzând și îndemnându-l. Calchas reușise deja să se ridice în patru labe. Ispitit de priveliștea aceluia dos, Pyrrhus pur și simplu nu s-a putut abține. A sărit pe scări în jos, și-a pus piciorul drept pe fundul lui Calchas și l-a turtit la loc, înainte de a se întoarce la susținătorii săi strigând și lovind aerul cu pumnii. Ei, desigur, îl bătură pe spate, îi ciufuliră părul și îl traseră înapoi în sală, strigând către femei să le mai aducă vin.

Prima mea reacție a fost să mă grăbesc într-acolo să îl ajut, dar m-am retras în umbră privind cum Automedon îl ridica pe Calchas în picioare și-l scutura de praf. Adesea, cei care asistă la umilirea unui om sunt disprețuiți aproape la fel de mult ca cel care l-a înjosit, și nu voiam să îmi fac din Calchas un dușman. Poate că, așa cum spunea toată lumea, nu mai era în grațiile lui Agamemnon, dar era încă un om deștept și puternic. Așa că am privit cum Automedon îl susținea să urce șchiopătând câteva trepte. Știam că Automedon e un credincios devotat și că deplânge insulta la care tocmai asistase. Unii dintre bărbații din jurul focurilor rânjeau sau chiar îl batjocoreau pe față în timp ce preotul trecea șchiopătând. Nici măcar nu era vorba că le displăcea Calchas, ci erau niște brute, gata să se întoarcă împotriva

oricui dădea semne de slăbiciune, ca nevăstuicile care simt miros de sânge. Totuși, unii erau evident îngroziți. Vreo doi chiar făcuseră semnul împotriva deochiului când Calchas, cu brațul petrecut pe după umerii lui Automedon, își târșâia picioarele spre poartă.

Cred că Automedon l-a ajutat pe preot până acasă, pentru că, deși am stat o vreme în cerdac, nu l-am văzut întorcându-se.

18

A doua zi după această întâmplare, Pyrrhus le-a ordonat oamenilor să se adune în curte și le-a vorbit de pe treptele cerdacului. A fost un spectacol prost gândit. După ce le-a spus că avusese loc o încercare de a-l îngropa pe Priam (ceea ce ei știau deja), a continuat anunțându-i că oricine ar fi încercat din nou avea să fie condamnat la moarte. A încheiat insistând vehement pe ideea de loialitate, deși mirmidonii erau cei mai încrâncenați în devotamentul lor față de conducătorii lor. La final, au înălțat urale pentru el, dar s-au stins și, când mulțimea se împrăștia, am observat cum se schimbau priviri, deși nu se spunea nimic.

Mi-am făcut de lucru; baraca nu a fost niciodată mai curată. Dar îndată ce m-am așezat și am închis ochii, mintea mea s-a umplut din nou cu imagini, precum marea care se revărsa într-o vâlcea mărginită de pietre; Amina prinzând o coroniță de margarete mov în părul Andromacăi; chipul înroșit al lui Pyrrhus și râsete grosolane; Calchas cu mâinile și picioarele rășchirate în praf.

Un lucru am făcut – și asta ar fi putut să pară o trădare în ochii unora: l-am rugat pe Alcimus să trimită gărzi să patruleze în jurul barăcii femeilor. Nu știam dacă și-a amintit să le spună sau nu. Înspre seară, am mers cu Andromaca

către sala în care am servit vinul și cina, iar atmosfera era încleștată.

Cumva, discursul lui Pyrrhus parcă întețise răutățile dintre tinerii pe care îi adusese din Skyros și mirmidoni, o răcă pe care Pyrrhus părea să o încurajeze. Nu-mi dădeam seama dacă acești tineri erau prietenii lui – nu sunt sigură că Pyrrhus avea prieteni defel –, dar părea să simtă nevoia să le intre în grații. Spre sfârșitul serii s-a iscat o încăierare între unul dintre zurbagiii de căpătâi ai grupului din Skyros și un mirmidon mai în vârstă. Nu era cunoscut ca un bărbat certăreț; pur și simplu se săturase. Alcimus a intervenit, urmat de Automedon, dar Pyrrhus nu i-a ajutat absolut deloc. Mai mult, le submina autoritatea, chiar dacă propria lui poziție depindea de puterea lor de a-și ține oamenii sub control. Cina s-a încheiat cu flăcăii din Skyros sărind pe mese, în ceva ce s-a transformat într-un dans al triumfului, aplaudați zgomotos de Pyrrhus. Trebuia să îmi amintesc întruna că avea doar șaisprezece ani.

În noaptea aceea am dormit prost, tresărind, trezindu-mă cu mult înainte de răsăritul soarelui și rămânând cu privirea ațintită în întuneric, știind că ceea ce mă deșteptase e un sunet neștiut până acum. Am cernut în minte diferitele sunete pe care le făcea vântul: își desfășura repertoriul obișnuit de gemete, mârâieli, suspine și șoapte. Leagănul de la capătul patului scârțâia. Nimic nou în toate astea, dar apoi l-am auzit din nou: un șuierat stăruitor de dincolo de perete. Cineva era hotărât să mă trezească, dar nu voia să atragă atenția bătând la ușă. Mi-am apropiat buzele de o despicătură între scânduri și am întrebat:

— Cine e acolo?

— Maire.

Eram așa de toropită de somn încât mi-a luat puțin să-mi amintesc chipul ei. Era fata aceea greoaie, ale cărei sprâncene se întâlneau în mijlocul frunții, învăluită mereu într-o robă neagră și largă, chiar și când era în baracă. Mult prea smerită; nici Amina nu era așa.

— Ce e?

— Amina a plecat.

— A plecat? Cum adică – *a plecat*?

Dar știam ce vrea să zică. Fără să mai aștept vreun răspuns, am înșfăcat mantia și am bâjbâit de-a lungul holului. Când am deschis ușa, ea deja cotise pe după baracă, iar chipul ei palid ca ceara răsărea din silueta ei întunecată.

— Tu întoarce-te, i-am spus. Mă duc eu după ea.

A încuviințat din cap și era gata să plece, dar am prins-o de braț.

— De cât timp e plecată?

— Nu știi, noi dormeam toate.

— Bine, întoarce-te acum. Spune-le să nu-și facă griji.

Cât de mult știau celelalte? Una dintre temerile mele era că Amina putea să le tragă și pe celelalte fete după sine în această ispravă nebună, deși nu credeam că ar vrea. Era prea mândră de singurătatea ei, de onestitatea ei solitară și lipsită de bucurie. Nu s-ar fi grăbit să împartă meritele pentru riscul pe care și-l asuma, deși, ieșind din baracă, o parte din mine încă se gândea: *Nu, nu ar face asta*. Nu acum, nu cu toate gărzile puse în jurul cadavrului și cu Pyrrhus pornit să găsească vinovatul. Trebuie să fi auzit discursul lui; toată lumea din tabără îl auzise. Dar mai era și o altă posibilitate – că pur și simplu fugise. Poate chiar eu – fără să-mi dau seama – o încurajasem. Văzuse câtă hrană era lăsată de izbeliște în grădinile din preajma bucătăriilor Troiei. Se poate să se fi gândit că s-ar putea ascunde acolo, deși ce putea să aștepte pe viitor dacă făcea asta? Cu ciorile care se învârteau neîncetat, cu muștele care se îndopau, cu casele arse și templele ruinate – cu iarna care urma să vină? Luni de zile, cel puțin, avea să aibă parte de o singurătate deplină – și, până la urmă, legumele putrezesc în pământ, iar fructele, în copaci. Proviziile de hrană care acum păreau îndestulătoare s-ar fi terminat repede.

Mi-o imaginam alergând de-a lungul câmpului de luptă, nu pentru că mă gândeam că ar face asta, ci pentru că știam că

nu a făcut astfel, iar alternativa era într-atât de rea, încât nu suportam să o văd în minte. Ceea ce, de fapt, era destul de vădit în mișcările picioarelor mele, care mă duceau spre curtea grajdului. Mantia mea era din lână albastră, un albastru atât de închis, încât putea trece ușor drept negru, și o înfășurasem strâns în jurul capului, așa că totul era acoperit, mai puțin ochii. M-am strecurat pe lângă o baracă, am așteptat până am fost sigură că nu mă vedea nimeni și am străbătut iute curtea până am ajuns în umbra următoarei barăci. Prin pereții de lemn azeam gemete, murmure, când și când câte un strigăt. Foarte puțini bărbați din tabără dormeau bine. Noaptea, în întuneric, amintirile a ceea ce se întâmplase între zidurile Troiei nu puteau fi șterse prea ușor. Mi-am mijit ochii privind înainte. Ori că ochii mi se obișnuiseră cu întunericul, ori începuse să se lumineze. Nu aveau prea mult timp.

În curtea grajdului luminau torțe, cu flăcările pâlpâind așa cum fac mereu când e vântul puternic. Trebuia să fiu atentă, pentru că știam că un tânăr îngrijitor doarme în colțul îndepărtat al încăperii în care se țin hamurile, de unde apare uneori cu gura căscată, cu ochii goi și cu paie amestecate în păr. Am șovăit, iar caii, simțind prezența unui străin, au început să se foiască de colo-colo. Erau neliniștiți mai tot timpul pentru că urau vântul. Unul fornăi și lovi podeaua; altul necheză în semn de răspuns. M-am silit să stau nemișcată, dar niciunul dintre ei nu a mai nechezat, așa că am ieșit din umbră și m-am strecurat de-a lungul curții.

Curând, am ajuns la poteca plină de cenușă care ducea prin tufăriș la pășunea cailor. Aici mă simțeam mai în primejdie, fără adăpostul pereților, iar undeva în depărtare se azeau voci de bărbați. Nori negri și grei treceau pe cer, dar știam că îndărătul lor luna e plină și poate să iasă la iveală în orice clipă. M-am chircit la pământ, încercând să ghicesc unde sunt gărzile, încordându-mi privirea până când contururile copacilor și ale tufelor au început să joace. În sfârșit, i-am zărit, la mai puțin de două sute de metri

distanță. Făcuseră un foc mic și erau adunați în jurul lui, umbrele lor pâlpâind peste ierburile aspre. Am numărat trei, dar când unul dintre ei s-a aplecat să arunce un buștean în foc, am zărit un al patrulea în spatele lui. Frânturi de chipuri bărboase, luminate de flăcări sub mantii cu glugă; erau înfășurați bine pentru că temperatura începuse să scadă. Se așezaseră așa încât vântul să bată în direcția cadavrului, cât de departe de acesta cât să poată pretinde, în mod credibil, că îl păzeau. Nu eram prea norocoasă. Deja simțeam o ușoară duhoare în aer.

Pământul din fața mea, mâinile mele începură să se lumineze. Vântul suflase o rariște printre nori, iar luna se ivi pe acolo – o lună bătrână, ostenită, golită de orice altceva în afară de durere. M-a dus cu gândul la Hecuba și am tremurat, dar nu aveam acum timp să mă gândesc la nimic altceva decât la Amina. Unde era? Nu se auzea niciun sunet, nu se vedea nicio mișcare – chiar mă încurajasem să sper că o speriaseră și o alungaseră glasurile gărzilor. O fi pe plajă, mă gândeam, mergând de colo-colo cum făceam eu, încercând să se convingă pe sine să accepte ceea ce era de neîngăduit. Dacă aveam să mă întorc într-acolo, aș fi putut s-o prind din urmă. Am început să merg printre dune, mișcându-mă ușor și în liniște, ghemuindu-mă după fiecare câțiva pași pentru a mă feri din calea vântului. Deasupra capului, firele ierbii de mare străluceau argintii în lumina lunii. Îmi spuneam că aș putea doar să trec iute pe lângă cadavru, să văd dacă Amina nu se află acolo, și apoi să alunec pe pantă până pe plajă și să mă întorc în siguranță acasă. Dar îndată mi-am amintit că nu puteam să mă întorc pe acolo, pentru că intrarea în cvartal era păzită și, deși gărzile m-ar fi recunoscut, ar fi fost cam greu să explic de ce hoinăream în toiul nopții. *O să-mi fac griji pentru asta mai târziu.* Am căzut în genunchi și am mers de-a bușilea în direcția de unde venea mirosul, încercând în același timp să-mi acopăr nasul și gura cu mantia – un târâș ciudat, șontorog, în trei labe, prin nisipul rar. Mă tot opream,

încordându-mă să aud gărzile, dar fie vântul le îneca glasurile, fie tăcuseră. Au adormit? Probabil. Nu îmi puteam închipui o sarcină mai plictisitoare.

Dar îndată am auzit totuși un zgomot: o respirație iute, fugară. Mă gândeam la toate animalele de pradă care ar fi putut fi atrase de cadavru noaptea. Nu puteam să strig ca să sperii orice ar fi fost acolo, pentru că aş fi atras atenția gărzilor, așa că a trebuit să înaintez pe potecă. Se lumina; panta de nisip din fața mea lucea albă. Din clipă în clipă, de acum, grădarii, care se trezeau mereu înainte de răsărit, aveau să scoată caii la pășune. O privire iute, îmi spuneam, și mă duc acasă. Pe măsură ce mă apropiam, răsuflarea se auzea mai tare, iar duhoarea devenea nespus de grea – și atunci am văzut-o, o siluetă neagră, ghemuită, scobind pământul cu amândouă mâinile.

— Amina.

S-a răsucit, cu fața alungită de spaimă, și-a dat seama că eram eu și a șuierat:

— Pleacă!

M-am târât în continuare. Pământul din jurul cadavrului era răscolit – urmele degetelor ei peste tot, ca niște gheare de animal. Chinuindu-mă să privesc mai de aproape, am văzut că trupul e aproape acoperit – mai rămăsese afară doar un braț descărn timer. Mâna părea să se întindă spre mine. Îmi aminteam mâna aceea cu un bănuț argintiu sclipind în palmă – doar că acum nu era nici urmă de palmă, nici un fir de carne. Oasele albe implorau să fie acoperite. Fără să mă gândesc la ce fac, m-am trezit scormonind în solul nisipos, exact cum făcuse Amina. Nu ne-am uitat una la alta – nu am vorbit –, dar lucrând amândouă, am izbăvit treaba mai iute. Mi-am șters mâinile de tunică și am dat să mă ridic. Dar atunci, spre groaza mea, a început să spună rugăciunile pentru morți. Să lumineze de-a pururi, să se odihnească veșnic...

— *Amina!* am spus, încercând să vorbesc în șoaptă.

Simțeam în piept o greutate care mă împiedica să respir – nu doar o sâcăială ușoară, cum simte cineva care a răcit sau are usturimi în gât –, ci una *puternică*, precum pumnul strâns al unui bărbat.

— Hai, ai împlinit ce ai venit să îplinești. Trebuie să ne întoarcem acum.

Dădu din cap.

— Nu, până ce nu termin rugăciunile.

— Poți face asta în baracă.

Am zărit ceva pe jos, lângă ea, o bucată de pâine și o carafă de vin, de trebuință ca să îplinească ritualul.

— Ai făcut-o deja.

— Nu, nu am reușit, cineva a trecut pe lângă mine și a trebuit să mă opresc. De data asta trebuie să fac totul cum se cuvine.

— Crezi că zeilor le pasă? Ai făcut destul.

Dar nu mă asculta. Iar eu nu o puteam lăsa acolo. Așa că am îngenuncheat, bălămjind și eu rugăciunile pentru cei morți: să treacă cu bine, să aibă parte de o mare liniștită, pace veșnică... Toate speranțele de care ne agățăm atunci când trimitem în întuneric aceste vase pieritoare. Niciodată în viața mea nu auzisem rugăciunile de îngropăciune răpăite așa de iute cum le-am spus noi în seara aceea – și am participat la vreo câteva înmormântări la vremea mea.

Când am terminat, Amina a rupt o bucată de pâine și mi-a înmânat carafa. Coaja era uscată, vinul, acru – când am reușit să înghit îmi curgeau lacrimi pe obraji, și nu erau defel lacrimi de jale. Amina a reușit și ea să-și înghită coaja, deși aproape s-a înecat, apoi a turnat în nisip ce mai rămăsese din vin, ca o ofrandă pentru zei. Pământul era așa de uscat încât picăturile au sărit înainte de a se întinde și de a pătrunde în el. Am văzut în colțul gurii Aminei o pată roșie și, observând asta, mi-am dat seama cât de mult se luminase afară. Brusc, m-am înfuriat.

— Acum, *să mergem!* am spus, apucându-i brațul subțire și ridicând-o cu forța în picioare.

Se uita țintă la mine. Nu înțelegeam de ce nu se mișcă, nici nu spune nimic, dar apoi mi-am dat seama că nu se uita la mine, ci la ceva ce se afla în spatele meu. În aceeași clipă, o mână m-a înșfăcat de ceafă. Am simțit un fior străbătându-mi trupul; pruncul din burtă lovi cu piciorul. Celelalte gărzi veneau din urmă. M-am întors, căci voiam să vadă cine sunt, știind că mirmidonii nu mi-ar face rău. Dar când m-am uitat la toate chipurile nu am văzut niciun zâmbet, niciun semn că m-ar fi recunoscut. Erau tinerii luptători din Skyros, oamenii lui Pyrrhus – și știam că nu am nicio influență asupra lor. Trăgându-ne cu asprime brațele la spate, ne-au obligat să înaintăm în jos, pe poteca abruptă, până la tabără.

19

Am fost duse de lângă mormânt în marș prin curtea grajdului. Soarele deja urca zorit deasupra orizontului, aruncând o lumină crudă pe chipurile grăjdarilor care se întorceau ca să ne urmărească în timp ce treceam. Din curtea grajdului și până în sala lui Pyrrhus, unde erau mai multe gărzi, mirmidoni de data asta, care m-au recunoscut drept soția nobilului Alcimus.

— Ar trebui să-l aducem pe Alcimus, a spus unul.

— Nu, spuse gardianul care mă ținea. Nobilul Pyrrhus a dat ordine foarte clare. Trebuie să mergă direct la el.

Și ne-a împins în sus pe scările cerdacului, unde au bătut cu putere în ușă – și au continuat să bată destul de mult până când Pyrrhus însuși a apărut. Își pusese într-o doară pe umeri acoperitoarea purpurie și argintie de pe pat, dar altfel era gol. Își mijeia ochii împăienjeniți de somn, ursuz și aiurit de neașteptata apariție.

— Ce-i asta?

— Le-am găsit îngropându-l pe Priam.

Pyrrhus se dădu deoparte, iar gărzile ne-au împins în sală.

— *Femei?* spuse Pyrrhus, holbându-se neîncrezător. Sunteți siguri?

— Le-am văzut cu toții și le-am auzit. Spuneau rugăciunile pentru morți.

Mulți războinici mirmidoni ne urmaseră în sală. Unul dintre ei tuși arătând spre mine:

— Asta-i soția nobilului Alcimus, nu-i așa?

Pyrrhus nu avea niciun motiv să știe că sunt măritată cu Alcimus. Chiar dacă mă zărise în vreuna dintre rarele sale vizite în baraca lui Alcimus, își imaginase, poate, că eram doar una dintre fetele roabe.

— *Ea a fost acolo?*

Tinerii s-au uitat unul la celălalt, acum simțindu-se nelalocul lor, dar apoi cel care mă ținea a încuviințat dând din cap.

— Atunci cred că ar fi mai bine să-l găsiți pe Alcimus.

Pyrrhus, simțind, desigur, că trebuie să preia controlul, întinse un deget spre una dintre gărzi.

— Tu - rămâi acolo. Cealalți, mergeți înapoi - DEZGROPAȚI-L PE NEMERNIC!

Am văzut-o pe Amina tresărind, dar când Pyrrhus a ținut-o cu privirea, l-a privit sfidător în ochi. Am tresărit și eu, așteptând cu nerăbdare să apară Alcimus.

— Mă duc să mă îmbrac, spuse Pyrrhus. Păzește-le.

Leși cu pași mari din încăpere. Simțindu-mă dintr-odată slăbită, am privit cu jind spre banca de lângă masă. Știam că nu are sens să apelez la războinicii mirmidoni; nu aveau nicio putere în fața lui Pyrrhus. Doar se holbau aiuriți. Zeii știu cât le-ar fi luat să-l găsească pe Alcimus; putea fi oriunde prin tabără, bând și ospătându-se... Ori în patul vreunei femei. Așa că priveam în jurul meu prin sală, care, ca întotdeauna după un ospăț ca cel din noaptea trecută, arăta descurajant și puțin nebunesc. Mirosul de grăsime râncedă, cel de rășină de pe pereți, opaițele cu ulei care fumegau - iar trestia, deși abia fusese pusă pe jos cu o zi înainte, era prea veștedă ca să împrăspăteze aerul. Amețită, am încercat să mă îndrept

ca să mă sprijin de bancă, dar în clipa aceea intră Pyrrhus, cu chipul încleștat de furie.

— *De ce?* întrebă.

Amina îl privi drept.

— Mi-am înmormântat regele. Nu e nevoie să explic asta.

În clipa următoare – fără niciun răgaz de gândire – o lovi. Sunetul palmei răsună în încăpere.

— Știai că am ordonat ca trupul să nu fie îngropat?

— Da, știam. Doar că nu poți face asta – nu poți să te ridici deasupra legilor divine. Nimeni nu poate – nu-mi pasă cât de puternic ar fi.

Mă gândeam că o s-o lovească din nou, dar se auziră pași în cerdac și asta îi distrase atenția. Alcimus intră în încăpere în neorânduială, cu tunica pătată de vin. Se înclină în fața lui Pyrrhus, deși privirea îi era ațintită doar asupra mea.

— Ce dracu te-a apucat?

Avea un ton scăzut, imperios, nu cu mult mai tare decât o șoaptă, dar Amina l-a auzit.

— Ea nu a făcut nimic.

— Le-au prins gărzile acolo. *Pe amândouă.*

— Da, dar ea nu participa la îngropare. Încerca doar să mă oprească *pe mine*.

Era adevărat și nu prea. Am închis ochii, vrând să strig la ei, și am văzut mâna descărnată a lui Priam ieșind din pământ, îndreptată spre mine. Contribuisem la îngroparea lui, nu din supunere față de zei, ci doar ca un gest de respect față de un bătrân care-mi fusese rege, care fusese bun cu mine când eram un copil care avea nevoie disperată de bunătate. Pentru o clipă, am fost ispitită să primesc calea de scăpare pe care mi-o croise Amina, dar apoi am spus – m-am surprins pe mine însămi spunând:

— Nu e adevărat. Chiar am ajutat-o să-l îngroape.

Amina s-a răsucit spre mine.

— Ba *nu!*

În clipa aceea, am întrezărit adevărata forță a mândriei sale. Stătea acolo, albă ca varul, purtând pe obraz urmele

înroșite ale degetelor lui Pyrrhus, strălucind de mândrie. Nu încerca să mă salveze; voia ca ei să creadă că făcuse totul singură. Probabil că reușise deja să se convingă și pe ea însăși.

În tăcere, mi-am ridicat mâinile în fața lui Pyrrhus. Erau pline de pământ, cu toate unghiile negre.

Pyrrhus se întoarse spre Alcimus.

— Nu pot să trec peste asta. Nu-mi pasă a cui nevastă e.

— Nu am știut, spuse Alcimus.

— Ea *nu* m-a ajutat! insistă Amina. Încerca doar să mă ducă înapoi la baracă.

— Mă ocup *eu* de nevastă-mea.

— Nu, nici vorbă, spuse Pyrrhus. Au făcut asta împreună. E destul doar să te uiți la mâinile ei!

— Ce o să faci?

— Nu știu - o să le închid, cred.

Capul lui Pyrrhus tremura nedumerit, ca al unui vițel abia castrat.

— Trebuie să mai fie ceva în spatele faptei ăsteia. Nu se poate să fie doar femei.

Amina interveni.

— Îți tot spun - nu a mai fost nimeni altcineva.

Deodată mi-am dat seama că ea chiar *își dorea* să moară. Și cel mai probabil avea să moară - iar eu împreună cu ea.

Alcimus spuse:

— E baraca pentru rufărie - are zăvor. Și mai e și baraca pentru armuri. Nu cred că ar trebui puse împreună.

Nu reușeam să mă uit la el; mă trăda pe mine - și pe Ahile. Asta m-a surprins de-al binelea.

— Bine, spuse Pyrrhus. O să hotărâm mai târziu ce facem cu ele.

Făcu semn gărzilor, care au luat-o înainte ca să o scoată pe Amina din sală. Unul dintre ei a apucat-o pe Amina de ceafă și a împins-o înainte.

— *Hei* - nu e nevoie să faci asta! strigă Alcimus.

O mână mă prinse de braț. Amina și gărzile erau aproape la ușă când se auzi gălăgie afară și gărzile care fuseseră trimise să descopere trupul – nu a fost nevoie „să sape”; era cel mai puțin adânc mormânt cu putință – se năpustiră înăuntru. Unul dintre ei, un tânăr slăbănog cu ochi goi și mișcări ciudate, necoordonate, fu împins în față. L-am recunoscut. Când nu i se cerea să păzească morți, lucra în grajd și era, de obicei, ciuca batjocurii celorlalți, un fel de nebun al satului, deși se pricepea să liniștească un cal agitat mai bine ca oricine.

— Hai, spuseră celelalte gărzi, împingându-l înainte. Hai, arată-i!

Bietul băiat, neștiind faptul că fusese ales să fie țap ispășitor, stătea în mijlocul lor plimbându-și privirea, deznădăjduit, de la un chip la altul, dar Pyrrhus se arătă neașteptat de răbdător cu el. Sigur că îl știa din timpul orelor îndelungate pe care le petrecea în curtea grajdului, îndeletnicindu-se – sau așa se spunea – cu treburile cele mai de jos: ștergea caii de sudoare, curăța harnașamentul și chiar balega din boxe... treburi pe care oamenii de rangul lui nu le-ar fi făcut. Se aplecă și-l întrebă cu blândețe:

— Ce ai acolo?

Codindu-se, băiatul deschise pumnul și acolo, adunând lumina, era un inel bărbătesc pentru degetul mare – acela pe care îl văzuse ultima oară atârând de un lăntșor la gâtul Andromacăi. Alcimus și gărzile nu aveau habar al cui era inelul – sau de ce era important. Fără să mă gândesc, m-am întors și mi-am ferit privirea – nu știu exact de ce –, de parcă aș fi simțit că recunoașterea inelului s-ar fi transmis și celorlalți.

Dar Pyrrhus îl recunoscuse.

— I l-am dat Andromacăi.

— Iar eu l-am furat, spuse Amina iute. Făcea baie, l-a scos și... și l-am furat. A fost deznădăjduită, l-a căutat peste tot – aproape că ne-a pus să ridicăm scândurile din podea...

Bălmăjea cuvintele. Cu ochii închiși, îmi doream să se oprească.

— De ce? Întrebă Alcimus.

— De ce l-am furat? Ca să plătesc luntrașul.

În mod obișnuit, când pui un mort în groapă, la sfârșit îi pui monede pe ochi. Țin pleoapele închise, dar credincioșii cred că sunt de folos și ca să plătească luntrașul care trece sufletul despărțit de trup peste râul Styx până în Hades, împărăția morților. Amina nu avea monede, nici bijuterii, nimic de valoare; niciuna dintre femei nu avea. Mai puțin Andromaca, ea avea inelul lui Priam. Spunea Amina adevărul? Când Andromaca a făcut baie în baraca mea, nu și-a scos inelul, dar asta nu însemna că nu-l scotea niciodată. Era posibil ca Amina să fi prins vreun prilej să îl fure. Chiar așa.

Tăcerea se prelungea. Pyrrhus privea de jur-împrejurul încăperii și am simțit că începe să se uite altfel la noi. Alcimus, eu, Amina, Andromaca... Cred că începea să simtă că e un complot împotriva lui. Deodată, fără să-și ia ochii de la noi, strigă:

— Andromaca!

A apărut așa de iute, încât probabil că ascultase la ușă. Pe măsură ce se apropia de el, am observat că are gura înțeleștată de frică. Pyrrhus ridică inelul.

— I l-ai dat ei?

Andromaca își plimbă privirea de la chipul lui la mână și înapoi, fără să spună nimic - ca un iepure înțepenit la vederea unei hermine.

— L-am furat, strigă Amina.

Pyrrhus se întoarce și o lovi din nou. De data asta și-a dus mâna la nas și a îndepărtat-o apoi plină de sânge. Întorcându-se din nou spre Andromaca, Pyrrhus spuse:

— Ei bine, i l-ai dat?

— Nu știu ce s-a întâmplat. Îl aveam dimineată, iar seara dispăruse. Îmi pare rău.

Suspina.

— Îmi pare rău, îmi pare atât de rău!

Andromaca se uita la Pyrrhus când spunea asta, dar am simțit că se adresa, de fapt, Aminei.

Amina spuse:

— Nu mi-a dat ea inelul. L-am furat.

Îi curgea încă sânge din nas și privea drept la Pyrrhus.

— Niciuna nu m-a ajutat. Eu am făcut-o - și nu regret nicio clipă.

Se îndepărtă de el și, de bună voie, se îndreptă spre ușă, în timp ce gărzile o urmau, arătând acum mai curând ca o escortă regală. Se lăsase tăcerea când s-a închis ușa în urma ei. Alcimus a ridicat un opaiț cu ulei și mi l-a înmânat.

— Ai grijă să-l păstreze.

Gardianul, un mirmidon, încuviință din cap.

— Bine.

Pyrrhus vorbea acum cu Alcimus.

— Vorbim mai târziu. Iar tu - arătând cu degetul către Andromaca - IEȘI AFARĂ!

20

În fața barăcii cu armuri, gardianul se opri și începu să descuie ușa. Trei zăvoare arătau valoarea armurilor păstrate acolo. Când a terminat, s-a dat în lături și mi-a făcut semn cuviincios să intru. L-am recunoscut a fi unul dintre bărbații care îmi atinseseră pânțele când am servit vinul în sală, în semn de loialitate față de descendența lui Ahile. Ei bine, astfel de gesturi nu aveau cum să mă ajute acum. Și chiar fiul lui Ahile mă trimisese aici.

Am trecut pragul. Gardianul a închis ușa în urma mea și a zăvorât încuietorile. De fapt, nu aveau nevoie de zăvoare să mă țină acolo. Unde puteam să mă duc? Opațul arunca un cerc de lumină în baracă și am zărit strălucirea bronzului poleit. La început, m-am ghemuit lângă opaiț și am urmărit

firul de lumină care pătrundea pe sub ușa. Îmi tremurau mâinile; mi-am strâns cu ele mânecile ca să mă încălzesc, dar nu mă puteam opri din tremurat. Era frig în jur, iar mirosul greu de metal și de pânză înmuiată în ulei părea să mi se pună pe inimă și să mă apese ca un bolovan.

Cred că atunci am înțeles cât de fragilă e, de fapt, poziția mea. Fiind soția lui Alcimus, începusem să mă simt în siguranță în această nouă postură, dar acolo, în depozit, cu o ușă încuiată în spatele meu, am știut că sunt la doar câțiva centimetri distanță de sclavie.

Întreaga mea viață, ani, săptămâni, zile, ore – mă condusesese spre momentul ăla și locul ăla. Și mai cu seamă o zi anume: ziua în care cetatea mea, Lyrnessus, a fost cucerită. Mă urcasem sus, pe acoperișul cetății, ca să urmăresc bătălia care se înverșuna dedesubt. L-am văzut pe Ahile ucigându-l pe fratele meu mai mic cu o suliță aruncată în gâtlee. Înainte de a scoate sulița, s-a întors și a privit spre cetate. Știam că am soarele în spate, știam că nu mă poate vedea – decât ca o pată întunecată care privea în jos –, și totuși am simțit că se uită drept la mine. Încet, câte două, câte trei, celelalte femei urcară de la nivelul inferior și împreună am așteptat finalul. Când războinicii greci tropăiră pe scări în sus, Arianna, verișoara mea de mamă, m-a apucat de mână spunându-mi fără cuvinte: *Vino*. A urcat pe parapet și, exact în clipa în care războinicii au năvălit, a sărit spre moarte, cu rochia albă fluturând în jurul ei în cădere – ca o molie arsă. A părut o veșnicie până a ajuns jos, deși or fi fost doar câteva secunde. Strigătul ei se risipi într-o tăcere îngrozită în care, pășind în fața celorlalte femei, m-am întors să-i înfrunt pe bărbații care urcaseră.

Arianna spuse: Vino...

Dar eu am ales să rămân. Și toate celelalte, tot ce s-a întâmplat de atunci și până acum, au decurs din acea alegere. Din primele ore petrecute în tabără, am fost precaută, atentă, concentrată pe unica intenție de a supraviețui – neabătută până în momentul în care am văzut

mâna lui Priam pângărită în nisipul mizerabil. Îmi părea rău că am ajutat la îngroparea lui? Da. *Da!*

Și nu.

Îmi părea, așa cum stăteam chircită lângă ușa barăcii, că mă băgasem prosteste în asta. *Chiar* ieșisem ca să încerc s-o opresc pe Amina, *chiar* am încercat s-o conving să se îndepărteze, să lase misiunea neîncheiată, dar apoi am văzut mâna lui Priam și, iată-mă, scormonind ca un câine în nisip. Am spus rugăciuni, am băut vinul, mi-am îndesat pe gât pâinea veche... L-am îngropat pe Priam – și asta în mai puțin de douăzeci și patru de ore de când îl auzisem pe Pyrrhus decretând pedeapsa cu moartea pentru așa ceva. Am risipit tot ce adunasem în îngrozitorul an care trecuse. Chiar credeam că e posibil ca Pyrrhus să mă ucidă sau să pună să fiu ucisă. Amina avea să mintă în continuare pentru a mă salva – sau pentru a-și salva ideea că ea e singura îndeajuns de curajoasă să-l sfideze pe Pyrrhus și să se supună zeilor. Dar nu mă gândeam că îi vor da crezare. De ce ar fi făcut-o? Când eu i-am arătat lui Pyrrhus pământul de sub unghii.

Am închis ochii și treptat – a durat ceva – am simțit o prezență care crește în întuneric în spatele meu. „Prezență” nu e cuvântul potrivit, dar nu știam care ar fi. Când am deschis ochii, m-am străduit să ridic opaițul deasupra capului – și am scos un strigăt de surprindere. Pentru că acolo, înșirați de-a lungul zidului îndepărtat, stăteau Priam, Hector, Patroclu, Ahile. Țipătul mi s-a stins pe buze – pentru că, desigur, nu erau acolo. Sigur că nu. Ce vedeam era doar un șir de armuri, nu puse unele peste altele în colțuri, cum aș fi crezut, ci fixate de pereți, fiecare piesă la locul ei, așa încât la un loc alcătuiau siluete bărbătești. Bărbați pe care îi recunoșteai pe dată. Iată armura lui Priam, cea pe care Hecuba îl implorase să nu o îmbrace. Acoperită cu sânge – niciodată nu ștergi sângele dușmanului. Lângă ea, armura lui Hector, cu faimosul său coif cu pene sclipind în lumină – dar fără scut. Andromaca îl implorase pe Pyrrhus să îngăduie ca pruncul ei să fie îngropat în scutul tatălui său – și fusese de

acord, deși i-a părut rău mai târziu pentru generozitatea sa. Îmi imaginam cât e de furios de fiecare dată când se uită la locul acela gol. În sfârșit, armura lui Ahile. Și acesteia îi lipsea scutul, dar asta doar pentru că Pyrrhus îl ținea aproape de sine în sala sa, lustruind-l obsesiv, precum făcea Ahile însuși.

Ridicând opaițul mai sus, am privit de aproape coiful. De câte ori îmi mișcam mâna, pete de lumină și întuneric jucau pe metal, creând – sau dând la iveală – mișcări în spatele găurilor destinate ochilor. Am auzit doi oameni respirând acolo unde doar unul respirase până de curând. Niciun cuvânt rostit; nici nu era nevoie. Nu știu dacă această întâlnire – și așa se simțea, ca o întâlnire – a durat minute sau ore, dar m-a schimbat. În ziua în care a murit Polyxena, am stat lângă movila sub care era îngropat Ahile și mi-am spus că povestea lui se încheie în mormânt și că povestea mea abia începe. Adevărul? Povestea lui Ahile nu se termină niciodată: oriunde sunt bărbați care se luptă și mor, o să dai de Ahile. Cât despre mine – povestea mea și a lui erau legate indestructibil.

Zgomotul făcut de cineva dincolo de ușă. S-a deschis lărgind în întuneric un arc din lumina zilei. Lumina mă izbi ca apa rece, scoțându-mă din transă. Alcimus spuse:

— Briseis!

Și mergând spre el, se dădu la o parte să mă lase să ies. Traversând curtea, l-am simțit în spatele meu încrâncenat de furie. Desigur, eram bănuită, și asta s-a adeverit când am intrat în odăile de locuit și l-am găsit pe Automedon așteptând.

Alcimus se așează la masă.

— Bine. Să începem cu începutul.

A arătat spre un scaun și m-am așezat. Lumina era stearsă, așa că a aprins o lumânare și a așezat-o lângă mine, destul de aproape încât să-i simt căldura pe piele. Automedon se lăsă să alunece într-un scaun în capul mesei – și-mi amintesc gândul că mi s-a părut neobișnuit, pentru că acolo stătea întotdeauna Alcimus. Până atunci, Automedon

nici măcar nu se uitase la mine. Îmi displăcea prezența lui, știind, în același timp, că nu aveam dreptul să-mi displacă nimic. Dar simțeam că nu pot vorbi cum se cuvine cu Alcimus atâta vreme cât el stă acolo. Mă întrebam – pentru prima dată, ceea ce era prostesc, știu – dacă Ahile stătuse în cumpănă căruia dintre ei să mă dea – și cât îi luase ca să se hotărască. Știam ce crede despre ei; nu făcuse niciodată un secret din asta. Alcimus era un om decent, cu inimă blândă, un luptător bun, dar cam necopt pentru vârsta lui și puțin nătâng. Automedon – i-ai fi putut încredința viața, de o onestitate desăvârșită, fără simțul umorului, un înțepat încrezut și intolerant. Dar amândoi curajoși, loiali – amândoi cu desăvârșire devotați lui.

Alcimus își dresе glasul.

— Trebuie să spun ceva înainte de a începe. I-am zis lui Pyrrhus că porți în pânтеce copilul lui Ahile.

— Ce a zis?

— Nu mare lucru.

— Nu îți va fi neapărat de ajutor, spuse Automedon – și am simțit că s-a bucurat să o spună. Cred că e destul de tentat să fie mărețul și *unicul* fiu al lui Ahile. Greu de știut cum va reacționa.

— Fără îndoială, asta se va limpezi.

I-am văzut schimbând priviri. Probabil că nici eu nu reacționez așa cum s-ar fi așteptat.

— Bine, spuse Alcimus, să o luăm de la capăt. Unde erai când te-au găsit oamenii?

— Lângă mormânt.

— În picioare?

— Nu, îngenuncheată. Eu...

— Și aveai pământ pe mâini?

Am dat din cap. Mi-a apucat încheieturile și le-a tras mai aproape de lumânare. Sub unghiile mele era pământ și praf de pietriș în palme. Alcimus privi spre Automedon și aerul din încăpere se schimbă ușor. Am simțit un val de răcoare pe

piele, deși odaia era sufocantă și aerul, greu de mirosul cerii de lumânare.

Automedon se aplecă în față.

— Dar prima dată? Ai fost și atunci acolo?

— Nu.

— Ea nu ți-a spus nimic?

Am șovăit și am zărit o sclipire în ochii lui. Era un interogatoriu. M-am uitat spre Alcimus să găsesc puțină căldură, o cât de mică recunoaștere a legăturii noastre, dar nu am primit nimic înapoi. Dacă am fi fost singuri, aș fi încercat să fiu sinceră cu el, să îi spun de confuzia din mintea mea, despre cum am trecut, fără să vreau, de la încercarea de a o opri pe Amina la a o ajuta. I-aș fi spus despre cum l-am întâlnit pe Priam pe creneluri și cât de bun a fost cu mine. Dar iată-i, erau acolo amândoi și nu credeam că Automedon fusese vreodată nehotărât.

Încă aștepta să vorbesc.

— Doar că a fost îngrozită că Priam nu a fost îngropat.

— Ți-a spus ce avea de gând să facă?

— Nu.

Alcimus întrebă:

— Și, când ai auzit că a fost îngropat, ce ai crezut că s-a întâmplat?

— Nu știu.

Se apleca mai aproape de mine. Era o masă între noi, dar nu se simțea; părea că răsuflă drept în fața mea. Și arăta altfel: mai bătrân, mai slab, mai concentrat. Băiatul îndrăgostit – și chiar cred că a fost cândva îndrăgostit de mine – dispăruse, și în locul lui apăruse altcineva, cu totul formidabil. Era bărbatul care luase parte la asaltul final asupra Troiei și înfăptuise lucruri de nenumit între zidurile ei. Nu mai era „cam necopt pentru vârsta sa”; nu mai era „puțin nătâng”. Mi se părea că îl văd pentru prima dată.

După o pauză, am spus:

— Spuneți că s-ar putea să fie Helenus sau Calchas, deci cred că m-am gândit că a fost unul dintre ei.

Automedon izbi în masă.

— Ba nu ai crezut! *Ai știut* cine a fost.

— Vezi, a spus doar că Priam merita să fie înmormântat cum se cuvine. Asta ar fi spus orice troian.

— Orice *războinic* troian.

— Crezi că femeile nu au păreri? Nu știu să fie loiale?

— O femeie trebuie să fie credincioasă soțului ei.

Alcimus s-a ridicat și a adus o carafă de vin de pe bufet. Umplu două cupe și, după o ezitare cât o frântură de clipă, o a treia pentru mine.

— Bine, spuse. Aseară. Ai știut ce avea să facă?

— Nu am avut absolut nicio idee.

Nu tocmai o minciună pe față, dar nici chiar adevărul. Stăteau tăcuți, fixându-mă cu privirea. Uniți. În clipa aceea am simțit că mi-am pierdut soțul, în timp ce-mi dădu prin cap că probabil nici nu am avut vreodată unul. Voiam să-i întreb ce cred că va face Pyrrhus, dar nu am îndrăznit; îmi era prea frică de răspuns.

Automedon:

— Și când ai aflat?

— O fată a venit și a bătut la ușă. Nu mă întrebați care, că nu le știu numele tuturor. Unele nici nu pot să vorbească.

Atenție. Nu lăsa să se vadă mânia.

— Evident că asta putea. Ce ți-a spus?

— Că Amina nu e în baracă. Că plecase.

— Și ce ai crezut că s-a întâmplat?

— Am crezut că a fugit. Cu siguranță nu m-am gândit că îl îngropa pe Priam.

Automedon dădea din cap.

— Tocmai fusesem în grădini. E adăpost acolo, mâncare din belșug. Mă gândeam că s-o fi dus acolo...

— Dar nu te-ai dus să o cauți acolo, așa-i? Ai mers direct acolo unde știai că e cadavrul.

Nu aveam cum să neg asta. Și, privind înapoi, ideea că Amina ar fi putut fugi nu fusese mai mult decât o idee trecătoare. Amina nu ar fi fugit niciodată de nimic.

Alcimus:

— Ce ai găsit când ai ajuns acolo?

— Aproape terminase. Voiam doar să se termine, voiam să o știu înapoi în baracă. În siguranță.

— Așa că ai ajutat-o să-l îngroape pe Priam?

Alcimus lătră un hohot de râs.

— Pe toți zeii, femeie!

Era prea târziu acum pentru orice altceva în afară de adevăr.

— Uite, chiar încercam s-o salvez pe Amina. Dar știi ceva? Ai perfectă dreptate, l-am îngropat pe Priam. Pentru că l-am respectat. Pentru că era păcat să-l las să zacă acolo. Amândoi l-ați întâlnit – când a venit să vorbească cu Ahile, l-ați întâlnit. Știți ce s-a întâmplat în noaptea aceea. Ahile l-a întâmpinat, l-a pus la masă, i-a dat un pat, l-a tratat cu *respect* – i-a dat chiar cuțitul său să mănânce cu el. Credeți că *el* ar fi vrut asta?

S-au uitat unul la altul. Vedeam cum citesc adevărul unul pe chipul celuilalt, dar niciunul nu avea să-l recunoască.

— *Știți*, am spus. Amândoi – *știți* că Ahile ar fi vrut ca Priam să fie înmormântat.

Alcimus spuse apăsător:

— Prima ta datorie este față de mine.

Respiră adânc.

— Întocmai cum a mea este față de tine.

Am râs; nu m-am putut abține.

— Nu, Alcimus, știm amândoi că prima ta datorie este față de *asta*.

Am tras la o parte partea liberă a tunicii care îmi acoperea pântelele.

— Nu ar trebui să fie și prima ta îndatorire?

Mi-a fost rușine atunci în fața lui: devotamentul lui încăpățânat față de un copil care nu era al lui contrasta puternic cu îndoielile și incertitudinile mele.

În tot timpul ăsta, Automedon rămăsese tăcut, mângăind ceva cu o picătură de vin care cursese pe masă, transformând-o în păianjen, făcându-i picioare.

— Cred că putem găsi o soluție, spuse în cele din urmă. Fata a spus că a făcut totul singură. Ei bine, s-o lăsăm să spună asta. Tot ce trebuie să facă Briseis e să spună că încerca s-o oprească. Cred că poate să se salveze în felul ăsta. Posibil.

Ea. Acesta era Automedon în varianta sa cea mai domoală și mai calmă.

— Ai uitat de gărzi? am zis. Ei știu că și eu acopeream cadavrul – m-au văzut.

— Lasă gărzile în seama noastră, spuse Automedon. Dacă le spunem că te-au văzut încercând s-o tragi pe fată de acolo, asta vor spune. Numai să nu-și schimbe fata povestea...

— Nu o va face, am spus.

Nu, Amina avea să fie acolo unde și-a dorit mereu să fie: într-un cerc de torțe arzânde, cu toți ochii îndreptați numai și numai asupra ei. Poate că trebuia să mă simt ușurată, dar nu era așa.

— Ce se va întâmpla cu ea?

Alcimus dădu din umeri.

— Nu interesează pe nimeni ce va face cu ea. E sclava lui.

— Dar ce *crezi* că va face?

— Nu știu. Cred că, dacă are noroc, are să o vândă. Oricum, nu are nicio legătură cu tine. Cu cât ai mai puțin de-a face cu ea, cu atât mai bine.

Și cu asta se ridică, încheind interogatoriul.

— Încă o întrebare, spuse Automedon. Ai vorbit cu Calchas? Sau cu Helenus?

Fără o vorbă, am scuturat din cap.

— Asta e o ușurare! Ea a vorbit?

— Nu – cum ar fi putut? Doar nu li se îngăduie să iasă din baracă.

La ușă, Alcimus se întoarse.

— Uite, cât timp sunt plecat, nu deschide ușa nimănui, bine? Spune-le că ești bolnavă sau altceva. Nu lăsa pe nimeni să intre.

Alcimus ieși primul – nu mă puteam abține să mă gândesc că se bucură să plece – dar Automedon mai rămase. Când fu sigur că Alcimus era destul de departe ca să mai audă, spuse:

— Fii atentă, Briseis. De data asta *s-ar putea* să scapi, în numele pruncului din burtă, dar nu o să ai mereu norocul ăsta.

Ar fi putut la fel de bine să-mi dea un pumn. M-am gândit la femeile din Troia care au fost înjunghiate în burtă sau li s-a înfipt o suliță între picioare doar pentru că ar fi putut purta în pânțece un băiat. Pruncul din burtă nu ar fi salvat-o pe niciuna. Desigur, nu am îndrăznit să amintesc asta. Ce se întâmplase în Troia era deja îngropat în tăcere.

Dar nici nu aveam să las cu totul lucrurile așa.

— *Eu* nu am invocat nimic în numele pruncului din burtă, am spus. Alcimus a făcut asta. Și știi ce, Automedon? Dacă ai fi fost acolo, ai fi făcut exact la fel.

Și m-am întors fără să aștept răspunsul lui.

21

Mi-am petrecut restul zilei singură. O dată, am ieșit să stau în cerdac, dar mi s-a părut că vreo doi luptători care treceau pe acolo mă așteptau cu privirea, așa că am intrat înapoi. Am făcut de mâncare, am schimbat paturile, am măturat podeaua. Nu mi-am îngăduit să mă așez până după-amiaza târziu, și atunci trebuie să fi adormit, căci următorul moment în care mi-am dat seama unde mă aflu a fost când cineva a bătut la ușă. Alcimus îmi spusese să nu las pe nimeni înăuntru, dar ușa fu deschisă înainte să apuc măcar să mă ridic din scaun. Nu am văzut nimic clar, doar o siluetă masivă

și o pereche de ochi scânteietori. Pyrrhus. M-am ridicat în picioare, amintindu-mi, în ultima clipă, să mă înclin.

Înaintă încă puțin în încăpere.

— Mă tem că Alcimus nu este aici, am spus.

— Nu, știu, s-a dus să vorbească cu Menelau. Cred că ar fi trebuit să mă duc și eu, dar n-am avut nicio poftă.

Am tras un scaun de lângă masă și i-am făcut semn.

— Te rog...

Fără să fie nevoie să mi se spună, m-am dus spre bufet și i-am turnat o cupă din cel mai bun vin, dându-mi seama, în timp ce îi puneam cupa alături, că era prima dată când îl vedeam pe Pyrrhus treaz. Se îndesă în scaun, cu coapsele groase desfăcute larg – mătăhălos; și totuși avea o stângăcie de adolescent care arăta că nu ajunsese la deplinătatea puterii sale – slavă zeilor. Îmi aminteam de frații mei la vârsta aceea, cât de neîndemânatici erau, abia dacă reușeau să treacă printr-o odaie fără să se împiedice de mobilă. Privi în sus când își luă cupa și zâmbi. Zâmbetul lui nu îmi inspira încredere. Îmi dădu prin cap că, atunci când Alcimus mi-a spus să nu las pe nimeni înăuntru, s-o fi gândit la Pyrrhus, dar nu fusese în stare s-o spună pe de-a dreptul.

Vizita era neprotocolară, ca să nu spun mai mult – bărbații nu vizitează, în mod normal, femeii când bărbații lor nu sunt acasă –, dar Pyrrhus nu părea să creadă că e ceva nelalocul său în asta. Să spui că are mintea slabă ar fi fost complet neadevărat, și totuși ceva lipsea. Părea că nu știe cum se poartă oamenii în mod normal, cum decurg relațiile, așa că încălca mereu regulile, nu pentru că simțea nevoia să se răzvrătească împotriva lor, ci pur și simplu pentru că habar nu avea că existau. Sau poate credea că nu-l privesc.

— Nu bei ceva cu mine? întrebă.

Așa că mi-am turnat o cupă – tot în tăcere – și m-am așezat de partea cealaltă. Eram prea precaută ca să vorbesc.

— Alcimus mi-a spus ca porți în pânțele pruncul lui Ahile?

— Da, credeam că știi.

Dădu din cap.

— Armata grecilor m-a dat lui Ahile ca premiu de onoare după ce a cucerit Lyrnessus – și apoi, când a știut că va muri, Ahile m-a dat lui Alcimus. S-a gândit că Alcimus va fi un bun apărător al copilului.

— Ei bine, așa a și fost. Bună alegere.

Simțeam că nu venise să vorbească despre îngroparea lui Priam și cred că ușurarea pe care o simțeam mă făcea să mă port cam nesăbuit. Oricum, am băut puțin cam prea repede o jumătate de cupă de vin tare, și când mi-am ridicat privirea, am văzut că întinde mâna spre mine.

— Uite.

M-am aplecat. Dându-și seama că tot nu pot să văd, s-a ridicat și s-a îndreptat spre mine, blocând, cu trupul său masiv, lumina. Am simțit că mi-a pus ceva în mână, apoi s-a dat deoparte ca să lase lumina opaițului să cadă pe obiect. Țineam inelul lui Priam.

— Știi ce e ăsta?

— Da, e inelul lui Priam.

Am încercat să i-l dau înapoi.

— Sigur al lui Priam? Nu al lui Hector?

— Nu, al lui Priam – îl purta mereu. Cred că a fost un dar de la Hecuba în ziua nunții lor.

— L-ai mai văzut de atunci?

— Da, Andromaca mi l-a arătat, mi-a spus că i l-a dat tu. Mi-a spus că a fost un gest de bunătate.

— Aha.

S-a așezat din nou pe scaun. Pentru o clipă, am crezut că asta a fost tot, dar iată-l spunând:

— Uneori oamenii confundă bunătatea cu slăbiciunea.

— Sunt sigură că așa e – dar nu și Andromaca. Ea nu e așa.

— I-am pus dinainte o tipsie întreagă de podoabe – brățări, coliere... Toate potrivite pentru o regină. Iar ea alege un inel bărbătesc?

— Dar l-a purtat la gât.

Nu reuşeam să mă gândesc la niciun motiv pentru care insista. Mi se cerea s-o amestec pe Andromaca în îngroparea lui Priam.

— Crezi cu adevărat că fata aceea l-a furat?

Fata aceea. Biata Amina, nici măcar nu avea nume. Ca să amân răspunsul, am luat o înghiţitură de vin şi am încercat să mă gândesc. Orice minciună aş fi spus ca să o ajut pe Andromaca ar fi înrăutăţit lucrurile pentru Amina – dar, pe de altă parte, lucrurile nici nu puteau să stea mai rău. Poate ar fi trebuit să încerc să o salvez pe singura persoană care putea fi salvată?

— Uite, tot ce ştiu e că Andromaca îşi ieşise din minţi când l-a pierdut. Chiar aşa; a fost cu adevărat, *cu adevărat* supărată.

— Eşti o prietenă loială.

Chiar eram? Simţeam că numai asta nu sunt.

— Ai vorbit cu Andromaca?

— Nu, am fost întâi la fată să scot adevărul.

Am încercat să nu mă gândesc la ce o fi însemnat „să scoată adevărul de la fată”.

În lumina opaiţului, mâinile uriaşe i se odihneau pe coapse. Dacă nu altceva, măcar mâinile lui Ahile sigur le moştenise. Mi-era greu să-mi iau ochii de la ele.

— Oricum.

Se plesni cu palmele pe genunchi şi se ridică.

— Spune-i lui Alcimus că e totul bine.

Totul bine?

— Da, sigur, o să-i spun.

L-am condus până la ieşire, uşurată că se încheia această întâlnire stânjenitoare şi ciudată – dar apoi, chiar când era gata să păsească afară, ţinu inelul lui Priam ca şi cum mi l-ar fi oferit. Am dat un pas înapoi.

— Hai, curaj, vreau să-l păstrezi. Pentru... ştii tu...

Arată spre pântelele meu.

— N-aş putea, am spus cu hotărâre.

Îmi aminteam cum i-a dat Andromacăi scutul lui Hector – și cât de amarnic a regretat apoi. Era un om care nu putea răspunde pentru faptele sale nici măcar două ceasuri la un loc.

— Nu, l-ai luat de pe degetul lui Priam în ziua în care l-ai ucis. Îți aparține acum.

Încercă să mi-l strecoare cu forța în mână, dar, din nou, am dat înapoi. În sfârșit, am reușit să-l conving că nu îl voi primi. Îndată, l-a pus pe degetul său mare și mi s-a părut că citesc pe chipul lui o expresie fugară de ușurare. Darul nu fusese nicio clipă unul adevărat. Mereu puneă în fapt niște idei numai ale lui, de parcă și-ar fi trăit toată viața în fața unei oglinzi.

Mi-am amintit să spun:

— Mulțumesc. Te rog să nu mă crezi nerecunoscătoare, e un gest foarte generos din partea ta – pur și simplu nu cred că ar fi drept să-l iau.

Spunând asta, am simțit cum un val de căldură îmi cuprinde obraji. Voiam să plece și, după încă vreo câteva cuvinte nelalocul lor, în cele din urmă plecă. L-am urmărit îndepărtându-se prin curte spre sală. În drum, se opri să salute pe cineva – unul dintre tinerii din Skyros – și au vorbit o vreme. Un hohot de râs, bătaie pe umăr, apoi Pyrrhus urcă scările sălii în fugă, iar întunericul îl înghiți.

22

Fără să gândesc, am luat cupa lui Pyrrhus și am pus-o pe dulap, deși eram aproape complet absentă. Din nou, l-am văzut punându-și inelul lui Priam: distrugerea Troiei adunată în acest gest nepăsător. Dar ceva ciudat părea să se întâmple: mi-am dat seama că încă simt inelul în palmă – îl ținusem puțin –, de parcă, într-un fel, acea atingere trecătoare ar fi lăsat o urmă permanentă. Știu că pare un

fleac, dar nu era. Nu pentru mine. A fost unul dintre acele momente pe care cred că oricine le trăiește – și nu trebuie să fie zguduitoare –, când lucrurile încep să se schimbe; și știi că nu are rost să-ți rumegi gândurile în privința asta, pentru că nu o să te ajute să înțelegi. Nu ești încă gata să înțelegi; trebuie să-ți croiești drum spre un înțeles trăind.

Am mai aprins câteva opaițe, apoi am rămas în mijlocul camerei, conștientă că trupul meu arunca mai multe umbre. Trebuie să fi fost toiul serii – cu siguranță nu mai târziu –, iar Pyrrhus îmi spusese ceva ce îmi prindea bine să știu: că Alcimus se dusese să-l vadă pe Menelau. Menelau era vestit pentru cât de mult îi plăceau mâncarea și vinurile bune, iar cinele lui adesea se întindeau până târziu în noapte. Așa că puteam să plec din baracă să o văd pe Amina. Am luat mâncare și vin cu mine și, după o clipă de gândire, și un opaiț, pentru că nu eram sigură că avea lumină în baraca pentru rufărie. Probabil că nu ar fi trebuit să plec – Alcimus îmi spusese că va fi cu atât mai bine cu cât voi avea mai puțin de a face cu Amina –, dar era singură și înfricoșată. Trebuia să mă duc.

Nu a fost greu să mă cațăr pe gard. La acest moment al sarcinii eram încă suficient de sprintenă și de partea cealaltă se afla un butoi care m-a ajutat să mă dau jos. Era ușor să duc mâncare dincolo – am îndesat-o, pur și simplu, la brâu –, dar a trebuit să renunț la opaiț și la vin. Am traversat iute curtea. Bărbații intrau foarte rar în baraca cu rufărie, pentru că spălatul hainelor și îngrijirea morților erau amândouă treburi femeiești. Mulți războinici probabil că nici nu știau că există curtea asta din spate. Am încercat ușa, dar chiar dacă m-am împins cu umărul și cu șoldul, tot nu am reușit să o deștelenesc. Dezamăgirea mă făcu să mă simt rău. Fusesem așa de sigură că va merge, că voi fi în stare să intru; dar avea zăvor și, era limpede, îl folosiseră. Ori asta, ori ușa era înțepenită fără sorti de izbândă.

Am auzit mișcare de partea cealaltă a peretelui și mi-am apropiat buzele de o despicătură între scânduri.

— Amina?

— Briseis? N-ar trebui să fii aici.

— Ți-am adus ceva de mâncare.

— Mulțumesc pentru gând, dar...

— Nu, uite, dacă mergi de-a lungul peretelui în dreapta ta, cam la vreo cinci pași...

Încercam să-mi închipui încăperea în timp ce vorbeam.

— Ar trebui să fie o crăpătură. O vezi? Cam la înălțimea umărului.

I-am auzit degetele zgredite zgredite pe perete.

— Da, o văd.

— Îți strecur ceva.

Niște felii de carne rece și pâine. Adusesem și mere, dar nu era chip să le strecur prin despicătură.

— Apă ai destulă?

— O grămadă. Bălțește pe aici, să știi.

— A venit cineva la tine?

— Da, mi-au pus cu toții întrebări.

— Dar nu te-au lovit?

— Încă nu. Cred că s-ar putea să vină Pyrrhus.

— Vezi, dacă vine, spune-i, pur și simplu, adevărul...

— De ce aș face altminteri? *Mie* nu are de ce să-mi fie rușine.

— Ai putea să spui... Of, nu știu. Spune-i că l-ai cunoscut pe Priam - că era bun și...

— Pot să spun asta - e adevărat. Deși l-aș fi îngropat pe Priam și dacă nu l-aș fi întâlnit niciodată.

— Apoi - iartă-mă, Amina, știu că nu o să-ți placă asta - imploră-l, cazi în genunchi, *târăște-te*, dacă trebuie. Orice e nevoie.

— Tu asta ai face?

— Da, dacă aș fi nevoită.

— Chiar crezi că o să i se facă milă de mine?

— Nu, dar e un om vanitos, îi va plăcea *ideea* de a fi milostiv - te poți folosi de asta.

— *Tu* ai putea.

Suspină.

— Întoarce-te la soțul tău, Briseis. Trăiește. Fii fericită.

— Nu voi putea să îndur moartea ta.

— *Ei, hai*, nici măcar nu-ți place de mine!

(Și asta era adevărat.)

— Măcar încearcă să trăiești.

Îmi doream să îi pot vedea chipul, să o prind de mână. Dar eram doar două glasuri șoptind în întuneric printr-o crăpătură în perete. Nu era destul. Simțeam cum îmi scapă, cum îmi alunecă printre degete ca ceața.

— *De ce* vrei să mori?

— Nu vreau! Ce prostii spui...

De dincolo de gardul curții se auzi un hohot de râs. Trecea un grup de războinici.

— Pentru că nu suport gândul că m-ar putea atinge.

— Nu a dat cine știe ce semne că ar fi interesat de asta...

— Nu, dar ar putea. Oricând – și nu aş fi în stare să-l opresc. Oamenii sunt croiți diferit, Briseis. Andromaca poate să îndure. Nu știu cum, dar poate. Eu știu sigur că nu aş putea.

Alte strigăte și râsete. Războinicii se adunau pe lângă vetre, pregătindu-se pentru o noapte de beție. Nu puteam risca să fiu văzută.

— Trebuie să plec.

Mi-am forțat mâna între cele două scânduri, atât cât am putut, și am simțit că mă atinge cu vârfurile degetelor.

— Încerc să-ți mai aduc de mâncare dimineață, am spus.

Și m-am întors în baraca mea, întrebându-mă dacă aveam să o mai văd vreodată.

23

În întuneric revine întotdeauna un moment în care își amintește încăperea așa cum a văzut-o prima dată când a

ajuns în tabără. În urmă cu cinci luni, de-acum, aproape șase. Atunci i se păruse bogată, primitoare, plină de prezența tatălui său, deși Ahile era deja mort de zece zile: jocurile funerare în cinstea sa – încheiate, trupul – ars, mormântul – înălțat. Acum, odăile de locuit i se par doar mohorâte – atât de mohorâte încât Pyrrhus simte dorința de a ieși din nou. O să găsească vreo câteva beții în toi. Ar putea să meargă până la odăile lui Menelau – sigur că va fi bine primit acolo – sau oriunde altundeva în tabără. Este eroul din Troia, renumele său îi asigură o primire caldă oriunde s-ar duce. Mai puțin în odaia asta. Mai puțin odaia asta.

Ce trebuie să mai fac? Încearcă să-și înece întrebarea, dar iese mereu la suprafață. *Ce mai vrei?* Nu are ce să mai aștepte, asta e necazul lui. Nu mai are bătlăii de purtat, nici glorie de câștigat. Dacă jocurile se mută pe teren, crede că ar putea să câștige cursa de care de luptă – și asta dă naștere unei răbufniri trecătoare de emoție, dar doar atât – trecătoare. Cu mintea în altă parte, ridică o bucată de pânză și începe să lustruiească scutul lui Ahile. Nu oricine poate să-l ridice, dar el poate – cu ușurință. Îl proptește de perete, pune câte un opaiț de fiecare parte, simțind flăcările calde pe coapsele sale dezgolite. De acum, modelul îi este cunoscut ca liniile din palma propriei mâini, și totuși e atât de complicat încât mereu găsește ceva nou. Înconjurată de Ocean, întreaga viață omenească se desfășoară în fața ochilor săi: doi bărbați încercând să pună capăt unei vechi vrăjmășii, un proces, un război, o cetate în flăcări – o turmă de vite păscând pe malul unui râu, o mulțime de oameni cu torțe în drum spre o nuntă, tineri, bărbați și fete, dansând și ținând ghirlande de flori deasupra capetelor...

Un scut meșterit de un zeu. Nu se poate pune preț pe asta – pentru că nu e nimic pe lume, nimic cu care să se compare – și el îl deține; al lui este fiecare petic, în întregime, tot al lui. Mai puțin înțelesul. Dar nu scutul are el nevoie să îl înțeleagă, ci pe bărbatul care îngenunchea cândva în fața lui, cum și el îngenunchează acum, lustruindu-i metalul până ce flăcările

din opaițe se contopesc cu alte flăcări, ascunse adânc în bronz. Cândva, răsuflarea lui Ahile aburea scutul, iar acum propria sa răsuflare face același lucru, și altă mână, mult înainte de a se fi preschimbat în cenușă, a șters aburul.

După o vreme, monotonia lustruirii scutului îi eliberează gândurile. Oare de asta făcea Ahile la fel? Ce are el de hotărât – și chiar nu poate să mai amâne hotărârea – este, prin comparație, un fleac. Ce să facă cu nenorocita aia de fată. El tot nu poate să creadă că e vorba doar de ea – trebuie să mai fi fost cineva. Nu Helenus, asta a fost limpede din clipa în care a intrat șchiopătând în încăpere. Calchas, atunci – ei, el ar fi putut să facă asta cu ușurință. Totuși, după cum a spus Automedon, de ce ar fi loial acum, când troienii au pierdut cauza? E un argument bun – dar el tot simte că trebuie să fi fost Calchas. Îngrozitoare creatură, îngrozitoare – dar se pare că a scăpat nepedepsit. Fata a fost lăsată să suporte consecințele.

Ceea ce-l aduce înapoi la întrebarea de la început: care vor fi consecințele? E în întregime decizia sa – ea e sclava lui, poate să facă ce vrea cu ea. Nu are inima s-o ucidă. Nu că i se pare că s-a ucis deja prea mult – ba, dimpotrivă; nu a fost nici pe departe de-ajuns. Simte că renumele său nu e la adăpost. A luptat curajos în Troia – o știe fără să se dea mare. La porți și apoi pe treptele palatului, a înfruntat zeci de războinici troieni – nu băiețași necopți care abia dacă știau să deosebească cele două capete ale sulitei, nu, veterani căliți în luptă care știau al naibii de bine că se bat pentru viețile lor. A luptat cu ei și a învins – dar nimeni nu pare să-și amintească asta. Toți își amintesc că el l-a ucis pe Priam – și își amintește și el cum a dat buzna în sala tronului și l-a văzut pe Priam pe treptele altarului, ținând o sulită pe care abia putea s-o ridice.

Și tocmai ăsta e necazul. Exact ăsta. E renumit pentru că l-a ucis pe Priam și pe nepotul lui Priam, pe Polyxena, cea mai mică fiică a lui Priam, pe care a sacrificat-o pe mormântul lui Ahile. Un bătrân, un prunc și-o fată. O, aceste morți fuseseră

necesare: nu îi pare rău de ele. Doar că, uneori, noaptea, simte piciorușele grăsuțe ale unui prunc lovindu-i pieptul, și se chinuie să se trezească, ușurat să înțeleagă că nu fusese nimic altceva decât bătăile inimii lui. Fapte eroice, atrocități – cine poate să spună unde se trage linia?

Pur și simplu nu e *drept*. Dacă ar fi putut să fluture o baghetă magică și să-l transforme pe Priam într-un bărbat tânăr și puternic, cel mai mare războinic al vremii sale, nu ar fi șovăit nicio clipă. Ar fi preferat să fie așa.

Așa că nu – revenind în prezent –, nu vrea să o ucidă pe fată, și totuși trebuie să facă din soarta ei un exemplu. Odată ce începi să tolerezi nesupunerea printre sclavi, poți, la fel de bine, să te dai bătut. Să o biciuiască, ăsta era răspunsul de la sine înțeles – și să se asigure că celelalte femei vor auzi țipetele ei. *Sau* – să o vândă negustorilor de sclavi, să scape de bătaia de cap. De fapt, asta nu e deloc o idee rea – e un pâlc de negustori de sclavi în tabără chiar acum, în drum spre casă, trec din baracă în baracă, tânguindu-se zgomotos pentru slavele care nu sunt de trebuință. E tânără, e drept că nu prea arătoasă, dar puternică, probabil rodnică; i-ar aduce un preț bun. Și cu asta se va sfârși cu ea, toată povestea moartă și îngropată, nu va mai trebui s-o vadă în fața ochilor vreodată.

Mai întâi însă, trebuie să bea ceva. Vinul e singurul lucru care alungă liniștea îngrozitoare din încăperea asta. Aruncând pânza, se îndreaptă spre masă și-și toarnă o cupă zdravănă. Făcând asta, are grijă să nu-și surprindă reflexia în oglindă, pentru că, în ultima vreme, ea nu se purtase tocmai cum ar fi trebuit. O dată sau de două ori a continuat să se miște și după ce el s-a oprit. O cupă dată peste cap, a doua, mai încet – șovăie la a treia, dar se hotărăște să renunțe la ea. Mai bine să vadă de fată întâi, apoi se poate destinde.

Câteva minute mai târziu, înaintează cu pași mari pe poteca ce duce spre baraca pentru rufărie. Aici erau pregătiți războinicii morți pentru ardere. Îi aduceai aici, îi ridikai cu greutate pe lespede, le pregăteai haine curate, monede

pentru pleoape – și te întorceai în odaia ta, lăsând spălătoresele cu chipuri palide, lâncezi, pătate să-și vadă de treabă. În fața barăcii era un șir de jgheaburi pline-ochi de pișat. Vedeai femeile, cu poalele-n brâu, frământând cu picioarele cămășile de luptă pătate cu sânge. Se pare că urina scoate petele de sânge mai bine decât orice altceva. Uneori vedeai bărbați oprindu-se să se pișe în jgheaburi, când și când îndreptându-și jetul drept spre femeile care țipau ascuțit și încercau să se ferească. O distracție nevinovată, desigur – mirmidonii sunt un neam de treabă. Acum nu se găsesc cămăși pătate cu sânge în jgheaburi, deși mirosurile încă persistă: cel pătrunzător, metalic, al sângelui, cel grețos, dulceag, de pișat stătut. Și încă ceva. Leșie?³ Țsta e numele? Oricum, ceva de albit cearceafurile.

În prag, se oprește și se uită în jur. Jgheaburile sunt goale acum. De la căderea Troiei, munca la spălătorie trebuie să fi devenit mult mai ușoară: fără cămăși pătate cu sânge, fără pansamente. Zeii știu ce or face acum ca să-și câștige traiul...

De la căderea Troiei... Cuvintele astea încă au puterea de a uimi. În noaptea aceea, îngrămădiți în burta calului, și-a spus lui însuși că lucrurile trebuie să se schimbe – și s-au schimbat. Victorie deplină, în ce îl privește. A, el putea să se mai îndoiască uneori, dar nimeni altcineva nu se îndoiește de el. Odiseu i-a dat lui armura lui Ahile – nimic altceva decât ceea ce i se cuvenea, dar tot e plăcut că e a lui, și aproape sigur, Menelau e pe cale să-i ofere mâna fiicei sale – și ce pereche strălucită va fi: fiica Elenei, fiul lui Ahile. E doar de sperat că nu a moștenit înfățișarea de la tatăl ei. Peste tot e ascultat, i se cere părerea; stă la masă de la egal la egal cu toți regii. Nimeni din tabără nu îndrăznește să-l sfideze.

Mai puțin fata asta. Sclava asta.

³ În original, *Fuller's earth*, un înălbitor natural, pe bază de lut sau cenușă (n.tr.).

Luând o torță dintr-un candelabru din perete, intră în cerdac și deschide ușa interioară cu o izbitură de picior. O mireasmă de ierburi proaspete, dar nu îndeajuns de puternică încât să acopere mirosul de lână mucedă. Undeva în umbră, aude un zgreptănat, același sunet pe care l-ar face un șobolan, dar nu e șobolan, e fata. Ridicând torța deasupra capului, aruncă un vârtej de umbre care se zbuciumă pe pereți, dar chiar în mijlocul acestui haos de lumină și întuneric e un chip mărunț și palid.

Fără să o bage în seamă pentru moment, privește în jurul său în odaie. În mijloc o lespede lungă de marmură pe care erau spălați războinicii și pregătiți pentru incinerare. Deasupra, legănându-se și scârțâind în curent, două suporturi uriașe de uscat, unde se puneau cămășile ude la aerisit. Acum sunt puține care atârnă acolo, aruncând pe pereți umbre de forma unor oameni care se leagănă de colo-colo pe măsură ce suporturile se mișcă, o impresie ciudată, în măsură să nedumerească, pentru că încăperea pare plină de războinici - și totuși e liniște. De-a lungul băncilor care se aliniază lângă pereți sunt înșirate zeci de lumânări, toate arse mai mult sau mai puțin, cu ceara topită scursă pe margini ca niște lacrimi.

— Hai să aprindem astea, ce zici?

Niciun răspuns, dar nici nu aștepta de fapt unul. Aranjează lumânările fără grabă - fără să știe de ce nu se grăbește - și le aprinde una câte una. Simte cum ochii ei îl urmăresc de la flacăra la flacăra la flacăra. Nu toate lumânările supraviețuiesc. Unele pâlpâie înviate, dar imediat tremură și mor. Totuși, când termină, băncile sunt pline de luminițe. Încăperea nu mai e o magherniță puturoasă în care creaturi ce par umane țin cu dinții de existența lor mizerabilă - nu, e un palat, un dormitor regal împodobit pentru noaptea nunții.

Aprinzând și ultima lumânare, așteaptă să vadă dacă ia foc, apoi se întoarce spre fată. Un chip simplu, puțin masculin, totuși surprinzător. El trebuie să o fi ales, deși pentru nimic în lume nu-și poate da seama de ce. Poate că

nu a ales-o, totuși? Poate e una dintre femeile care i-au fost date la grămadă. Sprâncene groase, ochi ușor bulbucăți, maxilarul pătrat; nimic care să te miște. Cu siguranță nu e la înălțimea Hellei, fata pe care o văzuse dansând în jurul focului. O clipă nu-și amintește numele, dar apoi îi revine în minte.

— Amina.

Niciun răspuns. Ar putea la fel de bine să fie sculptată în lemn. Se îndreaptă spre ea; cu lespede de marmură în spate, fata nu are cum să dea înapoi. Risipite pe lespede sunt șiruri de ierburi proaspete, calupuri de sare, perii aspre, căldări pline cu rufe puse la înmuiat, ale căror falduri jilave ies deasupra apei zoioase ca pietrele rămase după retragerea apelor la reflux. Atâtea izvoare de lumină în încăperea acum - toate aruncând umbre -, dar măcar se pot vedea limpede unul pe celălalt. Îndreptându-se spre ușă, pune torța într-un suport, apoi se întoarce fără grabă spre lespede, bucurându-se de scârțâitul pe care-l fac scândurile podelei sub pașii săi ritmici.

— Știi, spune el într-un târziu - și vocea îi sună ciudat după îndelunga tăcere. Asta chiar nu ar trebui să fie o problemă. Dacă ordon gărzilor să nu spună nimănui, ei nu or să spună, pur și simplu. Putem să uităm cu totul de asta. Dar totul depinde de cât de mulți oameni știu. Te-ai mai întâlnit cu cineva acolo?

— Doar cu Briseis. Iar ea încerca să mă oprească.

— Spui întruna asta. Dar celelalte fete? Ele știu?

— Nu.

— Ei, hai, trebuie să fi spus tu *ceva*. Adică, iată-te ieșind din baracă în toiul nopții... Unde *credeau* ele că te duceai?

— Le-am spus că trebuie, pur și simplu, să ies. E adevărat - urăsc să stau închisă.

— Trebuie să fie un adevărat coșmar?

O vede cum își plimbă privirile dintr-o parte în alta, la fel de neliniștită ca și el de umbrele ce se leagănă.

— Deci nu i-ai spus Andromacăi?

- Nu.
- Nu ți-a dat ea inelul?
- L-am furat.

Abia acum, când se aude pe sine punând întrebările acestea, își dă seama că asta contează de fapt. Nu suportă ideea că oamenii ar putea să completeze pe la spatele său – și încă nu e convins că nu a fost așa. Umbrele încep să-l enerveze. Umbrele și liniștea. Glasurile lor – chiar și al ei, care e mai slab decât al lui – răsună cu ecou de-a lungul pereților, și totuși par să nu facă niciun zgomot. Se aude urlatul vântului, dar e atât de obișnuit cu asta încât abia dacă-l percepe, nu mai mult decât își percepe propria răsuflare. De parcă tot ce e în afara încăperii ăsteia – tabăra, vetrele, barăcile îngrămădite – a încetat să existe și tot ce a rămas e acest moment, singur în încăperea cu această față.

- Dar știai al cui a fost inelul?
- Al lui Priam.
- Nu al lui Hector?

Această posibilitate încă îl roade.

— Nu, știam că a fost al lui Priam. A fost parte din zestrea Hecubei – i l-a dat în ziua nunții lor, și el l-a purtat cincizeci de ani. Nu mi-a plăcut că l-am furat, dar apoi m-am gândit: *De fapt, e al lui* – și, oricum, trebuia să aibă cu ce plăti luntrașul.

— *Să plătească luntrașul?* Tu auzi ce spui? Chiar crezi că sufletele bântuie veșnic doar pentru că nu pot plăti nenorocitul de luntraș care nici nu există? E o poveste – nu e *adevărat*.

- Eu știu ce cred, nobile Pyrrhus.
- Îl privea drept în ochi.
- Știi?

Prea îndrăzneță pentru o sclavă; sclavii sunt învățați să nu se uite la tine, sunt învățați să se întoarcă cu fața la perete când treci pe lângă ei. Nu stăpânește situația așa cum ar trebui – era mai îngrozită la început, când el a intrat în

încăpere. Îi mirosise frica – dar acum nu e speriată. E vremea să îi zgâlțâie puțin cușca.

— Briseis spune că te-a ajutat.

— Minte.

— De ce ar face asta?

— Nu m-a ajutat. Nimeni nu m-a ajutat.

Acum e furioasă. Privindu-i ochii în flăcări, i se pare c-o vede pentru prima dată; doar că nu e prima dată. Ceva care îl sâcâia într-un ungher al minții, încă de când o împinseseră gărzile în sală, răzbește, în sfârșit, la lumină. Era una dintre femeile din sala tronului care o înconjuraseră pe Hecuba. Cu cât se uită mai mult la ea, cu atât este mai convins. Ochii ieșiți din orbite, gura de broască... Nu, nu e nicio îndoială, nu e un chip pe care să-l poți uita vreodată, e chipul ei, sigur. Ea e cea care s-a ridicat și l-a privit drept în ochi, când toate celelalte au fugit. Îi ia un moment să cumpănească implicațiile. Ea văzuse totul: disperarea lui, neîndemânarea lui, repetatele încercări nevolnice de a descăpățâna un bătrân care ar fi trebuit să fie ucis la fel de ușor ca un iepure. Ea văzuse totul.

— Ai fost acolo, așa-i?

— Da.

Nu mai trebuie să spună nimic; îi citește disprețul în ochi. Iar acum, avalanșa de amintiri nu mai poate fi stăvilită: părul alunecos al lui Priam, felul rușinos în care a hăcuit gâtul bătrân și slăbănog, încăpățânarea lui Priam, refuzul său îndărătnic de a muri. *De ce nu voia să moară?* Cât de aproape fuseseră femeile? Nu-și amintea. Nici nu fusese pe deplin conștient de prezența lor până când a terminat, iar țipetele au început să-l calce pe nervi. Le-a văzut pe urmă, desigur – și nu se poate spune că uitase că ele au fost acolo, a știut mereu că au fost. Doar că nu s-a gândit niciodată la ele ca la niște martori, nu în felul în care ar fi fost niște războinici greci. Nimeni nu le-ar asculta *pe ele...* dar nu asta contează. Ele *știu*.

— Ai auzit ce a spus?

Surâde – chiar surâde.

— Desigur. A spus: „fiul lui Ahile? *Tu?* Nu ești nici pe departe ca el”.

Îi dă un pumn – nicio ezitare, nicio altă opțiune. Capul i-a zvâcnit spre spate, iar acum o apucă de gât – ochii ei de broască acum chiar îi ies din orbite. Vrea ca ultimul lucru pe care îl vede să fie chipul lui. Mâinile ei sunt la spate, încercând să apuce ceva de pe lespede – el nu vede cuțitul, dar îl simte, surprinzându-l cu o durere mortală de la umăr până în jos pe braț. Pentru o clipă aproape că îi dă drumul. Albul ochilor îi e inundat de vinișoare sângerii. Încă o strânsoare, o răsucire și, în sfârșit, zbaterea încetează.

O lasă să cadă. Se ridică, își șterge gura, simte liniștea curgând în jurul său, răcoroasă ca apa. E moartă. E moartă? Încă zvâcnește, dar nu, e moartă. Ce mică e. Privește de jur-împrejurul încăperii lumânările care au continuat să ardă și încă ard de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. De fapt, nu s-a întâmplat mare lucru. Se uită în jos la umăr – doar o zgârietură –, apoi la lumânări, din nou, doar că acum se transformă în ochi, zeci de ochi, toți fixându-l cu privirea, toți veghind. Nu vrea s-o lase așa pe podea. Măturând cu o mișcare toate fleacurile de pe lespede, o ridică și o așază pe marmura albă. Încă zvâcnind puțin – gâtul ei e strâmb, dar nu vrea s-o îndrepte, nu-i place să pună mâna pe ea, cu oasele ei ascuțite sub pielea moale. Ajuns la ușă, ia torța din candelabru și se întoarce să mai privească o dată.

Lumânările îl privesc. Câte femei au fost în sală când l-a ucis pe Priam? Câte perechi de ochi l-au văzut făcând o treabă de mântuială? Câte urechi au auzit ce spunea Priam când murea? Treizeci? Patruzeci? Sunt risipite în toată tabăra femeile astea. Oare șoptesc despre asta noaptea, în baraca femeilor? Trebuie să pună mâna pe gândurile lor. Ce contează ce cred sclavele, sau ce spun? Șoaptele lor nu îi pot face rău. De fapt, ba da, îi fac. De acum înainte le va auzi oriunde se va duce, viermișori zgomotoși târându-se peste tot, pe orice ar atinge el. Privește fata care zace pe lespede

înconjurată de flăcările care au devenit ochi și vrea doar să fugă, el, care nu a fugit de nimic toată viața sa. *E moartă*, își spune, privind în gol în încăpere. *Nu îmi mai poate face rău acum.*

24

După încă o noapte de dormit pe sponci și vise încâlcite, Calchas e trezit de o bătaie nerăbdătoare în ușă. Încă amețit, se târaie să răspundă și-l vede acolo, în prag, escortat de gărzi, pe unul dintre heralzii lui Agamemnon.

— Intră, spune acesta nerăbdător.

Deși, chiar când spune asta, își amintește de căldarea din colț:

— Nu, nu, stai, ies eu.

Cu degetele tremurând, apucă cea mai bună mantie și o înfășoară în jurul său, simțind, chiar și în starea asta de neliniște, puțină alinare atunci când lâna cea mai bună îi înconjoară umerii. Până la urmă e preot – un înalt preot chemat să vadă un rege. Da, un rege puternic și autoritar – da, da, toate astea –, dar preoții au totuși propria lor autoritate, chiar și, sau cel puțin așa încearcă să-și spună, chiar și în prezența regilor.

Această răbufnire de încredere îl poartă până pe treptele sălii lui Agamemnon. E mohorât înlăuntru – doar vreo două opaite aprinse; picioarele i se târșăie printre paiele de trestii, stârnind un nor de insecte mărunte și inofensive. Ajuns în pragul odăilor de locuit ale lui Agamemnon, heraldul ridică mâna, iar Calchas e nevoit să se oprească. *Piticanie sclifosită*. Un om fără niciun fel de îndemânare – și unii pești au mai multă minte –, ajuns în această poziție doar pentru o părelnică sorginte nobilă. O, și, desigur, accentul potrivit – să nu uităm asta! Și totuși, poziția lui îi dă ocazia să fie zilnic în preajma lui Agamemnon, ceea ce, de săptămâni bune de-

acum, i s-a refuzat lui Calchas. Simțindu-se rău și pus pe harță, își mijește ochii în întuneric pe deasupra umerilor heraldului, dar nu vede nimic. Niciun fir de lumină nu pătrunde de sub ușa lui Agamemnon – și nicio voce. Își ascute auzul, dar tot ce ajunge la el e fâșâitul trestiiilor în spatele său. Când se întoarce, vede un alt herald și, înapoia lui, ciufut și cu ochii roșii, e Odiseu. Calchas se înclină adânc, dar primește doar un mormăit drept răspuns.

Ce caută Odiseu aici? Evident, are o mare influență – e omul care a dus un război fără capăt către un sfârșit victorios – și, dacă e să dai ascultare bârfelor, acum e mai puternic ca niciodată. Nestor e bolnav – unii spun că *foarte* bolnav – și Agamemnon s-a certat cu fratele său, așa că probabil își pune tot mai mult nădejdea în sfetnicii care i-au rămas. Să fie un sfat, atunci, mai degrabă decât o consultare? O cercetare a ceea ce a mers prost și de ce?

Stau amândoi acolo, fiecare nerăbdător să afle de ce a fost chemat celălalt, dar codindu-se să întrebe. E periculos să recunoști că nu știi – deși poate fi periculos și să pretinzi că știi ceea ce nu știi. De obicei, în astfel de situații, conversația se îndreaptă spre starea vremii, dar asta nu prea e cu putință acum, de vreme ce tocmai „vremea” este subiectul fierbinte. Așa încât Calchas surâde șters la nimic anume, în timp ce Odiseu se plimbă de colo-colo și mormăie surd și enervant.

În sfârșit, se mișcă ceva în întuneric. Ușa lui Agamemnon se deschide și dă la iveală un cerc de opaițe, iar acolo, cu spatele la lumină și chipul în umbră, dar ușor de recunoscut pe dată după statura sa bine rotunjită, e Mahaon, doctorul regelui. Lui Calchas stă să-i sară inima din piept. Agamemnon e bolnav? De asta au fost chemați? Dacă e așa, atunci e o criză chiar mai rea decât vântoasa. Pășind în lături, se înclină în fața lui Odiseu pentru a-i da de înțeles să o ia înainte – e bine să-ți lași întotdeauna dușmanii să meargă în față când sunt probleme și, oricum, dacă e ultimul din încăpere, asta ar putea să-i dea timp prețios să cântărească situația înainte de a i se cere să vorbească.

Agamemnon pare bolnav, foarte bolnav. Asta e prima impresie a lui Calchas, dar, pe de altă parte, tocmai prezența lui Mahaon l-a îndemnat să se aștepte la asta. Cearcăne adânci sub ochi, trei rânduri de pungi – arată de parcă nu a mai dormit de ani de zile –, iar pielea îi e de un galben untos, ca de fildeș vechi. Dar sigur nu vrea să se înfățișeze ca un bolnav. E îmbrăcat complet, poartă un colan de aur în jurul gâtului și stă în scaunul care îi slujește drept tron. În spatele capului său, intarsiile opulente de aur și fildeș de pe spătar strălucesc în lumina opaițelor. E limpede că va fi o întrunire oficială. Doar Mahaon, care aprinde lumânări de jur-împrejur, pare în largul său; totuși, după toate socotelile, petrece prea mult timp în această încăpere. În mod discutabil, zilele astea el are mai multă trecere la Agamemnon decât oricare dintre regi.

Odiseu își duce mâna la inimă și se înclină adânc. Calchas îngenunchează să-i atingă picioarele lui Agamemnon. Simte că degetele mărețului bărbat se chircesc și știe că, în spatele său, Odiseu și Mahaon vor fi schimbând priviri, disprețuind obiceiul troian de a arăta onoare față de un sus-pus. Nu le place asta grecilor, ei cred că e un semn de umilință, pe când statura lor dreaptă îi impune ca niște bărbați frumoși, merituosi, independenți și virili. Ce proști sunt. Se retrage în umbră și se liniștește ca să asculte. E disperat să afle ce are de spus Odiseu, dar nimeni nu poate zice nimic până ce nu vorbește Agamemnon.

În timp ce așteaptă cu toții, Calchas aruncă o privire în încăpere, umezindu-și la răstimpuri buzele cu limba. Observă că oglinda de bronz, împinsă până aproape de perete, e învăluită în negru, cum se face când cineva a murit de curând. Obiceiul vine din superstiția că oglinzile sunt porți prin care morții por reveni în lumea muritorilor. Așadar, Agamemnon se teme de morți? Ei bine, sunt o mulțime de care să se teamă – tinerii care aveau toată viața înainte nu se duc împăcați în lumea de dedesubt. De asta să se teamă –

de mânia tinerilor înșelați? Nu, probabil că nu. Mai degrabă se teme de un om anume.

— Mai bine muream în Troia, spune Agamemnon, decât să trăiesc cum trăiesc acum. Priam doarme mai bine decât mine.

— Da, dar nu cred că vrei să i te alături, așa-i?

Cuvintele lui Odiseu răspândesc un optimism înflăcărat, respingând tulburarea evidentă a lui Agamemnon. *Atenție*, își spune Calchas.

— Am vise rele, continuă Agamemnon, adresându-se direct lui Calchas acum, de parcă ar fi singurul om din încăperea – și deși se simte măgulit să fie în centrul atenției regelui, e și periculos.

Calchas răspunde, șovăitor:

— Mulți oameni par să aibă nopți tulburate. Probabil că toți ne întrebăm ce am făcut de i-am supărat pe zei...

Noi, spune el, deși se îndoiește că e cineva în încăperea asta care să-l privească ca pe „unul dintre noi”. Odată îl mâniase pe Agamemnon, dar atunci a avut parte de apărarea lui Ahile. Atunci nimeni nu ar fi îndrăznit să se atingă de el, nici măcar regii, nici Agamemnon însuși. Dar acum Ahile zace sub pământ, iar Calchas a rămas singur. Precipitat, începe să-i spună lui Agamemnon despre vulturul de mare prins de un val viclean, neputincios să se desprindă împreună cu prada sa, dar deapănă povestea prost, frica îl face să se poticnească în cuvinte și, cu mult înainte de a-și sfârși interpretarea – prudentă – a ceea ce va fi însemnând acest semn, Agamemnon îi face semn să se dea deoparte.

— Dar știm deja asta! Știm că nu putem pleca. La naiba, frate, spune-mi ceva ce nu știi.

— Păăi, zice Calchas, am vreo două idei, dar va dura ceva și...

Nu te mai bâlbâi!

— *Tu* ai vreun gând? Uneori zeii vorbesc direct regilor.

— Hm, am o grămadă de timp să mă gândesc, când zac aici noapte de noapte – și primul meu gând a fost: *e/ e*.

Arată spre Mahaon, care pare neliniștit – pe cât se poate –, dar ochii lui Agamemnon se uită prin el la oglinda învăluită.

— Nenorocita de pânză nu e bună de nimic, spune Agamemnon. E nevoie de mai mult de o bucată de pânză ca să-l țină departe *pe el*.

— Despre cine vorbești? întreabă Odiseu.

— Ahile, desigur.

Agamemnon rostește numele cu reținere și, într-adevăr, chiar în clipa aceea, Calchas simte un fior rece prin încăpere: teama de lucruri în afara firii, de nelumesc... Sau e, poate, teama să nu fi înnebunit?

— Îl vezi? întreabă Mahaon.

Dar, ca și Odiseu mai devreme, are un ton nepotrivit: e glasul încurajator al unui medic cu experiență. Drept răspuns, Agamemnon pur și simplu se holbează la el până când Mahaon preferă să-și ferească privirea.

Teama e groasă în încăpere acum, la fel de stăruitoare ca duhoarea de grăsime râncedă.

— Cât de des apare? întreabă Calchas, de data asta plin de respect; e o pasăre prea vicleană ca să facă greșeala lui Mahaon – și, în orice caz, el nu poate exclude posibilitatea ca Ahile chiar să-i apară.

— În fiecare noapte.

Împungând cu degetul, arată spre locul exact.

— *Acolo*.

— Vorbește?

Agamemnon dă din cap.

— De ce crezi că nu are odihnă?

— Ei, nu s-a prea omorât el niciodată cu odihna, așa-i? întreabă Odiseu – dar de data asta fără să-l ia în derâdere.

Din nou, tonul lui e nepotrivit – Odiseu, care *niciodată* nu greșește tonul. E ceva aproape nesăbuit la el azi – de parcă, după zece ani întregi de mers pe nisipurile mișcătoare ale toanelor lui Agamemnon, pur și simplu nu mai e în stare să continue. Dar ar face bine să înceapă să o ia în serios, pentru

că oricât de himerice ar fi aparițiile lui Ahile, puterea lui Agamemnon nu e nicidecum astfel.

— Nu e clar? spune Agamemnon. I-am promis douăzeci dintre cele mai frumoase femei din Troia – e drept, așa-i?

Îl țintuiește cu privirea pe Odiseu, care încuviințează din cap fără tragere de inimă.

— Ei bine, până acum, din câte-mi amintesc, a primit *una*. Vântul s-a schimbat după ce a fost sacrificată Polyxena. La mai puțin de un ceas după asta...

— Da, recunoaște Odiseu, tocmai urcaserăm la bord.

— Ei bine? Nu crezi că era Ahile care spunea: „unde-s celelalte nouăsprezece?”.

Agamemnon se așază la loc în scaun și închide ochii. Vreme de câteva clipe înfiorătoare, pare chiar că ațipește. Poate chiar e bolnav. Cu siguranță nu vorbește cu autoritatea lui obișnuită; nici măcar vocea nu-i sună cum se cuvine. De unde stă, chiar în spatele încăperii, lui Calchas îi este greu să prindă unele cuvinte. Asta e consecința prea multor nopți de nesomn și singurătate, urmărind firul unui înțeles printr-un labirint de teamă. Sigur că e o aiureală – mai rău decât o aiureală, e o blasfemie. De parcă orice muritor – chiar și mărețul Ahile – ar putea să provoace o asemenea tulburare în natură. E așa de limpede că aici e mâna zeilor. Dar cum să spui asta fără să pari că-l contrazici pe Agamemnon, care ar putea, în orice clipă, să se trezească din năuceala asta și să înceapă să insiste să fie sacrificate mai multe fete la mormântul lui Ahile, că numai dacă își ține promisiunile până la ultimul amănunt poate nădăjdui să potolească lăcomia stafiei? Cum să-l oprești? Calchas știe că nu o să primească niciun ajutor de la ceilalți doi. Odiseu nu se gândește decât la propriul lui interes, iar Mahaon nu poate să dea glas credinței sale ca să se pună împotriva nebuniei, pentru că Mahaon nu are credință. Amândoi sunt bărbați raționali – vor deplânge nevoia de a face noi sacrificii umane –, dar vor înfăptui ce li se cere.

Împingându-l pe Mahaon la o parte, Calchas îngenunchează și-și pune mâinile împreunate pe genunchii lui Agamemnon – poziția unui om care imploră.

— Ce ne-ai spus ne tulbură peste măsură, rege! Poate îmi îngădui o zi sau două să mă gândesc – și să mă rog. Trebuie să cercetez semnele. Poate e un zeu care vorbește prin spiritul lui Ahile. Dacă aș avea încă puțin timp...

— Da, da.

Agamemnon îi face semn cu mâna să se îndepărteze.

— Cercetează cât e nevoie. Oricum nu sunt sigur că e Ahile. Am spus doar că ăsta a fost *primul* meu gând. Cred că știm cu toții ce se petrece. Fratele meu care a luat-o pe nenorocita aia de femeie înapoi. Mii de bărbați destoinici au murit și singurul lui gând e cum s-o fută pe curva aia. Știi că i-a dat-o pe fiica sa în căsătorie lui Pyrrhus? Fata aia era promisă fiului *meu*. Drept din naștere.

— Pyrrhus nu va primi, spune Odiseu.

— Sigur că o să primească, dracului – nu-i el în stare să reziste. Un căcat mic și nerecunoscător.

Uimit, Calchas se ridică și dă înapoi, dorindu-și să aibă curaj să-l privească pe Odiseu, dar nu trebuie să lase nicio bănuială de complot. Ochii lui Agamemnon se plimbă întruna de la un chip la altul, într-o stare de spirit în care oamenii încep imediat să-și imagineze conspirații unde ele nu există. A fost atât de sigur că Agamemnon dădea vina pe Ahile... Acum habar nu are despre ce e vorba. Brusc, Agamemnon se ridică.

— Oricum, celălalt motiv pentru care te-am adus aici – din nou se adresa lui Calchas – e ca să officiezi nunta mea.

— *Nunta* ta?

— Să mă fut, frate, maică-ta a fost papagal? *Da*, nunta mea. Și vreau ca voi doi – arată cu o mișcare a capului spre Odiseu și Mahaon – să fiți martorii mei. Deeci?

Își mută privirea de la unul la altul.

— Veseliți-vă cu toții! ăsta ar trebui să fie prilej de bucurie.

— Da, spune Odiseu cu grabă, într-adevăr de bucurie.

Din cealaltă odaie se aude un zgomot de împotrivire surdă. O clipă mai târziu, ușa se deschide, iar Cassandra intră în încăpere. Poartă o tunică lungă, albastră, și panglici argintii împletite în păr. În spatele ei, o femeie mărunță și îndesată, cu părul de culoarea paiului, de bună seamă doamna ei de onoare. Cassandra pare aiurită. Preoteasa lui Apollo, violată în templul Atenei – și aheii se întreabă ce zei au mâniat? Iată doi, deocamdată.

— Hai odată! spune Agamemnon. Cunună-ne!

Năucit dintr-odată, Calchas își ia panglica stacojie de pe propriul creștet și înfășoară cu ea încheieturile mâinilor celor doi, declamând pe de rost rugăciunile cunoscute, fără a fi nevoie să se gândească la ele – și cu atât mai bine, căci mintea lui e golită cu totul. Când leagă nodul observă că fata are vânătași în jurul încheieturilor – brățări albastre – și se gândește, frivol, că se potrivesc cu rochia. Se rostesc jurămintele. Ea se poticnește când îl rostește pe al ei; Agamemnon le rotunjește pe ale sale tare și clar, cu încredere deplină, deși trebuie să știe că nunta este împotriva legilor. Are deja o soție și, deși regilor li se îngăduie oricâte concubine, obiceiul e să aibă o singură soție. Dincolo de orice altceva, ea e cea care dă naștere unei linii de succesiune, pentru că întotdeauna cel mai mare dintre fiii unei regine este cel care moștenește tronul. Se aduce prăjitură și o carafă de vin tare. Toți frâng câte o bucată de prăjitură, o înmoaie în vin și mănâncă, deși îmbucătura pe care o ia Calchas se încheiază și-i rămâne în gât. Odiseu o înghite pe a sa cu ușurință, dar el oricum înghite orice vine de la Agamemnon. Și astfel se încheie această ceremonie scurtă și vulgar de nefastuoasă.

Dezlegând panglica din jurul încheieturilor, Calchas face exact ce și-a promis să nu facă – privește drept spre fată. Niște ochi de capră se holbează la el, același galben strălucitor, aceeași privire buimacă a unei jertfe – apoi momentul trece și redevine fată, o fată cu vânătași în jurul încheieturilor. Acum se uită mai atent și observă urme roșii la

colțurile gurii, de parcă i s-a pus și căluș. Biata Cassandra, într-un fel sau altul a avut căluș la gură toată viața, mai cu seamă din pricina necredinței altor oameni. Nimic bun nu va ieși din legătura asta nelegitimă și necucernică. Speră doar ca blestemul care va urma să-l cruțe. A acționat la poruncă, până la urmă.

Odiseu închină un pahar. Agamemnon îi mulțumește și vine rândul lui Mahaon. Cupele se înalță, se rostesc și se primesc felicitări.

— Și acum, ștergeți-o de aici, cu toții, spune Agamemnon, fluturându-și mâna spre ușă.

În timp ce se retrag, cei trei îl văd pe Agamemnon luând-o pe Cassandra de mână și ducând-o în încăperea alăturată.

În sală, Mahaon răsuflă ușurat slobozind un „pfff” care se aude.

— Ei, ce zici de asta?

— Ce pui în licoarea pe care i-o dai? întreabă Odiseu. Era pe jumătate adormit.

— Neajunsul nu e cu licorile pentru somn. Atâta că nu se iau cu vin tare.

— Da, de parcă se va întâmpla vreodată ca el să nu bea!

Mahaon spune:

— O clipă, mi s-a părut că vorbește de mai multe sacrificii. Fete.

— Și ar face-o și pe asta, răspunde Odiseu.

Calchas se simte deopotrivă îngrijorat și deznădăjduit. Nimeni nu pare să se întrebe de ce Ahile, care l-a urât pe Agamemnon când trăia, care nu și-ar fi petrecut niciun ceas de bunăvoie în compania lui, ar hotărî să-și petreacă viața de apoi la capătul patului său.

— Tu la ce te gândești? întreabă Mahaon.

Calchas clatină din cap.

— Dar micuțul Ajax? spune Mahaon. Să violeze o preoteasă în templul zeiței fecioare... El nu e în capul listei?

— Nu, e prea trebuincios, spune Odiseu. Dacă pornește război cu Menelau, vom avea nevoie de toți aliații pe care-i putem strânge.

Război? Calchas încă nu a vorbit și devine tot mai sigur că tăcerea e cea mai bună alegere. Uneori, noaptea, stă treaz și se îndoiește de credința sa. În cele mai grele momente, i se pare că tot zbuciumul lui când încearcă să priceapă voia zeilor nu e decât amăgire de sine. Dar acum, ascultând toată discuția asta despre „capete de listă” și nevoia de a strânge aliați, știe că nu e adevărat. Fără vanitate, știe că el e alt fel de om. Nu mai bun, nu pretinde asta – dar diferit. Crede că există undeva, îngropat adânc sub toate astea, un adevăr important, și că el nu va avea odihnă până când nu îl va găsi.

— Așadar, spune el, fără să-și bată capul să-și ascundă sarcasmul. Care e pariul cel mai bun? Pe cine credeți voi că ar trebui să dau vina?

— În locul tău, eu aș rămâne la Ahile, spune Mahaon. Măcar el e mort.

Odiseu face o grimasă.

— Nu, eu aș spune mai degrabă „căcatul mic și nerecunoscător”.

— Pyrrhus?

— De ce nu? Doar dacă nu ți-a plăcut când ți-a dat cu șutul în cur?

Cei doi pornesc împreună, râzând. Calchas îi urmează încet, încordându-se să reziste la încă o confruntare cu vântul. Ușoara acalmie care se lasă, adesea, cu câteva ceasuri înaintea zorilor, s-a dus deja. Când pășește în cerdac, rafale mici și rele îi aruncă în față fire de pietriș fin.

Eu aș spune mai degrabă „căcatul mic și nerecunoscător”. Doar dacă nu ți-a plăcut când ți-a dat cu șutul în cur?

Imediat după ce s-a întâmplat, s-a alinat cu gândul că au fost de față foarte puțini. Cu nițel noroc, bârfa avea să rămână în tabăra lui Pyrrhus – și chiar și acolo să dureze, ca orice minune, trei zile. Desigur, după atâția ani în tabără, ar fi trebuit să știe că nu e așa. Faptul că nu i-a spus-o nimeni

până acum nu însemna nimic; cu toții au rânjit în spatele lui. *Nu-i băga în seamă.* Dar nu poate să nu-i bage în seamă; îl roade pe dinăuntru, noapte de noapte, de parcă ar avea un șobolan în burtă. Pata adusă renumelui său e reală, iar în tabăra asta oamenii trăiesc – și *mor* – pentru renume. Renumele este cel mai prețios. Dacă oamenii încep să creadă că-l pot trata cu dispreț, e periculos – și asta nu-l înjosește doar pe el; e o insultă adusă zeilor pe care îi slujește.

Calchas își ridică privirea către stele. Vântul se poartă nebunește, făcându-le să roiască și să danseze ca flăcările. După câteva clipe se simte atât de amețit, încât trebuie să privească din nou spre pământ. Ar vrea să poată vorbi cu cineva, dar nu are încredere în nimeni. Hecuba? Da, poate – deși un preot ar trebui să-și găsească alinarea doar la zei, asta a învățat el în templul lui Apollo din Troia. Dar nici atunci el nu s-a descurcat cu atâta. Întotdeauna și-a găsit alinarea în brațele străinilor, noaptea, în livezile lui Priam, sub arbori. Atât de mult i-ar plăcea să mai fie acolo, măcar o dată, înainte de a muri.

Dintr-o pornire străveche, încearcă să se roage, să implore milă, deși știe că zeii nu au milă – și mai cu seamă zeul pe care-l slujește el.

Stăpân al luminii, auzi-mă

Fiu al lui Zeus, auzi-mă

Ucigaș al întunericului, auzi-mă...

Dar litania de mult știută nu-l liniștește. Merge, și merge, vrând să ostenească înainte de a se întoarce în baraca sa, unde mănâncă și doarme singur. Se luminează de acum, iar stelele încep să pălească, până când, în sfârșit, din trupul mătăhălos al mării cenușii răsare un soare mic, și tare, și rece ca o piatră.

Moartea Aminei a schimbat totul. Spun asta, dar imediat mă gândesc: *Ce prostie!* Nu, nu a schimbat absolut nimic. În primele câteva zile a fost ca și cum s-ar fi scufundat sub valuri, nevăzută de nimeni și fără să lase în urmă nici măcar o volbură. Mergeam, ca de obicei, la baraca femeilor, dar simțeam fără încetare prezența unei fantome mărunte fluturând pe lângă grup. Serile stăteam afară, dar erau niște întâlniri foarte triste. Apoi, într-o seară, cam la o săptămână după moartea Aminei, Helle a vrut muzică. Ca de obicei, fetele își numeau cântecele preferate, dar multe dintre ele au cerut cântecul pe care îl cânta Amina. Nu știu de ce cântecul acela e așa de trist, poate pentru că e despre o fată care s-a îndrăgostit de un tânăr, o sărbătoare a iubirii fără nici cel mai mic gând la despărțire. Și totuși, e trist, fără îndoială. Când muzica s-a stins, am rămas tăcute o clipă, cu gândul la ea. Vreo două fete au plâns fără să se ascundă, și până și ochii Hellei străluceau în mod neobișnuit.

Dormeam prost. După o noapte deosebit de tulbure, m-am trezit și am ieșit în cerdac în veșmântul de noapte, doar cu o învelitoare trasă pe umeri. Câțiva războinici care treceau pe acolo în drum spre zona de instrucție m-au privit curioși. Jocurile erau în plină desfășurare, atmosfera din tabără, tensionată, aproape febrilă de la atâta agitație. Am intrat și am pus pe masă micul dejun pentru Alcimus. Patul era gol, dar așternuturile erau date la o parte, așa că știam că dormise acolo. Probabil că plecase la antrenamente înainte de revărsatul zorilor, așa cum făcea adesea în zilele acelea. Când, doar câteva minute mai târziu, a intrat, am văzut că părul îi era ud de sudoare. După ce a mâncat în liniște, și-a ridicat privirea.

- Trebuie să-ți fie urât singură aici.
- Singură?
- Păi, fără nimeni prin preajmă...
- E liniște, dar e bine - nu mă deranjează.

— Mă întrebam dacă ai fi mai bucuroasă să locuiești cu celelalte femei.

Da, m-am gândit. Și atunci ar fi o altă femeie care să te aștepte în odaia de la capătul holului. Pentru că avea alte femei, știam; toți grecii aveau. Și troienii, ca să spunem drept.

— Dacă asta îți dorești, mă mut acolo.

Mi-era teamă să ridic ochii din pământ.

— Dar e îngrămădeală mare acolo.

— Da?

Sigur că nu știa. Doar lui Pyrrhus îi era îngăduit să intre în baraca femeilor.

— Nu vreau să-ți fie greu.

Aruncă o privire la pânțelele meu, unde, parcă simțind atenția îndreptată spre el, se mișcă ceva ce părea un picioruș.

— Cum merg jocurile?

Chipul i se luminează. Aceste jocuri erau, pentru luptători, un înlocuitor pentru război, iar antrenamentele decurgeau bine, chiar foarte bine, deși oamenii se mai lăsau uneori duși de val de prea mult entuziasm. Un tânăr prostănac tocmai dislocase umărul celui mai bun luptător – la un antrenament! Dar măcar păreau cu toții să realizeze că, dacă voiau ca jocurile să continue, trebuiau să înceteze să stârnească bătaie de fiecare dată când pierdeau.

Îl ascultam, îl admiram, trăiam cu el emoțiile și, când a terminat de mâncat, părea fericit. L-am condus până la terenurile de antrenament, apoi m-am sprijinit cu spatele la ușă și am închis ochii. *Stăteam* prea mult timp singură – Alcimus avea dreptate în privința asta –, iar faptul că le vizitam pe femei în baraca lor nu mi-era de niciun folos, pentru că toate acolo se bazau pe mine. Trebuia să îmi măsoar fiecare cuvânt, fiecare expresie a feței, pentru că nu trebuia să le arăt niciodată că sunt îngrijorată, tristă sau speriată. Nu mă deranja, acceptasem să fac asta, dar însemna să nu fiu niciodată eu însămi.

Ritsa, m-am gândit. Aveam nevoie s-o văd pe *Ritsa*. Dar înainte de a-mi îngădui să o văd, aveam altă vizită pe care trebuia să o fac – și încă de mult.

Hecuba a tăcut mult după ce i-am povestit despre moartea Aminei. Nu era una dintre zilele ei bune. Așa cum stătea acolo, m-am gândit că arăta ca un păianjen chircit și uscat.

— Sinucidere?

— Așa par să creadă unii.

— Dar tu nu?

— Eu încerc să nu mă gândesc deloc.

Se legăna ușor de colo-colo, mai tulburată de veste decât m-aș fi așteptat.

— Era prietena *Polyxenei*, știi?

— Nu, nu știam.

— Erau numai două luni diferență între ele.

Mâinile ei îndoiau și netezeau întruna tivul tunicii.

— Of, da, tristă încheiere pentru o viață tânără.

Biata femeie. Văzuse atâtea sfârșituri triste ale atâtor tinere vieți. Nu puteam să mă gândesc cum o fi să supraviețuiască cineva fiilor și nepoților săi – și când crezi că nu se poate întâmpla nimic mai rău, să-ți pierzi și cea mai mică dintre fiice. Într-adevăr, ce îi mai rămânea în afară de jale, mânie și dorința de răzbunare? O dorință pe care nu avea absolut nicio nădejde că o va putea vreodată satisface.

Mă privi, iar ochii ei erau mai pătrunzători ca niciodată.

— *Tu* ce crezi că s-a întâmplat?

— Cred că *Pyrrhus* a ucis-o. Deși nu știu de ce – nu era nevoie s-o facă.

— Încă ceva pentru care trebuie să-i mulțumim.

Nu știam ce să răspund la asta, pentru că iată: *Pyrrhus*, fiul lui *Ahile*, fratele vitreg al pruncului meu. Vrăjmașul. Mai aiurea nici că se putea. După o vreme, *Hecuba* spuse:

— A venit *Calchas* să mă vadă. A plecat chiar înainte de a veni tu.

— Ce voia?

— Asta e o întrebare foarte cinică.

Am zâmbit una la alta.

— Nu, a venit să îmi spună că s-a măritat Cassandra.

Din nou, mi-o aminteam pe Cassandra în ziua venirii sale în tabără: aerul ei victorios când dansa în jurul barăcii ticsite, rotind torțe deasupra capului și strigându-și mama și surorile să vină să joace la nunta ei. Încredințarea ei neclintită că nunta cu Agamemnon va duce negreșit la moartea lui.

Hecuba clătina din cap.

— Nu am crezut niciodată că va face asta. Adică, am văzut că e vrăjit de ea, dar nu am crezut niciodată chiar că se va căsători cu ea. Are deja o soție!

— E limpede că nu crede în profețiile ei.

— Limpede!

— Dar *tu*?

Se foi încurcată.

— Cred că multe sunt spuse la întâmplare. Oamenii spuneau că Apollo vorbește prin gura ei. Eu nu am văzut niciodată asta – cred că inventa lucruri care îi conveneau ei. Oricum, nu contează ce cred eu – trebuie s-o văd.

— Asta nu e simplu, am spus. Am locuit în tabăra lui Agamemnon o vreme – cu mare greutate ți se îngăduia să ieși din baracă.

— Da, dar asta e pentru sclave. E măritată acum – nu-și poate ține soția încuiată.

M-am gândit că probabil ar fi fost în stare, dar am văzut cât de mult însemna pentru ea speranța de a o vedea pe Cassandra, așa că, desigur, am spus:

— Voi încerca.

A dat să zică ceva, dar s-a înecat și s-a mulțumit să mă strângă de mână.

— Doar atât a vrut? Să-ți spună despre Cassandra?

Eram curioasă în legătură cu vizitele astea. Nu înțelegeam cu ce s-ar putea alege Calchas. În sfârșit, după o tăcere, spuse:

— Nu, m-a întrebat despre ziua în care a fost Priam să-l vadă pe Ahile.

— Mă întreb de ce l-o fi interesând asta?

— A, trebuie să aibă el motivele lui.

Se adânci în gânduri, în amintiri.

— Nu am vrut ca Priam să se ducă, l-am *implorat* să nu se ducă, eram sigură că Ahile îl va uide – chiar nu credeam că va trăi mai mult de cinci minute, odată trecut de porți – dar el atât a spus: „Trebuie să încerc. Nu e lup, e om – și dacă e om, putem vorbi”. *Să vorbească? Să vorbească?* Eu nu aș fi vorbit cu el. L-aș fi sfâșiat beregata cu dinții înainte să *vorbesc* cu el. Mi-a ucis fiul. Și asta nu i-a fost de-ajuns, nu, l-a târât în jurul zidurilor, l-a făcut bucăți în fața tuturor – nu i-a ajuns să-l ucidă.

— Sper că nu ai văzut asta...

— Nu, Priam i-a pus să mă ia de acolo. Dar *el* a văzut – a văzut totul –, și totuși s-a dus la el. Nimic din ce i-am spus nu l-a făcut să se răzgândească.

Degetele ei își făceau din nou de lucru cu tivul tunicii. Îi priveam mâinile pentru că nu puteam îndura să-i privesc chipul.

— L-am urmat în depozit. Luminat de torțe, doar eu și el, fără nicio suită, așa că am putut să-i spun de-a dreptul ce cred. Ținea în mână cupa tracă. Iubea cu desăvârșire cupa aceea, și chiar e un lucru minunat, este, dar nu conta, tot a ajuns răscumpărare pentru Hector. L-am spus că e un prost, i-am spus că Ahile nu are mai multă milă decât un câine turbat, dar nu m-a ascultat. Până la urmă a trebuit să renunț. Voiam să-i fac o plecare pe cinste – pentru că nu credeam că îl voi mai vedea vreodată. L-am adus o cupă de despărțire.

Râse.

— Stătea într-o căruță, îmbrăcat cu o tunică ponosită – și mă gândeam că nu arătase niciodată, mai mult decât atunci, a rege. Așa că m-am rugat lui Zeus să aibă grija lui. M-a sărutat – și era cât pe ce să pornească atunci când a spus: „Uite!”. Și mi-a arătat doi vulturi zburând deasupra palatului.

Doi vulturi alături, așa ceva nu vezi niciodată. Mi-a spus că e un semn prielnic și, desigur, m-am mulțumit cu asta. *Eu* nu credeam că e așa. Dar iată, vezi, am greșit – el chiar a adus înapoi trupul lui Hector, și a fost ca o minune. Toate rănilile acelea groaznice – dispăruseră. Arăta de parcă dormea.

S-a oprit o clipă să-și amintească.

— Și știi, când au dat la o parte giulgiul, erau ierburi proaspete puse acolo. Cineva trebuie să le fi pus.

— Eu le-am pus.

— Da?

Zâmbi.

— M-am gândit eu.

Am rămas tăcute după asta. Am convins-o să bea puțin vin.

— Calchas a vrut să știe ce a spus Priam când s-a întors. I-am zis s-o întrebe pe Cassandra. Ea i-a ieșit atunci în întâmpinare. Eu eram copleșită de jalea după fiul meu.

Puțină amărăciune, poate și ceva invidie. Cassandra fusese, evident, foarte apropiată de Priam. Am bătut-o ușor pe braț pe Hecuba și m-am ridicat.

— Mă duc s-o văd imediat ce voi putea.

Afară începuseră luptele corp la corp. O mulțime uriașă, tăcută în momentul acela, urmărea doi bărbați care se roteau prin arenă, încleștați unul de celălalt. Trupurile lor unse cu ulei străluceau în lumina de bronz. Cu toții așteptau cu sufletul la gură să înceapă meciul, dar ei se tot învâteau.

— Mișcați-vă odată! a strigat cineva.

Cei care stăteau în apropierea lui au râs, dar alte voci strigară:

— Taci în pula mea din gură!

În arenă, înconjurați de un cerc de tăcere, luptătorii făceau prize și încercau să se pună unul pe celălalt la pământ.

Eu și Cassandra începuserăm prost, dar nu fusese nici vina ei, nici a mea.

O slujnică a deschis ușa și m-a condus în odăile de locuit, unde am găsit-o pe Cassandra așezată într-un scaun sculptat, torcând lână. Când s-a ridicat și s-a întors să mă întâmpine, i-am zărit colierul: flăcări de opal în montură de argint. Eram prea uimită ca să vorbesc – deși nu cred că m-am trădat vreun pic. Colierul fusese al mamei mele, oferit ei în ziua nunții ca dar pentru mireasă din partea tatei. Când Lyrnessus a căzut, a ajuns la Agamemnon, ca parte din prada luată de la palat. Acum presupun că i-l dăruise Cassandrei ca să-i fie *ei* darul miresei, în ziua nunții *ei*. Când și-a mișcat capul, raze de foc s-au trezit în pietrele lăptoase. Nu-mi puteam lua ochii de la ele. Cassandra a ridicat mâna în dreptul colierului, dar părea că nu a ghicit obiectul privirii mele.

— Da, știu, spuse, arată îngrozitor, nu?

Am fost nedumerită, până mi-am dat seama că se referea la urmele de frânghie de la încheieturile ei.

— Oamenii par să creadă că am lovit și am țipat când am fost târâtă în patul lui Agamemnon, dar nu a fost deloc așa.

Își țintui năucitorii ochi galbeni asupra mea.

— Am mers de bună voie. Pentru că știam că, cu cât se va întâmpla mai devreme, cu atât va muri mai repede.

— I-ai spus și *lui* asta?

— Nu, nu aș fi putut, mi-ar fi pus căluș. Oricum nu ar fi contat. Nimeni nu mă crede.

Mâinile ei erau ocupate să aranjeze delicatese pe o tepsie. După ce a terminat și s-a arătat mulțumită de rezultat, și-a ridicat privirea spre mine.

— Soția lui ne va ucide, știi.

— E adevărat?

— Are toate motivele... Nu poți s-o învinovățești. Știi ce a făcut?

Am dat să spun „da”, însă Cassandra nu m-a băgat în seamă și a continuat.

— A sacrificat-o pe fiica lor. A fost o capcană. I-a spus mamei ei că fata urma să se mărite cu Ahile și știi că ar fi făcut o pereche strălucită, așa că s-au grăbit toți să-și croiască rochiile și să ajungă în tabăra din Aulis. A fost sacrificată pe altarul închinat zeiței Artemis, ca să li se dea vânt bun pentru flota care pornea spre Troia.

A zâmbit și, pentru o clipă, am văzut o asemănare cu Hecuba.

— Eu l-aș ucide pe nemernic, tu nu?

— Ba da.

— Ah, mă bucur că suntem de aceeași părere. Știam că așa va fi.

Nu mai cunoscusem pe nimeni precum Cassandra, așa o ciudată amestecătură de atitudine copilărească – aproape de copil înapoiat, așa părea la răstimpuri – și de porniri înfricoșătoare. Nu eram sigură cum ar trebui să răspund.

Îmi întinse tipsia cu delicatețe.

— Încearcă-le, chiar sunt gustoase.

Am luat una și ne-am așezat înapoi pe scaune, cu gurile pline de un amestec spumos care făcea să fie imposibil să vorbim. Când a reușit în sfârșit să-și descleieze gura, mi-a spus:

— Mi se pare că familia mea are motive să-ți fie recunoscătoare.

Am dat din cap.

— Ai încercat să-l îngropi pe taică-meu?

— Nu eu, Amina, am răspuns cu o voce egală. Ea a plătit prețul pentru asta.

Nu doream să mi se mulțumească pentru o faptă la care luasem parte doar din nesăbuiță.

Am continuat să pălăvrăgim cât ea amesteca vinul. Era ceva ciudat de data asta, și mi-a luat un timp să-mi dau seama ce anume. Cassandra nu părea să-și amintească deloc prima noastră întâlnire. Poate așa era frenezia aceea, de nu putea să-și amintească nimic din ceea ce spunea sau făcea

în momentele ei de marasm – sau poate că-și amintea foarte bine, dar nu voia să vorbească despre asta.

Mi-a întins o cupă de vin.

— Bănuiesc că ai fost s-o vizitezi pe maică-mea?

— Da, de câteva ori.

Ar fi fost firesc să mă întrebe cum îi e mamei sale, dar nu m-a întrebat. Am spus eu, șovăielnic:

— Sunt sigură că s-ar bucura să te vadă.

— Sunt sigură că da.

— Și atunci de ce...

— Nu cred. Voi merge, nu am s-o las să plece fără a-mi lua rămas-bun – dar nu încă.

— *De ce e așa de dificil?*

Nu mă așteptam să-mi răspundă – de fapt, mi-a și părut rău că am pus întrebarea, imediat ce cuvintele mi-au ieșit din gură –, așa că am fost surprinsă când s-a pornit.

— Nu a fost de la început. Nu până nu a apărut Elena – atunci au început cu adevărat să meargă lucrurile prost. Știi, i-am văzut pe Paris și pe Elena intrând pe porți, l-am văzut pe taică-meu întâmpinându-i și am știut, *am știut* ce se va întâmpla. Nu a fost doar o presimțire vagă sau ceva – *am văzut Troia în flăcări*. Așa că mi-am înfipt unghiile în fața ei. M-am gândit că dacă voi face să nu mai fie frumoasă, chiar și pentru câteva zile, Paris își va veni în simțiri – și tata și toți ceilalți – și o vor trimite înapoi la soțul ei, acolo unde se cuvenea să fie. În loc de asta, *eu* am fost alungată – și atunci a început totul. Au spus că săream la oricine se apropia de mine, că maică-mea a venit și a încercat să mă domolească – și că am sărit și la ea. Așa că m-au închis. Au trebuit să mă îndoape, căci nu voiam să mănânc, nu voiam să am țâțe mari și mișcătoare, ca ale Elenei. Erau femeii care mă îngrijeau – gardieni, de fapt, dar nu aveau voie să mă lovească. Nici nu era nevoie, pentru că Hecuba făcea ea însăși asta. Cu o perie de păr. Credeam că mă urăște – pentru că eram singura pată pe imaginea unei familii perfecte.

Apoi m-am făcut mai bine, dar când m-am întors acasă, totul, *totul* se învârtea în jurul Elenei. Paris era prostit – Hector cam tot la fel, până și tata! Îl juca pe degete. Au fost niște discuții să mă mărite. Nici măcar a fi ginerele lui Priam nu compensa stigmatul de nebunie. Cine își dorește așa ceva în familie? Așa că Hecuba a hotărât că aveam să devin preoteasă – o preoteasă *fecioară*. Priam a fost de acord – era de acord cu aproape orice spunea ea –, deci am fost trimisă la templu.

— Câți ani aveai?

— Paisprezece.

— Trebuie să-ți fi fost greu fără familie.

— Nu chiar. Și sigur nu-mi era dor de maică-mea! Îmi lipseau însă tata și Helenus. Dar, desigur, în ce o privea pe Hecuba, problema își găsisese o rezolvare. De-atunci, când aveam accese de nebunie, putea spune că e frenezie divină. Mult mai respectabil. Dacă aș fi fost o credincioasă devotată, ar fi fost mai ușor, poate, dar nu eram – oricum, nu atunci. Poate că știi povestea? Cum m-a sărutat Apollo și mi-a dat darul profeției, și apoi, când am refuzat să mă culc cu el, mi-a scuiat în gură, ca să se asigure că nu voi fi niciodată crezută?

— Am auzit povestea. E adevărată?

— Sigur că e adevărată.

Începeam să mă revolt la gândul de a asculta această nesfârșită litanie.

— Nici măcar nu sunt sigură că știu ce e profeția.

— Ei bine, uite un exemplu mărunț... Nu m-am mișcat din scaunul ăsta de când m-am trezit, cu siguranță nu m-am dus să verific la ușă, dar te-am văzut mergând pe plajă și știam că vii încoace.

— Hmm.

— Nu pari convinsă.

— Eeei... am venit să-ți pun o întrebare – și știam răspunsul dinainte de a ajunge aici. Asta e profeție?

— Nu, asta e inteligență.

Se uita cu dinadinsul la mine, văzându-mă, cred, cu adevărat pentru prima dată.

— Ai grijă de oameni, așa-i?

— Vezi, e maică-ta. Tocmai te-ai căsătorit - ar fi așa de greu să mergi câteva sute de metri?

— Habar n-ai cât de greu.

Începeam să întrevăd adevărul în ce o privea pe Cassandra. Ca și Athena, care ieșise din capul lui Zeus complet înarmată, părea să nu-și datoreze viața niciunui lucru care se petrecea între picioarele unei femei. Așa că Hecuba putea fi dată la o parte ca neînsemnată. Era - cel puțin în această privință - contrariul a ce eram eu.

Oricum, promisem răspunsul după care venisem. Am pus cupa jos - abia mă atinsesem de vin - și eram gata să mă ridic, când am auzit o bătaie în ușă. Cassandra m-a reținut punându-mi o mână pe braț.

— Nu te duce încă. Țasta e Calchas - și va vrea să vorbească la fel de mult și cu tine, nu doar cu mine.

Am auzit-o pe servitoare la ușă, deschizându-i.

— Nu pot să-mi dau seama ce ar vrea să vorbească *cu mine*.

— Nu? Așa o fată deșteaptă ca tine - credeam că deja e de la sine înțeles.

Când a intrat Calchas, am simțit mirosul de aer sărat în pielea lui, împreună cu mirosul mai puțin plăcut al pastei albe cu care își acoperea fața. Purta veșmintele preoțești și un toiag împodobit cu panglici stacojii. Un omagiu adus Cassandrei, în noua sa postură de soție a lui Agamemnon? Sau un semn care să-i amintească de preoția lor? Fuseseră inițiați în același templu, chiar dormiseră în aceeași încăpere mică, deși la ani distanță - Calchas trebuie să fi fost măcar cu cincisprezece ani mai mare. Totuși, aveau aceeași experiență. După ce s-a așezat și i s-a dat vin, au început să-și amintească de preotul care îi inițiasse pe amândoi, și apoi - amândoi cu mult mai multă căldură, mi s-a părut - despre corbii care erau ținuți pe pământurile templului și care nu

puteau să zboare pentru că le fuseseră tăiate penele aripilor. Păsările astea fuseseră tovarășii lor în copilărie, prietenii lor – și erau aceleași păsări. Corbii trăiesc mult timp în captivitate. Cu toții aveau nume, personalitate, anumite trucuri pe care le făceau. Ascultând, în mintea mea luă naștere imaginea a doi copii foarte singuri, trimiși de acasă înainte să fie gata de plecare. Era ceva nespus de înduioșător – și mă făcu să-mi schimb atitudinea față de amândoi, mai cu seamă față de Calchas, pe care mereu îl considerasem cam impostor. Acum nu mai eram sigură.

După o scurtă pauză – Calchas își dedicase toată atenția delicatelor, golind tipsia cu o iuțelă uimitoare –, a început să vorbească despre vizita pe care i-o făcuse Priam lui Ahile, în noaptea în care intrase în tabăra grecilor să implore să i se dea trupul lui Hector.

— Cred că ai vorbit cu el – se adresa el Cassandrei – de îndată ce s-a întors?

— Da, răspunse Cassandra. Am fost pe creneluri toată noaptea. Nu puteam să văd nimic – nici când a început să se lumineze nu puteam vedea, pentru că era o ceață groasă – dar dintr-odată iată-l, conducând căruța aia șubredă. Am alergat în întâmpinarea lui, *i-am făcut* semn să deschidă porțile, apoi am urcat lângă el pe capră și am intrat împreună în cetate.

— Triumfal, spuse Calchas.

— Nu tocmai, i-o întoarse Cassandra. Trupul fratelui meu mort era în căruță.

Calchas se înclină ușor, cerându-și iertare pentru lipsa de considerație, probabil.

— Priam a spus ceva de Ahile? Adică, a spus cum l-a primit Ahile?

— O, da, era plin de laude. A spus că Ahile mersese pe lângă căruță ca să-l conducă în siguranță până la ieșirea din tabără. Se pare că ultimul lucru pe care l-a rostit Ahile a fost: „Când va cădea Troia, încearcă să-mi dai de veste – și, dacă voi putea, voi veni”. Iar Priam i-a spus: „Când va cădea Troia,

tu vei fi în Hades, cu cei morți”. Ahile doar a râs și a răspuns: „Înseamnă că nu voi veni, așa-i? Oricâți mesageri vei trimite”.

Nu știusem despre această ultimă discuție până atunci, dar mi-l puteam închipui pe Ahile zicând asta – și râsul lui.

Calchas se întoarse spre mine.

— Hecuba mi-a spus că ai fost pe la ea aseară?

— Da, am fost. Dar înainte de a mai răspunde la vreo întrebare, aş vrea să știu încotro se îndreaptă discuția asta.

A părut puțin luat prin surprindere? Era prea greu să îi citesc expresiile îndărătul măștii de vopsea.

— Am vorbit cu Hecuba, spuse el. Și mi-a spus cum a murit Priam. Era acolo, știi? A văzut totul. Mi-a spus că nici măcar un porc nu se omoară așa cum l-a ucis Pyrrhus pe Priam.

— Știu. Dar pot spune în apărarea lui Pyrrhus că Priam era înarmat, pregătit să lupte, și că mai curând ar fi vrut să moară așa decât să fie forțat să îngenuncheze în fața lui Agamemnon.

— Da, e adevărat – dar asta nu-mi potolește mânia. Era bătrân, abia putea să stea în picioare cu armura pe el, a fost măcelărit, iar bărbatul care a făcut asta a fost aclamat ca un erou. Nu e erou, e un *ticălos* mărunț și plin de vicii. Și se pot spune multe lucruri rele despre Ahile – dar așa nu a fost niciodată.

I-am simțit mânia. Era greu să nu o văd; îi crăpa vopseaua pe obraz de-a binelea – și în clipa aceea am uitat, sau măcar am lăsat deoparte faptul că nu îmi plăcea în mod instinctiv de Cassandra, dar și suspiciunile că tocmai Calchas își aranja profețiile în beneficiul său. Eram, pur și simplu, niște troieni care vorbeau, într-o încăpere în mijlocul taberei dușmanilor.

— Vezi, spuse Calchas, ce ar trebui să știm e asta: ce fel de legătură era între Ahile și Priam? Pentru că, știi, e întru totul cu putință ca ei să fi avut o înțelegere. „Iată răscumpărarea, cântărește-o.” „Bine, e suficient, iată trupul.” Și să fi fost totul. Dar dacă a fost mai mult decât atât, dacă Ahile l-a primit pe Priam ca pe un oaspete, atunci între ei s-a

țesut o legătură. Prieten de ospetie. Și asta e cu totul altceva. Pentru că nu există niciun chip îngăduit în care să ucizi un prieten de ospetie. Chiar dacă se află în tabere adverse în război, chiar dacă se întâlnesc pe câmpul de luptă – tot nu se poate ucide un prieten de ospetie. Iar legătura, odată țesută, se transmite din tată în fiu – se moștenește. Așa că, dacă Ahile și Priam erau prieteni de ospetie, atunci și Pyrrhus și Priam erau prieteni de ospetie – iar asta face ca moartea lui Priam să fie...

— Crimă, spuse Cassandra.

Am ridicat privirea și am văzut cum mă țintuia cu ochii ei galbeni strălucitori.

— Înțelegi acum de ce e important să răspunzi la întrebările lui Calchas?

Am încuviințat din cap, am stat puțin să-mi pun ordine în gânduri și am început să le spun povestea acelei seri. Dar chiar în timp ce vorbeam, o altă poveste, mult mai complicată, ieși din străfundurile minții mele. Noaptea aceea a fost cea mai importantă din viața mea, noaptea în care totul s-a schimbat. Întâi a fost uimirea de a-l vedea pe Priam, singur și fără apărare în mijlocul dușmanilor săi. Iar după asta sentimentul amețitor că multe se pot întâmpla. L-am implorat pe Priam să mă ia cu el când a plecat, l-am rugat fierbinte, dar m-a refuzat cu hotărâre. Mi-a spus că războiul începuse când fiul său, Paris, sfidând legile ospitalității, a sedus-o (unii spuneau că a siluit-o) pe soția lui Menelau, Elena. Așadar, el nu voia să profite de ospitalitatea lui Ahile furându-i femeia. Acela era răspunsul, dar eu nu puteam – nu voiam să-l accept. M-am ascuns după trupul lui Hector în căruță și pe când aceasta ieșea hurducându-se pe porți, eram atentă la Ahile, care mergea alături, la doar doi pași depărtare. Apoi...

Apoi m-am gândit mai bine. Chiar avea rost să mă întorc în Troia, când toată lumea, și chiar și Priam, știa că războiul e pierdut? Avea vreun rost să îndur încă o dată căderea cetății și pentru a doua oară luarea în robie? Acestea au fost

gândurile care m-au făcut să nu evadez, să mă întorc în casa și în patul lui Ahile. Cred – deși asta e ceva de care nicio femeie nu poate fi sigură vreodată – că pruncul a prins viață în noaptea aceea.

Calchas nu avea nevoie să știe asta. Nu îl interesa soarta, ci mărturia mea. Așadar, ca martor, i-am dat exact ce-și dorise, nici mai mult, nici mai puțin.

— Tocmai terminaserăm cina când s-a deschis ușa și a intrat cineva. Am ridicat privirea și am văzut că e Priam. Era îmbrăcat ca un țăran, dar l-am recunoscut pe dată. Ahile nu, el nu-l întâlnise pe Priam și, când și-a dat seama cine e, s-a înfuriat. A spus: „Cum mama dracului ai intrat aici?”. Priam i-a spus ceva de felul ăsta: „Un zeu m-a călăuzit” – ceea ce l-a înfuriat și mai tare pe Ahile. L-a acuzat pe Priam că i-a mituit gărzile. Deja și alți oameni își dăduseră seama cine e. Se adunaseră roată, iar Ahile le-a spus să se dea în lături. Priam a îngenuncheat la picioarele lui Ahile, apucându-i genunchii cu palmele. I-a spus: „Fac ceea ce niciun bărbat nu a mai făcut vreodată, sărut mâna bărbatului care mi-a ucis fiul”.

Mă uitam de la Calchas la Cassandra, întrebându-mă dacă vreunul dintre ei e în stare să priceapă uluirea și forța acelui moment.

— Ahile ar fi putut să-l ucidă pe Priam în orice clipă – *a* *a/les* să nu facă asta. În schimb, l-a poftit să intre în odăile sale de locuit. O, și îmi amintesc că s-a schimbat într-o tunică simplă, pentru că evident că Priam era îmbrăcat ca un țăran fermier. Au șezut și au mâncat împreună. Ba chiar Priam nu-și adusese cuțit, așa că Ahile l-a șters pe al lui și i l-a înmânat peste masă. Nu au avut pe nimeni să-i servească la masă. Ahile a turnat vinul – eu doar l-am pus pe masă –, și era cel mai bun vin pe care îl avea. A tăiat carne pentru Priam; chiar i-a ținut castronul să se spele pe mâini. Apoi – Priam era vizibil ostenit, așa că Ahile mi-a cerut să pregătesc un pat pentru el. Îmi amintesc că a spus: „la blănurile de pe patul meu, dacă vrei, nu vreau să-i fie frig”. A doua zi dimineață – adusesem apă pentru Priam să se spele – Ahile se trezise

devreme și era echipat cu armura completă. I-a spus lui Priam că va fi cu atât mai bine cu cât va pleca mai devreme din tabără. Că nu voia ca Agamemnon să-l găsească acolo, iar Priam l-a întrebat: „Ai lupta pentru mine?”. Iar Ahile i-a zis: „O, da, aș lupta. Nu e nevoie să-mi spună un troian care e datoria mea față de un oaspete”.

Calchas s-a aplecat înainte.

— Ești sigură că a spus „datoria față de *un oaspete*”?

— Tocmai cu aceste cuvinte.

— A mai auzit cineva asta?

— Nu știu. Alcimus și Automedon erau în cerdac, chiar în spatele lui, numai că nu aș ști să spun dacă au auzit sau nu. Dar ei ar putea adevărați că a mers cu Priam până la poartă și l-a scos în siguranță din tabără.

Când am isprăvit, Calchas a lăsat să-i scape o răsuflare sonoră și s-a așezat în scaunul său, privind la Cassandra, apoi din nou la mine.

— Așadar, am reluat, spui că uciderea lui Priam a fost crimă? Chiar crezi că grecii vor admite asta?

— Cred că e posibil. Vezi, oamenii spun mereu că vor o explicație, dar nu e așa - nu chiar. Vor doar pe cineva pe care să dea vina.

— Și cred că ar prefera să dea vina pe Menelau.

— O, sigur că așa ar vrea - vor ca Elena să fie ucisă cu pietre. Dar asta ar însemna război.

— Și atunci vei da vina pe Pyrrhus? Eroul din Troia? Fiul lui Ahile?

— Am spus că mi se pare posibil, nu am spus că va fi ușor.

Calchas se cufundă în tăcere, vizibil adâncit în gânduri. Era un om ciudat, dificil, complicat, hotărât - și totuși am simțit că loialitatea lui față de Priam era reală. Și cu toate ciudățeniile lui, era impresionant. Deși nu credeam nicio clipă că îi va reuși planul ăsta. Pyrrhus avea atâta putere, așa un renume - eroul din Troia. Nu aveai cum să treci de asta. Și mai era o piedică importantă pentru planul lui Calchas. Se baza doar pe ceea ce povestise Cassandra despre

întoarcerea lui Priam în Troia și pe amintirile mele despre ceea ce spusese și făcuse Ahile în noaptea aceea, dar amândouă eram femei – iar mărturia unei femei nu e considerată egală cu cea a unui bărbat. La o judecată, dacă un bărbat și o femeie nu sunt de acord, aproape întotdeauna este luată în considerare versiunea lui. Și asta într-o curte de judecată – cu atât mai mult în tabăra asta în care toate femeile erau sclave troiene și singura lege era forța. Calchas avea nevoie ca Automedon și Alcimus să adeverească tot ce spusese, dar în cea mai mare parte a timpului fusesem singură cu Priam și Ahile, pentru că Ahile s-a gândit că Priam avea să fie mai în largul său în preajma unei fete troiene decât a unor războinici greci înarmați până-n dinți. Speram ca Automedon și Alcimus să spună adevărul măcar despre ceea ce știau, dar bănuiam că loialitatea lor față de Pyrrhus, fiul lui Ahile, putea să conteze mai mult decât orice.

Cassandra îmi întrerupse șirul gândurilor.

— Vreau să-mi văd tatăl înmormântat, spuse. Vreau să-l văd pe Pyrrhus târându-se în patru labe în țărână.

Dintr-odată, voiam să scap de aerul îmbâcsit din încăperea aceea. Fără veste, m-am ridicat, iar de data asta Cassandra nu a mai încercat să mă rețină, deși m-a condus până la ușă.

— Voi veni s-o văd pe mama, spuse. Doar că nu chiar acum.

Simțeam că promisiunea era un fel de răsplată, o mângâiere pe creștetul capului pentru că am fost fetiță cuminte. *Javvă înfumurată*. Se vedea în mijlocul pânzei care se țesea în jurul lui Pyrrhus, dar cred că se înșela în privința asta. Cassandra era în așa mare măsură fiica tatălui său, atât de departe atitudinea și experiența ei de cele ale celor mai multe dintre femei, încât nu era în stare să aprecieze puterea Hecubei la adevărata ei valoare. Calchas însă era. Ori de câte ori pomenea de Hecuba, era în glasul lui ceva, o căldură care, cu siguranță, nu era acolo în restul timpului. Poate că o iubise când era tânăr și poate că, dincolo de vopseaua de pe chip, de intrigile și de cinismul lui, încă o mai iubea.

În seara aceea, după cum devenise de-acum obicei, eu și Andromaca am servit vinul la cină. Am ajuns cu mult înainte și am început să umplem primele cupe. Torțele erau aprinse, trestii proaspete, puse pe jos, o tupsie de aur strălucea pe masa lui Pyrrhus. Am observat că băutura lui era în cupa tracă. O mai văzusem și înainte, desigur, pe când trăia Ahile, în ultimele zece zile dinaintea morții sale, dar acum o vedeam cu alți ochi, știind că Priam o ținuse în mână în timp ce Hecuba încerca să-l convingă să nu se ducă în tabăra grecilor, să nu se arunce la picioarele lui Ahile cel nemilos.

Cât bărbații mâncau și beau, torțele străluceau și căldura se întetea, aruncam priviri peste masă, spre Andromaca. Arăta așa de slabă și palidă – parcă mai rău de când murise Amina –, dar părea că se descurcă, deși am observat că încă își ferește privirile de cele ale bărbaților pe care îi slujea. Vorbeau despre jocuri: care arbitri erau orbi (toți erau), a cui echipă era de doi bani, cine era favoritul în cursa cu care de luptă. Jocurile păreau să se desfășoare bine. După un meci de lupte corp la corp se încinsese o încăierare zdravănă în urma căreia unul dintre luptători a rămas invalid pe viață, dar tulburări mari nu erau. Eram încântată pentru Alcimius, care părea să devină tot mai încrezător pe zi ce trecea.

Când a sosit vremea să plecăm, Andromacai i s-a cerut să rămână. Mi-a aruncat o privire deznădăjduită peste umăr în timp ce se îndrepta spre odăile de locuit. M-am hotărât să trec pe la baraca femeilor. Când am ajuns acolo, fetele pregătiseră deja cina: carne de pasăre cu lămâi și usturoi, o mâncare simplă, dar delicioasă – fetele începeau să se priceapă destul de bine la asta. Am stat afară și am mâncat. Maire era una dintre fetele care mă îngrijorau încă foarte mult; era așa de tăcută și posomorâtă – *o nătângă*. Inevitabil,

noi, femeile, începuserăm să ne uităm una la alta prin ochii cuceritorilor noștri și mă tem că eram la fel de vinovată de asta ca toate celelalte. De ce, pe toți zeii, o alesese Pyrrhus *pe ea*? Era uriașă, atât de grasă încât tropăia când mergea – și era, destul de vizibil, rușinată de trupul său, pentru că, zi de zi, de când ajunsese în tabără, își târșăia picioarele învăluită mereu în aceeași tunică neagră, fără formă. Pe lângă ea, Helle era zveltă, puternică, cu carnea tare, grațioasă și strălucind de sănătate – și totuși, în ciuda acestui contrast puternic, păreau să fi legat o prietenie strânsă. Măcar Maire vorbea cu Helle când și când – ceea ce era mai mult decât făcea cu oricine altcineva.

În sfârșit, vasele fură curățate și puse la loc, focul, întesit, iar tobele și fluierale, scoase afară. Lira îi fusese înapoiată lui Alcimus – m-am asigurat că fără nicio stricăciune – dar el, cu multă bunătate, a găsit pentru fete un alt instrument, mai puțin prețios. Una dintre fetele mai tăcute a ridicat mâna și a spus că ea știe să cânte puțin – „dar nu la fel de bine ca Amina”. O umbră – aproape că am văzut-o – a trecut pe chipul tuturor la auzul numelui.

Pe loc, Helle fu în picioare, bățând din palme pentru a atrage atenția și a anunța că vor învăța cu toate un cântec nou. Un cântec de beție. Se uitară una la alta: femeile nu cântă cântece de beție. În cazul ăsta, urmă Helle, toate aveau să ridice cupele și să bea bine înainte.

Era, într-adevăr, un cântec de beție: bunii marinari din Lyrnessus îl cântau în tavernele și bordelurile din port.

*Când bărbatul a îmbătrânit, când boasele i s-au răcit,
Iar vârful mădularului i s-a învinețit*

Iară a lui gaură

Cu greu abia mai picură

Atunci se poate pune pe povestit

ATUNCI SE POATE PUNE PE POVESTIT!

Fetele chicoteau; unele păreau scandalizate – dar toate păreau foarte dornice să-l învețe. În toată tabăra se auzeau variante ale cântecului ăstuia, niciodată două exact la fel, deși toate se refereau la o femeie cu o poftă uriașă de a se împreuna. O femeie care nu putea fi satisfăcută și a reușit să ajungă la apogeu doar când cineva i-a înfipt o sulită între picioare. Nu mai era nevoie să spună nimeni, numele ei era întotdeauna Elena.

Speram că Helle va avea înțelepciunea să se oprească înainte de ultimul vers. Multe femei din Troia fuseseră ucise în felul acela – știam că una dintre fete își văzuse cumnata însărcinată târâtă din ascunzătoare și trasă în sulită. Dar nu am aflat niciodată intenția Hellei, pentru că s-a oprit la al treilea vers, când Maire a vărsat. Toată lumea s-a întors și o privea.

Am îngenuncheat lângă ea și i-am pus mâna pe frunte: transpirase puțin, dar nu era chiar fierbinte. Am verificat sub bărbie: nu se umflase.

— Hai, i-am zis, te duc înăuntru.

Paturile erau deja făcute. Am întins-o și am acoperit-o cu o învelitoare. Am zărit-o pe Helle stând nemișcată în dreptul ușii.

— O să fie bine, am spus.

Nu-mi făceam griji deloc; credeam că e doar stricată la burtă, ceea ce se întâmpla adesea în tabără.

— Maire? Încearcă să dormi puțin.

Nu țineam neapărat să mă întorc la grupul din jurul focului. Eram ostenită după ce servisem în sală, gleznele începeau să mi se umfle, voiam în patul meu. Au început din nou să cânte – și m-am bucurat să aud că e un cântec ceva mai potrivit – așa că puteam să mă strecur și să plec. Chiar ajunsesem în cerdac când Helle s-a năpustit pe ușă după mine.

— Nu poți SĂ PLECI așa, pur și simplu! Nu știu ce să fac.

— O să fie bine. Pune un vas lângă pat, în caz că i se face din nou rău.

Se holbă la mine.

— Nu știi, nu? Cum se poate ca tocmai *tu* să nu știi?

Și deodată, ca și cum cineva ar fi aruncat o căldare cu apă rece pe mine, am știut. Doar că, desigur, voi ați știut toate înaintea mea, așa-i? Pot să spun, în apărarea mea, că sarcina unei femei grase, prima sarcină, mai ales când femeia încearcă s-o ascundă, nu e așa de ușor de ghicit precum ar părea. Totuși... Eram și eu însărcinată. Cum am putut să nu-mi dau seama?

— Sigur, rămân. Întoarce-te la celelalte. Ține-le afară cât poți de mult.

Am intrat înapoi și m-am ghemuit lângă Meire. Acum transpira din plin; chipul îi era ca o lună plină strălucitoare în lumina lumânărilor din trestie și seu care se aflau între paturi.

— Îți mai e greață?

Dădu din cap. Buzele i se mișcau; a trebuit să mă aplec să aud ce spune.

— Știu cum se termină.

Sarcina? Ei bine, nu cu o cunună de lauri... Apoi mi-am dat seama: ea vorbea despre cântec.

— N-o să ți se întâmple ție asta!

Deși, chiar când o spuneam, mi-a trecut prin gând: *De ce nu? Ce s-a schimbat?*

— Cu tine o să fie bine, i-am spus, mângâindu-i piciorul.

Aveam nevoie de Ritsa. Mai mult decât oricând în toată viața mea, aveam nevoie de Ritsa, dar am auzit grupuri de războinici beți trecând – și aveau să mai fie mulți alții, în fiecare cvartal, în toată tabăra. Nu puteam să mă duc s-o aduc, și de bună seamă nu aveam să trimit pe vreo fată după ea. Cumva, trebuia să ne descurcăm. Mii de femei nasc în fiecare zi, unele la fel de lipsite de ajutor ca o cățea care fată pentru prima dată. Cât de greu poate să fie?

Am îngenuncheat lângă Maire și am întrebat-o dacă durerile veneau la răstimpuri egale. A dat din cap. Când au început? am întrebat.

— După-amiază.

Deci era deja în durerile facerii de câteva ore și nu spusese nimănui. Cu cât încercam să-i înțeleg purtarea, cu atât mi se părea mai nebunească. Deși nu cred că mai putea să gândească limpede deloc, biata femeie.

Patru sau cinci fete au intrat și mi-au adus învelitorile lor, privind cu coada ochiului la Maire, timide, curioase și puțin rușinate. Le-am auzit șușotind în timp ce se întorceau la foc. Erau așa de emoționate că stăteau afară până târziu, bând vin la lumina stelelor... Niște copii, de fapt.

Maire era agitată. Am stat lângă ea, urmărind cum începe fiecare durere, cum ajungea la intensitate și apoi se domolea. Își arcuia spatele când durerea era mare și gemea, dar nu scotea alt sunet. Mai târziu avea să aibă nevoie de ceva din care să muște. Nu puteam risca să trezească toată tabăra cu strigătele de neconfundat ale unei femei în durerile facerii. În răstimpul dintre două dureri vorbea – mai mult decât vorbise vreodată, cel puțin cu mine. Fusesse sclavă în bucătăria unei case mari; se născuse în robie. Presupuneam că tatăl copilului trebuie să fie stăpânul ei – căci sclavele, chiar și cele neatrăgătoare, ca Maire, erau adesea folosite pentru nevoile sexuale –, dar greșeam. Tatăl era și el un sclav, un bărbat care lucra la fermă și aducea mereu provizii de legume și fructe la ușa bucătăriei.

— Și într-o zi, spuse Maire, mi-a adus flori.

Puteai vedea pe chipul ei uimirea pe care a simțit-o în acel moment. După asta, se strecura afară să-l vadă cât de des putea. În livadă, în hambarul cu fân, chiar și pe câmpuri...

Știți că atunci chiar am invidiat-o? Fusesem măritată de două ori, fusesem premiul de onoare al mărețului Ahile, dar niciun bărbat nu-mi adusese *mie* flori.

Ascultând-o, mi-am dat seama de ce ea și Helle se înțelegeau așa de bine. Nu se putea să găsești două femei mai puțin asemănătoare, dar aveau în comun viața în sclavie. Pentru niciuna dintre ele căderea Troiei nu adusese decăderea de la libertate la robie. Doar schimbaseră un stăpân cu altul, atâta tot.

După o vreme, fetele începură să se întoarcă înăuntru, aducând cu ele mirosul de lemn afumat. Șoptind una cu cealaltă, s-au dezbrăcat și au început să se pregătească de culcare. Una câte una, candelile din trestie și seu s-au stins până când a rămas doar una, cea de lângă patul Mairei. În ciuda emoțiilor, cele mai multe fete s-au cufundat imediat în somn. Mâncarea caldă, vinul și aerul proaspăt le-au dat gata. Totuși, nu chiar pe toate. Privind în încăpere, am surprins mai mult decât o sclipire albă de ochi în întuneric.

Noaptea se târa cu greu. Măcar durerile Mairei mai slăbiseră și se mai răriseră; chiar reușise să moțâie între ele. Cred că și eu ațipisem, pentru că am sărit ca arsă când Maire m-a apucat de mână.

— Trebuie să fac pipi.

Găleata era în capătul celălalt al odăii. *Cum naiba...* Ei bine, trebuia s-o facem și pe asta. Eu și Helle ne-am opintit s-o așezăm pe Maire și apoi s-o ridicăm. Am folosit prilejul ca să trag de pe ea tunică neagră. Purta pe dedesubt doar o cămașă albă subțire. Zei, ce mare era! Cumva, am reușit să ne strecurăm printre două rânduri de paturi, Helle trăgând și eu împingând din spate – și trezind pe toată lumea în timp ce făceam asta. Am ținut-o pe Maire să se ghemuiască deasupra găleții; chipul Hellei era încordat de efort – și ea era mult mai puternică decât mine.

Ce ieși din Maire nu a fost un firisor subțire, cum se întâmplă la o doamnă, ci un șuvoi de parcă se pișa o iapă. Pentru o clipă, am fost uimită, dar apoi am realizat că i se rupsese apa. Toată lumea știe asta despre naștere, nu? Apele se rup. Eu și Helle ne-am uitat una la alta, apoi la calea lungă până la patul Mairei – doar câțva metri, da, dar era o cale foarte, foarte lungă –, apoi Helle vorbi cu fata care era cel mai aproape:

— Iertare, drăguță, avem nevoie de patul tău.

Fata se uita buimacă – abia se trezise, biata de ea –, dar s-a ridicat imediat și am așezat-o pe Maire pe patul ei. Helle se

duse să aducă o candelă și o așeză pe podea, alături. Deja toate fetele se ridicaseră în capul oaselor: nu cred că a mai dormit cineva în noaptea aceea. Apoi, durerile s-au întesit. Maire a început să strige tare; am făcut un nod din vâlul meu și i l-am dat să muște din el, dar gura îi era uscată și îl tot scuipa afară.

— Nu trebuie să faci zgomot, am șoptit.

Nu trebuia să spun mai mult; Maire știa prea bine de ce, dar îi era tot mai greu cu fiecare durere. Fetele își aprinseră candelile din trestie și ne-am așezat cu toate să așteptăm. Maire mușca din nod cu fiecare durere care începea. Vedeau cum se chinuie până ajunge pe creasta valului de durere și cum durerea scade apoi. Câteva clipe de liniște, apoi încordarea reîncepea. Helle îi tot dădea câte o gură de apă, dar nu reușea să bea, așa că doar îi umezea buzele crăpate – toate astea în fața grupului de fete descumpănite, care nu erau în stare să ne ajute sau să facă ceva. Erau, pur și simplu, acolo.

Nu știu cum a reușit Maire să nu țipe, dar a reușit – deși niște gemete îngrozitoare ieșeau de sub vâl. Apoi altceva începu să se întâmple. Am văzut-o întâi pe chipul Mairei; arăta nedumerită. Am privit-o pe Helle să văd dacă am dreptate, dar ea nu putea decât să dea din cap. Maire, care era atât de recunoscătoare pentru tot ce făceam, dintr-odată deveni furioasă și arțăgoasă. Nimic din ce spuneam sau făceam nu-i era pe plac. Când Helle încercă să-i umezească buzele, a împins cupa așa de tare că se rostogoli pe podea.

— Ce vrei? am întrebat-o.

Nu știa ce vrea. Apoi, la următoarea durere, începu să împingă. Mă gândeam că se va încheia curând, că mai erau doar câteva minute. Fiecare răsufare era slobozită cu un icnet de efort.

— Șșșt! îi tot spuneam, privind speriată spre ușă, dar Maire nu reușea să-și mai rețină strigătele.

Helle se ridică în picioare.

— Cântați! şuieră ea către fete. Hai, nu mai stați, cântați naibii!

Și au cântat. Cred că au cântat toate cântecele pe care le știau – l-au repetat până și pe cel cu bătrânul a cărui gaură abia mai picura.

— Mai tare! strigă Helle.

Fără îndoială, războinicii care-și continuau beția pe lângă focuri au auzit și-și vor fi spus: „își fac de cap”. La adăpostul acestui zgomot, Helle și cu mine ne tot uitam una la cealaltă, speriate de cât de neștiutoare eram. Așa că rezistam de la o durere la alta – și am râsuflat ușurate, în sfârșit, când am auzit pașii Andromacăi în cerdac.

A intrat cu capul în jos, cu fălcile încleștate, fără să vadă nimic și pe nimeni. Când, în sfârșit, își ridică privirea și văzu că toată lumea e trează, iar pe podea zace o femeie care gemea, fu uimită.

— Ce se întâmplă?

— E în durerile facerii, spuse Helle.

— *Durerile facerii?*

Andromaca se uită la Maire și dădu din cap, cu un gest care părea să spună: *nu-mi pasă*.

— Trebuie să mă spăl.

Și cu asta păși printre fetele speriate și ieși în curte. În odaie se iscă un murmur. Eu și Helle ne-am uitat una la cealaltă și am urmat-o pe Andromaca în noapte. Focul încă ardea; un cazan cu apă fierbinte era alături, pe iarbă. Lăsată pe vine, cu picioarele depărtate, Andromaca se freca cu îndârjire cu o cârpă de in împăturită. Am avut pornirea să mă uit în altă parte – deși nu părea s-o deranjeze că eram acolo. Nu mai avea nevoie de intimitate, acum, când trupul ei nu-i mai aparținea. Știam sentimentul ăsta, iar cuvintele aspre pe care era cât pe ce să i le spun mi se uscară pe buze. Cu capul întors, am așteptat să termine.

— Bun, spuse, aruncând cârpa în cazan. Să vedem ce putem să facem.

Am urmat-o în baracă, crispându-mă din nou din pricina înghesuiei, a mirosurilor, a căldurii tuturor acelor trupuri. Andromaca a îngenunchat la picioarele Mairei, a așteptat să înceapă următoarea durere și, imediat, făcu ceva ce eu nu mă simțisem în stare să fac: îi ridică până mai sus de mijloc cămașa, încercând să vadă ce se petrece. Mă bucuram că nu am făcut eu asta, pentru că aş fi intrat în panică. Pur și simplu nu părea posibil ceea ce vedeam. Durerea se mai domoli; Maire slobozi din nou țipătul acela strident și lăsă capul să-i cadă pe spate.

— Nu te străduiești deloc, spuse Andromaca, trebuie să împingi!

— DAR ÎMPING!

— Nu îndeajuns de tare!

Era aspră; dar asprimea păru s-o trezească pe Maire din toropeală și – întâmplător sau nu – următoarea durere fu mai puternică. Andromaca îmi șopti:

— Sub toată grăsimea asta, să știi, e chiar îngustă.

Părea îngrijorată – iar dacă ea era îngrijorată, eu eram pe punctul să-mi ies din minți.

— Hai, Maire, i-am spus, hai că poți.

Maire dădea din cap. Andromaca o plesni, nu prea tare, dar în momentul acela orice palmă părea brutală.

— Uită-te la mine, Maire. *Uită-te la mine* – am pierdut tot – case, familii, totul – dar pe tine *nu* o să te pierdem!

Biata Maire. Probabil că sunam ca niște demoni care o împingeau să facă imposibilul. Se întoarse către Helle, care o luă de mână și spuse:

— Hai.

Apoi, pe jumătate în glumă, vrând să pară că nu vorbește serios:

— Ce-o să mă fac fără tine?

Maire dădu din cap; următoarea durere deja începuse.

— *Bun!* spuse Andromaca. Îi văd capul – ce păr frumos, negru și lung ca al tău.

Eu nu vedeam decât o minge acoperită cu sânge, dar cuvintele părură să o încurajeze pe Maire.

— Hai că se termină în curând, spuse Andromaca.

O îndemnam toate pe Maire, fără să ne dăm seama că ne țineam respirația odată cu ea. Nu îi mai auzea nimeni țipetele de durere acum – eram prea concentrate să prindem următorul val de durere. Andromaca, ținându-și mâna pe pânțelele tare al Maiei, clătină din cap.

— Încearcă să faci tot ce poți de data asta. Hai, respiră adânc. Ține – *și împinge*.

Și iată capul copilului. În timp ce noi ne uitam, copilul întoarse capul, de parcă încerca să fie de ajutor. De parcă știa cum să se lase născut.

— Acum umerii, spuse Andromaca. Hai, mai doare nițel și e gata.

Un șuvoi, un plescăit. Și în odaie era acum încă cineva, care nu fusese aici înainte. Am văzut atâtea nașteri de atunci încoace, și am născut și eu copii, dar nimic nu te pregătește vreodată pentru acest moment. Ca atunci când cineva moare – tăcerea care se prelungește după ultima suflare este întotdeauna o mirare, oricât de mult a fost așteptată moartea aceea. Andromaca l-a ridicat și l-a frecat ușor pe piept până a scos un scâncet slab și descumpănit. Mai întâi era albăstrui ca prunele coapte, dar încet, pe măsură ce continua să scâncească, începu să capete un roșu sănătos.

L-a ridicat.

L-a frecat ușor pe piept.

L-am văzut schimbându-și culoarea.

Era liniște deplină în odaie, nici un sunet, doar plânsetul subțirel al copilului. Mi-am dat seama ce lipsea: strigătul de triumf care urmează după nașterea unui băiat. Mă gândeam că e pentru prima dată în istoria Troiei când nașterea unui băiat e întâmpinată cu nimic altceva decât spaimă. Andromaca încă nu i-l dăduse Maiei să-l țină, iar Maire începuse să se neliniștească. Deodată – chiar dacă doar cu o clipă înainte de a fi prea obosită ca să mai ridice capul – se

ridică, înșfăcă pruncul din brațele Andromacăi și-l puse la sân. Sfârcul era așa de mare, încât nu vedeam cum ar putea să încapă în gura copilului, dar, după câteva plânsete neputincioase, pruncul reuși, iar obrajii lui începură să se miște zdravăn. După un scurt geamăt de surprindere – evident, nu se așteptase la senzația aceea –, Maire slobozi un suspin de mulțumire și ușurare.

Cu gesturi mecanice, Andromaca văzu de ceea ce mai trebuia făcut, scoțând dintre picioarele Mairei ceva ce părea în mâinile ei un ficat de oaie. Din fericire, fetele erau cu toate aplecate să admire pruncul.

— la uite la unghiile lui! am auzit-o pe una spunând.

Andromaca mă apucă de braț.

— Trebuie să vorbim.

Eu și Helle ne uitam una la alta, gândindu-ne, probabil, amândouă: *Ce coșmar*. Am urmat-o pe Andromaca în curte unde, sub pretextul că trebuia să îngropăm placenta, am putut să schimbăm câteva cuvinte departe de restul lumii.

— Trebuia să-l omori, spuse Helle. Va fi mai rău pentru ea dacă o vor face ei.

Cu o mișcare puternică din cap, arătă spre războinicii greci care strigau de partea cealaltă a gardului.

— Ba nu, nu va fi, am spus. Ei sunt dușmanul. Noi ar trebui să îi fim prietene.

— Oricum e prea târziu acum, spuse Andromaca.

— Este? întrebă Helle.

A urmat o clipă în care toate am privit în gol. Apoi am spus:

— *Da*. L-a hrănit.

Mulți nou-născuți sunt uciși sau lăsați să moară: băieți deformați, desigur, dar și multe fete cu desăvârșire tefere. Regula spune că trebuie făcut asta înainte ca mama să-și hrănească copilul. Smulgând copilul din brațele Andromacăi și punându-l la sân, Maire îi salvase viața.

Deocamdată. Așa cum știam cu toate, încă era valabilă legea că toți băieții troieni trebuie uciși. Pyrrhus l-a ucis pe

fiul Andromacăi: nu aveam niciun motiv să avem încredere în el. Nu știam dacă va avea tăria să ucidă un prunc nou-născut, acum, că focul bătăliei trecuse, dar cu siguranță nici nu voiam să aflu.

— Haideți să-l înfășăm, am spus.

Un prunc troian trebuia să stea înfășat în primele săptămâni de viață și legat strâns la pieptul mamei. Nimic nu se vedea, în afară de față și mâini – și chiar și acestea erau ascunse de faldurile vâlului mamei. Aveam să putem ascunde sexul pruncului? Credeam că da, atâta timp cât fetele vor ține minte să-i spună „copilul” sau – chiar mai bine – „ea”.

Cu autoritate, Helle ne asigură:

— Vor ține minte.

Am simțit vreo urmă de *altfel*? Ei bine, și dacă ar fi fost așa? Voiam ca ea să fie recunoscută ca o căpetenie – și a dovedit că asta era.

Așadar, asta hotărâserăm. Am luat un cearceaf și foarfece din baraca mea și, împreună cu Andromaca și cu Helle, m-am apucat să fac feșe. Îndată ce pruncul fu înfășat, toate trei am vorbit cu fetele. Toate încuviințau din cap și murmurau aprobator; niciuna nu părea că trebuie convinsă – multe dintre ele văzuseră în Troia ceea ce nu ar trebui să vadă nimeni de vârsta lor – și de orice vârstă.

Din acel moment, pruncul Mairei a devenit fată. A doua zi i-am pomenit lui Alcimus, ca din întâmplare, de naștere, dar el nu arată absolut niciun interes. La cină, vreo doi bărbați vorbiseră despre cântecele auzite. Am spus:

— Da, am sărbătorit. Maire a născut o fetiță.

Din nou, nicio atenție. Nu interesează pe nimeni că o sclavă a dat naștere unei slave.

Nu așa stăteau însă lucrurile în baraca femeilor. Acolo, asta schimbase cu totul atmosfera. Fetele se învârteau în jurul noutății; Maire se bucura să fie în centrul atenției. După căderea întinericului, când se adunau în jurul focului, pruncul trecea de la una la alta, ca un talisman care aduce

noroc. Maire privea zâmbind, deși am observat că răsufla mereu ușurată când îl primea înapoi. Era ceva feroce în iubirea aceea. *Al meu*, părea să spună. *Nu al vostru. Al meu.*

Așa aveam să simt și *eu* când va veni vremea? O, sunt sigură că multe femei mi-ar spune: „Ce prostie – sigur ca da!”. „Pruncii aduc cu ei și iubirea.” Aș vrea să am un bănuț de aur pentru fiecare dată când am auzit pe cineva spunând asta.

Nu e adevărat – și eu știu că nu e adevărat. Iubirea nu vine întotdeauna, nu și dacă pruncul este rezultatul unei uniri cu forța – și mai cu seamă nu dacă e un băiat care seamănă cu tatăl său. Am văzut mulți băieți din aceștia crescând, bine îngrijiți, bine hrăniți – sau atât de bine pe cât le dă mâna mamelor lor –, dar aproape niciodată mângâiați, sau luați în brațe, sau iubiți. Și, credeți-mă, nu par prea fericiți. Așa că, de fiecare dată când mă uitam la Maire cu pruncul ei, mă întrebam cum avea să fie pentru mine. O, râdeam când mirmidonii îmi puneau mâna pe pânțe și vorbeau despre *fiu*/ lui Ahile, dar și eu credeam că e băiat.

Din această mulțime care-l venera pe copil lipsea Andromaca. Răceala ei m-a surprins puțin – mă așteptam să-l adore pe copil, dar ea abia dacă se uita la el. Într-o seară, când am rămas câteva minute singure, am întrebat-o de ce. Ea a spus:

— După ce a murit Hector, Hecuba a înnebunit puțin. Îi spunea pruncului meu „Hector” – și nu doar o dată, de două ori, ci tot timpul. O, se corecta de fiecare dată, dar, un minut, două mai târziu, făcea la fel. Cred că era cu adevărat năucă. Apoi, într-o zi, am intrat în odaia copilului și am găsit-o încercând să îndese sânul ei uscat în gura pruncului. L-am luat și am strigat: IEȘI AFARĂ! Cu toată puterea – cred că au auzit toți din palat. Închipuie-ți, să-i spun Hecubei să iasă! Dar era copilul *meu* – era tot ce îmi mai rămăsese. Așa că de asta nu vreau să...

Dădea din cap și am văzut cum încerca să nu plângă.

— E pruncul ei, nu al meu. Eu l-am avut pe al meu.

Cât despre mine, eram uimită de cât de tare mă simțeam legată de băiețelul acela. Cu adevărat, nu însemna nimic pentru mine – și totuși eram vehement hotărâtă să-l țin în viață. Mă gândeam că e în siguranță atâta timp cât încă mă aflu în tabără. Maire ieșea foarte rar din baracă, doar cât să stea puțin în cerdac, și niciunul dintre războinicii greci nu arăta vreun interes față de copil. Călătoria pe mare ar fi fost mai periculoasă, dar ar fi încă înfășat, și mă gândeam că femeile vor fi probabil ținute deoparte. Oricum, nu era momentul să-mi fac griji pentru asta acum. Îmi tot spuneam că o să fie bine. Cu suficient noroc, mă gândeam că putem să o scoatem la capăt.

28

La trei sau patru ore după nașterea copilului, m-a trezit sunetul făcut de Alcimus, care se mișca prin odaie, și m-am ridicat pe dată să-l slujesc. Când i-am pus pâinea și vinul în față, m-a întrebat cum îmi e. Abia ne văzusem de la moartea Aminei, dar asta mai cu seamă pentru că fusese ocupat să organizeze jocurile. Oricum, așa îmi plăcea să cred. Mai rămăseseră două competiții: boxul, un sport sângeros care făcea garantat o mulțime de victime, dar foarte iubit – și grandiosul sfârșit al jocurilor: cursa cu care de luptă. Acestea trebuiau să se desfășoare pe terenurile de instrucție de pe promontoriu, unde se consumaseră mult timp și efort ca să îmbunătățească pista.

— De ce nu vii să vezi? mă întrebă.

Am fost ușor luată prin surprindere – nu mai sugerase niciodată așa ceva –, dar, desigur, am spus că mă voi duce, mi-ar plăcea.

— Totuși, să mă cauți, da? Nu vreau să stai acolo singură. S-a pariat foarte mult – cred că oamenii pot deveni violenți.

— *Tu* cine crezi că va câștiga?

Nu mă interesau câtuși de puțin cursele cu care de luptă, sau orice alte curse, dar vorbeam din nou – asta conta pentru mine. Voiam ca el să simtă că îmi pasă – și chiar îmi păsa – de el.

— Diomedee, cred.

Făcu o grimasă: Diomedee câștiga mereu cursele cu care de luptă.

— Totuși, Pyrrhus are și el șanse.

— Pyrrhus? Nu Automedon?

Automedon devenise conducătorul carului lui Ahile după ce Patroclu a fost ucis și era, în general, considerat cel mai bun din tabără.

— Nu, Pyrrhus. E de departe cel mai bun – iar Automedon ar fi primul care să spună la fel.

Își scurse cupa.

— Sigur, nu are experiență aproape deloc... dar nu știu. Probabil că are cel mai bun echipaj.

Știam echipajul, toată lumea îl știa – Abanos și Phoenix, armăsarul negru și cel roșcat. L-am văzut conducându-l când se întorcea din Troia, cu trupul însângerat al lui Priam izbindu-se de pământ în urma carului. *Nemernicul*, am gândit, în timp ce zâmbeam și-l conduceam pe Alcimus la ușă, fluturând din mână în semn de rămas-bun.

M-am hotărât, aveam să mă duc să văd cursa și să încerc s-o conving și pe Andromaca să vină cu mine. Ca premiu de onoare al lui Pyrrhus, se cuvenea să fie acolo, gata să-i ofere o ghirlandă în cazul în care ar fi câștigat și să-i șteargă tâmpla sau orice altceva dacă ar fi pierdut. Oricum, avea să se bea zdravăn în sală în noaptea aceea – iar eu trebuia să fiu acolo, pentru că Andromaca ura atât de mult să treacă de colo-colo printre mese, crispată de dezgust – fiica unui rege obligată să joace rolul unei servitoare de rând. *Biata Andromaca*, mă gândeam – și apoi, revoltată: *Biata de mine*. Trebuia să fac asta.

Andromaca era în picioare, îmbrăcată. Fetele erau în curtea din spate, privind-o pe Maire cum își îmbăiază copilul.

Era mereu înduioșător să vezi cum fărâma asta de umanitate, cu ochii săi negri, bulbucăți și visători, avea putere să adune pe toată lumea. Îmi doream să pot să le iau pe toate să vadă cursa de care de luptă – ieșirea le-ar fi prins bine: o plimbare înviorătoare până la terenurile de instrucție, ceva care să le scoată din jalea lor –, dar lor nu le dăduse nimeni voie să iasă din baracă, în timp ce era de la sine înțeles că Andromaca trebuia să fie acolo.

Am urcat poteca abruptă fără să vorbim prea mult. Era încă reținută față de mine – față de oricine –, dar mi s-a părut că avea ceva mai multă culoare în obraji și-și alesese cu grijă rochia. Cu cât urcam mai mult, cu atât mai aspru ne bătea vântul, dar nu părea să ne dea bătaie de cap, așa cum făcea adesea – deși ne tot trezeam alergând fără voia noastră de câte ori ne prindea o rafală mai iute. Mă simțeam ca atunci când eram o copilă, iar vântul mi se părea că e răsuflarea unui zeu care mă umple de viață. Ce plin de speranțe și posibilități îmi părea pe atunci viitorul. Acum nu părea la fel – și totuși vântul și strălucirea zilei cumva aminteau de posibilitatea unei vieți mai cuprinzătoare, mai libere, dincolo de zidurile taberei.

Grupuri mari de războinici greci treceau pe lângă noi, iar noi ne dădeam deoparte să le facem loc. Cei mai mulți aveau să vină după terminarea meciurilor de box, dar era deja o mulțime considerabilă, bărbați care voiseră să meargă mai repede să își găsească un loc cu vizibilitate cât mai bună. Alcimus spusese că se pariase mult – și se simțea încordarea. Asta sporea febrilitatea. Grecii își încercau norocul pe orice – am auzit odată că un grup de războinici făcuseră pariu pe două picături de ploaie care se scurgeau pe un scut. E drept că se distrau, dar nu a fost doar o glumă.

Competitorii se adunau deja. Întreaga scenă era scăldată în lumina galbenă ca lămâia care devenea tot mai plină, mai puțin acidă pe măsură ce soarele se înălța tot mai sus. Carele sclipeau; spinările cailor străluceau. Îngrijitorii se vor fi trezit cu mult înainte de revărsatul zorilor ca să se asigure că totul

va fi pe cât se putea de desăvârșit. La sfârșitul cursei, oameni cenușii mânând cai murdari aveau să iasă din niște nori de praf, dar cu toții porneau arătând ca Phoebus Apollo mânând caleașca soarelui. În mulțimea adunată la linia de start am zărit părul roșu al lui Pyrrhus și cârlionții negri și lucioși ai lui Diomedee. Menelau era și el acolo, cu intenția vădită de a participa la competiție - ceea ce m-a surprins puțin: în ultimele luni, se îngrășase și se înroșise la față, arătând mult mai bătrân decât era.

Agamemnon era acolo, cu veșmânt bogat, așezat pe un scaun care arăta ca un tron și vorbind cu Odiseu. În spatele lui, fluturau în vânt stindardele cu roșu și auriu ale cetății Micene. Agamemnon fusese de acord să dăruiască premiile: un cal de curse pentru câștigător; un cazan uriaș de bronz pentru cel de pe locul al doilea. M-am uitat cu atenție și am simțit o ușurare când am văzut că niciuna dintre tinerele sclave nu fusese scoasă din atelierele de țesut ale lui Agamemnon și obligată să stea și să tremure la linia de sosire. Îmi aminteam de cursa de care de luptă din timpul jocurilor funerare în onoarea lui Patroclu, când Ahile a dăruit-o pe prietena mea Ifis drept întâiul premiu. A dispărut în tabăra lui Diomedee și, pentru că femeile lui nu aveau voie aproape niciodată să iasă din barăcile lor, nu am mai văzut-o. Dar m-am străduit din răspuțeri să alung amintirea aceea, pentru că acest eveniment, cursa de care de luptă, cu spectatorii ei bogat înveșmântați și cu steagurile fluturânde, era cea mai splendidă ocazie cu putință în tabăra noastră.

Nestor își făcu apariția într-un car condus de cel mai mare dintre fiii săi; era ultimul rege așteptat să sosească și au izbucnit urale puternice când l-a salutat pe Agamemnon. Între timp, cercetam cu privirea grupul din spatele lor, ca să îl văd pe Calchas, căci eram sigură că era acolo. În cele din urmă l-am zărit, chiar în spatele mulțimii, o siluetă înaltă, cu chipul alb, purtându-și sceptrul auriu. Spre uimirea mea, am văzut că e împins de unii dintre tinerii din Skyros, care rânjeau fără ascunzișuri la vederea veșmântului său. Așa o

lipsă de respect nu mai văzusem niciodată, și mă tulbură. Calchas era un om mândru și, destul de posibil, dincolo de toată vopseaua și atitudinea, sensibil. Era înconjurat – și nimeni nu îl ajuta –, dar chiar atunci un trâmbițat de trompete anunța că avea să înceapă cursa, iar flăcăii din Skyros se năpustiră în față să-și susțină eroul.

La semnul lui Alcimus, competitorii urcară în care. Când toți fură la locurile lor, el trecu prin dreptul fiecăruia, ținând un coif în care jucătorii aruncau sorți. După ce a scuturat bine coiful, i l-a dat lui Agamemnon, care trase sorții și îi strigă pe nume. Glasul lui era mult mai slab decât îmi aminteam; am observat că vreo doi oameni de lângă mine se arătară surprinși. Diomede era foarte bine poziționat, ceea ce era păcat, pentru că făcea ca rezultatul cursei să fie încă și mai sigur. Câți dintre bărbații adunați acolo ar fi fost atât de încrezători încât să parieze împotriva lui? Cei puțini care o făcuseră probabil că regretau acum. Totuși, îmi aminteam că Alcimus spusese că Diomede nu are cel mai bun echipaj – Abanos era probabil cel mai bun cal din tabără –, dar că, pe de altă parte, are infinit mai multă experiență.

Concurenții își ridicară bicele în aer și, la semnalul lui Alcimus, porniră, cu coamele cailor fluturând în vânt, cu roțile stârnind nori de praf. Din loc în loc, carele se izbeau de rădăcini care ieșeau din pământ, dar cumva oamenii reușeau să se țină, îndepărtându-se de noi și tăind câmpia. În zare se putea vedea punctul de întoarcere, un trunchi de copac răsturnat și flancat de două pietre de granit. Acolo, drumul se îngusta, făcând carele să se apropie unele de altele, o situație care putea fi periculoasă: dacă roțile li s-ar fi atins, erau șanse mari să se răstoarne, iar oamenii și caii deopotrivă să sufere răni grave, chiar fatale. Toată îndemânarea era pusă la încercare acolo, la punctul de întoarcere, unde era posibil să preia conducerea, dar cu riscuri enorme – deși calculate.

Când concurenții au luat curba, Menelau era în frunte, dar Diomede, la doar câțiva metri în spatele lui, părea să fie pe

punctul de a prelua conducerea. Al treilea în cursă, Pyrrhus mâna ca un nebun, de parcă ar fi crezut că el și caii săi sunt nemuritori. Apoi, spre furia tuturor, norii de praf care se ridicau pe urma copitelor ce loveau cu putere pământul îi ascunse de vederile spectatorilor. Un murmur din mulțime, urmat de o tăcere încordată, căci toată lumea se străduia să vadă cine va fi în frunte la ieșirea din curbă. Umbre de care și concurenți mânuind bicele apăruă într-un nor învolburat de praf roșu. Chiar în fața mea, un bărbat strigă:

— Diomede!

— Sigur că nu e el, răspunse cel de lângă el. E Menelau, ce, ești orb?

Apoi, după buna tradiție grecească, începură să se certe, fiecare susținând că are dreptate, deși niciunul nu putea să vadă nimic. Ar fi ajuns să se bată dacă bărbații din jurul lor nu i-ar fi înjurat ca să-i facă să tacă.

Vociferările se stinseră în timp ce toți așteptau, cu gurile căscate, să apară concurenții. Mă așteptam să fie Diomede; cred că toată lumea se aștepta să fie Diomede – chiar și cei care îi aclamau pe alții – și când prima umbră ieși, în sfârșit, din nor, echipajul lui Diomede stârni ovații puternice. Dar chipul conducătorului era învăluit în praf, de nerecunoscut. Oamenii priveau în schimb cu atenție caii: unul negru, unul roșcat... Sau așa erau? Amândoi erau așa de acoperiți cu praf roșu încât nimeni nu putea fi sigur de ce culoare aveau. Dar apoi, pe măsură ce carele înaintau vijelios spre noi, concurentul care conducea cursa își scoase coiful lăsând la iveală o coamă înflăcărată de păr roșu.

Alcimus, care ar fi trebuit să fie imparțial, abia se abținea să aclame și el, dar din gâtlejurile tuturor mirmidonilor din jurul meu ieși un răcnet puternic. Putea cineva să-l ajungă din urmă? Aceasta era următoarea întrebare. La mai puțin de un minut în urma lui era nu Diomede, cum se aștepta toată lumea, ci Menelau. Pyrrhus își biciuia caii strigând – împingându-i înainte și nimic mai mult – și trecu de linia de sosire. Mirmidonii rupseră rândurile și alergară să îl felicite,

roind în jurul carului său ca albinele în stup. Dar în loc să se lase să cadă pe brațele lor întinse, Pyrrhus se cățăra pe marginea carului și apoi pe spinarea lui Abanos, iar de acolo sări jos și-și încolăci brațele în jurul gâtului calului.

— Băiatul meu, spunea întruna. *Băiatul* meu.

Își lipi obrazul de capul calului – și închise ochii; în tot tumultul acela, o clipă de liniște. Toată lumea a simțit-o și cred că toți îl invidiau: legătura perfectă dintre un om și un cal. Apoi Pyrrhus a întins mâna și l-a mângâiat pe Phoenix, poate ca să se asigure că nu se simțea lăsat pe dinafară; dar se vedea că adevărata lui iubire era pentru Abanos.

În clipa aceea, se întâmplă să privesc în jur și să-l zăresc pe Calchas, care se uita la Pyrrhus, cu vopseaua de pe față crăpată de căldură. Probabil că era la vreo cinci-șase metri distanță de mine, dar chiar și așa, simțeam cum iese ura din el.

La linia de sosire, începură obișnuitele încăierări de după orice cursă. Diomede ajunse al treilea, furios că Pyrrhus îl scosese de pe pistă.

— Tânăr idiot și nesăbuit, spuse el, destul de tare cât să-l audă toată lumea.

El nu era rănit, dar orgoliul său, cu siguranță.

— Nu sări la el, îi spuse Alcimus lui Pyrrhus. Strugurii sunt acri, asta-i tot.

Cu mâna pe umărul lui Pyrrhus, îl făcu să se îndrepte spre Agamemnon, care aștepta să înmâneze premiile. În timpul asta, Automedon sări în car și-și înnodă hățurile în jurul mijlocului, gata să-l ducă înapoi în tabără. Pyrrhus îl îmbrățișă pe Agamemnon, apoi se întoarse spre mulțime, cu mâinile ridicate și cu pumnii strânși lovind în văzduh. Cu ovații puternice, mirmidonii se îmbulziră înainte, îl ridicară pe umeri și-l duseră pe potecă pe urmele carului său, ca o colonie de furnici, mi se păru, care duceau o larvă zemoasă în mușuroiul lor.

M-am întors spre Andromaca. Ea făcu o grimasă și i-am citit gândurile.

— O, nu îți face griji, i-am spus fără convingere. La cât vor bea în seara asta, va zăcea în nesimțire mult timp.

29

Pyrrhus a dat un ospăț mare pentru a sărbători victoria. Capre și oi se rumeneau la proțap, vinul curgea ca apa... Menelau era oaspete de onoare, deși ceilalți regi ascultară de îndemnul lui Agamemnon și rămaseră acasă. Pyrrhus a ținut un discurs ridicându-l pe Menelau în slăvi: curajul lui, înțelepciunea lui, îndemânarea lui cu caii – și-și ceru iertare, sau fu aproape de a-și cere iertare pentru că încercase să-l scoată de pe pistă. Când Menelau se ridică să răspundă, fu aclamat până la ceruri – tuturor le place un om care știe să piardă – și, deși nu a putut să se abțină să scape vreo două replici despre tineri repeziți care ucid și sfârșesc nepedepsiți, în mare a fost un discurs binevoitor. A încheiat spunând că nădăjduia ca, în viitor, cele două regate să se alieze încă și mai puternic, de vreme ce Pyrrhus acceptase oferta lui Menelau, care îi dădea mâna fiicei sale.

Ei bine, sala fu în delir. Ai fi zis că se însurau cu toții. Stăteam în spate și priveam, gândindu-mă ce sigur pe sine era Pyrrhus, cât de lăudat, cât de ridicat în slăvi – și un viermișor de furie oarbă și-a scos capul din mintea mea și îl legăna de colo-colo.

Odată ce discursurile s-au încheiat, a început o beție zdravănă. Toți cântau, toți băteau din palme, toți dansau – și undeva, în mijlocul tuturor acestora, Automedon ne făcu semn, mie și Andromacăi, să ne retragem. Am condus-o pe Andromaca până la baraca femeilor; spre surprinderea mea, s-a oprit în fața treptelor și m-a îmbrățișat. Nu se trimisese după ea în seara aceea, și nici după Helle – deși cred că femeile de pe lângă focurile de tabără au avut o noapte grea. Speram ca măcar să fi primit o porție de vin.

Când m-am trezit a doua zi dimineață, tabăra părea părăsită. Treptat, pe parcursul următoarelor câtorva ore, s-a ivit întâi un om, apoi altul, adunându-se lângă focuri, strigând să li se aducă micul dejun, deși puțini au reușit chiar să mănânce. Unii doar gemeau la vederea mâncării și se întorceau în pat. Ceas după ceas, cerul se întuneca, până când, pe la prânz, se făcuse aproape negru. Toți arătau amărâți, până și pielea oamenilor – de parcă singurele culori din lume erau negrul și galbenul. În natură, astea sunt culori alarmante – și, într-adevăr, de-a lungul întregii zile, starea aceea amenințătoare a tot crescut. Câțiva bărbați arătau spre un nor în formă de nicovală care adăsta deasupra golfului, dar alții spuneau că e un lucru bun. Numai o furtună mai lipsea. Tunete – o ploaie torențială – și apoi, în cele din urmă, vântul avea să se schimbe.

În seara aceea, cina s-a petrecut într-o tăcere apăsătoare. Nimeni nu avea chef să mănânce și, deși unii dintre bărbații mai tineri au băut ca să le treacă mahmureala, cei mai mulți au băut foarte puțin. Vântul jelea în jurul sălii; faptul că nu se mai striga și nu se mai cânta, ca de obicei, îl făcea să se audă mai tare decât în mod normal. Toată lumea simțea că seara se va încheia curând. Unii bărbați erau deja în picioare, pregătindu-se să plece, când se auzi un zgomot la ușă. Ne-am întors cu toții să ne uităm, în timp ce heralzii lui Agamemnon au intrat și au mășăluit spre mijlocul sălii. Pyrrhus păru surprins, dar îndată se ridică să îi întâmpine. S-au înclinat adânc, apoi dădură de înțelese că vor să-i vorbească doar lui. Cerându-le lui Alcimus și lui Automedon să-l urmeze, Pyrrhus părăsi sala, și, deși oamenii au mai rămas, curioși să afle ce se petrece, el nu s-a mai întors.

Am lăsat-o pe Andromaca la ușa barăcii femeilor. Aerul era apăsător de umed, și totuși mie nu mi s-a părut că avea să tune. De obicei, înainte de a se porni o furtună, este un moment de nemișcare amenințătoare, dar în noaptea aceea nu era nicio încremenire: doar geamătul neconținut al vântului care nu se putea odihni, și nici nu lăsa pe nimeni

altcineva să o facă. M-am bucurat când am intrat și am închis ușa.

Alcimus veni o oră mai târziu.

— Agamemnon ne-a chemat la sfat, spuse. Mâine la prânz.

Se așază pe pat și începu a-și desface cataramele sandalelor.

— Cred că e de mirare că nu a făcut asta până acum.

Când mi-am amintit de chipul devastat al lui Agamemnon, m-am întrebat dacă e în stare să ia vreo hotărâre.

— Și asta nu e bine?

— Că aduce oamenii laolaltă este. Dar există primejdia să nu facă altceva decât să dea pe față neînțelegerile.

— Nu știe deja toată lumea? Adică, Agamemnon nu a venit la ospăț.

— Păi, chiar nu ar fi putut, cu Menelau în preajmă, nu-i așa? Ți-l poți închipui stând acolo, în timp ce Menelau anunță căsătoria? Ea trebuia să se mărite cu fiul lui.

— Biata fată, am spus.

Pe chipul lui nu era nicio expresie. Își azvârlise de-acum și tunică. Când m-am aplecat s-o ridic, m-a prins de braț.

— Ție ți-e bine?

— Bine.

Mi-a dat drumul, dar poate cam neîncrezător. Pentru un moment scurt, cât o fracțiune de secundă, păru ca e pe punctul de a petrece noaptea cu mine. Am simțit dintr-odată nevoia să vorbesc, să spun ceva, orice.

— Regreți că te-ai însurat cu mine?

— De ce aș regreta?

— Nu a fost alegerea ta.

— Dar sunt însurat cu a doua cea mai frumoasă femeie din lume – cum aș putea regreta asta?

Ce fel de bărbat se uită adânc în ochii soției și-i spune că e *a doua* cea mai frumoasă femeie din lume? Ei bine, desigur, Alcimus. Poate că nu-ți plăcea întotdeauna ce spunea, dar puteai fi convins că era adevărul, așa cum îl vedea el. Nu cred că am cunoscut vreodată un bărbat mai onest. Și,

desigur, de asta îl alesese Ahile. Îmi amintesc că Ahile spunea că urăște bărbatul care una gândește și alta spune, „așa cum urăște porțile spre împărăția morții”. Ei bine, nimeni nu l-ar fi putut acuza pe Alcimus de asta.

Încă stătea pe marginea patului, părând să caute ceva de spus.

— Mi-a făcut plăcere că ai venit să vezi cursa.

— Mi-a plăcut.

Și asta a fost. M-am întors spre ușă și am privit în urmă, dar el deja trăgea pe el așternuturile, așa că am luat un opaiț și mi-am dus a doua frumusețe a lumii la culcare.

Un pat îngust și tare. Patul lui Alcimus era mai mare, dar niciun pat nu putea să fie destul de mare, de vreme ce Ahile stătea mereu între noi.

Mărețul Ahile. Istețul Ahile, sclipitorul Ahile, Ahile cel asemenea zeilor...

Ne duceam viețile în umbra lui uriașă. Asta era în neregulă cu căsnicia mea – și nu vedeam nicio cale de a îndrepta asta. Poate după ce avea să se nască pruncul, Alcimus avea să mă vadă pur și simplu ca pe o femeie? Sau avea să capete ceva încredere în sine însuși; încrederea că nu era pentru totdeauna și fără scăpare al doilea cel mai bun? Poate.

Necazul era că Alcimus credea – sau mai bine spus presupunea – că eu îl iubisem pe Ahile și încă îl mai iubeam. Și cu siguranță nu era singurul care credea asta. Atunci – și / acum – părea de la sine înțeles pentru oameni că îl iubeam pe Ahile. Și de ce nu l-aș fi iubit? În patul meu era cel mai iute, cel mai puternic, cel mai curajos, cel mai frumos dintre bărbații vremii sale – cum aș fi putut să nu-l iubesc?

El îmi ucisese frații.

Noi, femeile, suntem făpturi ciudate. Avem pornirea să nu-i iubim pe cei care ne ucid familiile. Dar mai e ceva în legătură cu asta, și, după mine, e ceva mult mai puțin plăcut.

În noaptea în care Priam a venit în tabăra grecilor să-i ceară lui Ahile trupul lui Hector, m-am ascuns în căruța care se hurduca spre poartă, știind mereu că Ahile merge alături. Aș fi putut să rămân în căruță, aș fi putut să parcurg tot drumul până la Troia, dar atunci aș fi asistat la căderea încă unei cetăți și o nouă înrobire. Erau motive bune care să mă facă să renunț la planul meu de evadare, dar când Ahile m-a întrebat de ce m-am întors, i-am spus, simplu: *Nu știu*. Iar el doar a dat din cap. Pentru că lucrul extraordinar e că el a știut tot timpul ce fac – și nu a întreprins nimic să mă oprească. M-am întors. El fusese gata să mă lase să plec. Așa că, atunci când ne-am reîntâlnit, nu mai era, pur și simplu, o legătură între un stăpân și o sclavă. Unele lucruri leagă oamenii mai strâns decât iubirea. Deși, dacă ai fi cinic, ai putea să spui că, încă de la început, fusesem hotărâtă să supraviețuiesc și că știusem că șansele sunt mai mari în tabăra grecilor, sub apărarea lui Ahile, decât ar fi fost vreodată în Troia.

Unde mă ducea tot raționamentul ăsta? Nicăieri. Eram tot în patul îngust, ascultând vântul și simțind că pătuțul tocmai începuse să se legene. În primele mele zile în tabără, mă rugam uneori ca lucrurile să se schimbe. Acum nu mă mai rugam pentru asta. Nu mai era nevoie; pruncul care creștea avea să aducă destule schimbări, și, cu bune și cu rele, nu aveam cum să nădăjduiesc ca asta să nu se mai întâmple. La fel de bine poți încerca să ții marea pe loc la vremea fluxului.

30

Vântul a suflat ca un uragan toată noaptea. La prânz, când grupurile de bărbați au intrat în arenă, au fost puși față în față cu semnele evidente ale daunelor provocate de furtună. Statuia zeiței Artemis, care era cea mai expusă dintre toți zeii din pricina poziționării ei în interiorul cercului, se răsturnase

peste noapte, obligându-i pe războinici să se cațăre pe ea, sau - dintr-un tulbure soi de respect - să o ocolească. Căderea ei nu era cu totul neașteptată: de câteva luni de-acum, se înclinase din cauza vântului, arătând mai curând ca arborii încovoiați de pe promontoriu. Oricum, în lumina bolnăvicioasă, căderea părea de rău augur; am văzut nu doar un singur om făcând semnul împotriva deochiului în timp ce-și târa pașii pe lângă ea.

Tocmai mă îndreptam spre sala nobilului Nestor, sperând să urmăresc întâlnirea din cerdacul lui. Când am ajuns, Nestor plecase deja. L-am văzut cum își croiește drum prin mulțime, sprijininându-se cu totul pe cei doi fii mai mari și luându-și mâinile de pe umerii lor doar cât să salute mulțimea care ovaționa. Hecamede m-a întâmpinat la ușă. De îndată ce am trecut pragul, am simțit miros de zahăr ars și scorțișoară. Erau așa de multe tipsii aliniate pe mesele lungi din sală, încât mă gândeam că trebuie să fi copt toată dimineața. Nu mult după asta, a ajuns și Cassandra însoțită de Ritsa, pe care m-am bucurat să o văd - deși nu-mi plăcea cum se purta Cassandra cu ea. Aveam sentimentul că între ele se legase o relație complicată. Ritsa fusese martora celor mai urâte momente ale nebuliei Cassandrei, o ajutase și o susținuse ca să treacă peste ele, și de asta devenise un om de care Cassandra depindea, dar căreia îi purta pică - și de care chiar se temea. Ritsa știa prea multe, văzuse prea multe. Când am văzut cu câtă asprime îi porunca Cassandra, cât de disprețuitoare părea uneori, mi s-a făcut frică pentru Ritsa - și cu siguranță nu mi-a îmbunătățit părerea despre Cassandra. Am observat că a luat delicatese de pe tipsia Hecamedei fără să-i spună măcar un cuvânt de mulțumire, așa că am reacționat mulțumindu-i Hecamedei cu atâta căldură, încât s-a dat un pas înapoi de uimire.

După câteva minute de conversație afectată, ne-am luat tipsiile și am ieșit în cerdac. Arena se umplea repede. De câte ori intra un rege, se auzeau urale guturale din partea suitei sale, iar acestea se transformau într-un vuiet când se

așeza pe scaun. În cele din urmă s-au adunat toți și ochii tuturor s-au îndreptat spre scaunul gol al lui Agamemnon. Ajungea ultimul la toate sfaturile, iar intrarea lui era mereu ceremonioasă, mereu dramatică, precedat de heralzi și însoțit de fanfară sau trompete. Aplecându-mă peste balustradă, am văzut cât de bătrân și de bolnav părea, deși veșmântul său era splendid, aerul, imperial, și mă îndoiam că erau mulți care să vadă ceva dincolo de asta. Vă amintiți că îl văzusem pe Agamemnon foarte de aproape. Prea de aproape. Uneori, noaptea, încă îi simțeam trupul mătăhălos și transpirat deasupra mea.

Ritsa îmi atinse brațul.

— Ți-e bine?

Am pus o mână peste mâna ei, dar nu am spus nimic. Am urmărit cum e întâmpinat. Odiseu și Diomedea au traversat arena ca să-l salute pe Agamemnon, care atunci, într-un rar moment de bunăvoință, s-a opintit să se ridice și a mers să vorbească cu Nestor. Cei doi frați nu s-au salutat, și toată lumea a băgat de seamă. Menelau, voit sau nu, se uita mereu în altă parte. Pyrrhus stătea față în față cu Agamemnon, prea departe însă pentru a-și vorbi cu ușurință; totuși ar fi fost firesc ca Agamemnon să-i arate un semn de recunoaștere – doar îi înmânase premiul întâi la cursa de care de luptă cu numai două zile în urmă –, însă nu am văzut niciun astfel de semn. Micul Ajax își rodea barba – cam spânatică, în cel mai bun caz –, privind nervos de colo-colo. O violase pe Cassandra în templul Atenei, și iată-l încolțit ca o capră aleasă pentru sacrificare. El nu saluta pe nimeni – și se vedea imediat cât de puțini erau cei care îl salutau pe el. În sfârșit, Agamemnon s-a ridicat și și-a dres glasul, privind adunarea cu ochii săi întunecați, cu pleoape grele.

— Până acum, spuse, trebuia să fi ajuns cu toții acasă.

Cu aceste puține cuvinte a atras atenția tuturor celor prezenți.

— Chiar și tu, Idomeneu, dacă ai fi avut vânt bun, ai fi fost acasă cu iubita ta soție și cu copiii. Chiar și Odiseu ar fi ajuns

în îndepărtata Itaca până acum. Totuși, iată-ne aici, iar voia zeilor nu ne îngăduie să plecăm. Și nici măcar nu știm ce am făcut să-i supărăm.

Chiar? m-am gândit.

— Dar e în firea zeilor să trimită pedeapsa înainte de cunoașterea vinei. Așa că l-am întrebat pe Calchas, un renumit profet, care adesea, în vremurile trecute, ne-a călăuzit sfaturile, să ne vorbească din nou astăzi. Tuturor vă spun atât: ascultați cu luare-aminte. Cântăriți-i vorbele.

Calchas, cu toată pompa preoțească, cu panglicile stacojii ale lui Apollo fluturând din veșminte, ieși dintre două rânduri de barăci. Îndată murmurul care a urmat cuvântului lui Agamemnon s-a stins. Era o prezență obișnuită în arenă, nu prea iubit, poate, uneori chiar luat în râs – dar, oricum, un profet respectat. Mulți dintre cei prezenți își aminteau că, atunci când în tabără bântuia ciuma, vorbise fără ocol împotriva lui Agamemnon, spunând că felul lipsit de respect cu care se purtase față de un preot stârnise mânia lui Apollo, iar acesta a trimis săgețile ciumei în tabără, ucigând deopotrivă oameni și dobitoace. Agamemnon îl urâse pe Calchas, dar avusese dreptate, nu? Îndată ce Agamemnon a trimis-o pe fiica preotului înapoi la tatăl său, nu a mai fost nici măcar un caz de ciumă – iar unii bolnavi s-au vindecat în chip miraculos. I s-a împotrivit lui Agamemnon atunci, a spus adevărul. Așa că erau gata să-l asculte și acum.

Dar Calchas nu le cerea să asculte.

— *Priviți*, spuse, priviți la statuile zeilor.

În toată adunarea, capetele se întoarseră.

— Sunt aici de zece ani, la fel de mult ca fiecare dintre voi. Unul dintre primele lucruri pe care nobilul Agamemnon le-a făcut după ce corăbiile au acostat a fost să ceară să se elibereze un loc unde să fie onorați zeii; aceste statui au fost cioplite și ridicate și de atunci toate controversele din armată sau dintre diferiți regi au avut loc sub privirile lor. Ne-am obișnuit cu toții cu prezența lor. Poate că traversați arena și nu vă uitați niciodată la ele. Acum două zile, concursul de

box s-a ținut aici, și, înainte de acesta, cel de lupte corp la corp, dar câți dintre voi v-ați dat osteneala să priviți spre zei? Câți dintre voi ați văzut cât de mult s-au șubrezit și s-au șters statuile lor? Azi-noapte, statuia zeiței Artemis s-a răsturnat în timpul vijeliei. Mulți dintre voi ați pășit peste ea ca să vă luați locul în adunare. E un șoc, nu-i așa? Locul acela gol din mijloc – și totuși, postamentul statuii probabil că putrezea de câțiva ani.

Ca toți ceilalți, m-am uitat la statui: vopsea cojită, lemn putred, nasul lui Poseidon căzut, ochii de bufniță ai Atenei șterși, Apollo înclinat periculos într-o parte, de parcă s-ar fi aplecat îngrijorat către sora sa răpusă.

— Acum nu spun că nesocotirea statuiilor i-a mâniat într-atât încât au trimis vântul în chip de pedeapsă. Spun doar că lipsa de grijă față de ele e semnul unui afront încă și mai mare: lipsa de respect pe care o datorăm unor ființe cu mult mai mărețe decât noi.

Calchas transpira de căldură, vopseaua de pe față i se cojea, liniile negre din jurul ochilor începeau să se scurgă – toate astea și statura lui uriașă îl făceau să arate el însuși ca o statuie care se degrada. Un fel de al treisprezecelea zeu.

— Prieteni, spuse, cu toții știm că, atunci când cade o cetate măreață, se fac lucruri care într-o lume ideală nu s-ar întâmpla. Nu e vina nimănui – nu învinuiesc pe nimeni. Cerințele aspre ale războiului, pe care zeii înșiși l-au impus grecilor, fac asemenea fapte să fie de neocolit – totuși, faptele rămân. Templele zeilor *au fost* pângărite. Femeile care își făcuseră adăpost din altare *au fost* târâte afară și violate. Nici măcar preotesele fecioare nu au fost cruțate.

Calchas a fost atent să nu privească spre Ajax, dar toți ceilalți s-au întors spre el. Dintr-odată am simțit prezența Cassandrei, care stătea în lângă mine. Privind în jos, am văzut că încheieturile degetelor i se albiseră de la cât de tare strângea balustrada.

— Și atunci, continuă Calchas, s-a dat foc templelor. Multe au ars din temelii. E cineva care ar putea să spună că asta nu

a fost o ofensă gravă adusă zeilor? Dar zeii sunt milostivi. Ei nu cer să li se reconstruiască templele. Vor fi mulțumiți dacă statuile lor vor fi drese, iar regii vor aduce jertfe înaintea lor – după ce fiecare bărbat din tabără se va fi purificat.

Era cea mai ușoară dintre ispășirile ușoare. O echipă de tâmplari pricepuți – și erau mulți în tabără – ar fi putut repara statuile într-o săptămână. Ajax păru ușurat – pe cât se putea – și se iscă un freamăt general, o mare răsuflare de ușurare.

Dar Calchas nu s-a mișcat. A așteptat ca publicul să se liniștească și apoi a zis:

— Dezvăluind voința zeilor, sunt în primejdie să offensez un mare conducător, un bărbat care se distinge prin curajul și îndemânarea sa în luptă.

Se întoarse spre Agamemnon.

— Trebuie să invoc protecția voastră, nobile Agamemnon.

Agamemnon ridică mâna.

— O ai. Vorbește fără teamă, cum îți poruncesc zeii.

— Prieteni, spuse Calchas din nou. (Avea oare măcar un prieten în toată acea mare adunare? Mă îndoiam.) Prieteni. Știm cu toții că Zeus, în mărinimia sa, a dat omenirii legi față de care un bărbat înțelept are grijă să se supună, dacă vrea să-și vadă copiii și nepoții prosperând. Mai presus de toate, Zeus ne-a dat legea ospitalității, a prieteniei față de oaspeți, legătura sacră care unește pe viață gazda de oaspetele său. Și mai știm că această legătură, odată făurită, le întrece pe toate celelalte. Prietenilor de ospetie nu li se îngăduie să se ucidă între ei chiar dacă luptă în tabere vrăjmașe în război. Unii dintre voi își mai amintesc cum Diomedede l-a întâlnit pe câmpul de luptă pe prietenul de ospetie al bunicului său și, *exact așa cum se cuvine*, a refuzat să se lupte cu el. Nimeni nu l-a învinuit pe Diomedede că, în această întâlnire, s-a îndepărtat, pentru că uciderea unui prieten de ospetie nu e niciodată justificată, nici măcar în război.

Adunarea amuțise. Nu pricepeau spre ce țintea. Diomedede fusese pomenit numai ca să fie dezvinovățit. Ajax, considerat

de toată lumea cel mai mare vinovat, părea în afară de orice acuzație...

— Acum ajung la partea grea, spuse Calchas. Știți cu toții că, pe vremea când Ahile era printre noi, l-a ucis pe Hector, fiul lui Priam, iar dorința sa de răzbunare a fost așa de mare, încât i-a târât trupul până a ajuns înapoi în tabără, lăsându-i nenumărate urme. Regele Priam a venit la Ahile noaptea, singur, și a fost primit cu toată curtenia și tot respectul. Când Priam a ieșit din tabără, cu trupul lui Hector în car, Ahile l-a condus până la poartă, complet înarmat și pregătit să-l apere împotriva tovarășilor săi greci. Nu poate fi nicio îndoială că între ei se născuse legătura de prietenie dintre gazdă și oaspete. Această legătură s-a transmis și fiului lui Ahile, nobilul Pyrrhus, care l-a ucis pe Priam la altarul închinat lui Zeus în Troia. L-a ucis pe prietenul de ospetie al tatălui său pe altarul lui Zeus, zeul care a dat omenirii legea ospitalității.

— Ar putea să fie o insultă adusă unui zeu mai gravă decât aceasta? Prieteni, Zeus însuși, tatăl zeilor și al oamenilor, e cel care ne ține ostatici pe această plajă.

Acum toate privirile erau ațintite asupra lui Pyrrhus. Arăta nedumerit, plimbându-și orbește privirile de colo-colo. Era limpede că nu se gândise nici pentru o clipă că acesta ar putea fi rezultatul sfatului. L-am văzut pe Automedon aplecându-se în față și punând o mână pe umărul lui, ca să-l liniștească. Calchas continuă.

— Acum ați putea spune că nobilul Pyrrhus nu știa de legătura dintre tatăl său și Priam, și asta ar putea foarte bine să fie întocmai, dar o insultă adusă din ignoranță e tot o insultă. Așa că ajung la pedeapsa pe care o cere Zeus. Priam trebuie îngropat cu toate onorurile cuvenite unui rege, dar înainte ca rugul să fie aprins, nobilul Pyrrhus trebuie să-și sacrifice armăsarul negru, cel care face parte din echipajul cu care a câștigat cursa de care de luptă.

Pyrrhus sări în picioare.

— *NU!* Nu, grămadă de căcat de câine împruțit! Vedea-te-aș în iad!

Alcimus întinse o mână să-l potolească. Împingându-l la o parte, Pyrrhus se aruncă în arenă, trăgându-și în același timp spada. Gărzile lui Agamemnon s-au repezit să-l apere pe Calchas, care se făcuse mic în spatele statuii lui Zeus, cu amândouă mâinile ridicate să-și apere fața. În ultimul moment, Pyrrhus păru să șovăie, îndeajuns cât să-i dea timp lui Automedon să-l înșface de păr și să-i smucească capul îndărăt. Alcimus păși în fața lui Calchas, ținându-și mâinile în sus ca să-i arate că e neînarmat, și la un cuvânt al lui Agamemnon, gărzile dădură înapoi. Deja mirmidonii făcuseră cerc în jurul lui Pyrrhus, care a trebuit să îndure umilința de a fi dezarmat și târât de acolo chiar de oamenii săi.

Vacarm. Peste tot în arenă, bărbații se ridicaseră de la locurile lor, fluturându-și brațele și strigând. Agamemnon strigă de câteva ori să fie liniște până reuși să se facă auzit. Când adunarea se potoli, în sfârșit, îi mulțumi lui Calchas pentru cuvintele sale înțelepte, spuse că supărarea lui Pyrrhus era de înțeles – era un bărbat foarte tânăr și, așa cum știau cu toții, tinerii nu au o judecată deplină și trebuie călăuziți de cei mai în vârstă și mai înțelepți... Și tot așa. Era sigur că, atunci când nobilul Pyrrhus va avea răgaz să se gândească, avea să înțeleagă – și să asculte voia zeilor.

Și cu asta suita lui Agamemnon se recompuse și părăsi arena, lăsându-l pe Menelau să cumpănească faptul că singurul aliat care îi mai rămăsese în tabără, bărbatul căruia tocmai i-o promisese pe fiica sa în căsătorie, căzuse în dizgrație. Între timp, mirmidonii, într-o dezordine vădită, se deplasau îngrămădiți unul într-altul, cu părul roșu al lui Pyrrhus în mijloc, de parcă ar fi purtat un tovarăș de arme rănit de pe câmpul de luptă. Am intrat înapoi în sală, m-am așezat pe un capăt de bancă și mi-am lăsat brațele să se odihnească pe masă. Cassandra, care m-a urmat, s-a așezat în fața mea.

— Ei bine, mă întrebă, ce spui de asta?

Nu era nevoie să întreb ce crede ea: pupilele îi erau așa de mărite, încât ochii ei păreau negri. Mă întrebam cât avea de-

a face ea cu discursul lui Calchas – care, în multe privințe, nu era unul care să-i fi stat în fire. Fără vise tălmăcite; fără o vorbă despre zborul păsărilor – niciun vultur de mare zărit în impas.

— Cât din toate astea sunt de la tine?

Dădu din umeri.

— Contează? Am învățat să nu fiu prea legată de propriile mele preziceri. Au fost crezute doar atunci când găseam un bărbat care să le transmită.

Bătea ritmic cu degetele în masă.

— Încă aștept să-mi spui ce crezi.

— Nu știu. Sigur, vreau ca Priam să fie înmormântat... Dar aș fi vrut să nu se amestece în asta răzbunarea lui Calchas.

— *Personală*? A, vorbești de cal.

Se uita neclintit la mine, cu ochii ei galbeni mai strălucitori decât îi văzusem vreodată.

— Nu e destul, nici pe departe destul – dar mă mulțumesc cu asta.

Ritsa și Hecamede ne urmaseră înăuntru. Hecamede începuse imediat să se ocupe de pregătirile pentru cină. Nestor avea să se întoarcă în curând. M-am ridicat.

— Cred că ar trebui să mergem.

Mulțimea se rărea când am plecat, dar am hotărât să merg oricum de-a lungul plajei. Știam că nu e grabă. Alcimus avea să fie în sală, cu Pyrrhus și cu Automedon, încercând să dreagă lucrurile. Nu-l invidiam pentru așa o sarcină. Cel mai important era că Pyrrhus trebuia convins să se supună voinței zeilor – și să sacrifice singura făptură pe care părea în stare s-o iubească. În afară de sine însuși. Și nu eram chiar sigură de această excepție.

Am mers alene de-a lungul plajei și când am ajuns în tabără m-am dus drept la baraca femeilor. Cele mai multe dintre fete erau în curtea din spate, unde Maire se pregătea să facă baie copilului. Eliberat de feșe și scutece, pruncul era pe o pătură, gângurind mulțumit și dând din piciorușe. Una dintre fete ridica o pânză de în ca să-i țină umbră. Eram norocoase cu firea lui: adormea la sân, se trezea, sugea, adormea la loc. Nu atrăgea niciodată atenția țipând de dureri de burtică ore în șir, cum se întâmpla adesea cu mulți dintre întâii născuți. Totuși, eram mai puțin norocoase cu trupul său. Cei mai mulți copii puteau să aibă orice sex, dar nu și acesta: era un bățuș pe cinste, până și degețelele sale bucălate arătau ca niște pumni.

Andromaca ieși și se așeză lângă mine, în timp ce-i povesteam ce se întâmplase în arenă. Făceam presupuneri despre ce ar fi putut să facă Pyrrhus, și am căzut de acord că probabil nu ni se va cere să servim vin la masă în seara aceea la cină. Pruncul era doar la câțiva metri de ea, dar nu s-a uitat la el nici măcar o dată și a intrat imediat înapoi în baracă.

După o vreme, m-am întins, am închis ochii și mi-am îndreptat fața spre soare. Norii negri dispăruseră, deși vântul bătea la fel de feroce ca și până atunci; totuși, eram mai la adăpost aici decât în orice alt loc din tabără. Flecăreala fetelor se stinse în depărtare; cred că ațipisem când, deodată, m-am trezit tresărind, conștientă de agitația creată în jurul meu de fetele care se străduiau să se ridice. Deschizând ochii, l-am văzut pe Pyrrhus, impozant, deasupra mea, deasupra tuturor. Și iată și copilașul, gângurind, susurând și încercând să-și bage pumnul în gură. Pyrrhus privea în jos la el și am văzut cum i se schimbă expresia; deși mă îndoiam că realiza ce vedea – un prunc gol, fără îndoială de parte bărbătească –, dar nu însemna că nu avea să-și amintească de asta mai târziu. Era o nenorocire. Încet, m-am ridicat în picioare. S-a înclinat și m-a întrebat dacă îmi poate vorbi. Desigur, am încuviințat, și am intrat în baracă

amândoi. Era răcoare înăuntru, dar cumva asta nu făcea decât să arate și mai bine cât de buimacă și descumpănită mă simțeam. Nu ar fi trebuit să-mi dau voie să adorm.

Pe paturi erau câteva fete care vorbeau. Una îi peria părul alteia. S-au întors către noi când am intrat, privind speriate spre Pyrrhus. Le-am făcut un semn scurt din cap și au ieșit în fugă.

Pyrrhus spuse:

— Alcimus a zis că ar trebui să vorbesc cu tine.

Apoi: tăcere. Nimic. Așteptam, încercând cu disperare să mă gândesc la ceva, orice, ca să-i abat gândul de la ce tocmai văzuse.

— Să mergem spre sală?

Jalnic, dar era tot ce îmi trecuse prin cap.

— E tare îmbulzeală aici.

Asta era încă și mai puțin impresionant, de vreme ce ne aflam amândoi într-o încăpere altfel goală, dar nu păru să pună la îndoială ce îi spuneam, doar se îndreptă mecanic spre ușă.

Am traversat curtea și am urcat treptele cerdacului ca să intrăm în sala luminată puternic. Pe jos fuseseră puse trestii proaspete, iar mesele, pregătite pentru cină. Pregătirile trebuie să fi fost aproape gata când Pyrrhus le-a anulat. Pornise pe culoarul din mijloc și, desigur, îl urmam. Mă așteptam să fiu condusă în odăile sale de locuit, dar în ultima clipă a părut că se răzgândește. În schimb, s-a așezat la masa principală, în scaunul lui Ahile, trecându-și degetele prin gurile căscate ale leilor sculptați. Lângă tipsia sa era cupa tracă pe care se zărea o friză cu capete de cai și coamele lor fluturânde. A întins mâna după ea, încrucișându-și degetele groase în jurul piciorului cupei.

— Alcimus spune că erai acolo în noaptea în care a venit Priam.

— Da, am spus, eram acolo.

Mi-a pus aceleași întrebări pe care mi le-a pus și Calchas. I-am dat aceleași răspunsuri. De data asta mi-a fost mai greu

să rămân impasibilă, pentru că eram chiar în încăperea în care se întâmplaseră evenimentele acelea. Atunci stăteam în spatele scaunului lui Ahile – obosită, cu dureri de picioare, tânjind ca seara să se încheie; dar Ahile, deși renunțase la cină, încă stătea trântit în scaun. Nimeni nu putea pleca până nu pleca el, dar părea aproape toropit, așa cum se întâmpla atât de des în zilele care au urmat morții lui Patroclu. O dată pe zi, uneori chiar de două ori, se ridica să lege strâns trupul lui Hector de carul său și, strigându-și mărețul urlet de luptă, îl târa de trei ori în jurul mormântului lui Patroclu, întorcându-se apoi în tabără cu caii înspumați și chipul acoperit de praf. Lepădase cadavrul în curtea grajdului, jupuit, cu fiecare os rupt, încât cu greu s-ar fi putut spune că e om. Uneori, când Ahile revenea în sală împleticindu-se, chipul lui era la fel de desfigurat de răni ca al lui Hector. Le vedea; știu sigur – îl urmăream când se cerceta în oglindă, ridicându-și mâinile nesigur ca să-și pipăie pielea.

Pyrrhus asculta cu încordare în timp ce eu mă apropiam de sfârșitul povestirii.

— Ahile a spus: *O, da, voi lupta. Nu e nevoie să mă învețe un troian care e datoria mea față de un oaspete.*

— Ești sigură că asta a spus?

— Exact cu aceste cuvinte.

— Doar nu crezi că el *chiar* ar fi făcut asta? Să se lupte cu ceilalți regi – pentru Priam?

— Ba cred că da, ar fi luptat. Nu era soiul de bărbat care să spună ceva și să facă altceva.

— Bine, atunci. Cred că trebuie să recunosc. Erau prieteni de ospetie.

Plesnea ușor tăblia mesei cu amândouă mâinile, un gest ciudat de stăpânit care însă nu reușea să ascundă violența dinlăuntrul său.

— Dar îmi pare rău pentru Abanos. De ce trebuie să moară? El nu a greșit cu nimic.

Chiar se aștepta să-mi pară rău *pentru calul lui*? Dar ciudat era că mie chiar îmi părea. Niciodată, în niciun moment, nu mi-am dorit să văd moartea lui Abanos.

— Trebuie să plec, am spus.

S-a ridicat pe dată.

— Te duc până la baraca ta.

— O, nu e nevoie, încă e lumină.

A rămas pe trepte și a privit cum traversez curtea. M-am bucurat că nu a insistat să mă ducă până la ușa mea. Așa că am așteptat să intre și m-am strecurat până la baraca femeilor, unde le-am găsit pe fete îngrămădite în jurul Mairei, care privea îngrozită, așa cum era și de așteptat. Am stat de vorbă scurt cu Andromaca și cu Helle. Am căzut de acord că trebuie să scoatem pruncul din tabără. A fost bine că am vorbit cu ele. Dacă aș fi rămas singură, cred că aș fi fost încremenită de frică să nu fac gesturi necugetate, să nu dau naștere unui necaz încercând să rezolv altul. Fugind, Maire era în primejdie să suporte toate pedepsele hărăzite sclavilor fugari – și erau îngrozitoare. Mă simțeam ușurată că și celelalte recunoscuseră primejdia. Pyrrhus era un bărbat mânios, răzbunător – în stare de o mare generozitate, da, și curajos, dar și brutal. L-a ucis pe fiul Andromacăi – și asta imediat după luptă și sub ordinul direct al lui Agamemnon. S-ar fi simțit nemăsurat de constrâns să se supună. Dar Amina? Ce scuză ar fi avut cu adevărat să facă ce a făcut? Nu, nu aveam niciun motiv să ne încredem în el. Dacă avea să fie silit să-l sacrifice pe Abanos – și nu vedeam cum ar fi putut să nu o facă – ca răspuns avea să provoace durere cât mai multor oameni din jur. Fiind umilit de față cu toată lumea, va fi vrând să pună pecetea autorității pe oamenii săi – și pe sclavii care îl mințiseră, *din nou*, și-l sfidaseră, *din nou*. Nu credeam că trebuie să ne așteptăm la vreun strop de milă de la el. Cumva, trebuia să scoatem pruncul – și trebuia să fie în noaptea aceea, în timp ce toată lumea din tabără era preocupată cu organizarea îngropării lui Priam. Așa că am căzut de acord și am plecat. Helle se duse să-i dea vestea

Mairei, iar eu m-am dus acasă să aștept, căci nu puteam face nimic înainte de căderea întunericului.

32

După ce o urmărește cu privirea pe femeie, pe Briseis, traversând curtea, Pyrrhus se întoarce în sală. Opațiile și lumânările aruncă cercuri luminoase pe tepsiile goale... Ar trebui să-i fie foame de-acum - de fapt, ar trebui să fie hămesit, nu a băgat nimic în gură de la răsărit; dar nu este. Dacă se întâmplă ceva, e că se simte puțin rău. *Mișcă-te*, își spune sieși, dar picioarele parcă au prins rădăcini. Când i se ia de pe ochi perdeaua obișnuinței, zărește umbre care se zbat sub căpriori, aceeași încăierare de fiecare noapte, care îl face să se simtă încordat, oricât de multă voie bună ar fi în adunarea de dedesubt. Deși nu toate sunt cu voie bună. Tot macină fleacurile astea, gândurile astea de nimic, ca să nu fie nevoit să se gândească la...

Probabil că stă exact unde a stat Priam în noaptea aceea, privind în sus la bărbatul care ședea trântit în scaunul său, toropit ca o șopârlă într-o zi rece. Încă periculos, totuși: de la letargie la furie ucigătoare puteau fi doar câteva clipe. De cât curaj o fi fost nevoie ca să pășească pe culoarul dintre mese, spre muntele de mușchi din capătul celălalt.

Pyrrhus începe să calce pe urmele pașilor lui Priam de-a lungul sălii până la scaunul gol din capăt, deși i se pare că nu se mișcă din loc, mai mult pare că scaunul vine spre el. Se oprește în fața lui - socotind că îi e imposibil să îngenuncheze așa cum făcuse Priam. El și-a pus mâinile pe genunchii lui Ahile - așa cum stă cineva care imploră - și a spus:

— Fac ceea ce niciun bărbat înaintea mea nu a făcut vreodată. Sărut mâinile bărbatului care mi-a ucis fiul.

Aici Pyrrhus nu mai poate continua. Deloc. Până aici, i se pare că înțelege. Priam a arătat un curaj nebunesc mânănd, singur și neînarmat, în tabăra grecilor – iar Ahile avea să prețuiască asta. Întotdeauna prețuia curajul. Dar sunt acelea cu adevărat cuvintele unui om curajos? Sună mai mult a renunțare. Și totuși, acela e momentul în care purtarea lui Ahile începe să se schimbe. Dintr-odată, îl poartă pe Priam în odăile sale, aduce cel mai bun vin, îl servește la masă, se pare, ca un servitor de rând. De ce nu i-a chemat pe Alcimus și pe Automedon înăuntru – să-i fi lăsat pe ei să facă asta? Era treaba lor să servească un oaspete regesc. Și iată, cuvântul „oaspete”... El nu era un oaspete! Era un intrus – tocmai ce intrase din curte. Și totuși Ahile însuși îl numise „oaspete”...

Acela era un lucru asupra căruia toți păreau să fi căzut de acord, că Ahile și Priam au început seara ca dușmani și au încheiat-o ca prieteni – prieteni de ospetie – până-ntr-acolo încât Ahile s-a pregătit să lupte cu tovarășii săi greci ca să-l apere pe Priam. Cum putea o singură întâlnire să trimită un om învărtindu-se pe o cale atât de diferită de cea pe care o urmase, cu o hotărâre atât de nestrămutată, până atunci? Pyrrhus nu înțelege. A vorbit cu Alcimus, cu Automedon și acum cu Briseis: știe precis ce s-a întâmplat în noaptea aceea, dar nu înțelege nimic. Cum a putut tatăl său, care fusese coșmarul troienilor în ultimii nouă ani, să-și facă un prieten din Priam? Și chiar să se ofere să-l ajute când Troia ar fi căzut. În cotlonul cel mai adânc și mai întunecat al minții sale, Pyrrhus nutrește gândul că – dacă trăia – Ahile l-ar fi apărut pe Priam pe treptele altarului. Și până la urmă, unde e toată lumea? Privește în jur la sala pustie, apoi își amintește că a anulat cina. Mai bine... Seara asta e vreme de stat singur, pentru că mâine... Mâine... Toată lumea spune că asta vor zeii. *Nu, futu-i, nu asta!* E ce vrea Agamemnon. Nici măcar asta – e ce vrea Calchas. *Trebuia să-l fi ucis pe nemernic, nu doar să-i dau un șut în fund! Ei, prea târziu acum...*

Sala asta cu nedeslușitele sale ecouri e de neîndurat, așa că se duce în odăile sale de locuit, unde, ca întotdeauna, cineva a lăsat niște brânză și vin. Își toarnă o cupă, o dă pe gât cu înghițituri mari, se întinde după carafă și simte cum oglinda prinde viață în spatele său. Refuzând să îi dea vreo atenție, își mai toarnă vin și...

Plictisitor! Plictisitor!

Încet, lasă cupa din mână.

Nu, continuă, continuă, fă ce faci mereu!

Nu o mai poate trece cu vederea. Așa că se întoarce și se îndreaptă spre oglindă, dar, în loc să-și vadă reflecția tot mai mare pe măsură ce se apropie, imaginea se chircește până când devine cam cât un punct de lumină. Odată, totuși nu prea demult, avea obiceiul să îmbrace armura lui Ahile și să stea în fața acestei oglinzi, mijindu-și ochii până când imaginea din fața sa devenea cețoasă și atunci putea să creadă că în fața lui stă Ahile însuși. E leit tatăl său; toată lumea îi spune asta. Acum totuși, ce vede este o stârpitură de om. Știe al naibii de bine că nu e Ahile – și niciun alt semn din viața de dincolo. Este el – un boț făcut fărăme, născut din propria sa minte.

Nu mai alergi la tăticu', așa-i?

Nu alergase niciodată.

O, trebuie să fie greu să fii orfan. Desigur, nu mai e niciun alt orfan în Grecia, așa-i? Pe toți zeii, frate, vino-ți în fire.

Rămâne cu privirea ținută la stârpitura sfidătoare al cărei chip e o caricatură a chipului său. Deodată, își amintește ceva îngrozitor – e ceva ce creatura asta știe să facă cel mai bine, să desfunde amintiri din noroiul de pe fundul minții, și niciodată nu sunt amintiri frumoase. După prima încercare de înmormântare a lui Priam, Helenus fusese adus să fie luat la întrebări. Omul acela mai fusese o dată chinuit de Odiseu; s-a dat peste cap să le spună tot ce știa – adică nimic. Totuși, Pyrrhus și-a scos oricum pumnalul din teacă, tot răsucindu-l gânditor, în mișcarea aceasta descoperind o lumină albastră pe lamă. Observase – fără să arate că a observat – teama de

pe chipul lui Helenus, încordarea mușchilor lui. Nu era nevoie de forță, însă tot a înfipt pumnalul în burta lui Helenus, doar puțin, dar destul cât să facă să se scurgă un firisor de sânge. Nu era o rană prea mare, iar durerea foarte mică – dar nu era nevoie de asta. Îi e rușine acum că a făcut-o, rușine de încântarea pe care a simțit-o – și pe care o simte din nou, amintindu-și cum Helenus și-a tras, fără să vrea, răsuflarea. Un gest meschin și răutăcios, complet nedemn de fiul mărețului Ahile.

Totuși, asta ești tu, din cap până-n picioare, așa-i? Un băiețel răutăcios care smulge aripile muștelor. Îți amintești că așa făceai?...

Nu trebuie să ascult ce-mi spui.

O, dar ascuți, nu? Și așa vei face mereu.

Adunându-și toată puterea, se întoarce cu spatele la oglindă, își apucă grăbit mantia și se pierde în noapte.

Afară, respirând aerul rece al nopții, se oprește. La grajduri? Nu, deși tânjește să petreacă timp cu Abanos, îi este prea teamă de durere. Mai târziu, poate – sau mâine-dimineață, asta va face prima dată, apoi va merge să supravegheze pregătirea fierturii cu efect liniștitor – sau mai bine să o facă el însuși – să-l aranjeze pe Abanos, să-i împletească coama... Dar nu acum, nu în seara asta. În noaptea asta vrea...

Ce vrea? Pedepsă. Un răspuns surprinzător, de vreme ce nu știe ce crimă se presupune că a comis și nu poate admite că el e cu adevărat cel vinovat. De unde era să știe despre prietenia de ospetie dintre Priam și Ahile? O insultă adusă din ignoranță e tot o insultă. Fără scuze, fără concesii, fără milă – dacă nu sunt necruțători, zeii nu sunt nimic. Pedepsă, atunci. Dar trebuia să fie pentru el – nu pentru Abanos.

Nu vrea compania nimănui și, oricum, nu sunt multe locuri în tabără unde ar fi bine-venit acum. O să meargă la malul mării. Pornind pe potecă, printre dune, e, din nou, conștient că merge pe urma pașilor lui Ahile, așa cum se întâmplă de

câte ori merge prin tabără. Cum ar fi să-și aleagă propria cale? Asta nu e niciodată posibil. Ieșind pe plajă, vede un val uriaș care se sparge cu un tunet împrăștiind nori de picături – și dincolo de acesta, alte valuri adunându-se. La mal, își aruncă sandalele, își lasă tunică să cadă în jurul gleznelor și se încordează câteva minute să facă față răcelii îngrozitoare înainte ca marea să-l scuiepe înapoi pe uscat. Nicio zbenguială ca un delfin în valuri pentru el. Se luptă să înainteze, simte șocul vârtejului care i se ridică până la genunchi și, când apa se retrage, nisipul care îi alunecă printre degetele de la picioare. Oare măcar mărețul Ahile ar înota într-o mare ca asta? O, da, al naibii ar înota – și i-ar și plăcea! Pyrrhus se dă înapoi câțiva centimetri când marea își încordează mușchii pentru următorul asalt...

— În locul tău n-aș face asta.

Un glas detașat și amuzat. Pyrrhus se întoarce și aproape că se răstoarnă când îl prinde următorul val. Nu vede dracului nimic. Ridicol, își ridică o mână streășină la ochi – deși e luna cea care albește pietricelele de lângă picioarele sale. Silueta învăluită în umbră, care privește în jos de pe un mal abrupt de pietriș, pare să aibă picioare absolut gigantice. Pyrrhus tremură puțin, deși o clipă mai târziu își dă seama că nu e decât Helenus, cu picioarele încă înfășurate în câteva straturi de zdrențe. Ce coincidență stranie, să îl vadă așa de curând după ce tocmai își amintise cum i-a înfipt un cuțit în burtă (deși doar puțin – nu se putea să îl fi rănit, sau nu prea tare), iar senzația asta îl amuțește. Îl așteaptă pe Helenus să vorbească, dar Helenus, simțind, poate, tăcerea amenințătoare, deja dă înapoi.

— Nu, nu pleca, spune.

Imediat, Helenus se oprește.

— Ce faci aici?

Sună ca începutul unui alt interogatoriu – și ăsta e ultimul lucru pe care l-ar vrea.

— De fapt am venit să mă spăl pe picioare.

— Chiar?

— Da, pai, știi... Sarea ajută.

— Cred că da.

Prudent, Helenus se așază și începe să-și dezlege zdrențele. După un moment de ezitare, Pyrrhus urcă panta spre el, dar încet, fără să se apropie prea mult.

— Ar fi mai bine dacă ai lăsa să stea puțin descoperite.

Helenus își mișcă degetele de la picioare.

— Da, cred că ai dreptate.

Pielea se vindecă; mintea, nu. Pyrrhus știe că e timpul să încheie această întâlnire stânjenitoare, deși își spune că Helenus a început - nu ar fi trebuit să spună nimic. Dar acum e curios să știe de ce a făcut-o. Așa că, în ciuda raționamentului său, îl privește pe Helenus înaintând, crispându-se când un val se înspumează în jurul gleznelor sale. Nu e sigur pe picioarele sale, dar înaintează încă puțin înainte de a se opinti să revină la țarm. Dintr-o pornire, Pyrrhus se întinde și-i oferă mâna. Helenus o prinde râzând stânjenit de slăbiciunea sa și se lasă tras pe uscat. Rămas fără suflare din pricina efortului, își odihnește mâinile pe genunchi. Are pielea întunecată, cu mult păr pe picioare, pe care apa l-a strâns în semilune și cercuri, cam ca împletiturile pe care le fac algele pe pietre. Exact ca împletiturile pe care le fac algele pe pietre. Cumva, asemănarea pe care o vede îi eliberează mintea lui Pyrrhus, care începe să se liniștească, să se deschidă puțin.

— Chiar arată puțin mai bine.

O observație ridicolă, de vreme ce era prima dată când le vede. Nimic din ce spune nu sună bine.

— Merg ceva mai bine.

Helenus privește spre mare, apoi din nou spre Pyrrhus.

— Ai de gând să înoți?

— Nu, cred că de data asta nu.

— Foarte înțelept.

O ușoară ezitare.

— Mâine e zi mare.

Încercând să păstreze un ton egal, Pyrrhus răspunde:

- *Tu* trebuie să fii mulțumit.
- E ceea ce se cuvine să fie făcut.
- Nu e nevoie să-mi spună un troian...

Își înghite cuvintele.

- Nu e ușor, să știi, să fii fiul lui Ahile.

— Crezi că e ușor să fii fiul lui Priam? Măcar tu nu ți-ai trădat tatăl.

— Nici nu am avut ocazia, nu? Nu l-am întâlnit niciodată pe nemernic.

Cu totul prea brutal, prea pe de-a dreptul; îl sperie și-l alungă înapoi în peștera sa.

- Ar trebui să plec. Mai sunt multe de făcut.

Pyrrhus își ridică tunica și sandalele și dă să treacă pe lângă Helenus, care îi pune o mână pe piept să-l oprească.

- Îmi pare rău pentru cal. Erau un echipaj măreț.

La naiba cu echipajul. E vorba de Abanos. Durerea e insuportabilă. Dă ursuz din cap și se îndepărtează cu pași mari, dar după doar câțiva metri, Helenus strigă după el:

- Când marele Ahile era în viață, îi înfrunta până și pe zei.

Fără să-și bată capul să se întoarcă, Pyrrhus îi răspunde peste umăr:

- De unde știi *tu*?

- Toată lumea știe.

Pyrrhus dă doar din cap și iuțește pasul. Trebuie să se îndepărteze de mare, și de nisip, și de norii negri și mișcători care îndoliază luna, să se întoarcă în lumea *lui*: paie și fân, mirosul de piele și de săpun pentru șa, căldura greabănelui lui Abanos, linia puternică a gâtului său. Când ajunge la grajduri, le găsește goale. Unde sunt toți îngrijitorii? Sus pe promontoriu, probabil. Toți? De câți oameni e nevoie ca să înalțe un rug funerar? Doar că nu construirea ia timp, ci căratul buștenilor. Observă că boxele cailor de povară sunt goale. Oricum, nu contează ca oamenii nu sunt acolo; caii au fost hrăniți și adăpați, pregătiți pentru noapte – și preferă să fie singur. Dar chiar când se gândește la asta, idiotul de ajutor vine în grabă din magazia pentru harnașamente,

scuipând și bâlbâindu-și nerăbdarea de a fi de folos. Pyrrhus îl alungă cu un semn din mână și pășește de-a lungul șirului de boxe. Abanos îl întâmpină cu un nechezat. Pyrrhus alege niște mere uscate dintr-un sac de lângă ușă, îi dă unul lui Phoenix, întâi, vrând să arate, ca întotdeauna, aceeași dragoste, chiar dacă nu o simte. E de neînțeles cum unii cai sunt deosebiți, iar alții, nu. Rufus era. Abanos este.

Parcurgând culoarul îngust, ține un măr în palma ridicată, iar Abanos îl apucă ușor și delicat. Mestecă îndelung, cu o spumă de salivă verde în colțurile gurii, apoi câteva scuturături și semne cu capul său frumos: *Mai vreau!*

— Bine, încă unul, dar e ultimul. Ți-ai primit fânul.

Nu se poate să-i dea prea multe recompense, pentru că programul lui Abanos trebuie să fie cât de obișnuit cu putință până în momentul în care Pyrrhus ridică sabia. Abanos apucă următorul măr din palmă. Degetele lui Pyrrhus sunt pline de bale verzi; le șterge de tunica sa, ia o mână de paie curate și începe să-l frece pe Abanos. Nu e nevoie – pielea lui Abanos strălucește, ca întotdeauna – e mai bine îngrijit decât mulți copii –, dar lui Pyrrhus îi place să-l șteargă. Se apleacă să-l mângâie și se lasă în voia plăcerii. E ceva fascinant în asta; Abanos simte și el – pielea i se mișcă cu mici zvâcniri și înfiorări. El nu regretă trecutul și nu se teme de viitor, dar într-un cotlon al minții lui Pyrrhus e mereu gândul la ce va aduce dimineața.

Au mai rămas doar câteva ore.

Chiar când își plimbă mâna pe gâtul lui Abanos, estimează unghiul precis și forța tăieturii – pentru că de data asta nu trebuie să mai fie nicio cârpeală rușinoasă neîndemânatică. Abanos nu trebuie să moară cum a murit Priam.

În sfârșit, Pyrrhus aruncă fânul și se ridică. I-ar plăcea să-și petreacă noaptea în grajduri, să stea cu spatele lipit de perete și să ațipească atât cât va putea, dar nu-și poate îngădui să facă asta. Trebuie să fie odihnit, iar Abanos trebuie să aibă programul obișnuit. Mâine-dimineață, devreme, va veni să vegheze pregătirea fierturii cu efect

calmant, deși se întreabă dacă va fi cu adevărat nevoie de asta. Văzând mulțimea adunată pe promontoriu, Abanos ar putea să creadă că începe o nouă cursă? Îi place să alerge și, pentru că nu a fost niciodată tratat rău, nu îi va fi frică, chiar și când Pyrrhus își va ridica sabia.

Când marele Ahile era în viață, îi înfrunta până și pe zei. Se întreabă ce a vrut să spună Helenus cu asta, dacă într-adevăr sugerase că Abanos nu trebuie să moară. Dacă e așa, e un nebun. Doar nebunia și ruina îl așteaptă pe un om care îi sfidează pe zei. Sprijinindu-și capul de capul lui Abanos, Pyrrhus suflă ușor în nările lui dilatate, așa cum făcea cândva, cu mult timp în urmă, cu Rufus.

— Iartă-mă, Abanos, îi spune. Iertare, iertare, iertare. *Nu sunt eu bărbatul acela.*

Câteva minute mai târziu, împiedicându-se orbește de treptele cerdacului în fața ușii principale spre sală, nu îl vede pe omul învăluit în umbră, așa că e surprins când se mișcă. Helenus, desigur. Nu are timp de asta acum; nu are răbdare.

— Ce vrei?

— Tații noștri erau prieteni de ospetie. Asta înseamnă că și noi suntem. Cel mai neînsemnat lucru pe care ai putea să-l faci ar fi să-mi dai ceva de mâncare.

Pyrrhus cât pe ce să-l refuze, privește în jos la Helenus și vede că e înfrigurat, flămând, înspăimântat și singur. Apoi își amintește cât de pustii erau odăile sale de locuit: oglinda zeflemitoare și lira fără glas. Chiar așa, ce altceva are de făcut? Așa că pășește în lături, deschide ușa mai larg și lasă viitorul să intre.

33

Afară s-a lăsat, în sfârșit, întunericul. Înainte de a ieși din baracă, am umplut un vas cu mure și am adăugat un boț de

terci cleios care le plăcea războinicilor greci inexplicabil de mult. Am găsit-o pe Maire șezând pe pat, cu pruncul sugând cu poftă la sânul ei. Helle stătea de veghe în spate.

— Stai doar puțin.

Am zdrobit câteva mure în vas, le-am amestecat cu pasta aceea cenușie și am început să-i lipesc bucăți pe față și pe piept. Nu prea mult, dar destul cât să îi convingă pe curioși să se dea cu un pas înapoi.

— Aia ce ar trebui să fie? Întrebă Helle.

— Ciumă.

— *Ciumă*? Nu arată deloc așa.

— Ai tu o idee mai bună?

Maire mi-a dat pruncul în timp ce ea întindea șalul ca să-l înfășoare. I-am simțit greutatea caldă în brațe și o ușoară umezeală pe piept. Privind în jos, i-am văzut ochii care începeau să i se închidă. Somn, mâncare, iarăși somn. Erau vinișoare albastre pe pleoape și o cojiță gri de lapte pe buza de sus. Când Maire fu gata, i l-am dat înapoi și în locul căldurii a rămas un gol rece. Fetele s-au adunat în jurul Mairei să-și ia rămas-bun, privind printre faldurile șalului ca să-l mai vadă o dată pe prunc. Vreo două plâneau – atâta speranță își pusese rămas-bun în copilul acela – mult, mult prea multă. Noi toate, de fapt.

Când Maire fu învăluită în tunică ei neagră, am îndemnat-o să-și ia rămas-bun pentru ultima dată și am așteptat-o la ușă. Andromaca s-a apropiat să-mi ureze noroc. Mă întrebam dacă nu cumva, în taină, era bucuroasă că Maire și pruncul plecau. Surpriza, așa cum se întâmpla adesea, a fost Helle, care ne-a urmat pe mine și pe Maire până în cerdac.

— Vin și eu, spuse, cu un ton care nu îngăduia nicio ripostă. O, nu ca să rămân, știu că nu voi putea să rămân. Dar e mai sigur dacă suntem mai multe – și oricum, am asta.

Și-a dat deoparte mantia și am văzut că ține un cuțit – un obiect amenințător, cu mâner de os și lamă lungă. Trebuie să-l fi furat din sală, într-una dintre serile în care a dansat după cină. Nu m-a liniștit deloc vederea lui. Helle era

puternică, dar nu se putea măsura cu un războinic grec; mă gândeam că nu va face decât să le înmâneze o armă – iar silueta ei ieșea în evidență, ar fi atras atenția oricui ar fi trecut pe lângă noi. Simțeam că eu și Maire am fi mai în siguranță de unele singure. Dar voia să vină și nu îi puteam refuza ocazia să petreacă încă vreo câteva minute cu prietena ei.

— Bine, am spus fără tragere de inimă.

Am văzut că mă așteptau s-o iau înainte. Nu ieșiseră din baracă de când fuseseră aduse, cu excepția celor câteva dați în care Helle a traversat curtea spre sală, așa că nu aveau idee cum era dispusă tabăra.

— O să mergem de-a lungul plajei, am spus. Hai, pe aici.

— Unde mergem? Întrebă Helle.

— Îi duc la Cassandra.

— Ai încredere în ea?

— Nu, dar cred ca va fi de acord să ne ajute. Și are și ceva putere.

M-am gândit mult și bine la asta. Ritsa și Hecamede m-ar fi ajutat, dacă ar fi putut, dar, concret, ce ar fi putut spera să facă? Trebuia să mergem la Cassandra.

Rămânând în umbră cât de mult s-a putut, am urcat pe marginea curții. Eram încordată de teama că pruncul ar fi putut să se trezească deodată și să plângă. Trecând pe lângă un cerc de torțe, am văzut că e treaz, dar nu se mișca și nu scotea niciun sunet. Poate mișcările făcute în timpul mersului îl linișteau și poate, ca multe animale tinere, știa să rămână tăcut când erau prădători prin preajmă. Curând am lăsat luminile torțelor și ale vetrelor în urmă, apucând pe poteca ce ducea la plajă. Luna tot dispărea îndărătul norilor negri, dar întunericul nu mă deranja. Era una dintre potecile pe care mergeam adesea dimineța, înainte de revărsatul zorilor și uneori noaptea târziu, în primele mele zile petrecute în tabără. Nu și la ora aceasta, pentru că atunci mi se cerea să servesc vinul în sală.

Când am ajuns pe plajă, m-am mai liniștit puțin, dar îndată am înghețat, văzând doi bărbați în picioare la malul apei. Unul dintre ei înaintase puțin în apă și părea că se pregătește să înoate. Le-am distins vocile printre valurile care se spărgeau, dar nu auzeam ce-și spun. Unul dintre ei arăta puțin ca Pyrrhus, dar nu eram sigură, pentru că, în lumina lunii, părul părea negru. Nu am îndrăznit să mă mișc, ca să nu le atrag atenția, și oricum trebuia să facem o pauză: Maire abia își trăgea răsuflarea. Nici când era în formă mai bună nu era tocmai o femeie rezistentă, iar după naștere pierduse mult sânge. Întorcându-mă spre dreapta ca să privesc în sus, spre promontoriu, am văzut siluete întunecate mișcându-se cu torțe, umbrele lor uriașe pâlpâind pe iarbă. Probabil că înălțau rugul funerar pentru Priam. În stânga mea, privind prudentă dincolo de umbra dunelor de pe marginea potecii, am văzut că locul e liber. Unul dintre bărbații de pe mal și-a ridicat tunica de pe jos și se îndepărta cu pași mari. După o vreme, celălalt s-a ridicat și l-a urmat. Maire respira mai ușor.

— Hai, am spus, să mai mergem.

Simțind că țărmlul e prea periculos, le-am condus pe lângă șirul de corăbii legănate care înconjurau golful. Ne mișcam în reprice scurte, sărind dintr-un petec de umbră într-altul. Din clipa în care am ajuns în tabără, zăngănitul și scrâșnetul neîncetat al frânghiilor care se frecau de catarge mi-au bântuit visele. Atunci m-a izbit gândul că sună ca și cum mintea cuiva se lovește de margini, dar acum eram mult mai puternică și mă preocupa doar să îi duc pe Maire și pe copil într-un loc sigur – cât de sigur putea să fie în tabăra aceea. Nu erau garanții pentru nimeni. Când am ajuns în dreptul arenei, un grup de războinici, mulți dintre ei cu torțe, au ieșit pe neașteptate dintre corăbii și s-au risipit pe plajă. Mulți au luat-o la fugă, probabil spre următoarea tabără pentru încă o băută, dar trei vagabonzi ne-au zărit în umbra carenelor. Unul dintre ei a zăbovit un moment, apoi a dat din umeri și s-a îndepărtat.

— Salutare, fetelor!

Bărbatul din fața mea era slab, transpirat și foarte, foarte beat. Nu părea ticălos, nici amenințător – sau nu încă. Nu aveam cum să trecem de el și nici unde să dăm înapoi. Așadar, eram prinse în capcană, în spațiul îngust dintre două corăbii. Mi-am pus un braț în jurul lui Maire și m-am opintit să o susțin. La fel și Helle, dar simțeam că se încordează și speram că nu va întinde mâna spre cuțit.

— Ne ducem spre spitalul din tabără, am spus. Are febră. Nu m-aș apropia prea mult.

A mijit ochii la Maire, care asuda și gâfâia. Nu trebuia să facă nimic – jumătate de oră de mers prin nisipul alunecos o adusese la capătul puterilor.

— Cred că e ciumă.

Prinzând ideea, Helle a tras mantia de pe gâtul și fața Mairei, în timp ce eu țineam șalul strâns ca să mă asigur că pruncul rămâne ascuns. Văzute la lumina torței, în umbra corăbiilor, cojile purpurii, care păreau complet neconvingătoare în baracă, arătau de-a dreptul înspăimântător. Teama de ciumă era ceva obișnuit în tabără; cu mai puțin de un an în urmă, fusese o epidemie urâtă și majoritatea oamenilor știau pe câte cineva care a murit atunci din asta. Omul a înghețat în loc.

— Hai, i-a strigat cel din spatele lui, lasă-le.

S-a întors și a plecat repede, deși când a ajuns la o distanță sigură, s-a oprit și ne-a urat noroc. Cu coada ochiului, am zărit cuțitul Hellei.

— Lasă naibii prostia aici!

Deși trebuia să recunosc că mă simțeam mai în siguranță cu ea alături. Ar fi fost mai greu să mă descurc de una singură cu Maire și cu pruncul. Din fericire, nu ne-am mai întâlnit cu nimeni altcineva. Am auzit strigăte și cântece venind dinspre bărbații care se îmbătau în jurul vetrelor, deși parcă erau mai liniștiți decât de obicei. Nimeni nu știa exact la ce să se aștepte în ziua următoare. În sfârșit, am ajuns la odăile lui Agamemnon. De data asta, nu am avut timp să mă las copleșită de mâhnirea care mă cuprindea în clipa în care

treceam de porți. Spitalul de campanie era drept în față, opaitele dinăuntru făcând pânza să strălucească. Lăsându-le pe celelalte afară, m-am aplecat să intru sub aripa cortului și am căutat-o pe Ritsa. Erau pe bancă două femei care umpleau carafe cu vin, dar nu și Ritsa. Probabil era cu Cassandra – nu îmi trecea prin cap unde altundeva putea să fie.

Se auzeau oameni care mâncau, beau, mai cântau și râdeau, se auzea zăngănit de oale și tipsii din sala lui Agamemnon, dar în curte era liniște. Am bătut la ușa Cassandreii. Mi-a deschis o servitoare și nu părea dispusă să ne lase înăuntru, dar apoi am auzit-o pe Cassandra întrebând:

— Cine e?

Mi-am spus numele și, o clipă mai târziu, servitoarea ne-a invitat înăuntru. Maire și Helle au rămas nesigure chiar lângă ușă, în timp ce eu am intrat în odăi să vorbesc cu Cassandra. Am găsit-o cu părul despletit, purtând o rochie galbenă care nu i se potrivea – și colierul mamei mele.

— Ce e?

Nu s-a uitat în ochii mei și am avut impresia că se rușinase să fie văzută astfel: îmbrăcată să ațâțe și să seducă, dar stângace din lipsa evidentă de experiență. Desigur, cina din sală avea să se încheie curând; aștepta să fie chemată în patul lui Agamemnon. Mă întrebam cum se simte când se gândește la asta. Toate bune, să te vezi intrând triumfal pe porțile Hadesului, încununat cu lauri, aclamat drept cuceritor de către toți troienii morți – dar înainte de asta ea avea să mai stea mult pe spate, cu Agamemnon găfâind și transpirând deasupra ei. Dar poate nu o deranja? Poate chiar îi plăcea. Nu alesese ea să fie preoteasă fecioară; Hecuba alesese asta în locul ei.

Era cât pe ce să-i explic de ce mă aflu acolo, când Ritsa, care probabil că îmi auzise glasul, a intrat purtând pe brațe o diademă și un văl. Cassandra s-a răstit la ea să le lase jos.

— Ei bine? spuse ea, întorcându-se spre mine. Ce pot să fac pentru tine?

Glasul nu-i era prea prietenos. I-am explicat situația și, gândindu-mă că pruncul și-ar fi fost cel mai bun apărător, le-am chemat pe Maire și pe Helle. Maire încercase să-și șteargă „cojile” de mure, așa că întreaga față îi era violet. Helle părea amenințătoare. Cassandra le privi în treacăt, lăsându-le apoi imediat undeva dincolo de câmpul ei vizual. Maire dădu deoparte faldurile șalului de pe chipul pruncului, gândindu-se, evident, că priveliștea va stârni mila Cassandrei. Iar privirea ei chiar a licărit – scurt – asupra lui, dar era greu să-ți dai seama ce spunea expresia ei. Probabil că ea renunțase cu ani în urmă la speranța de a deveni mamă – și, de vreme ce era limpede că ea crede în propriile profeții despre ea și Agamemnon care aveau să moară curând, nu putea fi nici vorbă de asta, nici în viitor. Ce altceva putea fi un prunc pentru ea, dacă nu un izvor de durere și, poate, părere de rău? Mă gândeam că ar fi putut chiar să o înăsprească împotriva noastră. Dar, de fapt, nu a făcut decât să se întoarcă, să își ia diadema și să se prostească probând-o, absentă.

— Mă rog, spuse, în cele din urmă. Cred că poate să lucreze în bucătărie.

Se uită la Ritsa.

— Ai tu grijă de asta?

Ritsa îmi aruncă o privire și apoi, îndepărtându-și brațele de parcă aduna găște, le mătură pe Maire și pe Helle pe ușă afară.

Probabil Cassandra se aștepta să plec și eu cu ele, însă m-am așezat cu fața spre ea. Voiam să îi las Hellei destul timp să-și ia rămas-bun de la prietena ei. Am așteptat până am auzit ușa de la intrare închizându-se.

— Deci tu nu servești vin la cină?

— Sunt *soția* lui.

— Da, desigur, am spus. Cu totul altceva.

Iată-ne, două femei care împărțiserăm așternutul cu Agamemnon. Trebuia să vorbim, așa se cuvenea, dar conversația șchiopăta, împiedicată de tot ce nu ne spuneam. Nu reușea să se facă să se uite la mine. Mă îndoiesc să fi avut Cassandra vreodată o conversație intimă cu o altă femeie. În sfârșit, după o pauză stânjenitoare, spuse:

— Pentru tine cum a fost?

— Brutal.

A aruncat o privire înspre mine.

— Era furios pe Ahile. Se răzbuna pe mine.

— De fiecare dată?

Am râs.

— S-a întâmplat doar de două ori. Apoi a stat în mijlocul arenei și a jurat că nu o să se mai atingă vreodată de mine.

— Și Ahile l-a crezut?

— *Nu!*

M-am uitat la ea.

— Ești soția lui – ai dreptate, nu e același lucru.

— Calchas spune că nu e o căsătorie legitimă.

— Este, dacă o spune Agamemnon. El *este* legea.

Încercam să-i dau Ritsei suficient timp să o instaleze pe Maire. Speram doar că va reuși, că bucătăreasa din bucătăria lui Agamemnon nu va fi împotrivă – dar întotdeauna păreau să nu aibă suficienți oameni, iar Maire avea experiență la bucătărie. Agamemnon nici nu avea să știe că ea se află acolo. Eram mai îngrijorată pentru Helle. Nu era o femeie care să-și facă ușor prieteni; pentru ea nu avea să fie o pierdere oarecare. Însă adevărul e că, din cauza acestei atitudini ursuze prin care încerca să se apere, mi se părea greu de discutat cu Cassandra. A fost o ușurare când s-a deschis ușa. Am ridicat privirea, așteptându-mă să o văd pe Ritsa, dar era doar servitoarea care transmitea poruncile lui Agamemnon. Cassandra se ridică în picioare, privind mai degrabă neajutorată la diademă și la vâl. Le-am ridicat și am început să le prind la locul lor. Părea neliniștită: luminile roșii dinăuntrul pietrelor de opal sclipeau cu fiecare răsuflare.

Chipurile noastre erau acum la câțiva centimetri distanță, dar ea îndură degetele mele în părul ei, respirația mea pe pielea ei, și reuși să suporte toată stânjenitoarea lucrare fără să-mi întâlnească măcar o dată privirea.

— Sunt sigură că Ritsa se va întoarce îndată, spuse, îndepărtându-se.

— Poți rămâne să aștepti.

După ce a ieșit, am rămas singură la lumina opaițelor, până când Ritsa și Helle s-au întors – fără Maire.

— Nu-ți face griji pentru ei, o să le fie bine. O să am grijă, iar bucătăreasa nu e femeie rea.

Am îmbrățișat-o, dorindu-mi să fi avut mai mult timp să fi vorbit, dar simțind și grija de a o duce pe Helle în siguranță înapoi în baraca femeilor. Ritsa ne duse până la ușă și ne făcu din mână în semn de rămas-bun.

Am mers de-a lungul plajei, ținându-ne cât am putut de mult pe lângă adăpostul corăbiilor. Luna răsărise și lucea pe suprafața apei. Helle încă nu vorbise. Dacă ar fi fost una dintre celelalte fete, mi-aș fi pus brațul în jurul ei, aș fi îmbrățișat-o, poate, dar cu Helle nu puteam face asta. Trupul pe care îl antrena cu atâta sârg și pe care-l arăta cu sfidare deplină nu putea fi atins. Era mai curând o armură, mă gândeam, decât carne.

Ne-am luat rămas-bun la ușa barăcii femeilor. Nu-mi venea să intru să le povestesc ce s-a întâmplat. În ultima clipă, când era aproape să treacă pragul, s-a uitat înapoi și a ridicat pumnul strâns. *Am reușit*, părea să spună. *Le-am scos*.

Ea chiar credea că cei doi sunt în siguranță acum. Și poate că erau, oricum mai în siguranță decât ar fi fost dacă ar fi rămas în cvartalul lui Pyrrhus.

Femeile nu merg de obicei la înmormântări, așa că nu mă așteptam să merg la cea a lui Priam. De dimineață, foarte devreme, tabără fremăta de nerăbdare. Mirmidonii construiseră un rug funerar uriaș pe promontoriu, lângă pășunea cailor. Fusesse adusă armura lui Priam și lustruită până când a început să strălucească. Pentru mine, să stau singură în baraca mea ar fi fost o zi de adevărată – chiar dacă neînsemnată – alinare, însă mă simțeam tot mai neliniștită. Nu știam unde aș fi vrut să fiu așa că, în cele din urmă, m-am hotărât să ies pur și simplu și să mă plimb de-a lungul țărmului. Să mă gândesc la Priam. Și la Amina.

De obicei, la ceasul acela din zi, plaja ar fi fost pustie, dar astăzi era înnegrită de mulțimea de oameni care se adunau la mal ca să se purifice. Cei mai mulți se frecau cu ulei pe trup. De obicei, după o baie caldă, asta e foarte plăcut, dar afară vântul sufla nisip peste tot, nisip care se lipea de ulei și era răzuit cu mișcări dureroase, urmate de o scufundare în marea rece, înțesată cu nori de spumă galbenă și murdară... Nu tocmai plăcut. Cineva a început să cânte un imn închinat lui Zeus, dar glasul i s-a înecat într-o larmă de strigăte guturale când apa sărată le-a plesnit pielea iritată.

M-am adăpostit lângă corăbii și am privit, dar după o vreme însingurarea asta de bunăvoie a început să îmi pară meschină. Erau în tabără alții care aveau mai multe motive decât mine să jelească. De pildă, Hecuba. Hecuba mai mult decât oricine. Așa că, întorcându-mă cu spatele la plaja care deja era mai aglomerată decât tabăra, mi-am croit drum până la baraca ei. Se ridicase din pat, purta o robă curată și două pete puse aiurea pe obrajii scofâlciți. Până nu demult, mi se părea uneori că nu mai apucă încă o zi, dar socotisem asta fără să țin cont de forța extraordinară care o ținea în viață. Am ingenuncheat să îi ating picioarele; când m-am ridicat, m-a tras spre ea și m-a îmbrățișat. Abia îi atingeam creștetul cu bărbia.

— Am trimis după Odiseu, spuse, în timp ce-și netezea părul ca să se asigure că e în ordine.

A trimis? Era sclava lui. Văzându-i ochii strălucind febril, m-am gândit că și-a pierdut, în cele din urmă, mințile – doar o nebună vorbește așa. I-am răspuns, cu un glas pe cât am putut de liniștitor:

— Ei bine, știi, e posibil să nu vină...

M-a bătut ușor pe braț, aproape condescendentă.

— Va veni.

Era prea emoționată să stea locului; făcea întruna ture de colo-colo prin baracă, ca o fetiță care a primit haine noi de ziua ei și nu i se dă încă voie să le îmbrace. În sfârșit, am convins-o să se așeze și să-și cruțe puterile.

— E cale lungă, i-am spus. Nu vrei să te obosești din cale-afară.

Nu credeam că o să plece undeva. I-am dat o cupă de vin îndoit cu apă, dar a împins-o la o parte după numai câteva înghițituri. Când cadrul ușii s-a întunecat, a ridicat privirea, așteptându-se, de bunăseamă, să îl vadă pe Odiseu, numai că era doar Hecamede, aducând pâine și brânză, o brânză albă moale, sfărâmicioasă, amestecată cu ierburi și pâine caldă din cuptor, dar Hecuba nu putea mânca nimic și ar fi fost o lipsă de respect ca noi să mâncăm fără ea.

— Nestor merge la înmormântare, zise Hecamede. Calchas spune că toți regii trebuie să fie acolo.

Hecuba se însenină.

— Păi, dacă poate moșneagul ăla ramolit să ajungă, sunt al naibii de sigură că pot și eu. O să merg pe jos dacă trebuie. Sau o să rog un tânăr să mă care în spinare.

— *Nici* gând! am spus.

Rareori reușeam să fiu fermă cu Hecuba, iar de data asta chiar era prea mult.

Câteva minute mai târziu, altă siluetă a întunecat cadrul ușii. Din nou, Hecuba a ridicat privirea. Chiar am auzit-o rostind dintr-o suflare numele lui Odiseu; dar nici de data asta nu era el. Era Cassandra – înaltă, tânără, puternică, cu veșminte bogate, arăta ca o adevărată viitoare regină din Micene. Poate că avea să se bucure de statutul acesta doar

câteva zile, cel mult câteva săptămâni, dar era limpede că voia să se bucure cât putea de mult de asta. Eu și Hecamede am sărit în picioare să o întâmpinăm. Hecuba stătea nemișcată.

Nu părea o revedere între mamă și fiică. Mi-a fost dor de mama atâta timp încât mă așteptam la lacrimi, îmbrățișări, împăcări... Dar nimic din toate astea. Cassandra făcu câțiva pași – cam fără voia ei, mi s-a părut –, a ingenuncheat și a atins picioarele mamei sale înainte de a întoarce obrazul, într-o îmbrățișare stânjenită și distantă. Purta o robă verde, cu o panglică de broderie fină, și arăta bizar, ca o pasăre tropicală în baraca mizeră și mică. După îmbrățișare, Hecuba își lipi din nou picioarele pe podea și o privi pe Cassandra cu ochi febrili și neîncrezători. Era multă durere, dar o ținea bine ascunsă.

— Cassandra, spuse, privindu-i rochia, coafura elaborată, colierul, inelele... Arăți bine.

— Atât de bine pe cât se poate.

O pauză înțeleasă.

— Știi că sunt măritată?

— *Da*. Deci, chiar așa a făcut... Trebuie să spun, nu am crezut niciodată că va împlini asta. Și ce crezi că va spune soția lui despre asta?

— Îmi închipui că nu va fi încântată.

Fără să-și bată capul să-și ascundă dezgustul față de încăperea, Cassandra se așeză, trăgând-și picioarele sub ea meticuloasă ca o pisică. Oricât s-ar fi străduit cele două să creeze o legătură adevărată, nu puteau fi decât stânjenite de prezența altcuiva, așa că am făcut un semn arătând spre ușă, și am ieșit împreună cu Hecamede. În cerdac, am fost încântată să văd spinarea lată a Ritsei și chica ei de păr de culoarea paiului. M-am așezat lângă ea – ne-am îmbrățișat și am plâns puțin, apoi ne-am întors să ne uităm cum oamenii reparau statuile din arenă.

— Deci ești *servitoarea* Cassandrei acum?

— Așa se pare.

— Mai mergi la spitalul de campanie?

— Nu prea des. Sunt mai puține de făcut acolo decât înainte. Câțiva tineri nesăbuiți care sfâșie bucăți unii din alții... dar cam atât.

Totuși, Ritsa era o vindecătoare. Cassandra ar fi putut să aibă drept servitoare orice femeie din tabăra lui Agamemnon.

Hecamede îmi atinse brațul.

— Trebuie să mă duc. Nestor va avea nevoie de mult ajutor ca să se pregătească.

Am privit-o împreună cum traversa arena, făcându-și drum printre zeii prăbușiți.

— Cum e? am întrebat, gândindu-mă la Cassandra.

— Tot mai are ceva toane. Uneori e ca un copil. Dar, știi... am văzut-o când îi era mai rău, uneori chiar scăpându-se pe ea. Și e o femeie mândră. Sunt zile în care nu suportă să mă vadă.

— Ar trebui să fie al dracului de recunoscătoare.

— Mda, dar știi că nu așa merg lucrurile.

Urmăream din priviri un grup de bărbați care lăsau statuia Atenei la pământ, doi dintre ei ținând de frânghiile care susțineau greutatea, ceilalți pregătindu-se să o susțină să nu se strice și mai tare din pricina unei coborâri prea bruște.

— Oricum, spuse Ritsa, *tu* trebuie să fii mulțumită: Priam, incinerat.

— Încă nu.

— Nu, dar va fi. Cât despre mucosul acela... mă gândeam că Calchas ar fi putut obține mai mult din asta. Aș vrea să îl văd urmând în patru labe trupul lui Priam. Măcar își va pierde calul. Totuși, nu e mare lucru, nu? Un cal pentru viața unui copil?

Mă întrebam despre ce copil vorbește. Pruncul Andromacăi? Polyxena? Amina? Fetele trebuie să-i fi părut niște copii. Eram gata să spun ceva, dar chiar atunci o umbră se ivi deasupra noastră. Am ridicat privirea și nu mi-am putut crede ochilor: era Odiseu. Ne-am strâns pe treaptă ca să-l lăsăm să treacă și, aplecându-și capul, el intră în baracă.

Ritsa arăta pe atât de uluită pe cât mă simțeam eu.

— Știi că ea chiar a trimis după el? am spus.

— Ei, iată. În viața asta ești tratat după cum te porți. În mintea ei, e încă regină.

Un murmur de conversație în spatele nostru. Odiseu: un mormăit grav; Hecuba: fragilă, cu răsuflarea întretăiată, hotărâtă; Cassandra: un scâncet ascuțit, ca întotdeauna puțin furnăit.

— Ea cât de mult a avut de-a face cu discursul lui Calchas?

Ritsa a ridicat din umeri.

— Nu știu. S-au sfătuit între ei, dar nu ar fi reușit fără tine. Se pare că Alcimus și Automedon nu aveau niciun chef să vorbească - până când și-au dat seama că Calchas știa oricum.

Mișcări în baracă. O clipă mai târziu, Odiseu ieși, dădu din cap către mine, o ignoră pe Ritsa și porni înspre sala sa. Imediat, Cassandra ieși și ea.

— Du-te la mama, îi spuse Ritsei. Are nevoie să o ajuți să coboare scările.

Hotărâtă, m-am ridicat și am urmat-o pe Ritsa în baracă. Hecuba era și mai nerăbdătoare decât înainte; destul de primejdios, m-am gândit.

— Trimite o căruță, spuse ea. A spus că mi-ar fi trimis carul său de luptă, dar ar fi trebuit să stau în picioare, așa că i-am spus: „Nu, nu, o căruță e destul pentru mine. Nu sunt cu nasul pe sus”.

Iat-o, în cotețul ei îngrămădit, de câine: întruchiparea mândriei.

Am găsit un pieptene și am început să-l trec prin părul ei lung și alb, gândindu-mă că ar putea s-o ajute să se liniștească, dar nimic nu putea să o domolească în ziua aceea. Era înflăcărată. Întotdeauna m-am străduit să îi înțeleg capriciile și nici de data asta nu era altfel. Eram prea tânără să știu că acea exaltare era una dintre multele fațete ale durerii. La înmormântare, în fața întregii armate grecești, avea să îl reprezinte pe Priam. Mai mult: ea avea să fie

Priam. Căci nu e acesta, până la urmă, felul în care facem față durerii? Nu e nimic rafinat sau civilizat în asta. Ca sălbaticii, ne înghițim morții.

Când am terminat de aranjat părul, am auzit căruța trasă afară. Dintr-odată nerăbdătoare, spuse:

— Vii cu mine, da?

Intenționasem să merg pe jos, dar, desigur, i-am spus că da. Odiseu trimisese o herghelie de cai – și nu una de măgari, așa cum se obișnuia – și, ca să-i conducă, un tânăr cu chipul limpede și o spuză de pistrui roșcați. Era clar că i se părea sub demnitatea lui să conducă o căruță – cred că l-am recunoscut pe vizitiul lui Odiseu –, dar era tot numai blândețe când a ridicat-o pe Hecuba în scaun. Hecuba a roșit mulțumită și chiar puțin cochetă când a lăsat-o jos. Odată așezată, ea privi cu mult interes arena, statuile zeilor și mulțimea de bărbați care se întorceau de pe plajă. Ai fi zis că plecam într-o excursie de plăcere. Lângă ea, cu chipul de piatră, Cassandra privea drept înainte.

Drumul până la locul de incinerare era lung și greu, iar roțile căruței se hurducau în urmele lăsate în poteca plină de cenușă. De mai multe ori, Hecuba a trebuit să se țină de marginile căruței, dar și-a păstrat postura dreaptă de la început până la sfârșit. Eram înconjurați de bărbați care tocmai ieșeau din mare, după ritualul de purificare. Mirosul de păr ud și de umezeală rămasă în pliurile pielii era greu de îndurat. Păreau surprinși să vadă femei – căci, așa cum spuneam, femeile nu veneau de obicei la înmormântări –, dar s-au dat la o parte pe cărare ca să ne facă loc să trecem. Mulți dintre ei se uitau fără ocolișuri la Hecuba, de parcă știau că prin fața lor trece istoria.

Cassandra l-a întrebat pe vizitiu unde ne duce și, când acesta a arătat cu degetul un loc, a spus:

— Nu, trebuie să fim și mai aproape.

Hecuba văzuse deja rugul funerar și-și ținea buzele strâns lipite, așa cum făcea uneori când durerea și mânia erau gata să pună stăpânire pe ea. Voiam să o mângâi, dar am rămas

nemișcată. Era înconjurată de o singurătate pe care nu o putea înfrânge niciun gest de iubire.

În sfârșit, după mult timp, hurducăturile încetară. Vizitiul a coborât și s-a alăturat tovarășilor săi. Eram pe un loc ușor înclinat, așa că vedeam foarte bine totul. Nu era niciun mormânt, desigur – avea să fie săpat mai târziu pentru a primi oasele. În schimb, mirmidonii construiseră un rug funerar imens, care se înălța vreo trei-patru metri deasupra mulțimii. Locul se umplea repede. Poteca încă roia de oameni, dar deja pantele din partea de sus a promontoriului erau înțesate. Căruța devenise o insulă într-o mare de capete și umeri. Regii nu ajunseseră încă; așteptau ca toți oamenii să fie la locurile lor înainte de a-și face apariția.

Apoi, unul câte unul, începură să vină: Odiseu primul; își dusesse mâna streășină la ochi și mătura pantele cu privirea, căutându-o pe Hecuba, probabil. În orice caz, privirea lui părea să ne fi descoperit, înainte de a se întoarce să-l salute pe Ajax. Nestor primi obișnuitul tumult de aplauze. Am zărit-o pe Hecamede, care mergea pe lângă carul său. Agamemnon a ajuns ultimul, ceea ce era privilegiul său, și i-a aruncat o privire lui Menelau, precum și o ușoară și disprețuitoare plecăciune. Când s-a așezat în locul său, s-a lăsat tăcerea – se mai auzeau doar țipetele ascuțite ale pescărușilor care dădeau ocoluri deasupra capetelor.

Apoi am așteptat.

În sfârșit, de departe, se auzi răpăit de tobe și pași de marș. Nimic altceva, la început, doar această singură notă bătând ritmic, apoi, încet, cortegiul funerar se desfășură sub ochii noștri. Eu și Ritsa am ajutat-o pe Hecuba să se ridice pe banchetă ca să vadă, amândouă ținând de roba ei, așa cum faci când o fetiță vrea să meargă de-a lungul unui zid. Abia când am simțit că e sigură pe picioare am putut să privesc spre poteca plină de cenușă și spre cortegiul care se îndrepta spre noi. Trupul lui Priam, strâns înfășurat în pânză de aur și purpură, era dus pe umeri de șase războinici mirmidoni. Mi s-a părut că recunosc învelitoarea cu care îi așternusem patul

în noaptea în care a venit să vorbească cu Ahile. Când s-au apropiat, războinicii au început să izbească cu săbiile în scuturi, așa cum făceau în diminețile de dinainte de a porni spre câmpul de luptă. Un sunet solemn, dar și amenințător. Și apoi, înălțându-se deasupra zăngănitului de săbii și scuturi, fluierile începură să intoneze bocetul lui Ahile, cântecul care m-a bântuit – care m-a dus aproape până în pragul nebuniei – în săptămânile de după moartea sa.

Chiar în urma trupului lui Priam mergea Abanos, condus de băiatul slab de înger care era așa de priceput să liniștească caii, deși chiar și pentru el trebuie să fi fost greu de data asta. Agitat de mulțime, Abanos dădea întruna din cap, făcea piruete, dansa... Probabil, pentru el, totul arăta ca o cursă de care de luptă; nu avea cum să știe că e încununat cu ghirlande de sacrificiu. Pyrrhus, cu armură completă, cu capul aplecat, mergea la câțiva pași în urma calului. De fapt, toți mirmidonii purtau armuri complete, căci doar așa se cuvenea pentru înmormântarea unui rege. Când au ieșit de pe potecă și au început să se îndrepte spre mulțimea de oameni în tunici și mantii, alcătuiră un șir straniu, strălucitor. Mirmidonii: oamenii-furnică⁴. Întotdeauna m-am gândit ce nume prostesc e ăsta pentru niște bărbați care sunt așa de neînduplecat de independenți, atât de pregătiți să pună la îndoială autoritatea, al căror respect trebuia mereu câștigat; dar văzându-i așa, auzind – și simțind în tremurul căruței – forța și rigoarea acelor pași de marș, am înțeles – cred că pentru prima dată – groaza pe care o inspirau pe câmpul de luptă.

În sfârșit, s-au oprit la picioarele rugului. Cioclii l-au purtat pe Priam urcând panta abruptă și l-au depus pe năsalie în timp ce alții dădeau roată să ungă buștenii cu seu de vită și ulei. Pe toate acestea mulțimea le-a urmărit în tăcere

⁴ În greaca veche, numele mirmidonilor a fost asociat cu *murmekes* (furnici). Legenda spune că Myrmidon, întemeietorul acestui neam de oameni mici de statură, s-a născut după ce mama sa a fost sedusă de Zeus care i s-a înfățișat în chip de furnică (n.tr.).

deplină, deși eu am auzit-o pe Hecuba scâncind puțin lângă mine. De fapt așa mi s-a părut – dar când am întors privirea, am văzut că e Cassandra cea care plânge. Hecuba nici nu se mișca, nici nu vorbea.

O voce solitară a început să cante un imn în cinstea lui Zeus. Treptat, una câte una, s-au alăturat și alte voci, până când toată adunarea cânta:

*Voi cânta despre Zeus
Întâiul între zei și cel mai măreț,
Domnul Atoatevăzătorul...*

Am mai auzit imnul ăsta cântat în temple în toată lumea greacă, dar niciodată atât de cutremurător ca în ziua aceea. În timp ce cântecul continua, Calchas își făcu apariția ieșind din grupul de bărbați din spatele lui Agamemnon și se așează la picioarele rugului. Pe măsură ce cântecul se stinse, el se adresa lui Priam.

— Fie să îți meargă bine în împărăția lui Hades! Aceștia, dușmanii tăi, te salută.

Îndată, la semnul lui Agamemnon, armata slobozi trei urale guturale pentru Priam.

— Priam! Priam! Priam! – iar pescărușii care începuseră să se așeze au zburat și țipau deasupra capetelor tuturor.

Calchas dădu din cap către Pyrrhus, care aruncă o privire peste umăr la oamenii care stăteau în spatele lui, dar apoi făcu un pas înainte. Băiatul care mângâia gâtul lui Abanos ca să-l liniștească l-a adus mai aproape și, văzându-l pe Pyrrhus, calul necheză în semn de întâmpinare. Mulțimea tăcu, Pyrrhus scoase sabia – și se întoarse să-i privească pe Agamemnon și pe ceilalți regi.

— Ieri, Calchas a spus în fața voastră, a tuturor, că trebuie să-mi sacrific calul, pe Abanos, la picioarele rugului lui Priam.

O pauză în care își roti privirea asupra tuturor chipurilor cunoscute.

— M-am gândit îndelung și, cu toată onestitatea, eu nu cred că zeii vor asta de la mine.

O răsuflare iute trasă în piept. În jurul nostru, oamenii se întorceau să se uite unul la altul – chipurile lor oglindind tot felul de expresii, de la surpriză la uluială și chiar groază. Pyrrhus și-a ridicat brațele și a așteptat să se facă liniște înainte de a vorbi din nou.

— Așa că am să sacrific altceva, mai drag mie.

Își ridică sabia, își trase pleata deasă și o reteză, cât mai aproape de pielea capului. Acesta ar putea părea un sacrificiu neînsemnat, dar pentru bărbații care priveau nu părea un fleac. Războinicii greci erau – *sunt* – neînchipuit de mândri de părul lor lung, lăsat liber. Aproape ca și cum ar crede că forța ar sta în părul lor. Un bărbat își aruncă o șuviță de păr pe rugul funerar al tatălui sau al fratelui său, dar rareori și-ar tăia tot părul. Ahile a făcut asta pentru Patroclu – și nu pot, deocamdată, să-mi mai amintesc de altcineva. Gestul nu a durat mai mult de câteva clipe, apoi Pyrrhus s-a întors, și-a aruncat părul pe buștenii de la picioarele lui Priam și, înainte ca oricine să poată face ceva, a apucat o torță din mâna unei gărzi și a aprins rugul. Îndată, mai mulți oameni cu torțe s-au îngrămădit în jurul grămezii de bușteni, dând foc vreascurilor în toate locurile în care fuseseră așezate. Uneori, oricât de uns cu seu ar fi fost, rugul nu se aprindea – s-a întâmplat la înmormântarea lui Patroclu –, dar azi nu era nicio astfel de primejdie. Uscate ca iasca după atâta curent, buștenii au luat foc imediat. Un vânt feroce, suflând dinspre mare, a întetit flăcările, înălțând o coloană de fum negru și scântei învârtite în aer. Vreo doi oameni de lângă vârful rugului aproape că au luat foc și a trebuit să sară în lături ca să se ferească.

Îndată ce Hecuba a văzut rugul luând foc, și-a înălțat glasul într-un bocet, o văicăreală de jale fără cuvinte. Mulțimea uriașă din jurul nostru a rămas tăcută. Pyrrhus și Calchas încă se țintuiau unul pe celălalt cu privirea. Eram conștientă de sabia scoasă a lui Pyrrhus, de șirurile de

mirmidoni cu coifuri care făceau zid în spatele lui, răspândiți pe ambele flancuri, așa încât stătea într-un semicerc înțesat cu sulite. Calchas privi neliniștit spre Agamemnon, care dădu ușor din cap și-i făcu un semn cu mâna să se dea un pas înapoi. În clipa aceea, doi vulturi de mare care își aveau cuibul pe promontoriu zburară deasupra rugului. Pyrrhus arătă spre cer.

— Priviți! spuse. Zeus a primit jertfa.

Mirmidonilor le convenea să creadă asta. Mă îndoiesc că ceilalți credeau, dar văzându-i pe mirmidoni stând puternici în spatele conducătorului lor, de bună seamă pregătiți să lupte – și înarmați –, nu avea nimeni chef de ceartă.

Rugul avea să ardă toată noaptea. În mod obișnuit, fiii, nepoții și frații celui mort ar fi vegheat lângă el, dar nu mai era nimeni care să facă asta pentru Priam. Helenus ar fi putut să se strecoare pe promontoriu după lăsarea întunericului și să facă acest ultim gest pentru tatăl său – sau poate că nu. I-ar fi fost prea frică – sau rușine.

Mulțimea a început să se risipească. Vreo doi oameni care trecură pe lângă căruța noastră începură să se plângă.

— Calchas a spus să fie sacrificat calul. Nu a spus nimeni nimic despre *păr*.

— Dacă era vorba de unul dintre noi, *noi* ar fi trebuit să ne supunem.

Un murmur de aprobare.

— Mda, ei bine, asta e, totuși, nu-i așa? O lege pentru ei – alta pentru noi. Al dracu să fiu dacă nu-i mereu așa.

Bombăneala nu se auzea prea tare, dar nu contenea. Pyrrhus nu scăpase de suspiciune, nu încă. Până la urmă vântul ori avea să se schimbe – ori nu.

Nu cred că Hecuba a auzit vreun cuvânt. Continuase să privească la rugul în flăcări, iar vântul îi ridica părul alb învântejindu-i-l în jurul capului ca pe niște flăcări. Încă țineam de tunica ei, dar chiar și așa am fost luată pe nepregătite când a căzut. M-am dezechilibrat, dar am prins-o repede – era ușoară de tot – și am lăsat-o pe banchetă.

— Totul a decurs bine, am spus, cu blândețe, când și-a revenit puțin. I-au adus toate onorurile.

Ea a dat din cap și părea că asta îi aduce puțină alinare, dar Cassandra spuse tăios:

— Trebuia să sacrifice calul, Calchas a spus-o foarte limpede.

Pentru ea nu era destul că trupul tatălui fusese incinerat cu toate onorurile cuvenite unui rege. Ea l-ar fi aruncat pe Pyrrhus în foc dacă ar fi putut, i-ar fi folosit grăsimea ca să întărească flăcările. Mi-a amintit de Ahile, care sacrificase doisprezece tineri troieni, mândria și speranța familiilor lor, pe rugul funerar al lui Patroclu. Erau asemănători în ce privește setea nepotolită de răzbunare. Odată, la doar câteva zile înainte de căderea Troiei, cu bocetul lui Ahile care îmi răsună la nesfârșit în minte, m-am gândit: *Ne trebuie un cântec nou*. Și am avut. Avem. Dar un cântec nu e nou doar pentru că îl cântă un glas de femeie.

Vrând să o conduc pe Hecuba înapoi acasă și să o duc la culcare cât mai curând, m-am uitat în jur după vizitiu. L-am văzut în cele din urmă opintindu-se să urce dealul spre noi. Când a văzut-o pe Hecuba, s-a îngrijorat.

— Nu-ți face griji, drăguță, spuse către mine. O ducem acasă cât ai clipi. Numai să elibereze ăștia drumul.

A așteptat să treacă niște gură-cască, apoi ne smuci înainte, și în tot timpul drumului, Hecuba s-a întors să privească înapoi la foc.

Puțin mai încolo, am văzut-o pe Andromaca mergând singură. Probabil că a rămas în urmă când Pyrrhus și mirmidonii au plecat mășăluind. Când am strigat-o, a privit în jur.

— De ce nu vii cu noi? am spus. E destul loc.

A fost de acord și am ajutat-o să urce în căruță. Cassandra își salută cumnata cu răceală, mi s-a părut; Hecuba a primit-o cu mai multă însuflețire și s-a întins să cuprindă mâinile Andromacăi. Și așa, smucite și legănate, am trecut de

grajduri, unde am văzut cum ghirlandele de sacrificiu pentru Abanos zăceau aruncate în țărână și călcate în picioare.

Eu și Andromaca am coborât în fața barăcii femeilor și am privit împreună căruța hurducându-se în timp ce trecea de porți.

35

Mai târziu în după-amiaza aceea, a început să plouă. Puțin spus să plouă. Pământul era prea uscat ca să absoarbă tot potopul acela neașteptat: bălți creșteau de nicăieri; fiecare deal devenise albie de râu. Uriase coloane cenușii de apă măturau tabăra, duse de vântul care sufla cu nepotolită urgie drept dinspre mare. Mă întrebam dacă începe Calchas să se enerveze, dar apoi mi-am dat seama: *nu, nu are de ce*. Ar putea oricând să dea vina pe Pyrrhus, care nu s-a supus voinței zeilor. În ciuda ploii torențiale, tot am ieșit la plimbare, deși după câțiva metri părul mi se lipise de cap. Clipind ca să-mi scutur apa din gene, aproape că am dat peste Mahaon, care îmi făcu vesel din mână în timp ce trecea împrôșcând apă.

— Ce v-am spus? strigă peste umăr, arătând cu amândouă mâinile spre cer. *VREMEA!*

Spre seară, o neliniște adâncă puse stăpânire pe tabără în timp ce oamenii își munceau mințile cu faptul că vântoasa continua, iar situația lor se înrăutățise din pricina urgiei de ploaie biciuitoare. Alcimus a venit acasă pe neașteptate, dar a plecat iar. Trebuia să ducă un grup de lucrători sus pe promontoriu, unde se străduiau să mențină rugul aprins. Ținându-mi mantia deasupra capului, am călcat prin toate bălțile mergând spre sală, pentru că trebuia să li se trimită mâncare și vin, și nu mă bizuiam pe nimeni să-i încredințez sarcina asta. Când m-am întors, am trecut pe la fete și le-am găsit apatice, plictisite și arțăgoase. Am hotărât că nu mă

privea starea lor și am pornit în schimb să fac încă o plimbare.

Oriunde aș fi mers, mă întâmpina mirosul de păr ud și de lână udă. Bărbați cu mantii trase peste cap se îngrămădeau în jurul focurilor – focuri care fumegau, și scuiپau, și amenințau să se stingă de tot. Carnea era în cel mai bun caz pe jumătate făcută; vinul era singura alinare de nădejde, și cu siguranță îl dădeau pe gât din belșug. Nu se cânta, nu se râdea, nu se vorbea – și cât se vorbea era mai ales bombăneală. O, ar fi luptat în continuare pentru Pyrrhus, chiar și acum, dacă ar fi trebuit – dar cu pretenția lui de a ști voia zeilor mai bine decât Calchas, care era, la urma urmei, întâiul profet al armatei, nu se prea împăcau. Cei mai mulți ar fi preferat ca Abanos să fie jertfit. Ploaia a căzut neconținut toată noaptea. Grupurile de lână foc s-au risipit devreme, iar bărbații au plecat clătinandu-se să găsească tihnă, oricât de puțină, în barăci. Dar în ultimele câteva săptămâni, furtuna stricase destul de multe și reparații se făcuseră foarte puține. Prin urmare, acoperișurile sparte făceau situația și mai grea. Când m-am întors de la plimbare, am descoperit și în baraca mea trei spărturi, așa că am adus găleți din curte și am găsit un vas destul de mare cât să adune picăturile care cădeau pe masă. În mijlocul acestui tumult, chiar m-am așezat să torc, dar lâna era umedă și plină de scaieți, care sunt așa de greu de îndepărtat. De unde stăteam, auzeam apa plescăind în găleți și în vas, dar plescăiturile se repetau la intervale neregulate și fiecare avea un sunet ușor diferit. Ar putea să pară un neajuns fără importanță, dar, credeți-mă, după un ceas am crezut că înnebunesc, așa că am lăsat lâna deoparte și am mers la culcare. Pătușul scârțâia; pruncul lovea. Credeam că nu o să mai adorm în veci, și totuși, ascultând ploaia, am ațipit.

Chiar înainte de revărsatul zorilor, m-am trezit tresărind și am rămas, înfricoșată și cu gura uscată, holbându-mă în întuneric. Pentru o clipă, nici nu mi-am amintit unde mă aflu. Am ascultat, străduindu-mă să-mi dau seama ce mă trezise.

Venise Alcimus? Vreo fată bătuse la ușă? Apoi, încet, am descoperit că auzeam de fapt liniștea. Desigur, era liniștea aceea de dinaintea zorilor care, de săptămâni, ne chinuia cu speranța care renăștea și apoi – de fiecare dată, se risipea. Dacă aveam noroc, puteam să mai prind o oră de somn înainte de a mă ridica, așa că m-am întors pe o parte și am tras învelitoarea până sub bărbie, dar nu mă puteam destinde. Liniștea continua. Și continua. Nu era niciun alt sunet afară de *pic-pic*-ul picăturilor care cădeau în găleți. Chiar și leagănul încetase să mai scârțâie.

În sfârșit, m-am ridicat, mi-am pus mantia și am ieșit. Peste tot în tabără, ușile se deschideau, oameni uluiți ieșeau clătinându-se și clipind în lumină. Mișcările lor erau abrupte, țepene, de parcă ar fi fost armuri care învățau să meargă. Am privit în dreapta și am văzut că fetele se revărsaseră afară din baracă și stăteau pe trepte, privind în jur de parcă vedeau pentru prima dată locul acela. Straniu era că nimeni nu vorbea – de parcă le era tuturor frică să nu frângă tăcerea asta nespus de fragilă.

Apoi, sfâșiind mătasea moale a aerului, un om strigă – și imediat i s-au alăturat și alții; dansau, cântau, săreau în bălți împrôșcând până când fură acoperiți cu noroi până la coapse –, apoi o luară la fugă. Alergară până la corăbii, o grămadă buimacă, imposibil de oprit, deși l-am auzit pe Automedon strigând la ei să se oprească, să se întoarcă. Corăbiile nu erau încărcate, două dintre ele aveau nevoie de reparații, nu puteau pur și simplu să sară peste bord și să înceapă să vâslească spre casă. După o vreme, au început să-și vină în fire, dacă dansatul și învârtitul roților de care în nisip se pot numi o purtare rezonabilă. A apărut și Pyrrhus, care, cu părul scurt și jumulit, arăta cam ca un pui căruia nu i-au dat încă toate penele. În spatele lui era Helenus, amândoi cu ochii roșii de la fum. Probabil că au stat de veghe împreună toată noaptea. Poate chiar au căutat prin cenușă după oasele lui Priam.

După ce a vorbit cu Automedon, Pyrrhus a intrat să se îmbrace. În câteva minute, toată acțiunea s-a mutat pe plajă. Noi, femeile, am fost lăsate singure în tabără, așa cum eram în fiecare dimineață când bărbații plecau la război. Era o trăire stranie să auzim toate strigătele de triumf și să încercăm să ne dăm seama ce înseamnă asta pentru noi. Era limpede ce înseamnă pentru greci: mergeau acasă. Noi unde mergeam? M-am uitat la Andromaca. Nu mai era nimic pentru ea atunci și acolo, toți cei pe care îi iubise vreodată erau morți, și totuși știam că nu vrea să plece. Acolo născuse, morții ei erau îngropați sub acel pământ. Acolo era *acasă*.

Toate fetele păreau triste și îngrijorate, cu gândul la amărăciunea exilului. Îmi tot spuneam că nu e nimic sigur încă. Și o parte din mine încă aștepta ca vântul să pornească iar din clipă în clipă, deși nu le-o spuneam și altora.

În cele din urmă, ne-am luat toate în brațe, ascultându-i pe bărbați țipând pe plajă. Priveam ploaia care cădea.

36

Odiseu a fost primul care a plecat. Fusesse întotdeauna nerăbdător să facă ceva; cel mai disperat să ajungă acasă.

Am urmărit cum era dusă Hecuba. Femeile se adunaseră pe plajă să-și ia rămas-bun, deși ea abia și-a ridicat ochii de la puntea pe care a urcat în corabie – și chiar după ce a ajuns la bord în siguranță, privea absentă deasupra capetelor noastre către turnurile înnegrite ale Troiei. Am strigat:

— La revedere, noroc! fluturând din mână până departe, când gămălia aceea de păr alb fu înghițită de ceață.

Pe când femeile se risipeau, am văzut silueta imensă a unui bărbat înalt făcându-și drum cu eleganță prin mulțime, ca un stârc măreț într-o baltă cu rațe. Calchas – nu putea fi altcineva –, dar Calchas cum nu îl mai văzusem niciodată:

fără vopsea pe chip, fără panglici stacojii, fără sceptru. Era cât pe ce să trec pe lângă el când a strigat un salut. Întorcându-mă, mi-am dat seama că îi văd pentru prima dată chipul, că îl *întâlnesc* pentru prima dată – așa simțeam. Se putea vedea că fusese cândva foarte frumos, dar ce m-a uimit a fost cât de timid era.

Nu observasem niciodată asta înainte. După ce lucrurile de complezență și-au urmat cursul, a spus:

— O să-mi fie dor de ea.

— Da, și mie.

Am mers alături. Privind în jos, am văzut că poartă aceeași tunică scurtă pe care o purtau războinicii greci – ceea ce însemna că-i vedeam și picioarele pentru prima dată. Erau slăbănoage și palide după ce stătuseră așa de mult ascunse sub fustele lungi până la glezne – o adevărată rușine pentru Troia de parte bărbătească. Picioarele Hellei arătau mai bine.

— Ești gata să pleci? am întrebat.

— Nu plec.

— Nu pleci?

— Nu.

Am privit spre tabăra părăsită a lui Odiseu.

— Dar aici nu va mai fi nimic.

— E destulă hrană în grădinile lui Priam. Și nu cred că o să stau aici pentru totdeauna. Sper că mă voi muta.

Zâmbea.

— Să văd dacă găsesc vreo cetate pe care Ahile *nu* a devastat-o...

— Dar de ce?

— De ce rămân? Vreau să mă întorc în Troia. Aveam doar – nu știu... doisprezece ani? – când am fost dus la templu. Părinții mei erau săraci, iar eu nu mă înțelegeam deloc cu tata, a fost o soluție de circumstanță, cred – dar nu *eu* am ales. Și acum vreau să mă întorc.

— Chiar în Troia?

A dat din umeri. Nu era nevoie să scot în evidență ororile cu care s-ar confrunta acolo; știa și el foarte bine.

— Vreau doar să merg acasă, spuse. Nu asta ne dorim cu toții? Să dăm timpul înapoi?

— Mda, dar în general asta nu e posibil.

— Ei bine, atunci o să dau greș.

Ne-am oprit și am privit marea. În clipa aceea, aproape miraculos, ceața s-a dat în lături și am văzut corăbiile lui Odiseu chiar în momentul în care oamenii încetaseră să dea la vâsle și ridicau pânzele.

— Sper că va fi bine, am spus.

— Penelopa e bună – sau așa spune toată lumea.

— Totuși, nu e libertate, nu?

Privind cu coada ochiului, am văzut că se îneacă în lacrimi. S-a întors spre mine, a dat să vorbească, dar apoi a scuturat doar din cap și, cu o plecăciune grăbită, s-a îndepărtat cu pași mari pe plajă, spre barăci.

Am privit din nou înspre mare, dar cețurile se închiseseră înapoi, iar corăbiile lui Odiseu se făcură nevăzute.

Și acum am să-mi încalc propriile reguli. Până acum, spunând povestea tinereții mele, am încercat să nu dau de înțeles niciunul dintre lucrurile despre care am aflat mai târziu; uneori – cum s-a întâmplat cu soarta lui Odiseu și a corăbiilor sale – mulți ani mai târziu. Dar cred că e de înțeles dacă fac o excepție în ce o privește pe Hecuba. La urma urmei, dacă cețurile nu s-ar fi închis la loc, aș fi putut vedea ce s-a întâmplat apoi.

Exact în momentul în care pânzele au fost ridicate, Hecuba, care se ghemuise într-un colț să nu stea în cale, s-a transformat într-un câine turbat cu bale la gură și ochii înroșiți și, înainte ca cineva s-o poată opri, s-a cățărat pe cel mai înalt catarg, unde a rămas, mârâind sfidător spre grecii de dedesubt – după care a sărit să-și întâmpine moartea.

Nimeni nu pare să știe dacă s-a izbit de puncte sau a căzut în mare. Îmi place să cred că a fost în mare.

Nu s-a adunat mulțimea obișnuită de oameni ca să-și ia rămas-bun de la Hecuba. Am mers să o conduc și am stat singură pe plajă, privind cum o duzină sau chiar mai multe de rulouri erau duse cu grijă pe corabia lui Menelau. O siluetă înaltă, învăluită într-o mantie neagră, veghea operațiunea – un bărbat, am presupus, până când s-a întors să spre mine și am văzut că e Elena, care voia să se asigure că tapiseriile ei erau puse la adăpost. Până la urmă, m-am gândit, nimic altceva nu conta pentru Elena. Nici fiica ei, nici vreunul dintre bărbații care au iubit-o. Trăia doar prin și pentru munca sa.

Ne-am privit îndelung, între noi fiind o prăpastie uriașă de timp și experiență. A dat o singură dată din mâna ei mică și albă – un gest ce abia putea fi văzut –, apoi a dispărut iute sub punte.

Inevitabil, a venit și ziua în care Agamemnon a fost gata să plece. Am traversat tabăra aproape părăsită ca să o văd pe Ritsa, hotărâtă să nu o supăr cu plânsul meu. Am găsit-o în fața barăcii Cassandrei, veghind încărcarea câtorva obiecte de-ale casei într-o căruță. Veni spre mine, ștergându-și mâinile de pânza de sac pe care și-o legase în jurul mijlocului – un gest de o dureroasă familiaritate. Mereu făcea așa, indiferent dacă mâinile ei aveau nevoie să fie șterse sau nu. Despărțirea noastră a fost stânjenitoare, ca orice despărțire. Cred că amândouă voiam să se termine cât mai repede – să simțim ușurarea de a fi lăsat totul în urmă – și totuși, în același timp, ne agățam de fiecare clipă care trecea. Îmi amintesc că, la un moment dat, un grup de femei a trecut pe lângă noi în drumul lor spre corăbii. Am zărit silueta îndesată a Mairei, cu pruncul încă strâns legat de pieptul ei și pe jumătate ascuns cu șalul. Chiar când am recunoscut-o, ea m-a privit și a zâmbit. Câteva clipe mai târziu, am pierdut-o din priviri.

M-am întors spre Ritsa, care mă privea.

— Vor fi bine, spuse. Ți-am făgăduit, nu? Le voi veghea eu.

Hotărârea mea de a nu plânge a durat până a trebuit să ne luăm rămas-bun, și atunci am izbucnit în lacrimi și am miorlăit ca o fetiță:

— Dar vreau să fii cu mine – și aveam în gând momentul în care aş fi născut.

— Aş fi, dacă aş putea, ştii doar.

Mă mângâie pe pânze, liniştitor.

— O să fii bine.

Întorcându-mă spre cvartalul lui Pyrrhus, m-am oprit să o văd pe Hecamede. Corăbiile lui Nestor erau și ele gata de plecare. Alt rămas-bun. Eram mai încrezătoare în ce privea viitorul Hecamedei decât fusesem în ultima vreme. Sănătatea lui Nestor părea să se îmbunătățească, și atâta timp cât nemernicul ăla bătrân avea să se agațe de viață, m-am gândit că îi va fi și ei bine. Ne-am îmbrățișat și a trebuit s-o las să plece.

Mai întâi Ritsa, acum Hecamede. M-am îndepărtat, știind că, cel mai probabil, nu aveam să le mai văd vreodată.

Vrând să-mi domolesc durerea de a mă fi despărțit de prietenele mele, m-am îndreptat spre bălțile săpate în piatră, pe plajă, unde m-am lăsat pe vine, căutând – deși fără prea mari speranțe – semne de viață. Cu toată durerea de a o lăsa pe Ritsa în urmă, am simțit puțin din entuziasmul pe care-l încercam când eram mică și mă țineam de mâna mamei, care mă ajuta să trec peste pietrele alunecoase. O stea de mare, doar atât am găsit, și ea moartă. Mama iubea stelele de mare – de fapt îndrăgea orice formă de viață de la țărniș, dar mai ales stelele de mare –, iar eu am moștenit iubirea asta. M-am aplecat să cercetez trupul palid. Fusese lovit tare înainte de a muri, un braț fusese smuls și era la ceva distanță de trup. Când m-am aplecat, umbra mea s-a întins pe suprafața apei și steaua de mare îndată reveni la viață și începu să se târască spre un fir de iarbă de mare care atârna. Nu doar atât, dar și brațul rupt a început să se miște și să caute adăpost. Voiam să râd, pentru că acum îmi

aminteam: *așa se întâmplă*. Auzeam vocea mamei explicându-mi: stelei de mare îi crește brațul la loc, brațul amputat devine la rândul său stea de mare – și așa, dintr-un exemplar zdrobit și mutilat, cresc două făpturi întregi.

Faptul că am văzut asta mi-a dat speranță – și da, știu că e ridicol. Ce aş putea să am eu în comun cu o stea de mare? Și totuși, deodată, am găsit puterea de a mă ridica, de a privi pentru ultima dată mormântul lui Ahile și a mă întoarce iute în cvartal, unde mirmidonii erau aproape gata să pornească pe mare.

Fetele își pusese ră bruma de avere în saci de bumbac și se adunaseră toate în cerdac, așteptând să li se spună încotro să meargă. Helle făcu ochii mari la mine pe măsură ce mă apropiam. Cumva, fără să fi vorbit vreodată prea mult, părea să se fi legat o prietenie între noi. Simțeam că fetele vor fi în siguranță cu ea. Nu o vedeam pe Andromaca printre ele, și asta m-a îngrijorat, așa că am intrat să o caut. Pașii mei se auzeau cu ecou în odaia goală, care dintr-odată părea mult mai mare. Eram gata să mă îndrept spre dormitorul ei, când am auzit o mișcare în curtea din spate. Culegea margarete violet, din cele care cresc viguroase ca niște buruieni la vremea asta din an. De fapt, cred că *sunt* buruieni. Acum, văd tufe mari de la fereastra dormitorului meu. Buruieni sau nu, nu am putut niciodată să le smulg.

— Andromaca?

Cu brațele pline de margarete, s-a întors către mine și mi-a spus un singur cuvânt:

— Amina.

— Nu știu unde e înmormântată. Sau *dacă* e înmormântată. Mai degrabă i-au aruncat trupul de sus de pe promontoriu. Apoi m-am gândit: *dar știu unde a murit*. Așa că, împreună, am împletit o cunună de margarete și am dus-o la baraca pentru rufărie, care arăta așa cum arătase mereu: suporturile de uscat în bătaia vântului, un șir de balii în care erau puse la înmuiat cămășile pătate cu sânge și, chiar în mijlocul încăperii, o masă uriașă cu o lespede de

marmură deasupra. Pe lespedeă aceea i-am spălat trupul lui Patroclu, și pe al lui Hector, și pe al lui Ahile – dar alungasem amintirile astea departe de mine. Era momentul Aminei.

Am așezat cununa pe lespede și am stat o vreme cu capetele plecate. Nu sunt sigură că am reușit să spun o rugăciune, dar sigur mi-am amintit-o pe ea: ochii ei foarte depărtați, umerii drepți, refuzul hotărât de a se pleca.

Apoi am ieșit să ne alăturăm celorlalte femei și, câteva minute mai târziu, a apărut Alcimus, care ne-a condus la corăbii.

CUPRINS

1. [1](#)
2. [2](#)
3. [3](#)
4. [4](#)
5. [5](#)
6. [6](#)
7. [7](#)
8. [8](#)
9. [9](#)
10. [10](#)
11. [11](#)
12. [12](#)
13. [13](#)

14. [14](#)

15. [15](#)

16. [16](#)

17. [17](#)

18. [18](#)

19. [19](#)

20. [20](#)

21. [21](#)

22. [22](#)

23. [23](#)

24. [24](#)

25. [25](#)

26. [26](#)

27. [27](#)

28. [28](#)

29. [29](#)

30. [30](#)

31. [31](#)

32. [32](#)

33. [33](#)

34. [34](#)

35. [35](#)

36. [36](#)